

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่

จังหวัดสมุทรสงคราม

โดย

รองศาสตราจารย์เสาวภา ไพทยวัฒน์

อาจารย์ ดร.สิริพร ฤกษ์วีระวัฒนา

อาจารย์ภูสิทธิ์ ชันติกุล

อาจารย์เนตรนภา เหลืองสอาด

อาจารย์วินัย หมั่นคติธรรม

อาจารย์สมศักดิ์ คล้ายสังข์

ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ปีงบประมาณ 2555

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่

จังหวัดสมุทรสงคราม

โดย

คณะผู้วิจัย สังกัด

1. รองศาสตราจารย์เสาวภา ไพทยวัฒน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. อาจารย์ ดร.สิริพร ฤกษ์วีระวัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
3. อาจารย์ภูสิทธิ์ ชันติกุล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
4. อาจารย์เนตรนภา เหลืองสะอาด คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
5. อาจารย์วินัย หมั่นคิทธิธรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
6. อาจารย์สมศักดิ์ คล้ายสังข์ คณะวิทยาการจัดการ

ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ปีงบประมาณ 2555

บทคัดย่อ

ชื่อรายงานการวิจัย : การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนในสังคมเมือง กรณีศึกษาชุมชนซอย
โชดาและชุมชนวัดประชาระปิอธรรม 1 – 4 เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ชื่อผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ เสาวภา ไพทยวัฒน์

ปีที่ทำการวิจัย : 2555

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา รูปแบบในการนำมิติทางวัฒนธรรมและแนวทางในการอนุรักษ์
และพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนผลการศึกษามีดังนี้

การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนในสังคมเมืองทั้งชุมชนซอยโชดาและชุมชนวัดประชา
ระปิอธรรม 1 – 4 พบว่าชื่อของชุมชนกับความสัมพันธ์ด้านประวัติความเป็นมาก่อนการก่อตั้งเป็น
ชุมชนตามรูปแบบการบริหารราชการของกรุงเทพมหานครมีความสำคัญในการรวมตัวของคนใน
ชุมชนเป็นลำดับแรก นอกจากนี้ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนมีศูนย์รวมจากกลุ่มคนที่สืบทอด
ความผูกพันของกลุ่มคนที่อาศัยในพื้นที่มาเป็นเวลายาวนาน โดยมีกลุ่มผู้อาวุโสเป็นกลไกหลักและ
มีคณะกรรมการบริหารชุมชนที่ทำการจัดกิจกรรมทางสังคมหลายรูปแบบให้ปรากฏอยู่ในชุมชน
อย่างต่อเนื่อง คนในชุมชนจะให้ความร่วมมือด้านการประกอบอาชีพและหารายได้ร่วมกัน มีการ
สร้างเครือข่ายในชุมชนในลักษณะความเป็นเครือญาติแบบไทยด้านการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และคนใน
ครอบครัวจะนำสมาชิกในครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน กลุ่มคนในชุมชนที่รัก
และผูกพันกับชุมชนเป็นกลุ่มคนซึ่งมิได้มีแผนในการย้ายออกจากชุมชนเพื่อไปอยู่ในที่อยู่อาศัย
แหล่งใหม่ คนกลุ่มนี้จะให้ความสำคัญกับการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนเป็นพิเศษ แม้ว่าพื้นที่
ภายในชุมชนจะมีความคับแคบ แต่คนในชุมชนมีความคุ้นเคยและมีความสุขในด้านการ
ปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่รู้จักกันมานาน สังคมเมืองเป็นเพียงรูปแบบภายนอกในการบอกความเป็น
ชุมชนในเมืองหลวง แต่ในการใช้ชีวิตจริงของคนในชุมชนจะมีความผูกพันเป็นพิเศษในการเข้าร่วม
กิจกรรมบ้าน วัดและโรงเรียน ในชุมชนร่วมกับความไม่เคร่งเครียดในการใช้ชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ : การดำรงอยู่ของวัฒนธรรม, วัฒนธรรมชุมชน, สังคมเมือง

Abstract

Research Title : Developing Cultural Tourism Source of Bang Khon Thi Community,
Samutsongkhram Province.

Researcher : Assoc Prof. Saowapa Phaithayawat, Dr.Siriporn Luekveerawattana,
Mr.Phusit Khantikul, Miss Natenapa Luangsa-art, Mr.Winai Mankhatitham,
Mr.Somsak Khaiysong

Year : 2012

.....

This research has five objectives. The first objective is to study and survey social capital of Bang Khon Thi Community. The second one is to create participatory cultural route. The third one is to set up guidelines in enhancing landscape of Bang Khon Thi area for creating the identity. Next objective is to develop video to promote cultural tourism in Bang Khon Thi community. And the last objective is to develop cultural tourism destination in Bang Khon Thi community. This research was undertaken by using mixed research methods comprised of qualitative and quantitative methodology.

For qualitative research, the sample size was 30 people or continues interview until has been duplicated from 25,021 people of 13 villages, conducted the key informants' content analysis by using focus group and structures in-depth interview from all stakeholders, consisting of the chief of sub-district administrative organization, sub-district headman, senior people, shop owners, local scholars, and people in Bang Khon Thi community. Snow ball random sampling was used for this kind of research. The qualitative research was undertaken to find out social capital, participation of stakeholders in developing tourism route. Moreover, qualitative data was analyzed and interpreted to create model for improving landscape of Bang-Noi Floating Market.

For quantitative research, the sample size was 398 visitors from average of 165,600 visitors had visited per year by accidental random sampling. Questionnaires were used as instrument. Data analyzed by descriptive statistics. This kind of research was used to survey the interesting of the visitors in tourism resources within Bang Khon Thi community and studied factors of video that attract the visitors

The findings indicated that there is plenty of social capital in Bang Khon Thi community such as local wisdom, knowledge and way of thinking related to nature, history, historic document, occupation, administration, vegetation, and attribute of local people in settling down near the Mae-Klong River and more than 300 sub canals. From survey, the visitors are interested Bang Kung Camp and Bodhtree chapel the most. Then, they want to visit Charoen Sukharam Worawihan temple and Bang-Noi Floating Market. Next, the visitors go to Bang Nok kwank old market. Last, they want to go to Church of the Virgin Mary or Atsana Wihan Maephra Bangkoet. On the other hand, there are several unknown tourism destinations: Sai Temple, Tung Seum Hah museum, Ka La Bun Leng House, and preserved fruit house. Therefore, these tourism destinations were brought to set up the cultural route and create video to promote cultural tourism in Bang Khon Thi community.

Moreover, in developing cultural route of Bang Khon Thi community was also found that this community has the physical problems about proportion of area, parking space, interpretation sign, landscape, style of architecture, and lack of identity of this area. In addition, local people in this area operate tourism site by themselves. There is no obviously proposing this circumstance to the government sector.

Keyword : 1. Cultural Tourism 2.Tourism Destination 3.physical attribute 4.Bang Khon Thi 5.Landscape 6.community identity

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงครามสำเร็จได้ เนื่องจากหน่วยงานราชการ ปราชญ์ท้องถิ่น บุคคลหลายท่านได้กรุณาช่วยเหลือให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ คำปรึกษาแนะนำ และความคิดเห็น

ทีมผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ ผู้แทนชุมชน ผู้นำชุมชน คนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว ในการให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์ ตอบแบบสอบถาม การสนทนากลุ่มใหญ่และการสนทนากลุ่มย่อย ซึ่งทำให้รายงานการวิจัยของ ทีมวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณชาวอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงครามที่ให้ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่น้ำใจมิตรไมตรี ความช่วยเหลือ การอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ทีมวิจัยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยอัธยาศัยไมตรีอบอุ่นเป็นกันเอง

ขอขอบคุณ ทีมงานวิจัยแผนใหญ่ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประสานงานการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ เป็นอย่างดี และการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ทำยสุดนี้ขอขอบคุณอาจารย์ในทีมวิจัยทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือ ให้ความช่วยเหลือ เกื้อกูลในด้านต่างๆ ทั้งการเดินทางลงพื้นที่เก็บข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ทำให้การศึกษาวิจัยชุดนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ทีมผู้วิจัย

ตุลาคม 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
ABSTRACT	(4)
กิตติกรรมประกาศ (6)
สารบัญ	(7)
สารบัญแผนที่	(11)
สารบัญภาพ (12)
สารบัญแผนผัง (19)	
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	3
1.3 กรอบแนวคิด	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชนและ ทุนทางวัฒนธรรม	9

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	11
2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 1	8
2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน 2	6
2.1.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เกิด อัตลักษณ์ของชุมชน 3	6
2.1.6 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการ ท่องเที่ยว 37	
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	50
3.1 วิธีดำเนินการวิจัย	50
3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	51
3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	51
3.4 เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย	51
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	54
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย	55
4.1 การศึกษาและสำรวจทุนทางวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม	55
4.1.1 ประวัติและที่ตั้งอำเภอบางคนที	55
4.1.2 ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม	85
4.3 การสร้างแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม	88
4.3.1 ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวก	88
4.3.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว	110
4.3.2.1 หน่วยงานภาครัฐ (เทศบาลตำบลบางนกแขวก)	110
4.3.2.2 กลุ่มประชาชนทั่วไป (ชาวบ้าน) มีส่วนร่วมและความต้องการ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	112
4.4 การกำหนดแนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เกิดอัตลักษณ์ของชุมชน	120
4.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ	120
4.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม	142
4.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากัดประชุมสัมมนากลุ่ม (Focus Group) (ครั้งที่ 1)และแบบสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview)	159
4.5 การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม	83
4.5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม	183
4.5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะของสื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอบางคนที่	186

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ 1	87
5.1 สรุปผลการศึกษา	188
5.2 ข้อเสนอแนะ	190
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป	192
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ประวัติผู้ทำรายงานการวิจัย	

สารบัญแผนที่

แผนที่	หน้า
1 แผนที่อำเภอบางคนทีในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม	6
2 แผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวก	119
3 แผนที่แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางคนที	181

สารบัญแผนผัง

แผนผังที่		ห	น้ำ
1 node แหล่งท่องเที่ยว	85		
2 ผังบริเวณของตลาดน้ำบางน้อยในปัจจุบัน			120
3 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยบริเวณตลาดน้ำบางน้อย			122
4 พื้นที่ย่านพาณิชย์กรรม	143		
5 พื้นที่ย่านพักอาศัย	145		
6 พื้นที่ย่านกิจกรรมสงฆ์	147		
7 พื้นที่ย่านพักผ่อนและพื้นที่ว่าง	149		
8 แนวเส้นทางสัญจรทางน้ำและทางบก	151		
9 ตำแหน่งพื้นที่รวมกิจกรรมภายในชุมชน	153		
10 ตำแหน่งจุดหมายตาในตลาดน้ำบางน้อยทั้ง 2 จุด		155	
11 ขอบเขตพื้นที่ตลาดน้ำและพื้นที่พักอาศัย	157		

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่		
1 คลองบางนกแขวก	90	
2 พระอุโบสถ	90	
3 ศาลแป๊ะก๊ง	91	
4 วังมัจฉา	91	
5 อนุสรณ์ฐานระเบิดสมัยสงครามโลก	92	
6 บริเวณริมคลองมีของขายมากมาย	92	
7 ที่จอดรถภายในวัด	93	
8 – 9 บรรยากาศตลาดเก่าบางนกแขวกริมแม่น้ำแม่กลอง	95	
10 – 13 วิถีชีวิตและเรือนแถวไม้	96	
14 ศาลเจ้าพ่อปู่	9	6
15 – 16 ทางเดินเข้าบริเวณตลาดเก่าบางนกแขวก	9	7
17 ร้านขายกาแฟ		97
18 แป๊ะก๊วยเดี่ยวปู่		98
19 – 20 ก๊วยเดี่ยวเรือ		98

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
21 – 22	ข้าวแห้งเสี้ยเกียรติ	99
23 – 24	ผักไทกุงแม่น้ำ (เจี๊แตง)	99
25	น้ำสมุนไพรสี่รุ้ง	99
26 – 27	เจี๊บ้วยซาลาเปา	100
28 – 29	มะม่วงหาวมะนาวโห่และลูกม่อน 10	0
30 – 33	ของฝากจากสมุทรสงคราม เช่น น้ำตาล มะพร้าว กล้วยเบรกแตก	
	น้ำพริกต่างๆ 10	1
34	ร้านไต้ปั่นขนมปังกรอบ 10	1
35	ขนมเปี๊ยะโบราณ	102
36 – 37	ร้านเฮง เฮง/กาแฟโบราณ 10	2
38	ของที่ระลึก ร้านนกแขวก	102
39	โคมไฟจากกะลามะพร้าวและของเล่นโบราณ 10	3
40	พวงกุญแจและสร้อยต่างๆจากกะลามะพร้าว 10	3
41	ขายต้นไม้ เช่น ต้นมะม่วงหาวมะนาวโห่ 10	3
42	ถ่ายรูปกับที่เติมน้ำมันเซลล์โบราณ 10	4
43	มุมถ่ายรูป 10	4

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
44 – 45 ลานจอดรถที่ตลาดเก่าบางนกแขวก	105
46 ลงเรือฟรีไปดูสวนมะม่วงหาวมะนาวโห่	105
47 ด้านหน้าอาสนวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก	107
48 ภายในอาสนวิหาร	107
49 ป้ายหน้าวัดโพธิ์งาม 10	9
50 อุโบสถ 10	9
51 พระพุทธรูปภายในวัด 10	9
52 ความร่มรื่นภายในวัด	110
53 ปลายสะพานแดงที่อยู่แม่น้ำแม่กลองหลังวัดโพธิ์งาม ที่เรียกว่า “วังมัจฉา”	110
54 – 57 ผังบริเวณของตลาดน้ำบางน้อยในปัจจุบัน 1	21
58 – 59 ทางเข้า-ออกที่อยู่ใกล้กับสี่แยกไฟแดงและสะพานข้ามคลองมากเกินไป 1	24
60 – 63 ลานจอดรถที่เป็นพื้นคอนกรีตและปราศจากร่มเงาต้นไม้หรือหลังคาคลุม 1	25
64 - 65 สัญลักษณ์ทิศทางสัญญาณของรถยนต์บนพื้นผิวลานจอดรถ	126
66 – 67 แนวเส้นแบ่งการจอดรถและการสัญจร เลื่อนราง ไม่ชัดเจน 1	27
68 – 71 ลักษณะเส้นทางของนักท่องเที่ยว รถจักรยานและรถเข็น	128

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
72 – 73 ลักษณะหลังคาคลุมทางเดินแบบเพิงสังกะสี (แบบที่ 1)	129
74 – 75 ลักษณะหลังคาคลุมทางเดินแบบมุงกระเบื้อง (แบบที่ 2)	129
76 – 78 ลักษณะหลังคาคลุมทางเดินแบบหลังคาโลหะ (แบบที่ 3)	130
79 – 80 ลักษณะหลังคาคลุมทางเดินแบบวัสดุธรรมชาติ (แบบที่ 4)	130
81 – 82 แนวกันตกยาวตลอดทางเดินสูง 0.90 ม.	1 31
83 – 86 ความหลากหลายของป้ายทางเข้าโครงการ ที่ขาดรูปแบบที่เป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจน	132
87 – 88 ทางเข้าตลาดน้ำทั้งสองจุด ไม่มีป้ายบอกเส้นทางทางเข้า	133
89 – 90 ป้ายตลาดน้ำที่เรียบง่าย แต่ขาดความโดดเด่น และขาดอัตลักษณ์	1 33
91 – 94 ตัวอย่างรูปแบบป้ายและการติดตั้งที่ขาดการกำหนดระเบียบควบคุม	134
95 – 96 รูปแบบป้ายจากหน่วยงานรัฐ ที่ขาดความสัมพันธ์กับบริบท	1 34
97 – 98 รูปแบบป้ายห้องน้ำที่มีขนาดเล็ก และไม่ชัดเจน	1 35
99 – 100 ลักษณะของห้องน้ำของร้านค้าที่เปิดให้ใช้บริการได้	1 36
101 - 102 ลานจอดรถที่ขาดการจัดระเบียบ และขาดความร่มรื่น สวยงาม	1 37
103 – 104 รูปแบบของเก้าอี้สาธารณะที่มีความหลากหลาย	1 37
105 – 106 การจัดวางถังขยะที่ขาดความเป็นระเบียบและความสวยงาม	13 8

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า	
107 – 108	การจัดวางโต๊ะเก้าอี้และแผงขายของ ล้ำเส้นทางสัญจร	138
109 – 110	รูปแบบโป๊ะเรือที่ยังขาดความสวยงามและความปลอดภัย สำหรับ นักท่องเที่ยว	139
111 – 112	รูปแบบของโคมไฟและปลั๊กไฟ	139
113 – 114	รูปแบบสถาปัตยกรรมโดยรวม ผังวัดเกาะแก้ว	140
115 – 116	รูปแบบสถาปัตยกรรมโดยรวม ผังวัดเกาะใหญ่	141
117 – 120	ตัวอย่างรูปแบบสถาปัตยกรรม	141
121 – 122	ตัวอย่างรูปแบบผนังไม้	142
123 – 126	ตัวอย่างรูปแบบประตูบานเฟี้ยม	142
127 – 131	ลักษณะพื้นที่ย่านพาณิชยกรรมและปัญหาเรื่องความสวยงาม ของภูมิทัศน์	144
132 – 133	สภาพพื้นที่ย่านพักอาศัยที่มีชุมชนอยู่หนาแน่นน้อย	146
134 – 137	สภาพพื้นที่ภายในวัดเกาะแก้ว วันที่มีการจัดงานศพจะมีผู้คนมาใช้พื้นที่ จำนวนมาก	148
138 – 141	ลักษณะพื้นที่พักผ่อน บริเวณทางเข้าทั้ง 2 จุด	1 50
142	สภาพการสัญจรทางน้ำโดยเรือริมแม่น้ำแม่กลอง	152

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
143	สภาพการสัญจรทางน้ำโดยรถ ถนนทางหลวงชนบท (อัมพวา-บางนกแขวก) 1	52
144	พื้นที่รวมกิจกรรม จุดที่ 1 บริเวณหน้าร้าน ณ บางน้อย	154
145	พื้นที่รวมกิจกรรม จุดที่ 2 บริเวณหน้าร้านแจ้งสงวน	154
146	พื้นที่รวมกิจกรรม จุดที่ 3 บริเวณศาลาท่าน้ำ วัดเกาะแก้ว	154
147	ตำแหน่งจุดหมายตา จุดที่ 1 บริเวณป้ายทางเข้าตลาด	156
148	ตำแหน่งจุดหมายตา จุดที่ 2 บริเวณสะพานข้ามคลองบางน้อย	156
149	ขอบเขตพื้นที่ฝั่งตลาดน้ำ	158
150	ขอบเขตพื้นที่ฝั่งพักอาศัย	158
151	บรรยากาศภายในการจัดประชุมกลุ่ม เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2555	160
152	การระดมความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มต่างๆ เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2555 1	60
153	การสัมภาษณ์ระดับลึก กับคุณลาวัลย์ เชิดชู ตำแหน่ง ประธานตลาดน้ำ บางน้อย เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2555	162
154	การสัมภาษณ์ระดับลึก กับคุณदनัย เชื้อมประไพ ตำแหน่ง นักบริหารงาน สาธารณสุข เทศบาลตำบลกระดังงา เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2555	163
155	การอยู่อย่างกลมกลืนระหว่างธรรมชาติและสถาปัตยกรรมพื้นที่ เป็นที่มาของแนวคิดในการออกแบบ	169

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
156	การปรับปรุงป้ายทางเข้าบริเวณริมน้ำและสภาพแวดล้อมโดยรอบ	1 70
157	การปรับปรุงทางเข้าด้านริมคลองบางน้อย	171
158	การปรับปรุงพื้นที่จอดรถ	172
159	การปรับปรุงพื้นที่ชายและบริเวณถ่ายรูป	173
160	การปรับปรุงป้ายและสภาพแวดล้อมนอกวัดเกาะแก้ว	174
161	การปรับปรุงองค์ประกอบของภูมิทัศน์	175

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอีกอุตสาหกรรมหนึ่งที่ต้องเปลี่ยนบทบาทจากเดิมโดยปรับระบบการจัดการท่องเที่ยวแบบเดิมไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อให้สอดคล้องตามแผนแม่บทการพัฒนาโลก Agenda 21 ซึ่งระบุว่าในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตความสามารถในการรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว ในด้านต่างๆ เช่น สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน รวมถึง การรักษาเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ของชุมชน (ยุวดี นีรันตร์ตระกูล, 2549: หน้า 2) ผู้ที่มีเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องส่งเสริมรักษา วัฒนธรรม ประเพณี คุณค่า วิถีชีวิตท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน จากแผนพัฒนาดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดกระแสการปรับตัวของหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงประเทศไทย และกระจายลงสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นตามลำดับ

จังหวัดสมุทรสงครามถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวสูงมากทั้งที่จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่เล็กที่สุดในประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 63 กิโลเมตร มีพื้นที่ 416 ตารางกิโลเมตร มี 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลัก คุณค่าและความสำคัญของจังหวัดสมุทรสงครามนั้นมากมาย หลายประการ ทั้งในเรื่องประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับราชวงศ์จักรี ศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของเมืองสามน้ำ คือ น้ำจืด น้ำเค็มและน้ำกร่อย ตลอดจนวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติรอบๆชุมชนท้องถิ่นซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตที่พอเพียงแบบไทย ๆ จนทำให้นักท่องเที่ยวหลั่งไหลมาเที่ยวจังหวัดสมุทรสงครามมากขึ้น ก่อให้เกิดรายได้กระจายสู่ท้องถิ่น อย่างไรก็ตามรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่เท่านั้น เช่น ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดแม่กลองจากคำกล่าวของ รังสิมา รอดรัมย์ ส.ส. จังหวัดสมุทรสงคราม 4 กรกฎาคม 2552

คณะผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงครามเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย เนื่องจากพื้นที่ชุมชนบางคนที่มีการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมหลากหลายอันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแต่คงไว้ซึ่งความยั่งยืนของชุมชนบางคนที่บ่งบอกความเป็นตัวตนคน

สมุทรสงคราม ชุมชนบางคนที่ประกอบไปด้วย ตำบลโรงหีบ ยายแพง กระดังงา ดอนมะโนรา บางยี่รงค์ จอมปลวก บ้านปราโมทย์ บางสะแก บางคนที่ บางกระบือ บางพรม ชุมชนบางคนที่นั้นมีตลาดน้ำโบราณ 2 แห่ง คือตลาดน้ำบางน้อยเป็นชุมชนทางน้ำขนาดใหญ่สำหรับเมืองแม่กลองและมีชื่อเสียงมากในอดีตเรือแพแ่นขนัดอยู่ในพื้นที่ชุมชน 1.3 ตารางกิโลเมตรเศษ ตลาดน้ำบางนกแขวกเป็นแหล่งการค้าที่คึกคัก เพราะเป็นตลาดริมแม่น้ำที่เชื่อมตั้งแต่คลองดำเนินสะดวกกับคลองแม่กลอง เมื่อสมัยที่ยังไม่มีถนนมีพ่อค้าแม่ค้ามาจอดเรือตั้งแต่ฟ้ายังไม่สว่าง และผู้คนเริ่มทยอยออกมาจับจ่ายซื้อสินค้าทั้งของควา ของหวาน ของสด ของแห้ง แต่สินค้าหลักคือน้ำตาลมะพร้าว มะม่วง พืชผักต่างๆ โดยจะเปิดขายกันทุกๆ วัน แรมขึ้น 2 ค่ำ 7 ค่ำ และ 12 ค่ำ (<http://highlight.kapook.com/view/34227>) นอกจากนี้ชุมชนบางคนที่ยังมีวัดและพิพิธภัณฑที่ที่น่าสนใจอันอุดมไปด้วยคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรม ได้แก่ วัดเกตุการาม วัดบางกุ้ง วัดบางพลับ วัดตรีจันทาววัฒนาราม วัดไทร พิพิธภัณฑที่ตั้งเชียมฮะ (บ้านไหพันใบ) เป็นต้น ซึ่งมีความเก่าและและมีคุณค่าทางประวัติและศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

ความน่าสนใจจังหวัดสมุทรสงครามอีกประการหนึ่ง คือจังหวัดสมุทรสงครามจัดเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยเรื่องเล่าในลักษณะทางวรรณกรรมด้วย กล่าวคือชุมชนในแต่ละท้องถิ่นมักจะต้องมีเรื่องเล่าหรือนิทานประจำถิ่นเพื่อเป็นสมบัติทางวรรณศิลป์ให้กับคนในท้องถิ่นเล่าสู่กันฟังหรือเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับท้องถิ่นของตนเอง

ตามี่จังหวัดสมุทรสงครามมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่มากมาย ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ อาทิเช่น อุทยานรัชกาลที่ 2 ตลาดน้ำอัมพวา วัดบางกุ้งฯลฯ แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะตลาดน้ำอัมพวาได้ขยายพื้นที่และสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มากขึ้นอย่างล้นหลามกันทุกสัปดาห์ ผลของการมาของนักท่องเที่ยวนอกจากจะช่วยให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นแล้ว ยังเป็นการสร้างปัญหาต่าง ๆ ที่ตามมาอีกมากมาย เช่นการจราจรที่ติดขัด ที่จอดรถไม่เหมาะสม ระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ เป็นต้น

นอกจากอำเภออัมพวาแล้วภายในจังหวัดยังมีอำเภอบางคนที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่มีความสวยงามและน่าไปเยี่ยมชม เช่น วัดไทร ค่ายบางกุ้ง ตลาดน้ำบางน้อย ที่เป็นสถานที่ที่น่าสนใจและกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นเรื่อยๆ ความน่าสนใจประการหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งในอำเภอบางคนก็คือการเป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่งในสมุทรสงคราม เช่น ตลาดน้ำบางน้อยซึ่งเป็นชุมชน ที่ตั้งอยู่บนท่าเลบริเวนจุดตัดของแม่น้ำแม่กลองกับคลองบางน้อย ชาวบ้านนำพืชผักผลไม้สดๆ จากสวนมาให้เลือกซื้อหา เมื่อในอดีตชุมชนนี้เป็นศูนย์กลาง

การคำนวณน้ำที่สำคัญของโครงข่ายลุ่มน้ำ แม่กลอง-ท่าจีน ว่ากันว่าน้ำที่คลองบางน้อยเคยเป็นน้ำที่คึกคักมาก มีเรือมาติดน้ำที่หลายร้อยลำ ตั้งแต่หน้าวัดเกาะแก้วเรื่อยไปตามคลองจนถึงวัดไทร โดยบริเวณด้านหน้าวัดเกาะแก้วเป็นน้ำตลิ่งที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัด สมุทรสงคราม ส่วนด้านในคลองเป็นน้ำตลิ่งกับข้าวและสินค้าทั่วไป และเพื่อเป็นการวางแผนการเติบโตของชุมชนอย่างเป็นระบบโดยไม่ทำลายคุณค่าความงามในอดีต จึงเห็นถึงปัญหาว่าถ้าปล่อยให้ตลาดน้ำบางน้อยเติบโตอย่างรวดเร็วเหมือนตลาดน้ำอัมพวาแล้ว คุณค่าความงามของพื้นที่และทางวัฒนธรรมจะถูกทำลายและหายไปด้วยกระแสของธุรกิจเข้ามาแทนที่ ด้วยเหตุคุณะวิจัยจึงจึงมีคำถามว่า

1. ทำอย่างไรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนจึงได้รับความนิยมมากขึ้นและต้องไม่ถูกทำลายคุณค่าความงามทางวัฒนธรรมจากนักท่องเที่ยวเหมือนอำเภออัมพวา
2. สภาพภูมิทัศน์ของอำเภอบางคนที่มีความเหมาะสมกับการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมได้หรือไม่
3. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความปรารถนาในการพัฒนาพื้นที่มากนักน้อยเพียงไร
4. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่จังหวัดสมุทรสงครามควรเป็นเช่นไร
5. สื่อที่เหมาะสมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีลักษณะเช่นใด

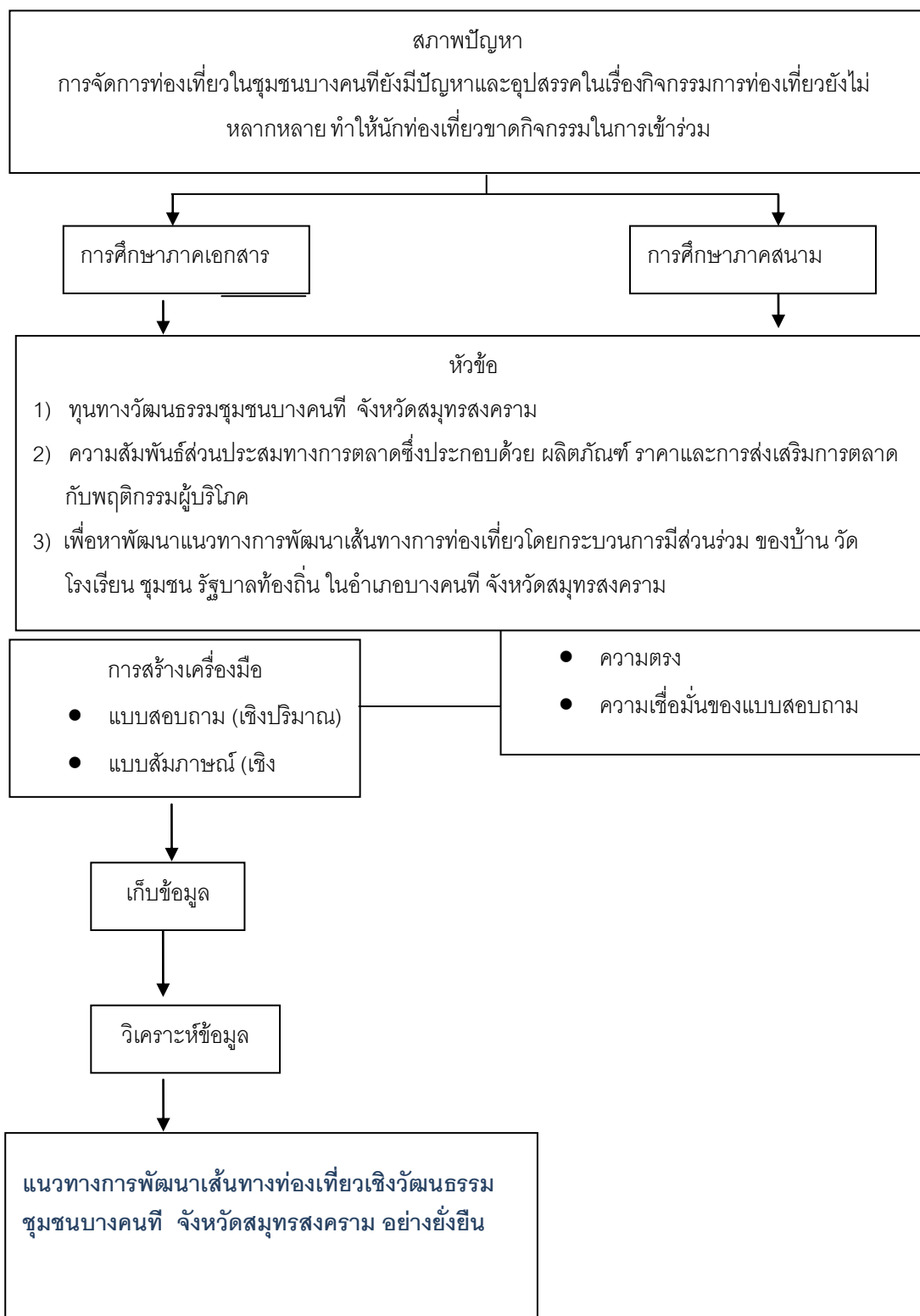
ซึ่งประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยอยู่ภายใต้ขอบเขต

ความสามารถในการรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนตามแนวการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับแผนแม่บทโลก และยังเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในพื้นที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เช่น ต.โรงหีบ ต.กระดังงา และตำบลใกล้เคียง อีกทั้งยังเป็นการรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนบางคนที่ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังเป็นการเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางสู่ชุมชนบางคนที่ในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาและสำรวจทุนทางวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม
- 1.2.2 เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม
- 1.2.3 เพื่อกำหนดแนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เกิดอัตลักษณ์ของชุมชน
- 1.2.4 เพื่อพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
- 1.2.5 เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม

1.3 กรอบแนวคิด

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตพื้นที่

ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางคนที 13 ตำบล มีเนื้อที่ประมาณ 68.79 ตารางกิโลเมตร ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้ เช่น ชาวบ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ค้าและผู้ให้บริการในตลาดน้ำและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน บางคนทีและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงคราม ชาวบ้านในอำเภอบางคนที บริษัททัวร์ และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

1.4.2 ขอบเขตเนื้อหา

ทำการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบางคนทีเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เส้นทางท่องเที่ยว ปรับปรุงภูมิทัศน์ สื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา

ระหว่างเดือนตุลาคม 2554 – 2555 รวมระยะเวลา 12 เดือน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม - การศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาบันที่ยกย่องที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

แหล่งท่องเที่ยว - สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณี ที่สามารถดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน

ลักษณะทางกายภาพ - ลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีอยู่รอบตัว ได้แก่ พื้นดิน แหล่งน้ำ อากาศ ต้นไม้ และสิ่งมีชีวิตต่างๆ ลักษณะทางกายภาพมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต

ของประชากร อันเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีให้แตกต่างกัน

บางคนที - เป็นอำเภอที่อยู่ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม บางคนที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอดำเนินสะดวก (จังหวัดราชบุรี)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอ อัมพวา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอวัดเพลงและอำเภอเมืองราชบุรี (จังหวัดราชบุรี)

แผนที่ 1 แผนที่อำเภอบางคนทีในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม

ภูมิทัศน์ - ภาพรวมของพื้นที่ได้พื้นที่หนึ่ง ที่มนุษย์ รับรู้ทางสายตาในระยะห่าง อาจเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ประกอบด้วยรูปทรงของแผ่นดิน น้ำ ต้นไม้ สัตว์และสรรพสิ่งมนุษย์สร้างในสภาพอากาศหนึ่งและช่วงเวลาหนึ่ง

อัตลักษณ์ชุมชน - คุณลักษณะเฉพาะตัวของชุมชน บางคนที ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของ ชุมชน เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา

การมีส่วนร่วม - กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของ บุคคล แก้ไขปัญหาพร้อมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สื่อวีดิทัศน์ - สื่อที่มีความพร้อมในลักษณะของมัลติมีเดีย (Multimedia) ซึ่งได้รวบรวมเอาความโดดเด่นของรูปแบบ และแนวทางการนำเสนอที่สมบูรณ์ครบถ้วนไว้ทั้งภาพเคลื่อนไหว เสียง ประกอบ คอมพิวเตอร์กราฟิก และเทคนิคพิเศษ

1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

ผลการวิจัยจากโครงการนี้คาดว่าจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวสามารถนำองค์ความรู้ไปปรับและประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อีกรูปแบบหนึ่ง

1.6.2 การปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว

กลุ่มชุมชนบางคนที่ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นให้กับชุมชนอย่างถูกต้อง ทั้งด้านตัวอาคาร การใช้พื้นที่ภายใน สถาปัตยกรรม ซึ่งจะเป็นสิ่งที่จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาพักผ่อนและท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดสมุทรสงครามด้วยรูปลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเฉพาะถิ่น อย่างแท้จริง

กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม ได้รูปแบบทางสถาปัตยกรรมซึ่งสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการเผยแพร่ อัตลักษณ์ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม และเป็นการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีเหลืออยู่จำนวนไม่มากมิให้สูญหายไปกลับกระแสนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจ

สืบทอดภูมิปัญญาในการก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัยของชุมชน ให้มีความต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น อาทิเช่น ภูมิปัญญาการสร้างเรือน การกำหนดลักษณะการใช้พื้นที่ การเข้าเดือยไม้ หรือแม้แต่การจัดภูมิทัศน์ ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและกิจกรรมที่เกิดขึ้น

กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้ฐานข้อมูลในการพัฒนามาตรฐานของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของชุมชน ในจังหวัด สมุทรสงคราม ทำให้การกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดเป็นไปอย่างสมบูรณ์และเหมาะสมกับ ได้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัด โดยสามารถตรวจสอบถึงความพร้อมของชุมชน และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีคุณภาพที่ดี รวมถึงการวางมาตรการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมของจังหวัดด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เป็นการบูรณาการความรู้ด้านสถาปัตยกรรมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าด้วยกัน ทำให้เกิดความผสมผสานและสอดคล้องซึ่งผลที่ได้จะสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนแก่นักศึกษาทั้งกลุ่มวิชาสถาปัตยกรรม กลุ่มวิชาการจัดการ

สิ่งแวดล้อม และกลุ่มวิชาการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นักศึกษาจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ในการลงพื้นที่และทำงานร่วมกับชุมชน อีกทั้งทางมหาวิทยาลัย ฯ ยังได้ขบวนการวิจัยในการสร้างฐานองค์ความรู้ทางด้านการสืบสานภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

1.6.3 การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ได้ทราบข้อมูลด้าน ความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว อำเภอบางคนที่จังหวัดสมุทรสงคราม

2. ได้ทราบข้อมูลด้านองค์ประกอบของสื่อวีดิทัศน์ที่นักท่องเที่ยวต้องการ

3. ได้รับสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม

ซึ่งสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงครามจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องและจะได้มอบสื่อวีดิทัศน์ให้องค์กรปกครองส่วนถิ่นเป็นใช้งานต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยโครงการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงครามนี้ คณะผู้วิจัยจะได้นำแนวคิดและทฤษฎีมาใช้ในการศึกษาเป็นแนวทางในการศึกษารวม ดังต่อไปนี้ คือ

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชนและทุนทางวัฒนธรรม

2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของประชาชน

2.1.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เกิดอัตลักษณ์ของชุมชน

2.1.6 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชนและทุนทางวัฒนธรรม

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนมีความชัดเจนในการมองเห็นคุณค่าของชุมชนดังปรากฏในแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทยของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้เสนอแนวคิด 6 ข้อ 1) เน้นการพัฒนาแบบกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมของคนไทยซึ่งไม่คำนึงการแข่งขันระหว่างปัจเจกชน 2) ปลูกจิตสำนึกแบบชุมชนในด้านความรัก ความสามัคคี ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น 3) มีกระบวนการผลิตซ้ำจิตสำนึกชุมชนไทยผ่านปัญญาชนของท้องถิ่น นักวิชาการในเมือง นักพัฒนาและผู้อาวุโสในชุมชนเพื่อสืบทอดจิตสำนึกของชุมชนต่อไป 4) มีกลุ่มชาวบ้านในรูปแบบของการจัดองค์กร เช่น สหกรณ์ สมาพันธ์ เพื่อให้มีอำนาจต่อรองกับองค์กรภายนอก 5) มีการประสานวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มต่างๆ เพื่อสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน 6) มีความสัมพันธ์และใกล้ชิดกับธรรมชาติโดยช่วยกันอนุรักษ์ปกป้องธรรมชาติเพื่อคงความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน

วัฒนธรรมชุมชนมีความหมายในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นโดยอาศัย ความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาชีวิต รวมถึงการ ปฏิเสธในอำนาจของรัฐและเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่จะเข้ามาครอบงำทางความคิด ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของชุมชน แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนมีความชัดเจนในการมองเห็นคุณค่าของชุมชน ดัง ปรากฏในแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย ของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภาได้เสนอแนวคิด 6 ข้อ 1) เน้นการพัฒนาแบบกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมของคนไทยซึ่งไม่คำนึงถึง การแข่งขันระหว่างปัจเจกชน 2) ปลุกจิตสำนึกแบบชุมชนในด้านความรัก ความสามัคคี ความ ภาควินิจฉัยในท้องถิ่น 3) มีกระบวนการผลิตซ้ำจิตสำนึกชุมชนโดยผ่านปัญญาชนของท้องถิ่น นักวิชาการในเมือง นักพัฒนาและผู้อาวุโสในชุมชน เพื่อสืบทอดจิตสำนึกของชุมชนต่อไป 4) มี กลุ่มชาวบ้านในรูปของการจัดองค์กร เช่น สหกรณ์ สมาพันธ์ เพื่อให้มีอำนาจต่อรองกับองค์กร ภายนอก 5) มีการประสานวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนและ เรียนรู้ซึ่งกันและกัน 6) มีความสัมพันธ์และใกล้ชิดกับธรรมชาติโดยช่วยกันอนุรักษ์ปกป้อง ธรรมชาติเพื่อคงความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน

วัฒนธรรมชุมชนมีความหมายในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นโดยอาศัย ความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาชีวิตรวมถึงการ ปฏิเสธอำนาจของรัฐและเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่จะเข้ามาครอบงำทางความคิด ภูมิปัญญาและ วิถีชีวิตของชุมชน แนวคิดวัฒนธรรมของชุมชนของฉัตรทิพย์ นาถสุภา(ฉัตรทิพย์ 2537, 2540) ให้ ความสำคัญว่า ชุมชน หมู่บ้าน ว่าเป็นองค์กรที่มีพลัง หมู่บ้านไทยยังมีพลังยึดเหนี่ยวกันไว้แม้จะ ถูกแรงกระแทกจากภายนอกทั้งนี้เป็นผลมาจาก 1) ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพซึ่งจำเป็นต้องอาศัย ความร่วมมือร่วมใจระหว่างสมาชิกในชุมชนทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติพึ่งพากัน 2) ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและ 3) ลักษณะพิเศษของรัฐศักดินาไม่เข้าใจและได้ เข้าไปจัดการกระบวนการผลิตในระดับหมู่บ้าน โดยการบริหารการปกครองในอดีตให้ความสำคัญ เพียงหมู่บ้านทำหน้าที่ส่งส่วยให้ตามที่ต้องการเท่านั้น ทำให้ระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดำรงอยู่ ระบบร่วมในทรัพย์สินคือเป็นหัวใจของชุมชน

นอกจากนี้ยังพบแนวคิดทุนวัฒนธรรมของบูดีเยอร์ (1983) กล่าวว่าทุนวัฒนธรรมที่ปรากฏ อยู่มี 3 รูปแบบกล่าวคือ 1) ใน embodied state เป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในตัวคนและกลุ่มคนมาอย่าง ยาวนาน ได้แก่ ความคิด จินตนาการ ความคิดริเริ่มและความเชื่อ 2) ใน objectified state เป็นสิ่ง ที่เป็นรูปธรรม ในรูปแบบของสินค้าวัฒนธรรม เช่น รูปภาพ หนังสือ สิ่งก่อสร้าง สถานที่ที่เป็นมรดก โลก 3) institutionalization state หรือความเป็นสถาบันซึ่งสามารถทำให้เกิดความเป็นรูปธรรม

เช่น กติกา การยอมรับที่หลากหลาย ๆ คนเห็นร่วมกัน เช่น การยอมรับในสถาบันพระมหากษัตริย์ วัด และโรงเรียน การศึกษาวัฒนธรรมของบุดิเยอร์จะไม่เน้นคำตอบในเชิงเศรษฐศาสตร์หากแต่ได้ให้ความสำคัญในการศึกษาทรัพยากรบุคคล จิตสำนึกในศักดิ์ศรีและอำนาจแห่งตน การสร้างวัฒนธรรมที่มีการเท่าเทียมกัน แนวคิดทุนวัฒนธรรมของ อมรา พงศาพิชญ์ เป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคม สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้าง ยอมรับวัฒนธรรมและสิ่งใหม่จากภายนอกและสามารถนำทั้งสิ่งใหม่มาผสมผสานกับสิ่งเก่าที่มีอยู่แล้วปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตไทยได้ตลอดเวลาทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนั้นในการศึกษาทุนวัฒนธรรมเป็นการศึกษาที่มีความละเอียดอ่อนการมองวัฒนธรรมเป็นทุนทางสังคมซึ่งไม่สามารถวัดได้ในเชิงปริมาณ ทั้งนี้เพราะ ทุนทางวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตที่จะต้องศึกษาครอบคลุมทั้งบริบททางสังคมและเงื่อนไขวิถีชีวิต

2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยว (Tourism) คือกิจกรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์นอกเหนือจากการดำเนินชีวิตประจำวัน และการกระทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานอื่นๆ (Basic Need) เป็นกิจกรรมที่มนุษย์กระทำเมื่อมีเวลาว่าง (Leisure) และจัดอยู่ในประเภทกิจกรรมการนันทนาการ (Recreation) อย่างหนึ่ง ทั้งนี้กิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวมักมีการเดินทาง (Travel) พร้อมกันไปด้วย

ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยว ในหลักการแล้วอาจจะกำหนดได้โดยเงื่อนไข 3 ประการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2536 : 19-20) ดังต่อไปนี้

1. เดินทางที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (Temporary)
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ (Voluntary)
3. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆก็ตามที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือรายได้

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสธรรมชาติซึ่งต้องการได้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆอย่างแท้จริง เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น รวมถึงการสัมผัสสภาพธรรมชาติ วิถีชีวิต ความเป็นมาของประชากรในท้องถิ่น และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่ต้องรักษาไว้

พงศ์สานต์ พิทักษ์มหาเกตุ (2538 : 37) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ตลอดจนคุณค่า ความเชื่อ ค่านิยม

วัฒนธรรม ฯลฯ ของชุมชนนั้นๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมีความเข้าใจดีแล้ว นักท่องเที่ยวปฏิบัติให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติหรือชุมชนนั้นๆ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม สังคม หรือต่อชุมชนนั้นๆ”ให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องพิจารณาทั้งมิติ ด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กันกันไปตลอด ในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย เสื่อมโทรมต่อทรัพยากร

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติวัฒนธรรมท้องถิ่น มีขอบเขตจำกัดโดยรูปแบบของการท่องเที่ยว สถานที่ ตลอดจนกลุ่มของนักท่องเที่ยว

ประเภทของผู้มาท่องเที่ยว เนื่องจากการเดินทางมิได้มีเพื่อการท่องเที่ยวเท่านั้น การที่เราเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ไม่ว่าจะด้วยจุดประสงค์ใดก็ตาม ถือได้ว่าเป็นการเดินทางเช่นกัน ดังนั้นการแบ่งการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวออกจากการเดินทางในลักษณะอื่น จึงนำหลักเกณฑ์เรื่องจุดประสงค์ของการเดินทางมาพิจารณาคือการเดินทางท่องเที่ยวจะต้องมิใช่การเดินทางเพื่อการประกอบอาชีพหารายได้ นอกจากนั้นยังได้นำเงื่อนไขเรื่องเวลา มาพิจารณาในการแบ่งผู้มาท่องเที่ยวเป็นกลุ่มๆ ดังนี้

ระยะเวลาการมาท่องเที่ยวของผู้มาท่องเที่ยว ระยะเวลาการมาท่องเที่ยวของผู้มาท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2536 : 19) คือ นักท่องเที่ยวที่พักค้างคืน (Tourists) ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว ซึ่งพักอยู่ใน ประเทศที่มาเยือนตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป และเดินทางมาเยือนเพื่อพักผ่อน พักผ่อน ทักสนศึกษา ประกอบศาสนกิจ ร่วมการแข่งขันกีฬา ติดต่อธุรกิจ ร่วมการประชุม สัมมนา ฯลฯ เป็นต้น นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน (Excursionists) ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราวและอยู่ใน ประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง

พร้อมกันนี้ก็ได้อำหนดคำนิยามของ “นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist)” คือ บุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่งที่ไม่ใช่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของเขา เพื่อพักผ่อน เยี่ยมญาติมิตร ศึกษาหาความรู้ การกีฬา การศาสนา ประชุมสัมมนา ติดต่อธุรกิจหรือประกอบภารกิจใดๆ แต่ทั้งนี้ต้องมีได้รับจ้างในการประกอบภารกิจการนั้นจากผู้ใด ณ สถานที่แห่งนั้นและระยะเวลาที่

พำนักอยู่ไม่เกิน 60 วัน บุคคลดังกล่าวจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ “นักท่องเที่ยวภายในประเทศ ค้างคืน” และ “นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2536 : 14)

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว จากแรงกระตุ้นในการเดินทางที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างๆกัน ดังนี้

1. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากความอยากรู้อยากเห็นด้านต่างๆ เป็นการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างออกไป ทั้งทางด้านการเมือง ด้านสมาคม และบุคคล ด้านลักษณะพิเศษของสภาพธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ กล่าวคือ การได้รับรู้เรื่องราวที่แตกต่างไปจากที่ตนเองเคยได้รับรู้นั่นเอง
2. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากความต้องการที่พักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียดจากภารกิจประจำวัน ได้แก่ การไปเล่นกีฬาประเภทต่างๆ การเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งบริเวณที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ งานศิลปะ และการดนตรี หรือความบันเทิงอย่างอื่นฯ ซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวตามสวนสนุก สวนสัตว์ บาร์ ผับ และการจับจ่ายซื้อของไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของผู้ท่องเที่ยวเอง
3. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากความสนใจทางด้านศาสนาและไสยศาสตร์ซึ่งได้แก่ การจาริกแสวงบุญ การนมัสการศาสนสถานหรือเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงที่ผู้มาท่องเที่ยวนับถือ รวมถึงการท่องเที่ยวตามสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หรือศาสนาและกิจกรรมทางศาสนา
4. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากอาชีพและธุรกิจของผู้ท่องเที่ยวได้แก่ การเดินทางเพื่อสำรวจ ค้นคว้า การประชุม การสัมมนา การดูงาน การศึกษา ซึ่งเปรียบเสมือนการเดินทางทัศนศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้หรือเพื่อเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้ท่องเที่ยวเอง
5. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากสาเหตุอื่นๆเช่น การเดินทางมาเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องเพื่อนฝูง ในต่างถิ่น มักเกิดขึ้นในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ และวันหยุดเทศกาลต่างๆ

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว แต่แรกนั้นการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่โดยธรรมชาติก่อนต่อมาก็มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ เป็นอุตสาหกรรมชนิดหนึ่งเรียกว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourist Industry) และมีแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่อย่างมากมาย จนสามารถแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะกำเนิด ระยะเวลาที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น และตามลักษณะอันโดดเด่นหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆได้ดังนี้

ลักษณะการกำเนิดแหล่งท่องเที่ยว แบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม และ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์ได้จัดสร้างขึ้น มักจะได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศาสนา และทางศิลปวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น เป็นต้น ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

อาจมีจุดประสงค์เพื่อการศึกษาหรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจก็ได้ เป็นแหล่งดึงดูดผู้มาท่องเที่ยวได้เช่นกัน ได้แก่ ศูนย์การค้า สถานเริงรมย์ สวนสัตว์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และพิพิธภัณฑ์ ระยะเวลาที่แหล่งท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น แบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวถาวร คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเสมอตลอดปี แต่อาจมีช่วงที่ผู้มาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากขึ้น เช่น ในวันหยุดพิเศษ วันนักขัตฤกษ์ ซึ่งเป็นได้ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวชั่วคราว คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเฉพาะวัน หรือเฉพาะช่วงระยะเวลาสั้นๆ มักจะเป็นวันที่มีการเฉลิมฉลองหรือวันที่มีเทศกาลต่างๆ อาจเป็นศาสนา การแข่งขัน การประกวดหรืออื่นๆ เช่น เทศกาลหุ่นฟางนก จังหวัดชัยนาท เทศกาลหมุย่าง จังหวัดตรัง ลักษณะอันโดดเด่นหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว แบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น 4 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว (ซูลิทธิ์ ชูชาติ : 2538) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ได้แก่ ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ที่กล่าวข้างต้น สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ได้แก่สิ่งต่างๆ ที่ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวก มีอยู่ 4 ข้อ คือ ที่พัก ซึ่งต้องเช่าอาศัยอยู่ชั่วคราวในแหล่งท่องเที่ยว เช่นโรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานบริการ เช่น ร้านขายของใช้ ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด ปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยว เช่น โทรศัพท์ และระบบการสื่อสารต่างๆ การเข้าถึง (Accessibility) แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง (Transportation) ประเภทต่างๆ การต้อนรับ (Hospitality)

แนวความคิดต่อการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว

การจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว คือเส้นทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็น หรือเข้าชมที่ที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น เส้นทางท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นในอัตโนมัติ จากการที่นักท่องเที่ยวหลายๆกลุ่มใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่เป็นประจำเส้นทางท่องเที่ยวนี้

อาจเป็นเส้นทางรถยนต์ ทางเท้า ทางเรือ หรือทางอื่นๆ อาจใช้ร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของเมือง หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาเฉพาะเป็นพิเศษ

ข้อพิจารณาในการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว

1. การกำหนดเส้นทาง การพิจารณากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวควรสำรวจและสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ ประกอบกับแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทาง ควรเริ่มต้นจากการพิจารณาดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆภายในเมือง จัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นจึงพิจารณาความสามารถในการเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวต่างๆเข้าด้วยกัน

2. การจัดเส้นทางในลักษณะวงจรรอบๆ ทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดทางโดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิม ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจเกิดความรู้สึกเบื่อและเสียเวลา ข้อดีอีกประการหนึ่งคือ สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มย่อยที่ต้องการทิ้งพาหนะของตนเองไว้ยังจุดเดิม อาจจัดให้มีการเดินทางใน 2 ลักษณะ เช่นเริ่มต้นด้วยการเดินเท้าไประยะหนึ่งแล้วจึงเปลี่ยนเป็นการสัญจรโดยทางเรือในขากลับ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้พักผ่อนไปในตัวระหว่างขากลับ หรืออาจจัดในลักษณะแบบทางเดียว โดยมีจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายแยกกันอยู่ตามความเหมาะสม เช่นกรณีแหล่งท่องเที่ยวกระจายห่างไกลกัน เช่นแหล่งท่องเที่ยวอยุธยาเป็นต้น เส้นทางลักษณะนี้จะไม่มีปัญหาสำหรับการท่องเที่ยวแบบกลุ่มเพราะยานพาหนะสามารถไปรอรับอยู่ที่จุดใดก็ได้

3. การจัดเส้นทางให้มีความแตกต่างภายในเมือง การกำหนดเส้นทางอาจจัดทำขึ้นหลายเส้นทาง หรือหลายระบบก็ได้ภายในเมืองหนึ่ง เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลามากน้อยต่างกัน ความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่นเส้นทางสำหรับผู้สนใจศิลปะและวัฒนธรรมอาจพานักท่องเที่ยวไปตามแม่น้ำลำคลองเพื่อดูชีวิตความเป็นอยู่และสภาพบ้านเมือง หรืออาจเป็นเส้นทางที่มีความหลากหลายและน่าสนใจหลายด้านร่วมกันอยู่

4. ควบคุมเส้นทางและรูปแบบของการสัญจรไม่ให้เกิดความสับสน การเข้าถึงและเดินทางจะต้องควบคุมได้ง่ายและไม่สับสน

5. การให้ข้อมูลข่าวสารในเส้นทาง จัดทำการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวตลอดทางอย่างสม่ำเสมอ ด้วยระบบป้ายหรือด้วยวิธีอื่นๆ เพื่อช่วยบอกทิศทาง ตำแหน่งที่ตั้ง และระยะทางเช่น ช่วยนักท่องเที่ยวกำหนดทิศทางด้วย ที่หมายตา (Landmark) การสร้างความต่อเนื่องของเส้นทาง ด้วยการใช้วัสดุปูพื้นทางเท้าที่เหมือนกันไปตลอดทาง หรือใช้วัสดุพืชพันธุ์ที่เหมือนกันตลอดแนว เป็นต้น

6. พิจารณาจัดประเภทของพาหนะตามสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ เส้นทางท่องเที่ยวอาจใช้พาหนะในการเดินทางต่างกัน ทำให้เกิดความน่าสนใจแตกต่างกัน ตามเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และลักษณะเฉพาะตัวของเมืองๆนั้น

7. ปรับปรุงบริเวณจุดเริ่มต้นของเส้นทาง จุดเริ่มต้นของเส้นทางท่องเที่ยวมักจะอยู่ในย่านใจกลางเมือง เข้าถึงได้ง่าย มีข้อมูลต่างๆ รวมอยู่ซึ่งนักท่องเที่ยวจะใช้ในการตัดสินใจวางแผนการเดินทาง มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไว้บริการ เช่น ที่จอดรถ ที่พักคอย ห้องน้ำ ในเมืองหนึ่งๆ อาจจัดให้มีเส้นทางนักทัศนาจรหลายๆ เส้นทางดังนั้นจุดเริ่มต้นนี้ไม่จำเป็นต้องมีอยู่จุดเดียว แต่อาจกระจายกันอยู่ตามบริเวณที่มีแหล่งท่องเที่ยวรวมกลุ่มกันอยู่ก็ได้

8. ความต่อเนื่องกับเส้นทางท่องเที่ยวภายนอกเมือง เส้นทางท่องเที่ยวไม่ควรจะจำกัดอยู่เพียงภายในเมืองเท่านั้น แต่ควรต่อเนื่องกับเส้นทางท่องเที่ยวภายนอกเมืองด้วย ซึ่งอาจเป็นเส้นทางเดียวกันหรือต่อเนื่องกันเป็นบางส่วนก็ได้

9. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร อาทิเช่น ร้านอาหาร ร้านขายของเล็กๆน้อยๆ และอาจรวมถึงร้านขายของที่ระลึกต่างๆ ด้วย ในกรณีที่เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทาง ที่มีอัตราการเข้าออกค่อนข้างสูงส่วนบริการเช่น จุดพักคอย จุดนัดหมาย จะต้องให้ความสะดวกสบาย และมองเห็นได้ชัดเจนไม่สับสน ห้องน้ำ ถึงขยะ ไฟฟ้าแสงสว่าง โทรศัพท์

10. ส่วนบริการทางด้านข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับตัวเมือง อาจจะมีอยู่ในรูปของแผ่นประกาศ เอกสาร แจก หรือเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล ข้อมูลดังกล่าวควรประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับจุดสนใจต่างๆในเมือง ข้อมูลเกี่ยวกับที่พัก ร้านอาหาร การสัญจร รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในเมือง เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถช่วยเหลือตนเองได้

11. ลักษณะทางกายภาพของสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจะเป็นรูปแบบของ ศิลปะวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองที่นำมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความสะดวกในการ ให้บริการ

12. นอกจากนี้แล้วการดูแลรักษาสถานที่และส่วนบริการต่างๆให้สะอาดเรียบร้อย และใช้งาน ได้อยู่ตลอดเวลาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งที่จะละเลยไม่ได้

รูปแบบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเมือง

รูปแบบของนักท่องเที่ยวในเมืองอาจจำแนกได้ 2 กลุ่ม คือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินั้นมักมีความกระตือรือร้นและให้ความสนใจต่อ ศิลปะวัฒนธรรมมีกำลังการใช้จ่ายค่อนข้างสูง มีความคาดหวังในเรื่องการกำหนดทิศทาง (Orientation) ของตนเอง ความสะอาด ความสะดวกสบาย และเอกลักษณ์มากกว่านักท่องเที่ยว ชาวไทย

รูปแบบของการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็นสองรูปแบบคือ

1. นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวโดยลำพัง คือนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยว อาจได้รับคำแนะนำจากเอกสารการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวประเภทนี้ไม่คาดหวังในเรื่องความ สะดวกสบายของการเดินทางมากนัก แต่คาดหวังในเรื่องที่พัก ทิศทางและตำแหน่งของสถานที่ ค่อนข้างสูง

2. นักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม คือนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการของบริษัทนำเที่ยว มีความต้องการ การบอกเล่า ความสะดวกสบายในการเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มใน ลักษณะนี้อาจทำความรอบคอบแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น หากการจัดเตรียมสถานที่และการจัดการไม่ ดีพอ

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบันในลักษณะดังนี้คือ

1. การชมเมืองโดยรวม ได้แก่ การนั่งรถ เดินชมเมือง หรือใช้ยานพาหนะอื่นๆ เช่น รถม้า รถสามล้อ เป็นการสัญจรไปตามเส้นทางสายสำคัญผ่านบริเวณสำคัญของเมือง ระหว่างทางอาจมี การบรรยายถึงประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การทำมาหากินของชาวเมืองและสถานที่สำคัญของเมือง

2. การเข้าชมสถานที่สำคัญและสถานที่ที่น่าสนใจ มักเป็นสถาปัตยกรรมในเชิงวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ โรงงานผลิตภัณฑืพื้นเมือง ซึ่งต้องมีการจัดเส้นทางให้นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งเตรียมพื้นที่ในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวด้วย
3. การขึ้นที่สูงเพื่อชมเมือง อาจเป็น หอคอย เจดีย์สูง ความสะดวกในการเข้าชมจะขึ้นอยู่กับ การจัดสถานที่ หรือการจัดโปรแกรมในสถานที่นั้น
4. การชมการละเล่นพื้นเมืองหรืองานเทศกาล การจัดสถานที่ขึ้นอยู่กับรูปแบบและขนาดของการละเล่น อาจเป็นการจัดถาวรหรือจัดเป็นครั้งคราว เช่น ในเทศกาลต่างๆที่จัดขึ้นตามเมืองต่างๆ
5. การจำหน่ายซื้อสินค้า ส่วนใหญ่เป็นการซื้อของที่ระลึก และผลิตภัณฑืพื้นเมือง
6. การมนัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้มักเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย กิจกรรมที่ทำได้แก่ การซื้อธูปเทียนบูชา การไหว้พระปิดทอง การเสี้ยวเซียมซี การบริจาคเงิน การรดน้ำมนต์ การแก้บนและมักจบลงด้วยการจำหน่ายซื้อของที่นำมาขายในบริเวณ

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตความสามารถในการรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว ในด้านต่างๆ เช่น สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน (ยุวดี นรินทร์ตระกูล , 2549 : หน้า 2) การทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับจะนำความเสื่อมโทรมมาให้ทรัพยากรการท่องเที่ยว

1) การรักษาเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ของชุมชน (ยุวดี นรินทร์ตระกูล , 2549: หน้า 2) ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องส่งเสริมรักษาวัฒนธรรม ประเพณี คุณค่า วิถีชีวิตท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนซึ่งเปรียบเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนเองอีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน

2) การเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีฐานจากการมีส่วนร่วมของชุมชน (รศ.ดร. รัศมี ชูทองเดช :2551) จะเห็นได้จากการเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ชุมชนเกิดสำนึกของการเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกัน นอกจากนี้การกระจายรายได้ที่เกิดจากการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมไปสู่ชุมชนท้องถิ่นยังเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้ชุมชนท้องถิ่นอีกทาง การยกระดับจิตสำนึกในการอนุรักษ์

และปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและนำพาให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านจะเต็มใจให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

3) การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ การพัฒนาทรัพยากรของประเทศเพื่อตอบสนองความจำเป็นของประชาชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยว ในช่วงเวลาปัจจุบันรวมทั้งต้องปกป้องสงวนรักษาและขยายโอกาสการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยว (สิ่งแวดล้อม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่น) ของลูกหลานในอนาคต ตามที่ International Ecotourism Society ระบุว่า Sustainable travel is: "Tourism that meets the needs of present tourists and host regions while protecting and enhancing opportunities for the future."(www.ecotourism.org)

4) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมุ่งในการสร้างความยั่งยืนสู่ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ของ ประเทศ เพื่อคนรุ่นปัจจุบันและสืบต่อไปถึงรุ่นอนาคต

5) การเน้นเนื้อหาความรู้ไม่ว่าจะเป็นประวัติความเป็นมาของมาตุภูมิ ชุมชน ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น (รศ.ดร. รัศมี ชูทรงเดช 2551)สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นต้นทุนที่มีค่า และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพได้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องคำนึงถึงการให้ความรู้ ความเข้าใจ การสื่อความหมาย เพื่อนำเสนอเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจง่าย และ สะดวกในการเรียนรู้เพิ่มประสบการณ์การท่องเที่ยวของตน

6) การเชื่อมโยงคนในปัจจุบันและเหตุการณ์ในอดีต แสดงให้เห็นว่าเราเป็นใคร เรามาจากไหน ทำไมเราต้องมาที่นี่ ดังจะเห็นจากบทความ Better place to live ระบุว่า "Historic environment informs us of the connections between people and events, who we are ,why and where come from" (Article Better place to live) แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเด่นทางประวัติศาสตร์ควรจัดการแหล่งท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืนด้วยการเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตสู่คนรุ่นปัจจุบันเพื่อให้คนรุ่นปัจจุบันเห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของอยากปกป้องรักษาและสืบทอดสภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์นั้นไว้ให้คนรุ่นหลัง

การท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใดๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึง พฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภค ดังนี้

1) พฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการกระตุ้น (Stimulus) ที่ทำให้เกิดความต้องการ สิ่งกระตุ้นผ่านเข้ามาในความรู้สึกของผู้ซื้อ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ 2541: 196) ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถ

คาดคะเนได้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะต่างๆของผู้ซื้อ ซึ่งจะนำไปสู่ การตอบสนองต่อการซื้อ หรือการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

2) ความพึงพอใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา ความพึงพอใจของมนุษย์ แต่ละคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมมีความเข้มข้นแตกต่างกันไปตามทัศนคติ ค่านิยม ระดับ การศึกษาของผู้นั้น ตลอดจนสภาพการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในขณะที่มีการปะทะสังสรรค์ กันเป็นองค์ประกอบอยู่ด้วย (สุภาวดี ชาวผ้าขาว , 2548) กล่าวว่า ความพึงพอใจอาจเกิดขึ้นได้ จากการที่ได้รับสิ่งที่ตนปรารถนาหรืออยากได้ ความพึงพอใจจึงเป็นทั้งพฤติกรรม และ กระบวนการในการลดความตึงเครียด ความสำคัญของทฤษฎีความพึงพอใจอยู่ที่ความสัมพันธ์ ระหว่างความพึงพอใจของสินค้า และคุณภาพของสินค้า รวมไปถึงคุณภาพของการให้บริการ

3) ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการ ดำเนินงานการตลาด ซึ่งเป็นปัจจัยที่องค์กรสามารถควบคุมได้ องค์กรธุรกิจจะต้องสร้างส่วน ประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การกำหนดราคา (Price) การส่งเสริม การตลาด (Promotion)

วินัย บุญลือ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ทูทางวัฒนธรรมและการชั่งชั่งอำนาจเชิง สัญลักษณ์ของชุมชนชาวปกากะญอ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตทางวัฒนธรรมของปกากะญอ ได้นำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้กระแสสิ่งแวดล้อมนิยม โดยแปลงทูทางวัฒนธรรม ไม่ ว่าจะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำนานโบราณ (หรือ “ทา”) ความเชื่อทางศาสนา และรูปแบบการ จัดการทรัพยากร มาสู่อำนาจเชิงสัญลักษณ์ ในกระบวนการต่อสู้แย่งพื้นที่ป่าและคุณค่าเชิง สัญลักษณ์อื่น ๆ เพื่อที่จะใช้ในการสร้างภาพลักษณ์โดยรวมของชาวปกากะญอ ดังนั้นการสะสม ทูทางวัฒนธรรมและการแปลงเป็นอำนาจเชิงสัญลักษณ์ ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำ ทายาทกรรมหลักของรัฐเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พลวัตของภูมิปัญญาท้องถิ่นจากความรู้พื้นบ้าน ได้ เข้ามาสู่เวทีการต่อสู้ทางการเมืองเรื่องอัตลักษณ์จนกระทั่งกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอได้รับการ ชนนานนามว่า “ลูกหลานของผืนป่าและแผ่นดิน” ภาพลักษณ์เชิงลบของชาวปกากะญอ ในฐานะ ชาวเขาผู้ทำลายป่า คนบ้านนอกไม่มีการศึกษา ได้ปรับเปลี่ยนมาสู่หน่วยทางสังคมและการเมือง ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้มีปัญญาในการจัดการทรัพยากร ป่าไม้

ชัยอนันต์ สมุทวนิช (2540, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา โครงการวิจัย แนวคิด “การลงทุน ทางวัฒนธรรม” พบว่าการลงทุนทางวัฒนธรรมสามารถกระทำได้ทั้งจากผู้นำของรัฐ และรัฐ หรือ อาจโดยความไม่ยินยอมจากรัฐก็ได้ ดังนั้นอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งของกลุ่มผู้นำหรือรัฐ แต่การ

ลงทุนทางวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งที่จำเป็นมากในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดการ พัฒนาที่ยั่งยืน มิใช่รายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยตามที่เข้าใจกัน เช่นในสมัย ร. 5-6 ที่รัฐบาลเลือกใช้ นโยบายวัฒนธรรมเป็นใหญ่เหนือชนชาติ จึงมีความจำเป็นต้องลงทุนทางวัฒนธรรม โดยการสร้าง วัฒนธรรมไทยสากล เพื่อจรรโลงความเป็นไทยไว้ได้ในยามที่เผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงจาก ตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอนาคตที่รัฐกำลังจะเปลี่ยนรูปไปเป็นรัฐที่ไร้รูป ดังนั้นจึงควรมี ยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมของไทยที่เน้นจุดเด่นของประเทศไทยผสมผสานกับการเปลี่ยนแปลงโดย สร้างวัฒนธรรมในการคิดใหม่ที่เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และนัยทางนโยบาย ของไทย กับต่างชาติ โดยทั้งหมดนี้ต้องอาศัยการลงทุนทางวัฒนธรรม (ไทยสากล) โดยไม่คิดว่าเป็นรายจ่าย ที่ฟุ่มเฟือย

พัชรินทร์ สิริสุนทร และคณะ (2543, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องทุนทางวัฒนธรรมกับ การพัฒนาแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาการจัดระบบองค์ความรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านเขตภาคเหนือ ตอนล่าง พบว่าองค์ความรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านมีที่มาจาก การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่าง หมอพื้นบ้านกับเครือข่ายในชุมชน และกระบวนการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดทั้งในระดับวิชาชีพ และระดับปัจเจกซึ่งแสดงออกในรูปของการนำแนวคิดในเชิงตรรกและวัตถุนิยมมาใช้ทำความเข้าใจกับระบบสุขภาพอนามัยของชุมชน , การผสมผสานกระบวนการรักษาเยียวยาแบบพื้นบ้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นเข้ากับองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แบบไสย ศาสตร์, การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีระบบและเป็นรูปธรรม , การเชื่อมโยง เครือข่ายหมอพื้นบ้านในท้องถิ่นเข้าด้วยกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อพัฒนาองค์ ความรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านขึ้น ซึ่งผลของการปรับตัวดังกล่าวทำให้เป็นการยากที่จะแบ่งแยก ระบบการแพทย์พื้นบ้านออกจากระบบการแพทย์ระบบอื่น ฐานคิดเรื่องสุขภาพอนามัยของหมอ พื้นบ้านจะให้ความสำคัญกับระบบการแพทย์พื้นบ้านในฐานะที่เป็นระบบวัฒนธรรมย่อยที่มี วัตถุประสงค์สำคัญเพื่อการมีสุขภาพอนามัยที่ดี มากกว่าการรักษาเยียวยาอาการเจ็บป่วยหรือ อธิบายสาเหตุของการเกิดโรค ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่า ฐานคิดนี้พบได้ทั้งในส่วนของหมอพื้นบ้านและ บุคลากรด้านการแพทย์ของรัฐ และความซับซ้อนของระบบคิดของผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) ที่มีบทบาทด้านสุขภาพอนามัยดังกล่าวก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทาง สังคมของหมอพื้นบ้านกับเครือข่ายองค์กรด้านสุขภาพของรัฐในลักษณะที่เป็นองค์รวมที่ ผสมผสานกลมเกลียว (Harmony) ดังนั้น ในทัศนะของหมอพื้นบ้าน การจัดการเพื่อให้มีสุขภาพ อนามัยที่ดีต้องเริ่มตั้งแต่เกิดจนตายและมีควรรักษาโดยเฉพาะเวลาเจ็บป่วย ซึ่งมีมิติของการมี สุขภาพดีนั้นครอบคลุมวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลตั้งแต่อาหารที่บุคคลกิน เครื่องดื่ม เสื้อผ้าที่

สวมใส่ การขับถ่าย การพักผ่อน การใช้เวลาว่าง การปฏิบัติตนเพื่อส่งเสริมสภาพจิตใจ เช่น การปฏิบัติตามหลักกรรมคำสอนทางศาสนา การปลูกสร้างบ้านเรือน และการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

อุมพร มณีแนม และพูนทรัพย์ ศรีชู (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมและแผนการตลาดของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาโหนด-นา-เล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีรูปแบบการมีส่วนร่วมในรูปแบบ 3 รูปแบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมแบบมีโครงสร้าง 2) การมีส่วนร่วมโดยชุมชนตามรูปแบบของ Tosun 3) การมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้วยเทคนิคการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมที่แบ่งตามกระบวนการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ประชาชนเกิดการเรียนรู้ดังนี้ 1) การเรียนรู้ด้านความรู้ 2) การเรียนรู้ด้านอารมณ์ และ 3) การเรียนรู้ด้านความชำนาญ ส่วนอุปสรรคของการมีส่วนร่วมคือ อุปสรรคส่วนตัว อุปสรรคด้านปัจจัยพื้นฐาน อุปสรรคด้านการบริหารจัดการ และอุปสรรคด้านแนวคิด และแผนการตลาด คือ แผนพัฒนาองค์กร แผนพัฒนาบุคลากรด้านการสื่อความหมาย แผนด้านการเงิน และแผนการส่งเสริมการขาย ทั้งนี้ แนวทางการส่งเสริมแผนการตลาดอยู่ภายใต้พื้นฐานของความสำเร็จด่วน ความเป็นไปได้ มีค่าใช้จ่ายน้อย/หรือไม่มีเลย ชุมชนมีความเต็มใจและยินดีในการดำเนินการได้ด้วยชุมชนเอง และลดการพึ่งพาจากภายนอก รวมไปถึงการอยู่ภายใต้กรอบระยะเวลา 1 ปี (2552) ดังนั้นข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีโหนด-นา-เล คือชุมชนต้องมีส่วนร่วมด้วยตัวของตนเอง นอกจากนี้ชุมชนควรมีรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบคนกลางโดยมีผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และชุมชนอาจขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกตามเหมาะสม

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ และคณะ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษากรณี : ชุมท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน ได้แก่การมีส่วนร่วมของชุมชน การแบ่งผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม กรณีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละ และมีวิสัยทัศน์เพื่อสร้างกระบวนการทำงาน ตลอดจนกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมดั้งเดิม ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งนักท่องเที่ยว พ่อค้าแม่ค้า ผู้อาศัยในชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมธำรงรักษาระบบนิเวศที่สมบูรณ์เอาไว้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

สรณิสรี รวีโรจน์วรกุล (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่เหมาะสมควรประกอบด้วย

1. การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงการเรียนรู้และการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม โดยเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ขณะเดียวกันควรให้ชุมชนได้ร่วมกันค้นหาจุดเด่นของตนเองเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อนำมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. การส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม การจัดการขยะและบำบัดน้ำเสีย การพัฒนาคุณภาพด้านการบริการในด้าน ต่าง ๆ เพื่อให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว

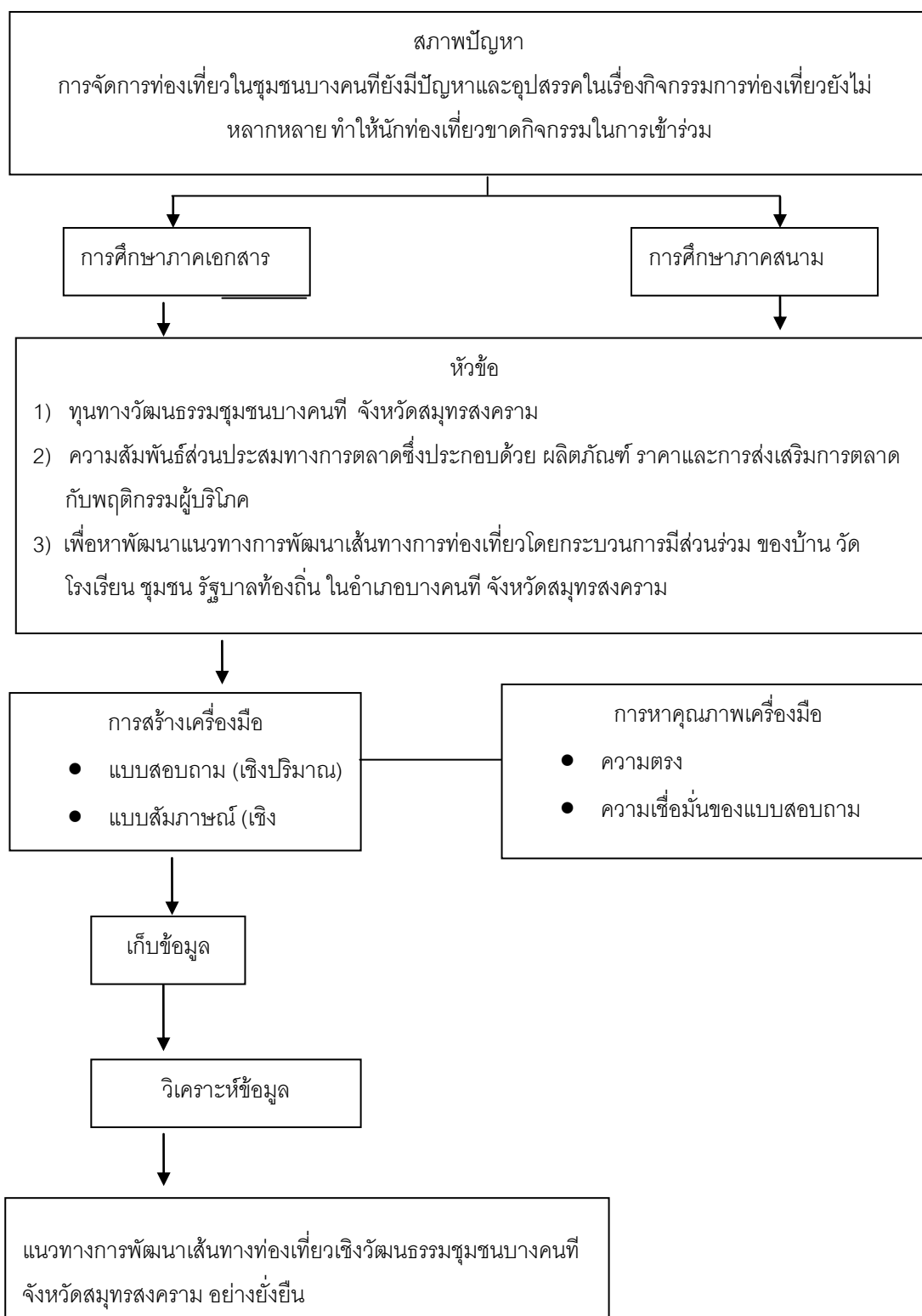
วิมลสิริ เหมทานนท์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาชุมชนย่านบางลำพู ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้นโยบายด้านการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร, การรับรู้เรื่องกระแสโลกในนโยบายด้านการมีส่วนร่วม, ความต้องการรักษาวิถีชีวิตเดิม, ความต้องการรักษาโบราณสถานและระดับการรักษาผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่บางลำพูที่ผู้วิจัยทำการศึกษามี 4 ขั้นตอน คือ การคิดแก้ไขปัญหา, การวางแผนและโครงการ, การปฏิบัติงานและการติดตามผลงานบำรุงรักษาและร่วมรับผิดชอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ การคิดแก้ไขปัญหา, การวางแผนและโครงการ ติดตามผลงาน บำรุงรักษาและร่วมรับผิดชอบ ตามลำดับ ดังนั้น เพื่อให้การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของประชาชนมีมากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและการร่วมวางแผนโครงการ การติดตามผลงาน และร่วมแก้ไขปัญหาให้มากขึ้น

วรรณกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค ภาคล อามาตย์ ได้ศึกษา พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้บริโภคในการซื้อสินค้า ของฝากของที่ระลึก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้ผลการวิจัยว่า พฤติกรรมและความพึงพอใจในการซื้อสินค้าของฝากของที่ระลึกของผู้บริโภคในร้านค้า เขตอำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น ผู้ประกอบการผลิตและจำหน่ายสินค้าของฝากของที่ระลึกในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาธุรกิจให้สามารถตอบสนองต่อความ

ต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินธุรกิจให้ดำรงอยู่และสร้างความเติบโตได้ในอนาคต และจะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ที่มีความสนใจเข้ามาประกอบกิจการในอุตสาหกรรมประเภทนี้

สุทธยา สมสุข ได้ศึกษาคุณภาพบริการท่องเที่ยวของตลาดบางน้ำผึ้ง ได้ผลการวิจัยว่า คุณภาพบริการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งอยู่ในระดับดีทุกด้าน ยกเว้นการส่งเสริมการตลาดที่อยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ชอบ วิธีการเดินทางมาตลาดน้ำ ความถี่ในการเดินทาง จำนวนเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยว จำนวนเงินที่ใช้มีความสัมพันธ์น้อยมากกับคุณภาพการบริการการท่องเที่ยว

เดชา จิรวัดน์สถิต ได้ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน ได้ผลการวิจัยว่า พฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคส่วนใหญ่จะตั้งใจมาซื้อสินค้าเพื่อรับประทาน โดยความหลากหลายของสินค้าที่มีมากจะเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญ ขนمและผลไม่เป็นที่สินค้าที่ผู้บริโภคซื้อบ่อยสุด ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวได้กำหนดกรอบวิจัยไว้ดังนี้

2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญอันเป็นตัวจักรของการขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วจะเห็นว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนยิ่งสูง เช่นเดียวกับในประเทศไทยจะเห็นว่ารัฐให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ยิ่งเห็นได้ชัดเจนนั้นคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2550 : 28)

- 1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น
- 4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่
- 5) ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรา ๙๑ ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้ยังพบว่ารัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญกับสิทธิของชุมชนในการบริหารจัดการดูแลสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนด้วยตนเองเพื่อให้ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง โดยได้ตราไว้ในมาตรา 66 และมาตรา 67 ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2550 : 18-19)

มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ

และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

ดังนั้นเมื่อแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญอย่างมากอย่างที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญของไทย จึงมีนักวิชาการจำนวนมากได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลายดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม ถือว่าเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาไม่ว่าระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น ถือว่าการมีส่วนร่วมถูกกำหนดให้มีผลต่อการพัฒนาของพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์แบบ รวมถึงยังนับว่าเป็นแนวคิดที่เปิดกว้างในการศึกษาไว้อย่างมากมาย ทั้งการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตัวเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงกับประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง(Erwin William, 1976 : 138) ยิ่งคงสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล

และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม (Reeder, 1974 : 39) ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในชุมชนที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการพัฒนาเพื่อเป็นการร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมลงทุน ลงแรง(อรพินท์ สฟโชคชัย, 2538 : 2) ยังต้องพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจของ ประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่ง ซึ่งเป็นโครงการสาธารณะต่าง ๆ รวมถึงจะเกิดให้เกิดการที่ ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาทางสุขภาพของเขา มีความ รับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นเรื่องสุขภาพอนามัย การระดมทรัพยากร ท้องถิ่น และเสนอแนะแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2533 : 19-20)

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านที่ร่วมสะท้อนความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะต้องเป็นการมีส่วนร่วมชนิดที่ประชาชนเป็นตัวตั้งคือเจ้าของ โครงการ ส่วนบุคคลภายนอกเป็นฝ่ายสนับสนุน ชาวบ้านเป็นผู้วางแผนดำเนินการตามรูปแบบ และ วิธีการที่ชาวบ้านคุ้นเคย ตัดสินใจเมื่อต้องการทางเลือกแบบต่างๆ ในการแก้ปัญหา ภูมิรู้ ภูมิ ปัญญา และภูมิธรรมรวมทั้งด้านตัวบุคคลในการระดมความคิดเห็นในการแก้ปัญหา ต้องมาจากชุมชน เป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งเป็นผู้แก้ไขข้อผิดพลาดหรือความขัดแย้งอันอาจเกิดขึ้นตามวิธีการของ ตัวเองด้วย(กาญจนา แก้วเทพ, 2538 : 99) และสิ่งสำคัญที่สุดควรเป็นกระบวนการที่รัฐส่งเสริม ชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือ หลายเรื่องร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ (พีระพล ไชยพงศ์, 2539 : 8) รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบทั้งตัวประชาชนเอง (ยุวัฒน์ วุฒิ เมธี, 2536 : 20) โดยที่กระบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการ ทำงานร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วมมีความต้องการที่จะบรรลุถึง เป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หรือดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรอง อำนาจมติชน ไม่ว่าจะเป็ทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินงานกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรอง อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (ดิเรก ฤกษ์ห่วย, 2524 : 71) นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการทำงานร่วมของชุมชนโดยการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามา มีบทบาทในการกระทำบางสิ่งบางอย่างร่วมกับคณะกรรมการของชุมชนทั้งในเรื่องของการแสดง ความคิดเห็นในการดำเนินงาน การค้นหาสาเหตุปัญหา การร่วมกันวางแผน การดำเนินงาน การ รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ซึ่งการกระทำทุกมกัสะท้อนเป้าหมายสำคัญคือความ ต้องการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความสันติขึ้นในชุมชน (ภูสิทธิ์ ชันติกุล, 2552 : 11)

กระบวนการวิเคราะห์การมีส่วนร่วม

กระบวนการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องรู้และเข้าใจให้ถ่องแท้เพื่อผลลัพธ์ในการวิเคราะห์เป็นไปอย่างถูกต้อง โดยกระบวนการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมมีโครงสร้างพื้นฐานจำแนกเป็น 3 มิติได้แก่ (Cohen and Uphoff, 1977: 7-26)

มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับเรื่องอะไร (What participation are we concerned with?) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วม (kinds of participation) ซึ่งทั้งสองกล่าวว่ามี 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (participation in decision making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (participation in implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (participation in benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (participation in evaluation)

มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับใคร (Whose participation are we concerned with?) ซึ่งคำที่ใช้มีความหมายกว้างกว่าหนึ่ง คือ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (popular participation) และยังสามารถจำแนกเป็นกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1. ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น (local residents or local people)
2. ผู้นำท้องถิ่น (local leaders)
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐ (government personnel)
4. คนต่างชาติ (foreign personnel)

คุณลักษณะของบุคคลทั้ง 4 กลุ่ม ที่ควรพิจารณาอย่างชัดเจน คือ เพศ, อายุ, สถานภาพของครอบครัว, การศึกษา, การแบ่งกลุ่มในสังคม ได้แก่ กลุ่มชนชาติ เผ่า เชื้อชาติ ศาสนาที่นับถือ ชั้นวรรณะ ภาษาที่ใช้ แหล่งกำเนิด และอื่น ๆ, อาชีพ, รายได้, ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน, ระยะทางของที่พักที่ตั้งของโครงการความร่วมมือ, สถานภาพของการถือครองที่ดิน, สถานภาพของการได้รับจ้างงาน (เช่น ทำงานเต็มเวลาหรือไม่เต็มเวลา)

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างไร (How is participation occurring within the project?) ในมิตินี้มีประเด็นที่ควรพิจารณาที่สำคัญอยู่ 4 ประเด็นดังนี้

1. พื้นฐานของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับ
 - 1.1 แรงที่กระทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง
 - 1.2 แรงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากที่ใด
2. รูปแบบของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับ

- 2.1 รูปแบบขององค์กร
- 2.2 การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม
3. ขอบเขตของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ
 - 3.1 ระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วม
 - 3.2 ช่วงของกิจกรรม
4. ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับ
 - 4.1 การให้อำนาจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วม
 - 4.2 ปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

นอกจาก 3 มิติ ของการมีส่วนร่วมนี้แล้วยังต้องมีการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมถึงความเป็นจริงของเงื่อนไขต่างๆ ซึ่งจำแนกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ (Cohen and Uphoff, 1977: 122-138, 144-158)

1. คุณลักษณะของโครงการที่กระทบต่อการมีส่วนร่วม (effects of project characteristics on participation) ได้แก่

1.1 ผลกระทบของสิ่งนำเข้าสู่โครงการ (entry effects) ได้แก่ ความซับซ้อนของเทคโนโลยีที่ใช้ในโครงการ เช่น โครงการที่ใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนมากจะเป็นข้อจำกัดในการเข้ามามีส่วนร่วมของบางคน และทรัพยากรที่ต้องการของโครงการ เช่น โครงการเงินกู้ที่ให้โอกาสเฉพาะผู้มีที่ดินมาค้ำประกันการกู้เงิน

1.2 ผลกระทบที่เป็นประโยชน์จากโครงการ (benefits effects) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่สามารถสัมผัสได้หรือผลประโยชน์ที่มีตัวตนให้สัมผัสได้ (tangibility), ความเป็นไปได้ของผลประโยชน์ที่จะได้รับ (probability), ผลประโยชน์ที่ได้รับทันที (immediacy), การกระจายผลประโยชน์ (distribution)

1.3 ผลกระทบของการออกแบบ (design effects) ได้แก่ การเชื่อมโยงโครงการ (programme linkages), ความยืดหยุ่นของโครงการ (programme flexibility), ความสามารถในการเข้าถึงได้ในแง่บริหาร (administrative accessibility) และความครอบคลุมในแง่บริหาร (administrative coverage)

2. ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วม (task environment) ได้แก่

- 2.1 ปัจจัยด้านกายภาพและชีวภาพ (physical and biological factors)
- 2.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (economic factors)
- 2.3 ปัจจัยด้านการเมือง (political factors)
- 2.4 ปัจจัยด้านสังคม (social factors)

2.5 ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (cultural factors)

2.6 ปัจจัยด้านประวัติความเป็นมา (historical factors)

นอกจากนี้มิติทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้นยังพบว่าการมีส่วนร่วมจะต้องมีลักษณะ 5 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ (ทศพล กฤตยพิสิฐ, 2538 : 13)

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินงานการพัฒนา
4. การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา
5. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่แล้วมักจะมีขั้นตอนที่สามารถมองเห็นภาพแห่งจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดได้อย่างชัดเจน เป็นต้นว่าขั้นตอนในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของสมยศ พุ่มหว่า (2534 : 220-222) ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ขั้นตอนนี้จะรวมไปถึงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหลัง โดยมีนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นกระจุกเงาผู้คอยสะท้อนภาพหรือคอยซักถาม กระตุ้นให้ประชาชนได้พิจารณาสภาพรอบตัวและปัญหาต่าง ๆ และให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาด้วยตนเอง

2. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การวางแผนการดำเนินกิจกรรมจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะให้ประชาชนตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีการใด

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน การดำเนินงานตามแผนนี้แบ่งเป็น

2 ประเภทคือ การลงทุนและการปฏิบัติงาน เช่น การบริจาคทรัพย์ และการใช้แรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ทำให้รู้ว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาไปแล้วนั้นได้ผลดีหรือได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร ช่วยให้บุคคลที่ร่วมในกลุ่มกิจกรรมรู้จักค้นหาข้อบกพร่องของการทำงาน สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคได้

สอดคล้องกับแนวคิดของ อคิน รพีพัฒน์ (2527 : 18) ที่ได้แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วม นั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา เนื่องมาจากเหตุผลพื้นฐานคือประชาชนประสบปัญหา ย่อมรู้ถึงปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ปัญหาเหล่านี้ผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนา ควรจะเป็นประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ไม่ใช่บุคคลภายนอก เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรและศักยภาพในการพัฒนาชุมชนนั้น
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงาน การร่วมแรงในการประกอบกิจกรรมจะทำให้มีความผูกพันกันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้สึก ร่วมกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ ส่งผลให้ทุกคนได้ร่วมกันบำรุงรักษาให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมีประโยชน์ยืนยาว
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อค้นคว้า หาข้อดีและข้อบกพร่องอันเกิดจากการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำมาเป็นบทเรียนในการหาทางปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วม

เมื่อกล่าวถึงรูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญมีอยู่ 6 ระดับ ได้แก่ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2545 : 57-62)

- ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้
- ระดับที่ 2 ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น
- ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ
- ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ
- ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล
- ระดับที่ 6 ร่วมรับผล

ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้ หมายถึง รัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่มหรือมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน หรือให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมด้วย เนื่องจากข้อมูลข่าวสารจะบอกถึงโครงการหรือกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้น ความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น รวมถึงการดำเนินการและมาตรการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เพื่อการป้องกัน แก้ไขปัญหาผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

ต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ถือว่าเป็นสิทธิประการหนึ่งของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระดับที่ 2 ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง เมื่อประชาชนได้ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐแล้วประชาชนก็จะร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นพร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม หรือหน่วยงาน หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง ร่วมพิจารณาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรม การเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะตั้งโครงการควรจะมีส่วนร่วมพิจารณารับหรือปฏิเสธไม่ให้โครงการตั้งในพื้นที่หากเห็นว่ามาตรการที่จะใช้ในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบไม่ชัดเจนและไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบด้วย

ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ หมายถึง ร่วมในการลงทุน ร่วมในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานหรือร่วมปฏิบัติงานเอง ในระดับการมีส่วนร่วมนี้อาจจะทำได้ไม่ในทุกประเภทของโครงการเช่น หากเป็นโครงการที่จำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้เฉพาะด้านผู้ชำนาญการหรือเทคโนโลยีขั้นสูงแล้ว บางครั้งเป็นความยุ่งยากที่จะให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้แต่หากเป็นโครงการหรือกิจกรรมระดับท้องถิ่น เช่น การจัดการป่า ลุ่มน้ำหรือทรัพยากรอื่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ชาวบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นก็เข้าร่วมดำเนินการได้ หรือเป็นการร่วมดำเนินการด้วยการลงทุนถือหุ้นก็ย่อมถือว่ามีร่วมดำเนินการได้

ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบ และติดตามการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้วได้นำมาตรการลดผลกระทบมาใช้หรือไม่ มีการใช้ระบบการติดตามตรวจสอบเพื่อป้องกันปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เพราะประชาชนจะทำหน้าที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัย (Watch dog) การดำเนินงานโครงการเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงทีก่อนที่จะมีผลร้ายเกิดขึ้น และเมื่อมีการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมแล้ว ก็ต้องมีการประเมินผลว่าการดำเนินการนั้น ๆ บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด มีการนำมาตรการการป้องกันแก้ไขปัญหาลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาใช้หรือไม่ และผลของการดำเนินการเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพิจารณานำเอามาตรการที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับที่ 6 ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินไปแล้ว ย่อมได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบทั้งที่เป็นผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบทั้งต่อ ประชาชนและต่อสิ่งแวดล้อม โดยที่ประชาชนหลีกเลี่ยงไม่พื้นที่ที่จะต้องรับเอาผลที่เกิดขึ้นมานั้น

การวิจัยครั้งนี้เน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะร่วมกันเข้ามาพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวจำเป็นต้องเกิดจากประชาชนในพื้นที่ ท้องถิ่นเป็นสำคัญ เพื่อที่ท้องถิ่นจะต้องเข้ามา มีบทบาทในการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันลงมือปฏิบัติ ร่วมกันเสียสละ ร่วมกันรับ ผลประโยชน์ ร่วมกันดูแล อนุรักษ์ และร่วมกันติดตามผล จึงจะทำให้การท่องเที่ยวเกิดขึ้นได้อย่าง ยั่งยืน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุมาพร มณีแนม และพูนทรัพย์ ศรีชู (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการ มีส่วนร่วมและแผนการตลาดของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาโหนด-นา- เล อำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีรูปแบบการมีส่วนร่วมในรูปแบบ 3 รูปแบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมแบบมีโครงสร้าง 2) การมีส่วนร่วมโดยชุมชนตามรูปแบบของ Tosun 3) การมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้วยเทคนิคการพัฒนาระบบการมี ส่วนร่วม การมีส่วนร่วมที่แบ่งตามกระบวนการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ประชาชนเกิดการเรียนรู้ดังนี้ 1) การเรียนรู้ด้านความรู้ 2) การเรียนรู้ด้านอารมณ์ และ 3) การ เรียนรู้ด้านความชำนาญ ส่วนอุปสรรคของการมีส่วนร่วมคือ อุปสรรคส่วนตัว อุปสรรคด้าน ปัจจัยพื้นฐาน อุปสรรคด้านการบริหารจัดการ และอุปสรรคด้านแนวคิด และแผนการตลาด คือ แผนพัฒนาองค์กร แผนพัฒนาบุคลากรด้านการสื่อความหมาย แผนด้านการเงิน และแผนการ ส่งเสริมการขาย ทั้งนี้ แนวทางการส่งเสริมแผนการตลาดอยู่ภายใต้พื้นฐานของความสำคัญ เร่งด่วน ความเป็นไปได้ มีค่าใช้จ่ายน้อย/หรือไม่มีเลย ชุมชนมีความเต็มใจและยินดีในการ ดำเนินการได้ด้วยชุมชนเอง และลดการพึ่งพาจากภายนอก รวมไปถึงการอยู่ภายใต้กรอบ ระยะเวลา 1 ปี (2552) ดังนั้นข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีโหนด-นา-เล คือชุมชนต้องมีส่วนร่วมด้วยตัวของตนเอง นอกจากนี้ชุมชน ควรีรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบคนกลางโดยมีผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และชุมชน อาจขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกตามเหมาะสม

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ และคณะ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การ จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษากรณี : ชุมท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผล การศึกษาพบว่า ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน ได้แก่การมีส่วนร่วมของชุมชน การ

แบ่งผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม กรณีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียละ และมีวิสัยทัศน์เพื่อสร้างกระบวนการทำงาน ตลอดจนกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมดั้งเดิม ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งนักท่องเที่ยว พ่อค้าแม่ค้า ผู้อาศัยในชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมธำรงรักษาระบบนิเวศที่สมบูรณ์เอาไว้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

สรณสิริ วิโรจน์วรกุล (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่เหมาะสมควรประกอบด้วย

1. การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงการเรียนรู้และการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม โดยเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ขณะเดียวกันควรให้ชุมชนได้ร่วมกันค้นหาจุดเด่นของตนเองเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อนำมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. การส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม การจัดการขยะและบำบัดน้ำเสีย การพัฒนาคุณภาพด้านการบริการในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว

วิมลสิริ เหมทานนท์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาชุมชนย่านบางลำพู ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้นโยบายด้านการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร, การรับรู้เรื่องกระแสโลกในนโยบายด้านการมีส่วนร่วม, ความต้องการรักษาวิถีชีวิตเดิม, ความต้องการรักษาโบราณสถานและระดับการรักษาผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่บางลำพูที่ผู้วิจัยทำศึกษามี 4 ขั้นตอน คือ การคิดแก้ไขปัญหา, การวางแผนและโครงการ, การปฏิบัติงานและการติดตามผลงาน บำรุงรักษาและร่วมรับผิดชอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ การคิดแก้ไขปัญหา, การวางแผนและโครงการ ติดตามผลงาน บำรุงรักษาและร่วมรับผิดชอบ ตามลำดับ ดังนั้น เพื่อให้การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของประชาชนมีมากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและการร่วมวางแผนโครงการ การติดตามผลงาน และร่วมแก้ไขปัญหาให้มากขึ้น

2.1.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เกิดอัตลักษณ์ของชุมชน

ในการดำเนินงานวิจัยใช้ กรอบแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงภูมิทัศน์และภาพลักษณ์ของชุมชน ได้แก่

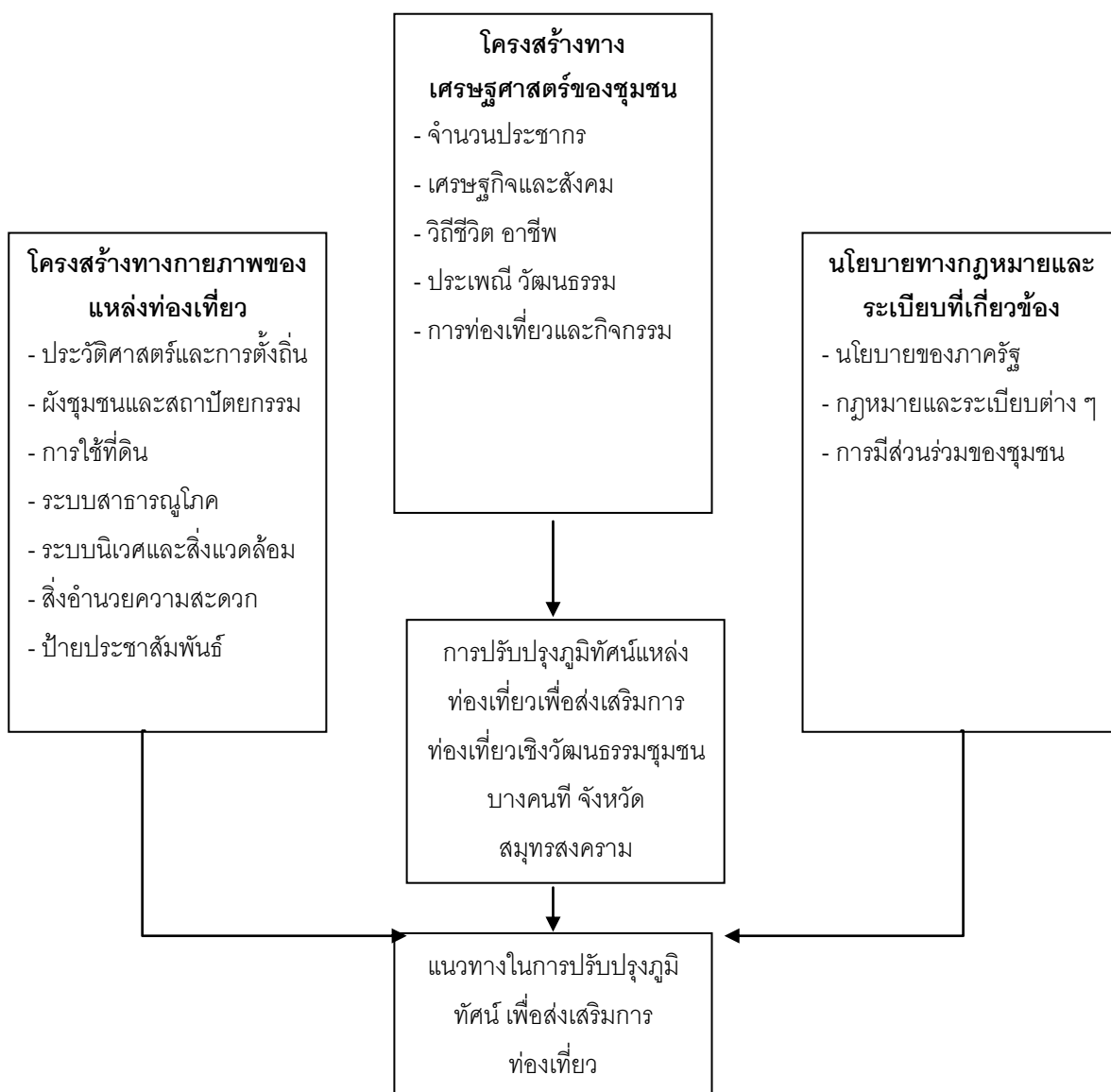
1) ประวัติความเป็นมา ขอบเขตและการเชื่อมโยงของพื้นที่ ลักษณะทางกายภาพของชุมชนและอาคาร ซึ่งเป็นการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาในอดีต การเปลี่ยนแปลงของสภาพพื้นที่ และอิทธิพลที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

2) นโยบาย กฎหมายและการอนุรักษ์ เป็นการศึกษาถึงแผนในการพัฒนาพื้นที่ของจังหวัดสมุทรสงคราม การจัดพื้นที่ใช้งานและการแบ่งขอบเขตในการปกครอง ข้อกำหนดทางกฎหมายควบคุมอาคารด้านต่าง ๆ แนวคิดในการอนุรักษ์ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึง เกณฑ์ในการอนุรักษ์อาคารและชุมชน

3) แนวคิดเรื่องจินตภาพและจินตภาพชุมชน เป็นการศึกษาเรื่อง การสร้างจินตภาพในพื้นที่โดยการออกแบบให้เหมาะสมกับการใช้งานของกิจกรรมต่าง ๆ การจัดกลุ่มพื้นที่ กลุ่มกิจกรรม เส้นทางสัญจร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ฯลฯ ให้มีความเหมาะสมและสวยงาม เป็นการสร้างความประทับใจทางกายภาพให้กับนักท่องเที่ยว

4) แนวคิดเรื่อง ผังชุมชนและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เป็นการศึกษาเรื่อง เหตุผลในการสร้างอาคารบ้านเรือนตามคติความเชื่อของคนโบราณ แนวความคิดและอิทธิพลที่มีผลการออกแบบสถาปัตยกรรมตามช่วงเวลา ผังชุมชน ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างอาคาร

จากทฤษฎีที่ได้กำหนดแนวทางการศึกษาไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมุติฐานไว้ดังต่อไปนี้การจัดภูมิทัศน์ที่ดีสามารถช่วยเพิ่มศักยภาพของพื้นที่ให้มีความน่าสนใจ โดดเด่น และก่อให้เกิดความประทับใจเมื่อนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม และเพื่อเป็นการพิสูจน์สมมุติฐานดังกล่าว ในโครงร่างวิจัยฉบับนี้จึงได้กำหนดกรอบแนวความคิดไว้ดังนี้

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อ ศึกษา แนวทางการออกแบบและการบูรณะโบราณสถานเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่โดยได้แบ่งหมวดการศึกษาออกเป็นดังต่อไปนี้

1) หมวดด้านสถาปัตยกรรม

ซึ่งจะศึกษาถึง แนวคิดในการออกแบบงานสถาปัตยกรรม พื้นถิ่นในแถบภาคกลาง แถบจังหวัด สมุทรสงคราม สมุทรสาคร ราชบุรี นครปฐม อโยธยา เป็นต้น ลักษณะของเรือนไทยภาคกลางนั้น เป็นเรือนไทยที่มีลักษณะเป็นเรือนยกพื้น ใต้ถุนสูง สูงจากพื้นดินเสมอศีรษะคนยืน รูปทรงกลมสอป หลังคา ทรงสูงชายคายื่นยาว เพื่อกันฝนสาด แดดส่อง นิยมวางเรือนไปตามสภาพแวดล้อมทิศทางลมตามความเหมาะสม รูปแบบ เรือนฝาปะกนถือเป็น เรือนไทยแท้ เรือนไทยฝาปะกน คือเรือนที่ฝาทำจากไม้สัก มีไม้ลูกตั้งและลูกนอน และมีแผ่นไม้บางเข้าลิ้นประกบกันสนิท หน้าจั่วก็ทำด้วยวิธีเดียวกัน เราจะพบเห็นเรือนไทยภาคกลาง รูปแบบต่าง ๆ อาทิ เรือนเดี่ยว เรือนหมู่ เรือนหมู่คหบดี และ เรือนแพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เรือนเดี่ยว เป็นเรือนสำหรับครอบครัวเดี่ยว สร้างขึ้นโดยมีประโยชน์ใช้สอยที่เพียงพอกับครอบครัวเล็ก ๆ อาจ เป็นเรือนเครื่องผูกเรือนเครื่องสับ หรือผสมผสานกันก็เป็นได้แล้วแต่ฐานะ ประกอบด้วย เรือนนอน 1 หลัง เรือนครัว 1 หลัง ระเบียงยาว ตลอดเป็นตัวเชื่อมระหว่างห้องนอนกับชาน

เรือนหมู่ เรือนหมู่ คือ เรือนหลายหลังซึ่งปลูกอยู่ในที่เดียวกัน สมัยก่อนลูกชายแต่งงานส่วนใหญ่จะไปอยู่บ้านผู้หญิง ส่วนลูกผู้หญิงจะนำเขยเข้าบ้าน จะอยู่เรือนหลังย่อมกว่า เรือนหลังเดิมเรียกว่า “หอกลาง” ส่วนเรือนนอกเรียกว่า “หอริ” เพราะปลูกไปตามยาว ถ้ามีเรือนปลูกอีกหลังหนึ่งเป็นด้านสกัดก็เรียกว่า “หอขวาง” อาจมี “หอนั่ง” ไว้สำหรับนั่งเล่น บางแห่งมี “หอนก” ไว้สำหรับเลี้ยงนก

เรือนหมู่คหบดี เรือนหมู่คหบดีโบราณ เป็นเรือนสำหรับผู้มีอันจะกิน ลักษณะการจัดเรือนหมู่คหบดีของโบราณเป็นเรือนขนาดใหญ่มีเรือนคู่และเรือนหลังเล็กหลังน้อยรวมเข้าด้วยกัน แต่ละหลังใช้ประโยชน์ต่างหน้าที่กันออกไป ประกอบด้วย เรือนนอน เรือนลูก เรือนขวาง เรือนครัว หอนก และชาน

เรือนแพ การสร้างบ้านบริเวณชายฝั่งต้องยกพื้นชั้นบนสูงมาก ไม่สะดวกในหน้าแล้งทำให้เกิดการสร้างเรือนในลักษณะ " เรือนแพ " ที่สามารถปรับระดับของตนเองขึ้นลงได้ตามระดับน้ำในแม่น้ำลำคลอง

ลักษณะของเรือนไทยภาคกลาง

ก) เป็นเรือนยกใต้ถุนสูง สูงจากพื้นดินประมาณพื้นศิระะ รวมทั้งระเบียงและชานก็ยกสูงด้วย การยกใต้ถุนสูงนี้มีระดับลด หลั่นกัน พื้นระเบียงลดจากพื้นห้องนอน 40 เซนติเมตรพื้นชานลดจากระเบียงอีก 40 เซนติเมตรและปิดด้วยไม้ระแนงตีเว้นช่องโปร่ง การลดระดับ พื้นทำให้ได้ประโยชน์ดังนี้ คือ ช่วยให้ลมพัดผ่านจากใต้ถุนขึ้นมาข้างบน สามารถมองลงมายังใต้ถุนชั้น ล่างได้ และใช้ระดับลด 40 เซนติเมตรไว้เป็นที่นั่งห้อยเท้า

ข) หลังคาทรงจั่วสูงชายคายื่นยาว หลังคาของเรือนไทยเป็นแบบทรงมนิลา ใช้ไม้ทำโครงและใช้จาก แผลหรือกระเบื้องดินเผาเป็นวัสดุคลุมหลังคา วัสดุเหล่านี้ต้องใช้วิธีมุงตามระดับองศาที่สูงชันมาก น้ำฝนจึงจะไหลได้เร็ว ไม่รั่ว การทำหลังคา ทรงสูงนี้ มีผลช่วยบรรเทาความร้อนที่จะถ่ายเทลงมายังส่วนล่าง ทำให้ที่พักอาศัยหลบร้อนเย็นสบาย สำหรับเรือนครัวทั่วไปตรงส่วนของหน้า จั่วทั้ง 2 ด้าน ทำช่องระบายอากาศ โดยใช้ไม้ตีเว้นช่องหรือ ทำเป็นรูปรัศมีพระอาทิตย์ เพื่อถ่ายเทควันไฟออกจากเรือนครัวได้สะดวก ชายคากันสาดให้ยื่นออกจากตัวเรือนมาก เพื่อกันแดดส่องและฝนสาด

ค) ขานกว้าง โดยทั่วไปมีปริมาณถึงร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมด ถ้ารวมพื้นที่ของระเบียบ เข้าไปด้วยจะมีปริมาณถึงร้อยละ 60 พื้นที่นี้เป็นส่วนอาศัยภายนอก ส่วนที่อาศัยหลับนอนมีฝา กั้น เป็นห้อง มีเนื้อที่เพียงร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมด สาเหตุที่พื้นที่อยู่อาศัยภายนอกมีปริมาณมาก เพราะดินฟ้าอากาศร้อนอบอ้าวนั่นเอง

สำหรับการศึกษาลักษณะเรือนพื้นถิ่นของไทยนั้น อังโน ณัฐพงศ์ เพ็ชรเชลงเอก , 2545 ได้ศึกษาถึง ที่มาที่ไปของรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในภาคกลางซึ่งมาจากการวิเคราะห์ และเก็บข้อมูลในชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิจนได้ข้อมูลที่เป็นความจริงด้านกายภาพ ต่อจากนั้นจะนำ ข้อมูลเหล่านั้นมาเข้าสู่กระบวนการคลี่คลายเชิงกายภาพ โดยที่ใช้วิธีการภาพปะติดมาเป็น เครื่องมือในการหาแนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรม เมื่อได้แนวความคิดในการ ออกแบบซึ่งมีลักษณะเป็นแผนภูมิภาพและนำเอามาใช้ในการพัฒนาเข้าสู่กระบวนการออกแบบ สถาปัตยกรรม ในส่วนของกระบวนการออกแบบสถาปัตยกรรมได้มีการพัฒนาจากการออกแบบ ขั้นต้นไปจนถึงการออกแบบขั้นสุดท้าย ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า

ก) กระบวนการทางความคิดที่มาจากการใช้ภาพปะติดสามารถสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเดิมให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น

ข) รูปแบบสถาปัตยกรรมขั้นสุดท้ายสามารถตอบโจทย์ของความเป็นร่วมสมัยได้เป็นอย่างดี แต่จะมีในบางประเด็นซึ่งเป็นประเด็นขัดแย้งเมื่อมองย้อนกลับไปยังสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเดิม เช่นมิติของหลังคาที่มีความแตกต่าง

ค) รูปแบบของสถาปัตยกรรมขั้นสุดท้ายเป็นไปได้มากที่จะอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมเดิม โดยที่ไม่ได้กระทบกระเทือนกับบริบทเดิมที่เป็นอยู่

จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยมากมายที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ใน งานสถาปัตยกรรม และจากการศึกษาเรื่องวิวัฒนาการลักษณะสัญญาณของบ้านไทยพื้นถิ่นที่ สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละช่วงเวลาและลักษณะของสภาพแวดล้อมที่ตั้ง อัง ถึง ดร.วันดี พิณจวรสิน, 2550 ได้กล่าวถึงแนวทางในการศึกษาไว้ว่าได้เลือกแนวทาง เปรียบเทียบบ้านไทยพื้นถิ่นจำนวน 46 ครั้วเรือนในจังหวัดอยุธยา มาเป็นกรณีศึกษา ซึ่งทำให้ พบว่าการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่เกิดขึ้นบริเวณที่ว่างต่อเนื่องซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อชีวิต และความเชื่อของชาวบ้านได้เห็นถึงการปรับตัวของชาวบ้านโดยนำคุณค่าของท้องถิ่นในอดีต มาใช้ให้สามารถอยู่ได้สภาวะสังคมปัจจุบัน

2) หมวดด้านการตั้งถิ่นฐาน

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานริมน้ำสามารถจัดเข้ารูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบทางยาว (Linear Settlement) ฉัตรชัย พงศ์ประยูร ได้กล่าวว่า เป็นรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานโดยอิงไปกับ เส้นทางคมนาคม โดยปรากฏในที่ราบเป็นส่วนใหญ่ ยึดเส้นทางคมนาคมเป็นแนวหลักในการตั้งบ้านเรือน และด้านหลังของที่อยู่อาศัยจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม บริเวณจุดตัดหรือทางแยกจะมีการกระจุกตัวของบ้านเรือนที่ใช้เป็นเขตค้าขายของชุมชน ส่วนที่ไกลออกไป การตั้งบ้านเรือนจะห่างกันลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาวหรือตามเส้นทางคมนาคม ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง และถนน เป็นต้น

แม่น้ำลำคลอง (LIVER LINEAR SETTLEMENT) การตั้งถิ่นฐานริมฝั่งแม่น้ำลำคลองเป็นการเลือกพื้นที่ของมนุษยชาติมาตั้งแต่สมัยโบราณกาลแล้ว เพราะแหล่งน้ำเป็นต้นกำเนิดของความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหาร แหล่งเพาะปลูก และใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่ง แหล่งอารยธรรมสำคัญของโลกก็พัฒนามาจากบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำต่างๆ ได้แก่ ไทกรีส-ยูเฟรติส แม่น้ำสินธุ แม่น้ำฮวงโห เป็นต้น

ถนน (ROAD LINEAR SETTLEMENT) เป็นการตั้งถิ่นฐานตามเส้นทางคมนาคม ทางบก ทั้งทางถนนและรถไฟ แนวถนนจะเป็นบริเวณที่มีการกระจุกตัวของอาคารบ้านเรือนในปัจจุบัน เพราะเป็นเส้นทางที่ให้ความสะดวกสบายมากกว่าทางน้ำ

ฤทัย ใจจรงค์ 2 กล่าวในหนังสือเรือนไทย เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานว่า คนไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งต้องอาศัยน้ำเป็นปัจจัยสำคัญ น้ำนอกจากใช้ในการเพาะปลูกแล้วยังมีความจำเป็นสำหรับกิน อาบและเป็นเส้นทางคมนาคมอีกด้วย หมู่บ้านจึงมักเกิดขึ้นตามริมคลอง และมักจะมีชื่อขึ้นต้นด้วยคำว่า “บาง” เช่น บางกอกน้อย บางหัวเสือ เป็นต้น โดยคำว่า “บาง” ในที่นี้จะหมายถึง หมู่บ้านหรือร้านค้า ซึ่งปลูกเรียงรายไปตามลำน้ำ

ลักษณะของชุมชนริมน้ำ

ลักษณะความเป็นชุมชนริมน้ำ เป็นสิ่งที่ต้องแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในรูปแบบและลักษณะเฉพาะของชุมชนริมน้ำ ทั้งทางด้านกายภาพและด้านความหมาย ในกิจกรรมที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ริมน้ำ มีแนวคิดที่บอกถึงลักษณะและองค์ประกอบชุมชนริมน้ำไว้ ดังนี้

ส. พลายน้อย กล่าวถึงพื้นฐานของการดำเนินชีวิต และโครงสร้างเศรษฐกิจที่ผูกพันอยู่กับเกษตรกรรม ทำให้ชีวิตของคนไทยมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลองเป็นอย่างมาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางซึ่งมีลักษณะของชุมชนชาวสวนอาศัยคลองเป็นปัจจัยในการผลิตพืชผล และเป็นแหล่งขายผลผลิตโดยใช้เส้นทางน้ำ ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำมี การค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและกิจกรรมตามแนวลำคลอง ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมมี ความเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกัน ประชากรมีความคล้ายคลึงกัน การทราบความต้องการทางด้าน ปัจจัยสี่เป็นการติดต่อสื่อสารแบบปากต่อปาก

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา กล่าวว่า ลักษณะที่เป็นรูปลักษณะที่โดดเด่นของชุมชนไทย มีการสร้างอาคารบ้านเรือนลงบนน้ำประกอบด้วยเรือนแพ ตัวอย่างเช่น ชุมชนเรือนแพในจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดฉะเชิงเทรา หรือเป็นลักษณะชุมชนสะเทินบก คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ริมฝั่งหรืออยู่ในน้ำตื้นๆ รวมทั้งบริเวณที่น้ำท่วม ซึ่งจะประกอบด้วยเรือนไม้ยกพื้นสูง ตัวอย่างเช่น ชุมชนคลองบางกอกน้อย และชุมชนคลองดำเนินสะดวก ดังนั้น สังคมไทยจึงมีวิถีการดำเนินชีวิต แบบชาน้ำ คือ การสร้างถิ่นฐานอยู่อย่างง่าย ๆ ตามแม่น้ำลำคลอง ซึ่งอาจจะเป็นการอยู่ในน้ำ เลยทีเดียวหรืออยู่บนตลิ่งก็ได้

เทิดศักดิ์ เตชะกิจจจร 5 กล่าวถึง รูปแบบชุมชนริมน้ำและลำดับการพัฒนาชุมชนริมน้ำว่ามีต้นกำเนิดของแนวความคิดโครงสร้างพื้นฐานและลำดับของความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันโดยไม่ตัดขาดจากน้ำ แต่อยู่ใกล้ชิดกับน้ำ ภายในขอบเขตและระยะที่คงที่อยู่เสมอ

องค์ประกอบทางกายภาพชุมชนริมน้ำ

ศรีศักร วัลลิโภดม กล่าวไว้ในหนังสือ “เรือนไทยบ้านไทย” เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของชุมชนในที่ลุ่มแม่น้ำ สภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนทั้งการคมนาคมของชาวบ้านต้องอาศัยเรือและการสัญจรทางน้ำตลอดทั้งปี ทำให้เลือกที่จะตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ อาคารจะตั้งอยู่บนเสาสูง ทั้งในที่ที่น้ำท่วมถึง และที่ที่น้ำท่วมไม่ถึง ลักษณะทางกายภาพที่เด่นชัดของเรือนไทย คือ การมีรูปทรงของเรือนสูงเป็นรูป สี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดสามห้อง (แปดเสา) เป็นหลัก มีหน้าต่างสี่ด้านเพื่อให้ลมพัดผ่านทะลุได้

การมีใต้ถุนสูง สิ่งเหล่านี้ทำให้มีความเหมาะสมกับสภาพอากาศของเมืองไทย เรือนที่อยู่ชาน้ำมี น้ำท่วมใต้ถุนเมื่อน้ำขึ้นก็พัดพาสิ่งสกปรกออกไป สำหรับเรือนที่อยู่บนตลิ่งริมน้ำ พอหมดหน้าน้ำท่วมใต้ถุนเรือนสามารถใช้เป็นที่นั่งเล่นทำกิจกรรมประจำวัน รวมทั้งเป็นที่เก็บสิ่งของที่เปื้อนเครื่อง มือทำการเกษตรได้

ลักษณะสำคัญของเรือนสยาม ได้แก่ การตั้งเสาต่อระเบียง และชานออกจาก ห้องนอน ทำให้มีพื้นที่สำหรับนั่งเล่นและทำครัว ตลอดจนทำกิจกรรมประจำวันบนบ้านในเวลา กลางวัน สำหรับตัวเรือนนั้น โดยทั่วไปมีความยาวไม่เกินห้าห้อง ถ้าต้องการขยายให้มีพื้นที่มากกว่านี้ก็ทำโดยสร้างเป็นเรือนแฝด ขนานกันทำให้หลังคาคู่เคียงกันอยู่ หลังคาสูงเป็นส่วนหนึ่งของห้องนอน ส่วนหลังคาเตี้ยเป็นของเรือนชานที่เปิดโล่งสำหรับใช้ในเวลากลางวัน การพัฒนาของเรือนคือ การปลูกสร้างแบบเรือนขยาย โดยมีชานหรือระเบียงแล่นถึงกันโดยอาจมีครัวหรือห้องนั่งเล่นในเวลา

กลางวันร่วมกันการมีศาลพระภูมิตามธรรมดาเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนมันไม่ค่อยให้ความสำคัญกับผีเรือนและให้การนับถือพระภูมิแทน โดยเชื่อว่าพระภูมิเทวดาเป็นเทพอยู่บนสวรรค์ในคติฮินดู - พุทธ ช่วยคุ้มครองให้ความร่มเย็นและความเป็นมงคลแก่ผู้ที่อยู่ในครัวเรือน เพราะฉะนั้นการตั้งศาลพระภูมิจึงเป็นเรื่องของการกระจายความเชื่อจากเมืองไปสู่ชนบท

ฤทัย ใจจงรัก กล่าวว่ชุมชนริมแม่น้ำนั้นเมื่อปรากฏตัวเป็นหมู่บ้านแล้ว องค์ประกอบที่ตามมาได้แก่ ตลาดและวัด ตลาดนั้นเป็นศูนย์กลางสำหรับแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ส่วนวัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ซึ่งมักเกิดขึ้นภายหลังจากที่ชาวบ้านมีความกินดีอยู่ดีแล้วบ้านจะตั้งเรียงรายไปตามลำน้ำ พื้นที่ด้านหลังมักเป็นสวน ถัดออกไปจากสวนเป็นทุ่งนาหรือไรโดยจะขยายตัวไปตามลำน้ำ

เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร ศึกษาชุมชนริมน้ำพบว่า มีองค์ประกอบ คือ

1) วัด วัดเป็นที่รวมจิตใจของผู้คน ชาวพุทธ หรือโรงเจ (ชาวจีน) ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งคลอง บ่งบอกถึงจุดเริ่มต้นของการก่อกำเนิดชุมชนริมน้ำ

2) ท่าเรือร่วม บ้านริมคลองส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ชั้นลงเรือประจำบ้านอยู่ แต่กรณีที่บ้านอยู่เข้าไปในคลองสายรองหรือคลองสวน ซึ่งเรือหางยาวหลักไม่วิ่งผ่าน ก็ต้องอาศัยเรือรับจ้างในบริเวณหนึ่งมาส่งที่ทำเรือร่วมดังกล่าว นอกเหนือไปจากท่าเรือร่วมหน้าวัดแล้ว บริเวณที่เป็นท่าเรื่อนั้นถูกกำหนดโดยตำแหน่งซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของชุมชน

3) ดิ่งหรือเขื่อน เป็นตัวกำหนดแนวเขตของลำน้ำตามธรรมชาติเพื่อกันคลื่น ชัด เดิมเริ่มจากตลิ่งดิน ต่อมาทำเขื่อนไม้ เปลี่ยนมาเป็นเขื่อนหินทิ้งเพื่อรักษาหน้าดินและนำหินมาก่อเป็นกำแพงล้อมบ้านตนเองแล้วนำไปสู่การเทคอนกรีตทับหินที่รวมกันเป็นเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กแบบถาวรในที่สุด

อรศิริ ปาณินท์ กล่าวถึงองค์ประกอบชุมชนริมน้ำ โดยศึกษาจากอาคารพักอาศัย

1) การวางอาคาร การวางอาคารในลักษณะที่สัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพ
2) ของคลอง เช่น วางยาวตามแนวลำคลอง เพื่อรับลม และให้เกิดการระบายถ่ายเทอากาศได้อย่างเต็มที่ (cross ventilation) โดยหันด้านหน้าสู่คลอง ส่วนด้านหลังอาจเป็นสวนเพาะปลูก

3) ความสัมพันธ์กับน้ำ การปลูกอาคารบนดิน ควรมีลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับชีวิตความเป็นอยู่ และกิจวัตรประจำวัน เช่น การยื่นตัวเรือนบางส่วนออกไปในน้ำ โดยอาจเป็นส่วนของชานหรือมีศาลาท่าน้ำ และมีบันไดที่สามารถลงสู่ น้ำ หรือสำหรับเขี่ยเรือ ซึ่งนับเป็นสัญลักษณ์ของการเชื่อมต่อสู่สังคมภายนอกด้วย

4) เชื้อน การสร้างเชื้อกันน้ำเซาะ หรือวัฏฏบรรเทาแรงคลื่นที่เกิดจากความเร็วของเรือ สัญจรมีหลากหลายลักษณะเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซากตลอดแนวคลอง โดยอาจมีลักษณะที่เป็นถาวรหรือกึ่งถาวร เช่น การก่อกั้นเรียงซ้อน และอาจยึดหินเข้าหากันด้วยซีเมนต์ เพื่อให้มีผิวขรุขระ คูมชีวิตชีวา บางส่วนอาจเป็นเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็ก และในบางกรณีอาจเป็นวัฏฏบรรเทาคลื่น ซึ่งมีลักษณะชั่วคราว เช่น การผูกไม้ไผ่เป็นมัดและยึดหลักด้วยเสาปักในน้ำ ซึ่งสามารถบอกถึงอาณาเขตได้ด้วย

5) รั้ว กรณีที่จำเป็นต้องมีการสร้างรั้วเพื่อความเป็นส่วนตัว และเพื่อความปลอดภัย ควรเป็นรั้วโปร่งเพื่อรับและระบายถ่ายเทอากาศ และเพื่อการไหลวนของที่ว่าง ให้มีความต่อเนื่องระหว่างตัวอาคารกับน้ำ

6) ศาลา องค์ประกอบที่สำคัญของอาคารที่พักอาศัยริมน้ำ คือ ชาน หรือ ศาลาซึ่งอาจมีหน้าที่ใช้สอยเฉพาะหรือพื้นที่ใช้สอยแบบอเนกประสงค์ โดยเฉพาะชานหน้าบ้าน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเชื่อมต่อระหว่างภายในและภายนอก ระหว่างอาคารกับน้ำตามที่กล่าวมาแล้ว โดยชานอาจมีม้านั่งสำหรับพักผ่อน มีการตั้งศาลพระภูมิ มีการตกแต่งด้วยไม้กระถางเพื่อความสดชื่น

7) หลังคา คือ กำบังแดดและฝนทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น และเสริมความรู้สึกทางจิตวิทยาว่า บ้านคือวิมานของเรา และในแง่ของหน้าที่ใช้สอยทางกายภาพ ซึ่งอาจเป็นลักษณะของการทิ้งชายหรือเป็นปีกนกกันแดด กันฝน โดยได้หลังคาควรมีช่องลมระบายถ่ายเทอากาศ เพื่อไม่ให้ความร้อนถ่ายเข้าไปสู่ที่ว่างภายในเขตสบาย (comfort zone) สำหรับระดับความสูงชันของหลังคาบ้านแต่ละหลัง จะช่วยทำให้เส้นของแนวหลังคา (roof line) ตลอดลำคลองมีชีวิตชีวา และน่าสนใจด้วย

8) ความสัมพันธ์กับภูมิอากาศ นอกเหนือจากหลังคาแล้วองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติแวดล้อม คือ หน้าต่าง ผนัง และองค์ประกอบลักษณะอื่นที่ใช้ในการกันแดด สำหรับผนังนั้นไม่สามารถหลีกเลี่ยงวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีในการก่อสร้าง แต่ควรมีการเจาะช่องเปิดที่ผนังให้มาก เพื่อการถ่ายเทอากาศที่ไม่ต่างไปจากการตีฝ้าไม้ระแนงโปร่ง หรือบานเกล็ดไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผนังจะถูกสร้างขึ้นด้วยวัสดุที่อมความร้อนสูงจะทำให้เวลากลางคืนไม่ค่อยสบายจึงควรเจาะช่องให้มาก

3) หมวดด้านอนุรักษ์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2535 ให้ความหมายของการอนุรักษ์ว่า เป็นการรักษาไว้ให้คงเดิม การอนุรักษ์ที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ คือ การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพให้ยาวนานที่สุด และเกิดประโยชน์มากที่สุด รวมถึงการสูญเสียน้อยที่สุดด้วย การอนุรักษ์ที่เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม คือ การรู้จักรักษาไว้ไม่ให้สูญสิ้นไป หรือให้คงอยู่ในสภาพเดิม

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ไว้หลายแง่มุม ดังนี้

- การอนุรักษ์ เป็นเรื่องของความรู้ในคุณค่าของความงามในงานศิลปะ สถาปัตยกรรม ภูมิทัศน์ และสภาพแวดล้อมในชุมชนนั้น

- การอนุรักษ์ เป็นเรื่องของความเข้าใจในเอกลักษณ์ของตนและชุมชนและการดำรงเอกลักษณ์นั้นไว้ เพื่อเป็นเครื่องชี้ความเป็นมา วิวัฒนาการและพัฒนาการของเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ และสังคม

- การอนุรักษ์ เป็นเรื่องของความผูกพันในสิ่งต่างๆที่บรรพบุรุษของตนได้สร้างสรรค์ขึ้นมา และควรรักษาไว้เป็นมรดกที่จะสืบทอดไปสำหรับชนรุ่นหลัง

- การอนุรักษ์ เป็นเรื่องความเข้าใจในความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมสถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนอารยธรรมของมนุษย์ รวมทั้งสิ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับเหตุการณ์ และบุคคลที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ

- การอนุรักษ์ เป็นเรื่องความเข้าใจที่อาศัยบทเรียนแห่งอดีตมาเปรียบเทียบสภาพปัจจุบัน เพื่อการดำเนินงานที่เหมาะสม

- การอนุรักษ์ เป็นเรื่องความเข้าใจในการบำรุงรักษา สิ่งที่มีคุณค่า มีความสำคัญไม่ให้สูญหาย สูญสลายตามอายุขัยของสิ่งนั้น หรือไม่ให้ถูกทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

บัณฑิต จุลาสัย (2532) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ไว้ว่า การอนุรักษ์เป็นการเลือกแนววิถีที่เหมาะสมในการดำเนินงานเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage) โดยการคงสภาพหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพที่เป็นอยู่ หรือความจำเป็นในสภาวะการณ์ปัจจุบัน

Arnold Wittick ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์อย่างกว้างๆมีความหมายได้ 2 นัย คือ นัยกว้าง คือ การใช้และการจัดการธรรมชาติ ทั้งส่วนที่ธรรมชาติสร้างขึ้นและมนุษย์สร้างขึ้น อย่างฉลาดและวางแผนอย่างรอบคอบสำหรับทรัพยากรเหล่านั้น อีกนัยหนึ่ง คือ การปรับปรุงหรือการป้องกันอาคารหรือ กลุ่มอาคารบริเวณใกล้เคียง (Conservation area) โดยมักจะเป็นอาคารที่มีคุณภาพดีทางสถาปัตยกรรม หรือ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ บริเวณดังกล่าวอาจมีขอบเขต

หมู่บ้านทั้งหมู่บ้านเมืองขนาดเล็ก หรือ อาจเป็นส่วนหนึ่งของเมือง เช่น ถนน ตลาด กลุ่มอาคาร เป็นต้น(สุกัญญา เขียมชัย,2539:18)

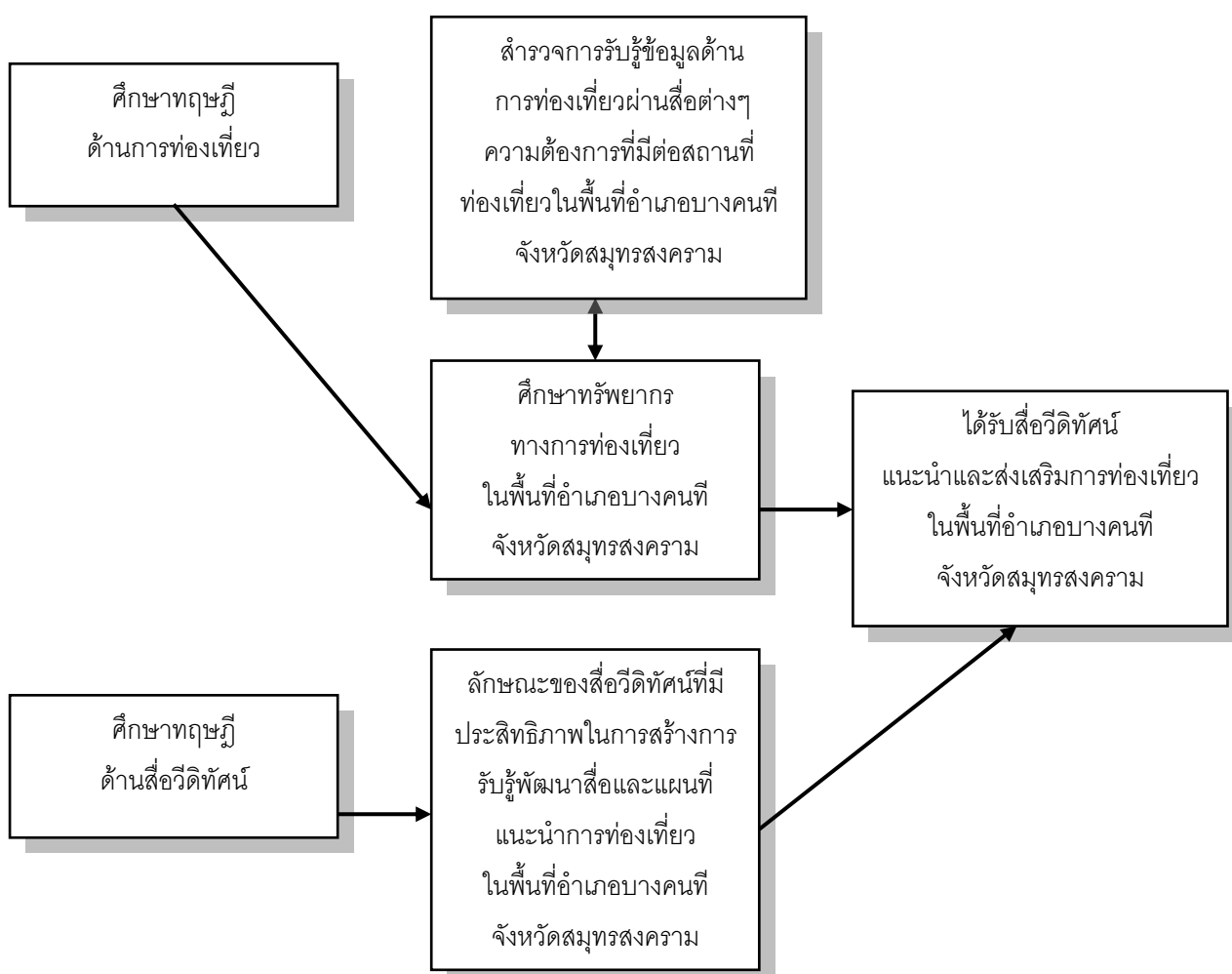
ประสงค์ เขียมอนันต์ (2537) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ชุมชนไว้สองความหมาย ทั้งชุมชนที่เป็นลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบงานสถาปัตยกรรมที่ต้องอนุรักษ์ เพื่อให้งานสถาปัตยกรรมดังกล่าวมีความเด่นสง่าเหมาะสมกับที่เป็นอาคารที่ต้องอนุรักษ์ และอีก ลักษณะ หมายถึงกลุ่มหรือบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐาน ตามลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และ กายภาพของแต่ละแห่ง ซึ่งอาจต้องมีการอนุรักษ์ทั้งบริเวณ ไว้ให้ครบถ้วนทุกลักษณะ นอกเหนือจากลักษณะทางกายภาพ

กล่าวโดยสรุปว่าการอนุรักษ์เป็นคงไว้และฟื้นฟูลักษณะของพื้นที่ทั้งทางกายภาพ สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และมรดกทางวัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

- 1.) การอนุรักษ์ในระดับเมืองหรือชุมชน (Urban Level) ได้แก่ การอนุรักษ์องค์ประกอบต่างๆที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ทำการอนุรักษ์ เช่น อาคารในพื้นที่ ถนน ลานกิจกรรม
- 2.) การอนุรักษ์ในระดับของสถาปัตยกรรม (Architectural Level)

2.1.6 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ สามารถสร้างสรรค์สื่อวีดิทัศน์แนะนำการท่องเที่ยวเพื่อการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวรวมทั้งผู้ที่สนใจ ซึ่งจะได้ส่งมอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้และเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ด้านการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมต่อไป ดังกรอบต่อไปนี้

การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ มีดังนี้

ทฤษฎีสื่อ (Media Theory) โดย Michael O'Shaughnessy กล่าวถึง ว่า คำว่า"สื่อ"เป็นคำที่คลุมถึงเรื่องทั้งหมดของระบบการสื่อสารสมัยใหม่ ยกตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร การโฆษณา และสื่อที่ใช้ในการโต้ตอบกันอย่างหลากหลาย อย่างเช่นพวก interactive multimedia. นอกจากนี้เรายังสามารถรวมเอาเรื่องของวิดีโอเกมส์คอมพิวเตอร์

โทรศัพท์มือถือ เพจเจอร์ อินเทอร์เน็ต และ virtual reality การนิยามเกี่ยวกับสื่อเป็นเรื่องที่ไม่ง่าย เพราะสื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยพัฒนาการของรูปแบบใหม่ๆและเทคโนโลยี แต่อย่างไรก็ตาม สื่อก็มีอัตลักษณ์อยู่จำนวนหนึ่ง และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ รวมถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดทางสังคมและเศรษฐกิจซึ่งได้มาวางเค้าโครงให้สื่อต่างๆเป็นไป และสิ่งเหล่านี้สามารถที่จะนำพาเราไปสู่นิยามความหมายเกี่ยวกับ "สื่อ" ได้ (Shaughnessy, M , 2002) จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าโดยทั่วไป สื่อมีเป้าหมายที่จะบรรลุถึงผู้รับจำนวนมาก และด้วยเหตุนี้บางครั้งจึงถูกอ้างในฐานะที่เป็นปฏิบัติการทางด้านสื่อสารมวลชน โดยผ่าน "การผลิตจำนวนมาก" ที่เรียกว่า mass production; ความสำเร็จของสื่อ บ่อยครั้งถูกสร้างขึ้นบนความนิยมชมชอบ ของผู้บริโภคสื่อ

ทฤษฎีการสื่อสาร (communication theory) คือ การอธิบายการสื่อสารในด้าน ความหมาย กระบวนการ องค์ประกอบ วิธีการ บทบาทหน้าที่ ผล อิทธิพล การใช้ การควบคุม แนวคิดของศาสตร์ต่าง ๆ แนวโน้มอนาคต และปรากฏการณ์เกี่ยวกับการสื่อสาร แต่การอธิบาย ต้องมีการอ้างอิงอย่างมีเหตุผลที่ได้จากหลักฐาน เอกสาร หรือปากคำของมนุษย์ ซึ่งมี ความหมายครอบคลุมกว้างขวาง รวมไปถึง theory of communication (ทฤษฎีของการสื่อสาร) theories in communication (ทฤษฎีในการสื่อสาร) theories for communication (ทฤษฎีเพื่อการสื่อสาร) และ theories about communication (ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร) รูปแบบของการ สื่อสาร แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) เป็นการส่งข่าวสารหรือการสื่อ ความหมายไปยังผู้รับแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยที่ผู้รับไม่สามารถตอบสนองทันที (Immediate Response) กับผู้ส่ง
2. การสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) เป็นการสื่อสารหรือการสื่อ ความหมายที่ผู้รับมีโอกาสตอบสนองมายังผู้ส่งได้ในทันที โดยที่ผู้ส่งและผู้รับอาจจะอยู่ต่อหน้ากัน หรืออาจอยู่คนละสถานที่ก็ได้

ทฤษฎีการรับรู้ (Perception) การรับรู้ เป็นกระบวนการซึ่งแต่ละบุคคลได้รับเลือกสรร จัดระเบียบและตีความหมายข้อมูลเพื่อที่จะสร้างภาพที่มีความหมาย (Walman, 1989, 247 - 248) หรือหมายถึงกระบวนการของความเข้าใจ (การเปิดรับ) ของบุคคลที่มีต่อโลกที่เขาอาศัยอยู่ จาก ความหมายนี้ จะเห็นว่าการรับรู้เป็นกระบวนการของแต่ละบุคคลซึ่งขึ้นกับลักษณะปัจจัยภายใน เช่น ความเชื่อ ประสบการณ์ ความต้องการและอารมณ์และยังขึ้นกับลักษณะปัจจัยภายนอกคือ สิ่งกระตุ้น การรับรู้ จะพิจารณาเป็นกระบวนการกลั่นกรอง การรับรู้จะแสดงถึงความรู้สึกจาก ประสบการณ์สัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การได้เห็น ได้กลิ่น ได้ยิน ได้รสชาติ และได้รู้สึก ดังนั้นในการ

วางแผนการตลาดเพื่อดึงความสนใจ ต้องมีการโฆษณาและการส่งเสริมการตลาดที่มีลักษณะแปลกกว่า ดีกว่า หรือโดดเด่นกว่าคู่แข่ง จึงจะสามารถสร้างการรับรู้ดีกว่า ขั้นตอนการรับรู้จึงประกอบด้วย การเปิดรับข้อมูลที่ได้เลือกสรร ความเข้าใจในข้อมูลที่ได้เลือกสรร และการเก็บรักษาข้อมูลที่ได้เลือกสรร ดังแผนภูมิที่ 1 แสดง โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2538 : 118-119)

ความหมายของวีดิทัศน์

วีดิทัศน์ เดิมรู้จักกันแพร่หลายทั่วไปกับคำว่าเทปโทรทัศน์แบบบันทึกภาพภาพทัศน์หรือที่เรา มักเรียกทับศัพท์จากภาษาต่างประเทศว่า วิดีโอ (Video) และใช้กันอย่างแพร่หลายมาโดยตลอดปี พ.ศ.2530 คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิทยาศาสตร์แห่งราชบัณฑิตยสถาน เห็นว่า คำในภาษาต่างประเทศว่า “Video” เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทเดียวกับ “Television” ซึ่งมีศัพท์บัญญัติว่า “โทรทัศน์” แล้วจึง สมควรบัญญัติคำว่า Video ขึ้นใช้เป็นชื่อทางการในภาษาไทยด้วย ศัพท์ที่จะบัญญัติ ก็ควรมีคำว่า “ทัศน์” ประกอบอยู่ด้วยเพื่อให้เข้าชุดกัน คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิทยาศาสตร์ สรุปได้เป็น “วีดิทัศน์”

ประทีน คล้ายนาค (2541) กล่าวว่า คำว่า “วีดิทัศน์” ตามความหมายทางเทคนิคจะ หมายถึงการส่งผ่านสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ของภาพและเสียงจากกล้องหรือเครื่องบันทึกเทป วีดิทัศน์ ที่เราเรียกว่า เครื่อง VTR ไปยังจอโทรทัศน์หรือมอนิเตอร์โดยไม่จำเป็นต้องแพร่ภาพ ออกอากาศ กล่าวอย่างง่ายที่สุด วีดิทัศน์ก็คือ การใช้กล้องอิเล็กทรอนิกส์ถ่ายภาพเคลื่อนไหว พร้อมกับเสียงแล้วส่งเป็นสัญญาณไฟฟ้าออกไปที่จอโทรทัศน์นั่นเอง แต่ปัจจุบันวีดิทัศน์ มีความหมายกว้างมากจะรวมไปถึงเครื่องมือและอุปกรณ์โทรทัศน์ที่ใช้กันตามบ้านตามสถาบัน และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งยังรวมไปถึงอุปกรณ์ตามสถานีวิทยุโทรทัศน์อีกด้วยเช่นกัน เทปวีดิทัศน์ เครื่องบันทึกเทปวีดิทัศน์ กล้องโทรทัศน์ และเครื่องตัดต่อ

Dimond (1982) ได้กล่าวถึง วีดิทัศน์ (Videotape Recorder หรือ VTR) เป็นการ บันทึกภาพจากโทรทัศน์ โดยใช้เทปบันทึกภาพแบบม้วนปิด หรือแบบตลับซึ่งสามารถบันทึก รายการโทรทัศน์ที่กำลังออกอากาศอยู่หรือบันทึกขณะที่ถ่ายทำจากการเชื่อมต่อกับ กล้องโทรทัศน์

Warshofsky (1979) ยังได้ให้ความหมายพื้นฐานของเครื่องเล่นบันทึกภาพแบบตลับ (Video Cassette Recorder) ว่าเป็นองค์ประกอบของเครื่องจักร 2 สิ่งในเครื่องเดียวกันคือ เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์เพราะส่วนที่เป็นเครื่องบันทึกภาพ ดังนั้นผลของเครื่องบันทึกภาพก็คือการ ช่วยให้ผู้ใช้วิทยุโทรทัศน์ได้มีวิทยุโทรทัศน์เครื่องที่ 2 โดยเครื่องที่หนึ่ง คือ เครื่องรับโทรทัศน์ที่สามารถรับรายการแพร่ภาพจากสถานีได้โดยตรงและเครื่องที่สอง คือ เครื่องที่มีประสิทธิภาพที่จะ

บันทึกภาพที่รับจากสถานีลงบนแผ่นแม่เหล็กจากความสามารถทั้งสองประการนี้เอง ที่ทำให้ผู้มีเครื่องบันทึกภาพสามารถที่จะชมรายการโทรทัศน์ของสถานีหนึ่งในขณะเดียวกันก็จะสามารถที่จะบันทึกภาพของอีกรายการของสถานีอื่นได้

คุณค่าของวีดิทัศน์

วีดิทัศน์ได้เข้ามามีบทบาทในวงการสื่อสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้ให้ความสนใจและนำวีดิทัศน์มาใช้มากขึ้นจึงนับว่าวีดิทัศน์การสอนมีคุณค่าต่อการศึกษายิ่ง พิณิต วัฒนโธ (2520 : 11 อ้างถึงใน วิชาญ ดอนสุวรรณ 2547) ได้กล่าวถึงคุณค่าของ วีดิทัศน์การสอน ไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือที่เข้าถึงคนหมู่มากได้พร้อม ๆ กันโดยสะดวกและประหยัด
2. เป็นการผสมผสานที่ดีที่สุดระหว่างวิทยุกับวีดิทัศน์
3. เป็นเครื่องมือที่เอาชนะอุปสรรคของการเรียนรู้หลายประการเพราะ วีดิทัศน์สามารถเสนอความคิด สร้างทัศนคติ ให้ข่าวสารโดยที่ผู้รับไม่จำเป็นต้องมีความสามารถทางภาษาอย่างสูงหรือ ต้องอยู่ในเหตุการณ์ด้วย
4. เป็นการขยายความสามารถส่วนตัวของครูที่เก่ง ๆ หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะให้ถึงผู้รับได้มาก ๆ
5. มีความเป็นปัจจุบันทันด่วนทำให้ผู้รับสนใจมากย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้สูง
6. สามารถนำอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ของจริง รูปภาพ ภาพยนตร์ ฯลฯ มาใช้ร่วมกับเทปวีดิทัศน์ได้สะดวก และการใช้อุปกรณ์หลายอย่างร่วมกันนี้ ผู้เรียนย่อมเกิดการเรียนรู้ได้ดี
7. การวิจัยพบว่า วีดิทัศน์ใช้สอนหลักการ ความคิดรวบยอดและกฎเกณฑ์ได้ดีที่สุด

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยโครงการ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) ระเบียบวิธีการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณตามหัวข้อดังนี้

- 3.1 วิธีดำเนินการวิจัย
- 3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้เป็นแบบผสมคือเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของอำเภอบางคนที โดยเจาะลึกแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอบางคนที เช่น ตลาดน้ำบางน้อย ตลาดเก่าบางนกแขวก วัดเจริญสุขารามวรวิหาร อาสนวิหารแม่พระบังเกิด วัดบางกุ้ง ค่ายบางกุ้ง ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ปลัดเทศบาล รองนายกเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ พระและเจ้าอาวาส ประชาชน ผู้ค้าขายในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจนกว่าข้อมูลจะซ้ำ ร่วมกับการวิจัยจากเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ประวัติภูมิหลังของแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แผนพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบและขั้นตอนการเตรียมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการเติบโตของแหล่งท่องเที่ยว โอกาสและอุปสรรคการพัฒนาพื้นที่ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต แนวทางการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว

เชิงปริมาณใช้การวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวต่างในอำเภอบางคนที เช่น ตลาดน้ำบางน้อย ตลาดเก่าบางนกแขวก วัดเจริญสุขารามวรวิหาร วัดบางกุ้ง ค่ายบางกุ้ง เพื่อให้ได้แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเยี่ยมชมและนำมาสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ความยาวของสื่อวีดิทัศน์ที่เหมาะสม

3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภทคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากนักท่องเที่ยวและจากประชาชนในชุมชนบางคนทีเป็นผู้ตอบ
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ข้อมูลที่มีผู้เรียบเรียงและรวบรวมไว้แล้ว ได้แก่ ตำรา เอกสาร บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจาก เว็บไซต์

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เชิงปริมาณมีประชากรนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยต่อปี 165 ,600 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ 400 คน (Taro Yamane) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยวในเชิงประชากรศาสตร์ ความสนใจของนักท่องเที่ยว ความคิดเห็นต่อความพร้อมของชุมชนด้านการจัดการ การสื่อความหมาย ลักษณะของสื่อวีดิทัศน์ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอบางคนที จังหวัดนครปฐม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ

ขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลไปเรื่อยๆจนกระทั่งคำตอบที่ได้เริ่มซ้ำ (Saturated) หรือที่เรียกกันว่าเริ่มมองเห็น pattern ของปรากฏการณ์นั้นๆ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบไปด้วยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวของอำเภอบางคนที

3.4 เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในโครงการวิจัยนี้ คือ

- แบบแบบสอบถาม (Questionnaire)
- แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)
- แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (Resource Audit)

- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations)

แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบมีโครงสร้างโดยแบบสอบถามแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่งถามข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่สองถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะข้อดีวิธีทัศนที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอ บางคนทีที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปเยี่ยม ความพึงพอใจในการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพฉบับร่างโดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยตรวจสอบความตรงความครอบคลุมของหัวข้อการรับรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวความต้องการด้านสื่อวิถีทัศนในพื้นที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งหลังจากทำการปรับแก้ไขแบบทดสอบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อหาความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) หลังจากทดลองใช้แล้วผู้วิจัยจึงนำผลมาปรับแก้ไขเพื่อให้ได้ข้อคำถามที่ชัดเจนยิ่งขึ้นแล้วจึงนำไปใช้จริง

แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

คำถามสำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

1. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบและขั้นตอนการเตรียมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร
2. โอกาสและอุปสรรคการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมี อะไรบ้าง
3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร
4. ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเติบโตของแหล่งท่องเที่ยว มีอะไรบ้าง
5. ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นทั่วไป

คำถามสำหรับกรรมการชุมชนและชาวบ้าน แหล่งท่องเที่ยว

1. จุดเด่นทางด้านกายภาพ (เอกลักษณ์) อะไรคือตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยว
2. ปัญหาและอุปสรรคอะไรที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อบริการนักท่องเที่ยวด้าน

ต่างๆ

3. ในการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว ท่านคิดว่าควรพัฒนาด้านใดบ้าง

4. ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นทั่วไป

คำถามสำหรับนักท่องเที่ยว

1. ทำไมจึงเลือกมาเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยว และมาแล้วกี่ครั้ง
2. ปัจจัยอะไรที่ท่านคิดว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ท่านมาเที่ยวที่นี่
3. ปัญหาและอุปสรรคในด้านสภาพแวดล้อมมีอะไรบ้าง (เช่น ทางเดิน ที่จอดรถ ห้องน้ำ ฯลฯ)
4. ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นทั่วไป

แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (Resource Audit)

การตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวในอำเภอบางคนที่ประกอบไปด้วยด้าน
ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรประเพณีและงานมหกรรม ทรัพยากรกิจกรรม
ทรัพยากรด้านบริการ

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations)

โดยการร่วมกิจกรรมและการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ
ปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาในแง่ต่างๆ เช่น ศักยภาพการท่องเที่ยว ศักยภาพโครงสร้างพื้นฐาน
สภาพแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต อุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่ แผนที่
กล้องถ่ายรูป สมุดบันทึก

ตัวอย่างประเด็นการสังเกตพื้นที่

1. ผู้วิจัยใช้การถาม จดบันทึก สังเกต ฝ้าดูลักษณะทางกายภาพ สถานที่ท่องเที่ยว
เพื่อนำมาประกอบข้อมูลจากส่วนอื่นที่รวบรวมมา
2. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
3. ศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม สาธารณูปโภคที่บริการการ
ท่องเที่ยว
4. ศักยภาพธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว
5. พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว
6. วิถีชุมชน วัฒนธรรม ค่านิยมต่าง ๆ ในชุมชน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูล วิเคราะห์และปรับแนวการสร้างกระบวนการวางแผนไปพร้อมกัน เพื่อเชื่อมโยงปัจจัยที่สัมพันธ์กันระหว่างข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจพื้นที่และทฤษฎี หลักการพัฒนา โดยการนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดมาตีความ แยกประเด็น จัดกลุ่ม ในกรอบความเป็นไปได้และความเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาตามศักยภาพที่รองรับ อันนำไปสู่การวางแผน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆรองรับการเติบโตในอนาคต

กำหนดแนวทางกลยุทธ์ต่างๆในการพัฒนาความพร้อมของเทศบาล เพื่อเตรียมรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการท่องเที่ยว ทั้งเตรียมแนวทางสำหรับรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของการพัฒนา การคงอยู่ของ อัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ของชุมชนเอาไว้ อย่างยั่งยืน

ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพทำการ วิเคราะห์ แต่ละบุคคลในภาพรวม เพื่อประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยว และนำมาสรุปประเด็นเนื้อหา เพื่อเตรียมการวางแผนปรับปรุง

นอกจากนี้ เมื่อได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยแบบสอบถามจากนั้นได้บันทึกลงในโปรแกรม SPSS for WINDOWS แล้วจึงนำมาประมวลผลและแสดงเป็น การนำเสนอข้อมูล ด้วยสื่อเว็บไซต์ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างการรับรู้ในคุณค่าของตลาดชุมชนในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามและสรุปผลการประเมินประสิทธิภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ สถิติพรรณนา โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย โครงการ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม นั้นแบ่งหัวข้อได้ตามนี้

- 4.1 การศึกษาและสำรวจทุนทางวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม
- 4.2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม
- 4.3 การสร้างแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม
- 4.4 การกำหนดแนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เกิดอัตลักษณ์ของชุมชน
- 4.5 การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม

4.1 การศึกษาและสำรวจทุนทางวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม

4.1.1 ประวัติและที่ตั้งอำเภอบางคนที่

บางคนที่ เป็นอำเภอที่อยู่ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม บางคนที่มีความเขตติดต่อกับอำเภอ ช้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอดำเนินสะดวก (จังหวัดราชบุรี)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอ อัมพวา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอวัดเพลงและอำเภอเมืองราชบุรี (จังหวัดราชบุรี)

อำเภอบางคนที่ เดิมชื่อ "อำเภอสี่หมื่น" ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อในปี พ.ศ. 2457 มาเป็นชื่อ "บางคนที่" ประกอบด้วย 13 ตำบล 101 หมู่บ้าน เนื้อที่ 77 ,486 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 18.59 ของพื้นที่ทั้งหมด อำเภอบางคนที่ มี 2 เทศบาลคือ เทศบาลตำบลบางนกแขวก เนื้อที่ 3.75 ตารางกิโลเมตร เทศบาลตำบลกระดังงา เนื้อที่ 3.00 ตารางกิโลเมตร มีองค์การบริหารส่วนตำบล 12 แห่ง คือ

- องค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแก
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางพรม
- องค์การบริหารส่วนตำบลจอมปลวก
- องค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปราโมทย์

องค์การบริหารส่วนตำบลบางกุ้ง
 องค์การบริหารส่วนตำบลโรงหีบ
 องค์การบริหารส่วนตำบลบางยี่รงค์
 องค์การบริหารส่วนตำบลบางคนที
 องค์การบริหารส่วนตำบลยายแพง
 องค์การบริหารส่วนตำบลดอนมะโนรา
 องค์การบริหารส่วนตำบลบางกระบือ

โครงสร้างทางสังคมประกอบด้วย ผู้มีเชื้อชาติ สัญชาติไทย เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็น
 ชาวจีน ส่วนเชื้อสายอื่น ๆ มีเล็กน้อย ศาสนาส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา นับถือศาสนา
 คริสต์ มีอุปนิสัยขยันหมั่นเพียร มัธยัสถ์ มีจิตใจโอบอ้อมอารี ใจบุญ รักความยุติธรรม เป็นผู้
 อารมณ์ศิลปินรักการดนตรี อาชีพส่วนใหญ่ คือ การปลูกมะพร้าว ทำน้ำตาลมะพร้าว ค้าขาย สอน
 ผลไม้ เช่น ลิ้นจี่ ส้มโอ

ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอบางคนที ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 5 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที
 จังหวัด สมุทรสงคราม

สภาวัฒนธรรมอำเภอบางคนที ตั้งอยู่ที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอบางคนที

สภาวัฒนธรรมตำบลบางคนที ตั้งอยู่ที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางคนที

ศิลปะและการละเล่นพื้นบ้าน

- ศิลปะไทยในลายมะพร้าวช่อ ช่อเป็นเครื่องดนตรีไทยพื้นบ้านภาคกลาง บ้านพญาช่อเป็น
 บ้านช่างช่อคู่ ที่นำศิลปะการเล่นดนตรีไทยมาผนวกกับการแกะสลักช่อเป็นลวดลายที่
 งดงาม โดยการนำผลมะพร้าวที่ใช้ทำช่อซึ่งมีลักษณะพิเศษมาแกะสลักเป็นลวดลายต่าง ๆ
 เช่น ลายตัวละคร ลายพุดตาน ลายนามย่อ ลายนามปี่นักษัตรเช่น ชวด ฉลู ปัจจุบันหาชม
 ศิลปะการแกะสลักเช่นนี้ได้ยาก นักท่องเที่ยวที่สนใจสามารถชมศิลปะการแกะสลักช่อ
 และเรียนรู้การใช้ช่อได้ที่ บ้านคุณสมพร เกตุแก้ว เลขที่ 43 หมู่ 5 ต.บางพรหม อ.บางคนที
- การละเล่นพื้นบ้าน ช่วงรำ มอญช้อนผ้า รำแม่ศรี จะจัดให้มีขึ้นในวันตรุษสงกรานต์ ระยะเวลา
 นี้ถือว่าเป็นวันพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนมากจะจัดกันตามวัด คือ ช่วงเช้าเอาอาหารมาทำบุญ
 แล้วมีการสงฆ์น้ำพระ เล่นการละเล่นพื้นเมือง เช่น หลับตาตีหม้อ แต้ลงรู วิ่งกระสอบ เล่น
 ช่วงตี ช่วงรำ

ขนบธรรมเนียมประเพณี

- ประเพณีท้องถิ่น คือประเพณีทอดผ้าบายศรี ที่จัดพร้อมงานศพ
- ประเพณีการประกวดผลไม้ จะจัดขึ้นราวเดือนเมษายน ซึ่งเป็นหน้าที่ล้นจี่สุกนอกจากประกวดล้นจี่แล้วยังมีประกวดผลไม้อื่นๆ เช่น มะพร้าว กล้วย ส้มโอ ในวันประกวด ชาวสวนจะนำผลไม้มาจำหน่ายในราคาถูก พร้อมทั้งนำพันธุ์ผลไม้มาจำหน่ายแก่ผู้ที่ต้องการ
- ประเพณีตักบาตรขนมครก-น้ำตาลทราย จัดขึ้นในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี วัดแก่นจันทร์เจริญ ตำบลบางพรม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อสืบทอดประเพณีทำบุญตักบาตรที่มีมาแต่พุทธกาล โดยประเพณีตักบาตรขนมครกนี้ได้มีการเลียนแบบมาจากประเพณีการตักบาตรขนม เบื้องของพระราชพิธีในวัง ซึ่งเป็นพระราชพิธีที่สืบทอดมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาจนถึงปลายรัชสมัยรัชกาล ที่ 5 ปัจจุบันชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจนำข้าวสารมาหมักค้ำคืนไว้ พอถึงรุ่งเช้าก็จะช่วยกันไม่แบ่ง เก็บมะพร้าวมาคั้นกะทิ หลังจากนั้นก็ช่วยกันหยอดแป้งทำขนมครก และร่วมกันตักบาตรพระสงฆ์

โบราณสถาน โบราณวัตถุ

- วัดเกตูการาม ตั้งอยู่ที่ตำบลโรงหีบ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม พระอุโบสถมีลักษณะเด่นคือที่ประตูหน้าต่างแกะสลักลวดลายเทวรูปนพเคราะห์หลายไทยลงรักปิดทอง มีพระบรมสารีริกธาตุขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าจากประเทศอินเดียประดิษฐานอยู่ นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปปางมารวิชัย พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร และวิหารหลวงพ่อกฤต
- วัดบางกุ้ง ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกุ้ง อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม เป็นวัดโบราณ สร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา มีอุโบสถหลังเก่าที่ถูกต้นโพธิ์ ต้นไทร ปรกคลุมทั้งหลัง ภายในโบสถ์มีพระประธานเรียกว่าหลวงพ่อนิลมณีศักดิ์ และมีภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ มีสระน้ำโบราณอายุกว่า 400 ปีซึ่งปัจจุบันทรุดโทรมมาก และยังเป็นค่ายทหารเรือเก่าสมัยกรุงธนบุรี เรียกว่าค่ายบางกุ้ง

- วัดบางพลับ ตั้งอยู่ที่ตำบลบางพลับ อ.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม เป็นที่ประดิษฐานพระประธานปางมารวิชัย ศิลปะสมัยอยุธยา พระแก้วมรกิต พระยอดธงทองคำ พระนาคปรก ทำด้วยศิลาแลง ตู้พระธรรมรดน้ำรดลายวิจิตร จำนวน 4 ตู้ บรรจุคัมภีร์โบราณ สมุดไทย
- วัดตรีจันทน์พัฒนาราม ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกุ้ง อ.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม ศาลาการเปรียญสร้างเมื่อ พ.ศ. 2436 อาคารท่อน้ำ วิหารประดิษฐานพระพุทธรูปปางจำลอง และอุโบสถตามแบบอุโบสถวัดเบญจมบพิตร
- วัดปราโมทย์ ตั้งอยู่ที่บ้านปราโมทย์ ตำบลปราโมทย์ อ.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม เป็นวัดโบราณสร้างเมื่อใดไม่ทราบและรกร้างมานาน ต่อมาได้รับการปฏิสังขรณ์ และได้รับวิสุงคามสีมา พ.ศ.2496 สิ่งที่สำคัญของวัดคือ อุโบสถและพระประธานซึ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่เนื้อศิลาแลง ปางสมาธิ เป็นพระที่ได้มาจากวัดอินทร์ประเสริฐปากง่าม ซึ่งเป็นวัดร้างไปแล้ว และถวายพระนามว่าพระอินทรประเสริฐ วิหารยอดมณฑป ประดิษฐานพระศรีอริยมุตไตรย พลับพลาจตุรมุข อนุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หอพระไตรปิฎก เรือนไม้สักทรงไทย เก้าแก่สวยงามมากตั้งอยู่กลางน้ำ หอกลอง หอระฆังทรงไทย
- ศาลเจ้าไท่เพ่งฮ้วงกง (เทพเจ้าแห่งสันติ) เป็นศาลที่ชาวจีนพร้อมใจกันสร้างขึ้นอยู่ทางด้านใต้ของวัดอมรเทพ ตำบลบางกุ้ง อ.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม ชาวจีนให้ความเคารพสักการะสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระองค์เสด็จออกจากเรือ ณ ท่าค่ายจีนบางกุ้งบริเวณนี้ ภายในศาลเจ้า เหนือบานประตูด้านในมีง้าวแขวนอยู่ 1 เล่ม มีพระประธานและพระอัครสาวก คือพระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตร มีรูปปั้นพระจีน และเขียนมากมาย ที่สำคัญ

แหล่งท่องเที่ยว

อาสนวิหารแม่พระบังเกิด

ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลบางนกแขวก โบสถ์นี้เป็นสถานที่สักการะอันศักดิ์สิทธิ์ของคริสตชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ สร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2433 (ค.ศ. 1890) โดยบาทหลวงเปาโลซัลมอน มิชชันนารีชาวฝรั่งเศส ได้รับทุนสนับสนุนจากญาติพี่น้องของท่านในประเทศฝรั่งเศส คณะมิชชันนารีต่างประเทศ

แห่งกรุงปารีส กรุงโรมและผู้ใญ่บุญในกรุงเทพฯ ใช้เวลาสร้างถึง 6 ปีจึงเสร็จสมบูรณ์ ทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2439 (ค.ศ. 1896) ตัววิหารเป็นศิลปะแบบโกธิคที่สร้างด้วยอิฐเผา ผังฉาบด้วยปูนดำกับน้ำเชื่อมประสานจากอ้อยใสสีดำประดับตกแต่งด้วยกระจกสีชนิด Stain Glass สดงามจากฝรั่งเศส ในเรื่องราวของพระนางมารีย์พรหมจรรย์จากพระคัมภีร์ และภาพของนักบุญชายหญิงที่สวยงามมาก ภายในกว้างขวางและตกแต่งอย่างยิ่งใหญ่มโหฬาร มีรูปปั้น ธรรมชาติอันโอชะ อ่างล้างบาป ขาเทียนลักษณะต่างๆ และรูปแกะสลักบรรยายเกร็ดประวัติในพระคัมภีร์คริสตศาสนา นับเป็นโบสถ์ที่มีความสวยงามไม่ไกลจากริมฝั่งแม่น้ำ เพราะประวัติการก่อสร้างที่ยาวนานกว่าร้อยปีและการก่อสร้างยังประดับตกแต่งอย่างอลังการ ทำให้อาสนวิหารพระแม่บังเกิดที่บางนกแขวกแห่งนี้ได้ชื่อว่าเป็น วัดที่สวยงามและเก่าแก่ที่สุดของชาวคาทอลิกในประเทศไทย หากจะเดินทางมาเยี่ยมชมอาสนวิหารพระแม่บังเกิดก็อย่ามาในวันจันทร์และอังคารเพราะจะมีการทำพิธีสำคัญเป็นประจำ

วัดเจริญสุขารามวรวิหาร

วัดที่เกี่ยวอีกแห่งหนึ่งของชาวแม่กลอง ตั้งอยู่ที่ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที่ จ.สมุทรสงคราม ห่างจากตัวเมืองออกไปตามถนนสายสมุทรสงคราม - บางนกแขวก ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตรเป็นพระอารามหลวง ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านเรียกว่า “วัดกลางคลอง” หรือ “วัดต้นชมพู” ภายในวัด ประดิษฐาน” องค์หลวงพ่อดโต “อายุประมาณ 300 กว่าปี มีลักษณะเป็นพระปฏิมากร สร้างด้วยศิลาแลง ปางมารวิชัย ในสมัยสุโขทัย หลวงพ่อดโต เป็น พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ทางด้านโชคลาภ และการรักษาโรค เป็นพระประธานในพระอุโบสถสร้างด้วยศิลาแลง เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ขนาดพระเพลากว้าง 178 เซ็นติเมตร สูง 208 เซ็นติเมตร ตัวพระอุโบสถสร้างด้วย เฟอร์โรคอนกรีต ยาว 27ไม่มีหลักฐานว่าผู้ใดเป็นผู้สร้าง ทราบแต่ว่าเป็นวัดเก่าแก่ และเป็นวัดร้างในเวลาต่อมาจนถึงปี พ.ศ. 2426 ได้ มีทายก ทายิกา ในท้องถิ่นนิมนต์ หลวงพ่อดโต วัดบางคนทีใน มาเป็นเจ้าอาวาส ส่วนใหญ่ประชาชน เรียกกันว่า “หลวงพ่อดโต” ทั้งชาววัดและชาวบ้านได้ร่วมกันบูรณะวัด โดยการปฏิสังขรณ์สิ่งต่างๆ และเรียกชื่อวัดว่า วัดกลางคลอง บ้าง วัดต้นชมพู บ้าง ต่อมากระทรวงเกษตรธิการ ได้สร้างประตูน้ำขึ้น จึงใช้ชื่อว่า “วัดประตูน้ำบางนกแขวก” เรียกชื่อนี้กันมานานหลายปีปัจจุบันกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของ จังหวัดสมุทรสงครามเพราะตรงประตูน้ำบางนกแขวกมีอนุสรณ์สถานลูกระเบิดสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 อนุสรณ์สถานลูกระเบิดสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเคยเป็นจุดพักของทหารญี่ปุ่น

ในเส้นทางลำเลียงระหว่างกรุงเทพ-กาญจนบุรี มีการทิ้งระเบิดหนึ่งโหล่นั้นเป็นระเบิดดำ โดยมิประวัติความเป็นมาของลูกระเบิด คลองดำเนินสะดวกเป็นคลองที่เชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำแม่กลอง โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นผู้ดูแลอำนวยการขุดคลองดังกล่าวขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2409 และได้ทำพิธีเปิดคลอง เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2411 คลองดำเนินสะดวก มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 35.8 กิโลเมตร มีประตูน้ำ 2 แห่ง คือ ประตูน้ำบางยาง และประตูน้ำบางนกแขวก มีหน้าที่เก็บกักน้ำไว้เพื่อการคมนาคม และเพื่อการเกษตร จึงทำให้มีน้ำใช้ได้ตลอดปี

ในทวีปเอเชีย ประเทศญี่ปุ่นได้บุกยึดประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชียได้เกือบทั้งหมด ประเทศไทยในสมัยจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นได้สังเกตเห็นแล้วว่าไม่อาจขัดขึ้นได้ จึงได้ทำสัญญาร่วมเป็นพันธมิตรกับทางประเทศญี่ปุ่น ทางญี่ปุ่นจึงได้ใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพเพื่อรุกรานไปยังประเทศพม่าต่อไป

ในการรุกรานประเทศพม่า นั้น ทางญี่ปุ่นได้มีการสร้างทางรถสายมรณะขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยได้ใช้คลองดำเนินสะดวกในการลำเลียงยุทโธปกรณ์ต่างๆ ไปยังจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นการป้องกันและทำลายเส้นทางลำเลียงยุทโธปกรณ์ของทางญี่ปุ่น ฝ่ายพันธมิตรจึงได้ใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดทำลายประตูน้ำบางนกแขวก เพื่อตัดเส้นทางลำเลียงยุทโธปกรณ์ต่างๆ ของญี่ปุ่นลง ประมาณกลางเดือนเมษายน พ.ศ. 2488 และทางฝ่ายอักษะได้แพ้สงคราม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2488

รัฐบาลไทย ได้ทำการซ่อมแซมประตูน้ำบางนกแขวกขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2489 และได้พบลูกระเบิดสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จมอยู่บริเวณก้นคลอง จำนวน 3 ลูก และขณะนำดินระเบิดออกจากลูกระเบิดได้เกิดระเบิดขึ้น 1 ลูก ทำให้มีผู้เสียชีวิต 2 คน หลังจากนั้นได้มีคนมาขอลูกระเบิดจากท่านเจ้าอาวาสไป จำนวน 1 ลูก ที่เหลืออีก 1 ลูก ได้ถูกตัดแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหัวปัจจุบันได้ตั้งอยู่ที่นี้ และส่วนท้ายขณะนี้อยู่ที่หอระฆังที่วัดเทียนดัด อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

วัดเจริญสุขารามวรวิหารดูแลและเก็บไว้เป็นหลักฐาน หรือ ที่ระลึกจนถึงปัจจุบันนี้ภายในมีศิลปกรรมก่อสร้างเป็นแบบเฉพาะตัว คือ โบสถ์มีลักษณะคล้ายเรือสำเภาพื้นนั้นปูด้วยหินอ่อน พร้อมด้วยวิหารที่จำลองมาจาก พระบาทสมเด็จพระปิตร อัน วิจิตรงดงามและตระการตา ด้านหลังของวิหารนั้นเป็นเจดีย์ ชั้นล่างของเจดีย์ เป็น รูปหล่อของพระพุทธสังวรวิมล อดีตเจ้าอาวาส ผู้ขอพระราชทาน ยกฐานะวัดราษฎร์ เป็น พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2500 และ บริเวณคลองหน้าวัด ที่เป็นประตูน้ำบางนกแขวก มี อุทยานวังมัจฉา โดย เฉพาะปลา

ตะเพียนเงิน และปลา ตะเพียนทอง มีบริการอาหารปลาและมีเรือถีบไว้คอย บริการนักท่องเที่ยวใน ส่วนของ อาหารการกิน ก็มี แม่ค้าพ่อค้าพายเรือมาให้บริการถึงที่ทางวัดยังมี การจัดงานประเพณี ทิ้งกระจาด ในช่วงเทศกาล สารทจีนของทุกปี

วัดโพธิ์งาม

วัดโพธิ์งาม เป็นวัดที่เก่าแก่สร้างมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 100 ปี โดยไม่อาจทราบ ชัดว่าจัดสร้างเมื่อใดและผู้ใดเป็นผู้สร้าง มีพระพุทธรูปประธานประจำอุโบสถหลังเก่า ชื่อ “หลวง พ่อย้อย” เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย และปัจจุบันที่วัดโพธิ์งามได้รับการยกย่องจากกรมศาสนา ให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างประจำอำเภอบางคนที ทั้งนี้ด้วยความอุปถัมภ์ของ ฯพณฯ จอมพล ผิน ชุณหะวัณ และ เครือญาติ ณ บริเวณริมเขื่อนหน้าวัด ยังมีฝูงมัจฉาเป็นจำนวนมาก ถัดไปทางด้าน ซ้ำงวัดจะเป็นเทศบาลตำบลบางนกแขวก ซึ่งทางเทศบาลฯ ได้นัดตั้งศูนย์สาธิตการเลี้ยงกุ้ง ก้ามกรามในกระชัง เป็นแหล่งสร้างความรู้และเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีประชาชนและชาวต่างชาติมา เยี่ยมชมกันเป็นจำนวนมาก

ค่ายบางกุ้ง

ค่ายบางกุ้ง เป็นค่ายทหารเรือไทยที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สมเด็จพระเจ้าเอก ทัศน์ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยกกองทัพเรือมาตั้งค่ายที่ค่ายบางกุ้ง เรียกว่า "ค่ายบางกุ้ง" โดยสร้าง กำแพงล้อมวัดบางกุ้งให้อยู่กลางค่าย เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นที่เคารพบูชาของทหาร ภายหลังเสียกรุงครั้งที่ 2 ค่ายบางกุ้งก็ร้างไปจนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรง สถาปนากรุงธนบุรี เป็นราชธานีจึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ชาวจีนจากระยอง ชลบุรี ราชบุรี และ กาญจนบุรีรวบรวมผู้คนมาตั้งกองทหารรักษาค่าย จึงมีชื่อเรียกอีกหนึ่งว่า "ค่ายจีนบางกุ้ง" ในปี พ.ศ. 2311 พระเจ้ากรุงอังวะทรงยกทัพผ่านกาญจนบุรีมาล้อมค่ายจีนบางกุ้ง สมเด็จพระเจ้าตาก สิ้นมหาราชทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระมหามนตรี (บุญมา) เป็นแม่ทัพยกไปช่วยเหลือทหารจีนขับไล่ กองทัพพม่าทำให้ข้าศึกแตกพ่าย หลังจากนั้นค่ายบางกุ้งแห่งนี้ก็ถูกปล่อยให้รกร้างเกือบ 200 ปี จนมาถึง พ.ศ.2510 กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ตั้งเป็นค่ายลูกเสือขึ้น (ปัจจุบันได้ยกเลิกไปแล้ว) และได้สร้างศาลพระเจ้าตากสินไว้เป็นอนุสรณ์

โบสถ์ปรกโพธิ์

เป็นอุโบสถหลังเดิมที่สร้างตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี จะถูกปกคลุมด้วยรากไม้ใหญ่ทั้งโพธิ์ ไทร ไกร และกร่าง มองจากภายนอกคิดว่าเป็นกลุ่มต้นไม้ใหญ่ มากกว่ามีโบสถ์อยู่ข้างใน รากไม้เหล่านี้ช่วยให้โบสถ์คงรูปอยู่ได้ ทั้งยังให้ความขรึมขลังอีกด้วย ภายในมีพระพุทธรูปประดิษฐาน ชาวบ้านเรียกว่า หลวงพ่อโบสถ์น้อย (หลวงพ่อนิลมณี) และเรียกโบสถ์ว่า "โบสถ์ปรกโพธิ์" และมีภาพจิตรกรรมฝาผนัง สมัยปลายกรุงศรีอยุธยาเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ

ตลาดน้ำบางน้อย

ตลาดน้ำคลองบางน้อย มีประจำทุกวันเสาร์ และ วันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลาประมาณ 09.00 – 1500 น. ตั้งอยู่ที่ ปากคลองบางน้อย หน้าวัดเกาะแก้ว ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที อยู่ห่างจากอุทยาน ร.2 อำเภออัมพวา ประมาณ 5 กิโลเมตร ชุมชน ปากคลองบางน้อย หรือ บางน้อยนอก เคยเป็นย่านการค้าทางน้ำ ที่สำคัญมาก จุดหนึ่งในลุ่มน้ำแม่กลอง สินค้าที่จำหน่าย จะเป็นผลผลิตทางการเกษตร จากชาวสวน ซึ่งมีทั้ง ลิ้นจี่ มะม่วง ส้มโอ มะเฟือง ชมพู กัลยารวมทั้งอาหารคาวหวาน อันขึ้นชื่อของสมุทรสงคราม อย่างกะปิคลองโคกลน และ มะนาวดอง ที่ชาวตลาด จะซื้อมะนาว จาก ชาวสวนมาดองเอง สามารถเดินเลียบบคลองชมบรรยากาศบ้านไม้เก่าแก่ริมคลองบางน้อย และ นั่งเรือแจว ที่ให้บริการฟรี เพื่อไปเยี่ยมชม วัดไทร วัดเก่าแก่แห่งคลองบางน้อย ชุมชน ปาก คลองบางน้อย หรือ บางน้อยนอก เป็นชุมชนริมน้ำเก่าแก่ที่สุด แห่งหนึ่งของจังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งอยู่ บริเวณจุดตัดของแม่น้ำ แม่กลองกับ คลองบางน้อย

ชุมชนปากคลองบางน้อยหรือบางน้อยนอกเป็นชุมชนริมน้ำเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งอยู่บริเวณจุดหลักของแม่น้ำแม่กลองกับคลองบางน้อยในอดีตชุมชนนี้เป็นศูนย์กลางการค้าทางน้ำที่สำคัญของโครงข่ายลุ่มน้ำแม่กลอง – ท่าจีนว่ากันว่า (ตลาด) นิดที่คลองบางน้อยเคยเป็นพักที่คึกคักมากมีเรือมาติดนัดที่ละหลายร้อยลำ ตั้งแต่หน้าวัดเกาะแก้ว เรื่อยไปตามคลองจนถึงวัดไทรไทยบริเวณด้านหน้าวัดเกาะแก้วเป็นนิตน้ำตาลที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดสมุทรสงครามสวนด้านในคลองเป็นนิตกันข้าวและสินค้าทั่วไป พ่อค้าแม่ค้าที่มานัดบางน้อยนอกจากจะเป็นชาวสวนในละแวกนั้น เช่น ดำเนินสะตอก ดอนมะในราท่าคา ก็ยังมาจากถิ่นอื่นด้วย เช่น ราชบุรี นครปฐม อยุธยา ปทุมธานี สุพรรณบุรีและกรุงเทพฯ แต่ละถิ่นก็ต่างนำผลิตผลในท้องถิ่นของตนมาขายหรือแลกเปลี่ยนกัน

ความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนบางน้อยนอกได้ปรากฏหลักฐานในพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในครั้งที่ท่านเสด็จประพาสเมืองสมุทรสงครามในปี พ.ศ. 1882 โดยได้ทรงกล่าวถึงสภาพคลองบางน้อยในตอนหนึ่งว่า “ วันที่ 30 สิงหาคม ร.ศ. 128 เวลา

บาย 2 โมงเศษ ลงเรือล่องไปตามลำน้ำ เลี้ยวเข้าคลองบางน้อยฝั่งตะวันออก คลองนี้เป็นคลองเก่าลึกและกว้างสายน้ำเชี่ยวแรง ตาลำคลองเป็นสวนหมาก มะพร้าวและผลไม้หน้าแน่นลักษณะสวนเมืองสมุทรสงครามมีบ้านเรือนฝากระดานเป็นพื้นติดต่อกันเข้าไป วัดใหญ่ๆ มีหลายวัด ข้างในมีแยกหลายแยก แต่ที่เป็นทางร่วมในคลองดำเนินสะดวกทางหนึ่ง ไปสมุทรสงครามทางหนึ่ง ออกทางปากคลองนี้ทางหนึ่ง มีตลาดซื้อขายของสดเป็นตลาดประจำอยู่ทุกวัน...”

แม้ว่าในปัจจุบันชุมชนบางน้อยนอกจะเปลี่ยนสถานจากผ่านการค้าทางน้ำที่จอดจะเป็นเพียงชุมชนอยู่อาศัยที่เงียบสงบซึ่งเป็นผลจากการก่อสร้างถนนที่ทำให้ความเจริญผ่านจากลำคลองสู่ริมถนนเมื่อประมาณ 30 ปี ที่ผ่านมามากแต่ชุมชนแห่งนี้ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนริมน้ำดั้งเดิมไว้ได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการดำรงถิ่นฐานสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตตลอดจนสภาพแวดล้อมคลองและสวนผลไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์และศึกษาเยี่ยมชมอย่างยิ่ง

ตลาดเก่าบางนกแขวก

ย้อนกลับไปเมื่อหลายสิบปีก่อน "ตลาดบางนกแขวก" เป็นแหล่งการค้าที่คึกคัก เพราะเป็นตลาดริมแม่น้ำที่เชื่อมตั้งแต่คลองดำเนินสะดวกกับคลองแม่กลอง เมื่อสมัยที่ยังไม่มีถนนมักจะมีพ่อค้าแม่ค้ามาจอดเรือตั้งแต่ฟ้ายังไม่สว่าง และผู้คนก็เริ่มทยอยออกมาจับจ่ายซื้อสินค้าทั้งของควาของหวาน ของสด ของแห้ง ที่มีให้เลือกสรรกันตามแต่ใจอยาก แต่สินค้าหลักๆ คือ น้ำตาลมะพร้าว มะม่วง พืชผักต่างๆ โดยจะเปิดขายกันทุกๆ วัน แรมขึ้น 2 ค่ำ 7 ค่ำ และ 12 ค่ำ ตั้งแต่เวลา 06.00 – 12.00 น. แต่เมื่อเริ่มมีถนนตัดผ่าน ความคึกคักเหล่านั้นก็เริ่มเลือนหายไป กลายเป็นความทรงจำสีจางๆ ให้คนแก่คนเฒ่าได้สัมผัสและคิดถึง แม้ ว่าปัจจุบันวิถีชีวิตแบบยังอดีตก็ยังคงอยู่ แต่อาจจะไม่ชุกชุมด้วยผู้คนเหมือนเมื่อครั้งวันวาน ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ผิดแปลกไปจากเมื่อครั้งแต่เก่าก่อนมากมายนัก เรือแจวของชาวบ้านยังคงนำผัก ผลไม้ ดอกไม้ และอาหาร เช่น ผัก ไทยกุ้งสด (ที่มีกุ้งตัวโต) กว๋ยจับ กว๋ยเตี๋ย ข้าวแกง ขนมหวาน กาแฟโบราณ ออกมาขายให้กับลูกค้าอยู่เสมอ โดยจะเปิดขายกันทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ ตั้งแต่ 08.00 น. ไปจนถึงเย็นย่ำ

ประวัติตำบลบางนกแขวก

เมื่อก่อนตำบลบางนกแขวก ใช้ชื่อว่าตำบลบ้านโพธิ์งาม มาเปลี่ยนเป็นตำบลบางนกแขวก เพราะว่ามีนกแขวกมาอาศัยอยู่ในตำบลโพธิ์งาม เลยทำให้ชาวบ้านเปลี่ยนชื่อเป็นตำบลบางนกแขวก และใช้สัญลักษณ์นกแขวกเป็นสัญลักษณ์ของตำบล ภายหลังเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น

ญี่ปุ่นเอาระเบิดมาทิ้งที่ประตุน้ำบางนกแขวกเพื่อไม่ให้ขนถ่ายน้ำมันผ่านทางประตุน้ำ แต่ก็ไม่ได้เกิดความเสียหายอะไร เพราะมีองค์หลวงพ่อโตศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพของชาวบางนกแขวกคอยดูแล มีก็แต่บ้านเรือนเสียหายบ้างเล็กน้อย ส่วนปากคลองบางนกแขวกติดกับวัดคริสต์มีเจ้าพ่อดูแลบางนกแขวกชื่อ นายกังวาล วีระปรีชานนท์ ได้เสียชีวิตไปแล้ว

การท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ

ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลบางพรม อำเภอบางคนที จ.สมุทรสงคราม เป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 7 ประจำปี 2551 ประเภทองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคกลาง

พิพิธภัณฑสถาน ตั้ง เขียม ฮะ

พิพิธภัณฑสถานตั้งเขียมฮะ (บ้านไผ่พันใบ) ตั้งอยู่เลขที่ 120 หมู่ 8 ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที เป็นพิพิธภัณฑสถานที่บ้านที่เกิดจากการเก็บรวบรวมสิ่งของด้วยใจรักของเจ้าของ และเปิดให้เข้าชมด้วยไมตรีจิต โดยไม่เก็บค่าเข้าชม (มีกล่องรับบริจาคหากต้องการสนับสนุนค่าใช้จ่ายพิพิธภัณฑสถาน) ชมเครื่องปั้นดินเผาแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ยุคสุโขทัย กรุงรัตนโกสินทร์ ที่งมได้จากแม่น้ำแม่กลอง ชมคันฉ่องไม้สัก ถาดดินเผา เรือใบไม้สัก เตาเชิงกราน และของโบราณหายากหลายชนิด การเข้าชมควรติดต่อล่วงหน้า 2 วัน ที่คุณธวัชชัย - คุณประไพภัทร พิเศษภูษาศาสตร์ โทร. 0 3476 1098

วัดไทร

วัดไทรตั้งอยู่ที่บ้านวัดไทรหมู่ที่ 9 ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นวัดโบราณเก่าแก่ที่น่าชม น่าศึกษา มาก ไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้สร้าง จากสิ่งก่อสร้างที่หลงเหลือตกทอดกันมา ทั้งที่ทวดโทรมหรือถอนปฏิสังขรณ์ใหม่และสร้างใหม่ได้มีหลักฐานปรากฏอยู่ว่า สมัยโบราณเป็นวัดที่ใหญ่มาก วัดหนึ่ง จากบันทึกในจังหวัดสมุทรสงคราม กล่าวว่าเป็นวัดร้างมาช้านาน จนกระทั่ง ขุนวิเศษนายด่านมะขามเตี้ย ด้านพระเจดีย์ 3 องค์ ได้ติดต่อกับประเทศพม่า ได้มาปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่เมื่อ พ.ศ. 2023 วัดนี้จึงมีอายุไม่น้อยกว่า 500 ปี วัดนี้ได้รับสูงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2502 สิ่งสำคัญของวัด มีสิ่งของโบราณหลายอย่างควรชมและนมัสการ อุโบสถที่สวยงามมีพระระเบียง 18 องค์ กุฏิสงฆ์ทรงไทย พระไตรปิฎกของเก่า เป็นคำภีร์โบราณจาลึกด้วยอักษรขอม แต่ไม่เสร็จสมบูรณ์ สมบูรณ์เฉพาะอักษรไทยที่สร้างขึ้นใหม่ และบริเวณวัดร่มเย็น

บ้านกะลาบรเลง

จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวหลากหลายรูปแบบ ทั้งของใช้และของตกแต่งบ้าน มีการออกแบบที่แปลกใหม่ เน้นความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีงานศิลปะจากเศษไม้และวัสดุท้องถิ่นรวมทั้งเฟอร์นิเจอร์จาก วัสดุธรรมชาติที่แต่ละชิ้นไม่ซ้ำแบบกัน สถานที่ตั้งอยู่เลขที่ 63/2 หมู่ 8 ซอย กะลาบรเลง ถนนบางนกแขวก- บ้านปราโมทย์ ตำบลบางยี่รงค์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม 75120 ใกล้กับโบสถ์คริสต์ หรือวัดพระแม่บังเกิด เลยมาประมาณ 1 กิโลเมตร สังเกตซอยซ้ายมือจะมีป้ายบอก ซอยบ้านกะลาบรเลง เลี้ยวเข้าซอยไปประมาณ 500 เมตร จะเจอบ้านกะลาบรเลงตั้งอยู่ท่ามกลางสวนมะพร้าว บรรยากาศดีมาก ๆ ระหว่างทางจะเจอสวนมะพร้าวเรียงรายกันเต็มไปหมดดูแล้วเพลินตา ปัจจุบันไม่ได้ผลิตและจำหน่ายสินค้าแล้วเนื่องจากปัญหาสุขภาพของพี่บรเลง ยิ้มบุญนะ

ผักผลไม้แช่อิ่มกลับชาติ

ผลิตโดยกลุ่มสตรีเกษตรพัฒนาบางพรหม เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษในการถนอมอาหารให้สามารถเก็บไว้ได้นาน และมีกลวิธีที่จะทำให้คนทั่วไปรับประทานสมุนไพรที่มีรสชาติขมอย่างบอระเพ็ด ให้เป็นหวานได้อย่างไม่ปฏิเสธ จนได้รับรางวัลการประกวดถนอมอาหารมากมาย ชาวบ้านรวมตัวกันในชื่อกลุ่มสตรีเกษตรพัฒนา นำโดย ป้าแดง ฉวีวรรณ หัตถกรรม ที่นี่เป็นศูนย์ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเรื่องการแปรรูปผักผลไม้ที่มีอยู่ในสวนของหมู่บ้าน สมาชิกภายในกลุ่มยังคงทำกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่อง เปิดให้บุคคลภายนอกและเด็กๆ ในชุมชน เข้ามาเยี่ยมชมและมีส่วนร่วมได้ทุกเมื่อ

สินค้าพื้นเมืองของที่ระลึก

- ก๊วยเบรคแตก ทำจากก๊วยหอม โทร 034 730155
- วุ้นเป็ดธัน เลขที่ 70 หมู่ 7 ตำบลกระดังงา ผลิตและจำหน่ายวุ้นมะพร้าวอ่อนน้ำหอม ทำจากกระทิและเนื้อมะพร้าวอ่อน ไม่ใส่วัตถุกันเสีย 034 761993

ทรัพยากรและอาชีพ

ในเขตอำเภอบางคนที เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำจืดตลอดปี เหมาะแก่การเพาะปลูก ทรัพยากรที่ขึ้นหน้าขึ้นตา คือผลไม้ เช่น มะม่วง มะพร้าว มะละกอ ก๊วย ลินจี้ ผักสวนครัวต่างๆ ที่มีชื่อเสียงคือลินจี้ ส่วน ผักสวนครัวอื่นที่มีชื่อคือ พริก หอม กระเทียม

การทำสวนมะพร้าว มีพันธุ์มะพร้าวแยกออกเป็น สองประเภท คือมะพร้าวพันธุ์ใหญ่ปลูกไว้เอาลูก กับมะพร้าวพันธุ์เล็กปลูกไว้ทำน้ำตาลมะพร้าวเพราะต้นเตี้ยสะดวกในการทำตาล

4.1.2 ทูนาทางวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม

ทูนาทางวัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตที่จะต้องครอบคลุมทั้งบริบททางสังคมและเงื่อนไขในการดำรงชีวิตของคนในสังคม อันประกอบด้วยทุนมนุษย์กับทุนทางธรรมชาติ หรือความเป็นตัวตนของคนและพื้นที่ การศึกษาทูนาทางวัฒนธรรมจึงมีอาจแยกเฉพาะของชุมชนใดชุมชนหนึ่งโดยใช้เส้นแบ่งอาณาเขตเชิงพื้นที่ของอาณาเขตในอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ทุนวัฒนธรรมมีฐานรากมาจากคนเป็นปัจจัยสำคัญในการกำเนิดแบบแผน วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อและรูปแบบของคนในพื้นที่ หรือกล่าวได้ว่า จริตที่ปรากฏของคนในพื้นที่อันเป็นการบ่งบอกว่าในพื้นที่ได้สร้างสมมาอย่างไร ในที่นี้ สุรจิต ชีรเวทย์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2555) ได้กล่าวถึงทูนาทางวัฒนธรรมของอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงครามว่า

1. บางคนที่มีทุนมนุษย์ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นซึ่งหมายถึง ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญา วิถีคิดในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติซึ่งใช้คำว่า จริตนิสัยที่ปรากฏของชาวสวนอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม
2. ในด้านการอยู่ร่วมกันกับมนุษย์นั้นคือ ทุนทางธรรมชาติหลัก ได้แก่ แม่น้ำแม่กลอง อันเป็นแม่น้ำสายหลักร่วมกับลำคลองย่อยจำนวนกว่า 300 คลอง และท้องร่องสวนร่วมกับจำนวนพืชพรรณนานาชนิดที่ปรากฏอยู่ในเรือกสวนที่มีความอุดมสมบูรณ์ยาวนานกว่า 200 ปี ในที่นี้กล่าวได้ว่า ทุนทางธรรมชาติอันเป็นลายเซ็นของท้องถิ่นที่มีการรองรับด้วย Licence ของบางคนก็นับตั้งแต่พันธุ์มะพร้าว ส้มโอ ลิ้นจี่ ถั่วเป็นผลไม้ที่มีรสชาติและลักษณะเฉพาะของพืชประจำท้องถิ่นแห่งนี้

การศึกษาทูนาทางวัฒนธรรมหากพิจารณาในมิติของศาสตร์ (ชวน เพชรแก้ว) จะประกอบด้วยความหลากหลายในศาสตร์ต่างๆ โดยการบูรณาการพร้อมการศึกษาความเชื่อมโยงความเป็นวัฒนธรรมและนำไปสู่การสังเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรม โดยองค์ประกอบที่สำคัญ มีดังนี้

1. ทุนทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ ซึ่งศึกษาได้จากตำนานเมืองและเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกเกี่ยวกับสภาพที่ตั้ง แหล่งทรัพยากร การทำมาหากิน การปกครอง ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของผู้คน การประกอบอาชีพและจุดเด่นอันเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่และผู้คนของท้องถิ่น
2. ทุนทางวัฒนธรรม อันเป็นมรดกด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุที่เกิดมาก่อนการบันทึกเรื่องราวในหลักฐานทางประวัติศาสตร์และปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น

3. ทุณวัฒนธรรมเกิดจากการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์จนเป็นที่มาของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น งานช่างฝีมือ ความสามารถเฉพาะของคนในท้องถิ่น

4. ทุณวัฒนธรรมที่ปรากฏในระบบความคิด ความเชื่อที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ซึ่งจัดเป็น วัฒนธรรมใน 6 หมวด

1. หมวดขนบธรรมเนียม ความเชื่อ ศาสนา
2. หมวดภาษาและวรรณกรรม
3. หมวดศิลปกรรมและโบราณคดี
4. การละเล่นดนตรีและการพักผ่อนหย่อนใจ
5. ชีวิต ความเป็นอยู่และวิทยาการ
6. การท่องเที่ยวและธุรกิจการจัดพิธีกรรม

ทุนทางวัฒนธรรมที่ปรากฏเป็นตัวตนของคนและพื้นที่บางคนที่ ซึ่งสังเคราะห์จากทุน มนุษย์และทุนทางธรรมชาติได้ข้อสรุป ดังนี้

1. ทุนทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในประวัติศาสตร์สามารถนำมาทำการศึกษาตั้งแต่ก่อนการ ปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5

1.1 มีแม่น้ำแม่กลองเป็นหัวใจของการตั้งเมือง จากการศึกษาจังหวัด

สมุทรสงคราม จากตำนานเมือง กล่าวถึงพื้นที่แห่งนี้ว่าในปลายสมัยอยุธยาเรียกเมือง สมุทรสงครามว่า เมืองแม่กลอง ตั้งอยู่ในเขตการปกครองเดียวกับเมืองราชบุรี อีกทั้งมีการเรียกชื่อ ว่า “สวนนอก” ซึ่งแสดงถึงสภาพพื้นที่เป็นสวนผลไม้มาตั้งแต่สมัยปลายอยุธยา

1.2 เมื่อเข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ 1 สุภาพสตรีราชินิกุลบางช้าง ซึ่งมี

ตำแหน่งสำคัญ คือ สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี พระบรมราชชนนีของพระบาทสมเด็จพระพุทธ เลิศหล้านภาลัย พระญาติวงศ์ มีพระนิวาสสถานดั้งเดิมอยู่ที่ตำบลอัมพวา แขวงอำเภอบางช้าง ต่อมาได้ยกขึ้นเป็นจังหวัดสมุทรสงคราม การนำบุคคลจากท้องถิ่นไปเชื่อมโยงกับชนชั้นสูงระดับ ราชินิกุลได้ส่งผลให้พื้นที่เมืองแม่กลองเป็นพื้นที่ที่สัมพันธ์กับพระราชวงศ์จักรี

1.3 ลำน้ำแม่กลองมีลำน้ำสายย่อยแผ่เข้าไปในพื้นที่ก่อให้เกิดคลอง ลำปะโดง

และท้องร่องสวน จากลักษณะของพื้นที่ซึ่งสัมพันธ์กับหัวเมืองค้าขายทางฝั่งทะเลตะวันออกจึง ส่งผลให้พื้นที่โดยรวมของเมืองแม่กลอง นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ได้นำพื้นที่จังหวัด สมุทรสงครามในปัจจุบันขึ้นกับเสนาบดีกรมท่า

1.4 จากจุดเด่นของท้องถิ่นในด้านลักษณะที่ตั้ง เมืองตั้งอยู่บนลำน้ำแม่กลอง จึงทำให้เมืองราชธานีให้ความสำคัญด้วยการสร้างป้อมปากคลองแม่กลอง ชื่อป้อมพิฆาฏเข้าศึกในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ดังนั้น ก่อนการปรากฏการปกครองในการรวบรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางในสมัยรัชกาลที่ 5 ทูตทางวัฒนธรรมที่ปรากฏจากสภาพภูมิศาสตร์ของลำน้ำแม่กลองและพื้นที่ซึ่งสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงเป็นที่มาของการตั้งถิ่นฐานบ้านเมือง ซึ่งได้รับการยกย่องกล่าวถึง พื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามมีความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์กับองค์รัชกาลที่ 2 และเป็นพื้นที่ขนาดเล็กที่สัมพันธ์กับพื้นที่มณฑลราชบุรี

2. ทูตทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน

ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางโดยกระทรวงมหาดไทย บริหารการปกครอง เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหารบออยู่ที่กองพล 4 จังหวัดราชบุรี พื้นที่แห่งนี้เป็นที่ทางน้ำจึงได้เปลี่ยนให้เป็นทหารเรือและจำนวนชายฉกรรจ์มีจำนวนไม่เพียงพอ รัฐในยุคนั้นได้อินอำเภอบางคนที่และอำเภopakทอเป็นจังหวัดสมุทรสงครามในปี พ.ศ. 2444 จากการอยู่ในพื้นที่ใกล้ชิดกับจังหวัดราชบุรีทำให้อำเภอบางคนที่จะถูกนำไปรวมไว้กับพื้นที่ราชบุรีและได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เป็นพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามอย่างสมบูรณ์มาจนถึงปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ.2457

ในการแบ่งอาณาเขตพื้นที่ภายในและภายนอกจังหวัดสมุทรสงครามใช้ลำน้ำแม่กลองเป็นเส้นแบ่ง ลำน้ำแม่กลองจึงกลายเป็นทั้งบริเวณบ้านและทรัพยากรธรรมชาติของแม่น้ำแม่กลองเปรียบได้ตั้งบ้านของจังหวัดสมุทรสงคราม ก่อนที่บ้านเมืองจะเข้าสู่ยุคปัจจุบัน เมืองสมุทรสงครามทั้งหมดจะสัมพันธ์กับการปกครองของทหารเรือ นับตั้งแต่การตั้งกองทหารเรือโรงเรียนทหารเรือ ด้วยเหตุนี้วิถีชีวิตของทหารเรือจึงมีความผูกพันกับพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้กองทัพเรือในปี พ.ศ. 2480 สร้างเรือรบหลวงใช้เครื่องจักรไอน้ำชื่อ เรือรบหลวงแม่กลอง อีกทั้งการถ่ายทอดความผูกพันระหว่างทหารเรือไทยกับพื้นที่แม่กลอง ดังถ่ายทอดในคำร้อง ลาสาวแม่กลอง ขับร้องโดย พนม นพพร ที่มีเนื้อร้องที่สัมพันธ์กับความเป็นท้องถิ่นของแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม

ลาสาวแม่กลอง (พนม นพพร)

สิ้นแสงดูเหว่าเราร้อง จากสุ่มทุมลุ่มน้ำแม่กลอง พี่จำจากน้องคนงาม แว่วหวูดรถไฟที่แสน
 อาลัยสมุทรสงคราม คงละเมอเพื่อพรัาคิดถึงคนงามที่อยู่แม่กลอง ราชการทหารเรียกใช้ ลูกน้ำเค็ม
 ใ้อัทัพเรือไทยฝึกเตรียมเอาไว้ทุกกอง พี่ต้องขอลาจากแล้วแก้วตาลาถิ่นแม่กลอง คงหวนมาหาน้อง

คนสวยแม่กลองคอยพี่กลับมา เมื่อสงกรานต์งานวัดบ้านแหลม เคยเที่ยวชมกับโคมแจ่ม เมื่อคืนข้างแรมเมษา สรงน้ำร่วมน้อง ปิดทองพระปฏิมา อธิษฐานรักอยู่คู่ฟ้า หวังเกิดมาร่วมใจ ป้อมพระจุลโกมลบ้านท่าขอน เมื่อฝนมาฟากฟ้าคะนอง ได้ยินถึงน้องหรือไม่ พี่ส่งสัญญาฝากฟ้าครวญใจ จากห้วงหัวใจ คือเสียงครวญชวนให้ ทหารเรือไทยยังห่วงแม่กลอง

3. ทูณวัฒนธรรมซึ่งยังคงเป็นสมบัติอันล้ำค่าของอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม (ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้รู้ในบางคนที วันที่ 8 กันยายน 2555) และการสัมภาษณ์ผู้รู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย คุณกัลยา รัตนบุรี (สมุทรนิช), คุณฤดี กรุดทอง, คุณนรินทร์ชัย อิมสุทธิ์ ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นชาวบางคนทีโดยกำเนิด ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับทุนมนุษย์และทุนทางธรรมชาติที่นำไปสู่ความเป็นทุนทางวัฒนธรรมของอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย

1. ทุนทางธรรมชาติและโบราณสถานของท้องถิ่น

1.1 แม่น้ำแม่กลอง ที่มีความสะอาด มีพันธุ์สัตว์น้ำหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนหลายชั่วอายุคน คงจะต้องดำรงรักษาอย่าให้มีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยสารพิษลงแม่น้ำ หรือการสร้างโรงแรม รีสอร์ท ที่ทำให้ทัศนียภาพของแม่น้ำสาयนี้ถูกทำลาย คนแม่กลองอยากเห็นแม่น้ำแม่กลองสะอาดตลอดสาย คนในท้องถิ่นต้องช่วยกันเฝ้าระวังการลงทุนด้านการท่องเที่ยวที่ทำลายความสวยงามของแม่น้ำ และอยากขอวิงวอนให้ผู้มาเยือนอย่ามาทิ้งความสกปรก ชาวแม่กลองไม่ทิ้งความสกปรกในแม่น้ำ

1.2 คลองสายย่อยเข้าสวน แต่ก่อน 50 ปีที่ผ่านมา จะมีความลึกและเรือหางยาวสามารถผ่านเข้าคลองอย่างสะดวก แต่ปัจจุบันสภาพคลองตื้นเขินลง แม้แต่เรือพายเข้ามายากมากเว้นแต่ช่วงเวลาน้ำขึ้น น้ำนับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชีวิตของชาวสวนแม่กลอง คนแม่กลองมิเคยประสบความแห้งแล้งและน้ำท่วม เนื่องจากการตั้งอยู่ในชัยภูมิทำเลที่ลำนน้ำไหลออกสู่อ่าวไทย

1.3 วัดวาอารามอันเป็นโบราณสถานทั้งในส่วนของอำเภออัมพวา อำเภอเมือง อำเภอบางคนที ล้วนเป็นแหล่งโบราณสถานนับตั้งแต่สมัยอยุธยา สมัยรัตนโกสินทร์ และในพื้นที่จะมีทั้งวัดที่มีองค์พระประธานที่สวยงาม ผู้คนต่างถิ่น ในท้องถิ่นเข้ามาสักการบูชา จุดเด่นจะเห็นได้ว่า ในพื้นที่วัดจะดูเงียบสงบ วัดไม่ต้องโฆษณาการอนุโมทนาบุญ แต่ในวัดจะมีมรรคทายกเป็นผู้จัดระเบียบและอธิบายการเข้าไปเคารพสักการะ

สำหรับในพื้นที่บางคนที ผู้คนจะเข้าไปเคารพสักการะวัดปรกโพธิ์ ค่ายบางกุ้ง หลวงพ่อโต วัดเจริญสุขารามวรวิหาร ชมความงดงามของวัดเรือนสักคิลปะสมัยอยุธยา วัดไทรพื้นที่และโบราณสถานทั้งหมด จัดเป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์สัมพันธ์กับสมัยอยุธยา ธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

นอกจากนี้วัดที่ตั้งอยู่ในชุมชนจัดเป็นวัดราษฎร์จะปรากฏทั่วไปในทุกพื้นที่ 1 กิโลเมตร จะมีวัดซึ่งเป็นศูนย์รวมของชาวพุทธปรากฏอยู่ในพื้นที่ส่วนที่บรรพชนในท้องถิ่นอุทิศถวายในการสร้างพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญในวัดร่วมกับฌาปนสถาน

วัดจึงเป็นศูนย์รวมในการให้คนในชุมชนได้ร่วมกิจกรรมทำบุญตามประเพณีและวันนักขัตฤกษ์ การมีวัดในทุกพื้นที่ของชุมชนจึงเป็นที่มาของการทำบุญตักบาตรซึ่งเป็นเสน่ห์ของท้องถิ่นแห่งนี้ นั่นคือ การตักบาตรทางน้ำในยามเช้า และประเพณีของวัดที่มีสายสัมพันธ์กับสายน้ำ

การทำบุญตักบาตรยามเช้าโดยมีพระสงฆ์พายเรือมารับบิณฑบาตยามเช้าก่อน 07.00 น. การทำบุญจึงเป็นการนัดหมายเวลา อาหารที่ใส่บาตรมีทั้งการรับใส่ปั้นโตของวัด มีการทำบุญกวาดน้ำ พระท่านจะสวดให้พร นับเป็นความสุขทางใจ ประเพณีทำบุญตักบาตรยามเช้าจัดเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่ผู้คนต่างถิ่นเมื่อมาเยือนและพักค้างจะให้ความสำคัญกับการทำบุญตักบาตร โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มวัยทำงาน ดังนั้น ตลอดระยะเวลาช่วงเดือนสิงหาคม – ตุลาคม ๒๕๕๕ ที่พักรีสอร์ท โฮมสเตย์ทุกแห่งในพื้นที่อำเภอบางคนทีจะไม่ว่าง โดยเฉพาะวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์

1.4 ตลาดน้ำ จัดเป็นวิถีชีวิตที่ทุกพื้นที่ให้ผู้คนจากต่างถิ่นเข้ามาชม ชาวบางคนทีไม่ประสงค์ที่จะให้เกิดบรรยากาศแบบตลาดน้ำอัมพวา เพราะผู้คนเนืองแน่น รถติดในยามเย็นและทำทลายกับการลงทุนในระบบทุนนิยม ชาวบางคนทีอยากเห็นความเป็นชาวบ้าน ชาวสวนที่มีความสุข มีความรักและผูกพัน มีกินมีใช้ พออยู่พอกิน

2. ความรู้ของคนท้องถิ่นในอำเภอบางคนทีและของชาวแม่กลองโดยรวมมีอะไรโดดเด่น

2.1 ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติวิทยา การรู้จักธรรมชาติ รู้จักน้ำในแม่น้ำแม่กลอง การใช้คลอง การนำน้ำมาใช้เพื่อการหล่อเลี้ยงชีวิตในพื้นที่บางคนที ซึ่งทรัพยากรที่มีมากที่สุดคือมะพร้าว ชาวบางคนทีรู้จักการยกร่องสวนให้มีคลองไหลเข้าออกตลอดเวลา สภาพสวนมะพร้าวมีความร่มรื่น ซึ่งมะพร้าวต้นสูงมีไว้สำหรับขายลูก เพื่อคัดเป็นมะพร้าวคั้นกะทิ

มะพร้าวเตี้ย มีไว้สำหรับรองน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งจะต้องรองรับวันละ 2 เวลา ชาวสวนจะต้องขยันตื่นตี 4 เพื่อรับน้ำตาลรอบแรกก่อน และเก็บน้ำตาลมะพร้าวจากทุกๆ ต้น และนำน้ำตาลมะพร้าวมาเทรวมกันไว้เพื่อการขายให้รถรับซื้อ ซึ่งจะนำไปเคี่ยวเป็นน้ำตาลสดใช้ดื่มบรรจุลงขวด

มะพร้าวอ่อน ตัดขายยกทะเลาย ร่วมกับความรู้อในการทำมะพร้าวเผา การเคี่ยวตาล น้ำตาลมะพร้าวถูกนำมาเคี่ยวให้เป็นน้ำตาลปึก น้ำตาลปึก ซึ่งทุกบ้านจะต้องเคี่ยวตาลหรือทำน้ำตาลไว้ขายและเก็บกิน โดยมีเตาตาลภายในบ้านของ

ตนเอง คนรุ่นปู่ย่าตายายท่านจะเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวทุกรอบเดือน ดังนั้น ลูกหลานรุ่นอายุ 40 – 50 ปี ยังคงความรู้ในการทำเตาตาลเป็นอย่างดี

การปลูกมะพร้าวของชาวสวนบางคนที่ได้รู้จักการผสมพันธุ์มะพร้าวให้สูงไม่เกิน 5 – 6 วา เพื่อจะได้ปีนซึ่งลงได้สะดวก มะพร้าวที่สูงมากกว่านี้จะถูกโค่นปลูกใหม่ นอกจากความรู้เรื่องมะพร้าวแล้ว การปลูกผลไม้เป็นเรื่องสำคัญในพื้นที่ จะแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกผลไม้สวนนอก ได้แก่ เขตอำเภอเมืองและอำเภออัมพวา ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวจะมีชื่อเสียงในด้านลิ้นจี่ ส้มโอ สำหรับพันธุ์ลิ้นจี่จะมีลักษณะเฉพาะของอัมพวา รวมทั้งพันธุ์ส้มโอขาวใหญ่

ความรู้ธรรมชาติวิทยา นอกจากน้ำ ดิน อากาศจะสัมพันธ์กับคนในพื้นที่แล้ว คนในพื้นที่จะมีความรู้ในการบำรุงรักษาดินให้อยู่คู่กับน้ำในการเป็นท้องร่องสวนที่สามารถปลูกพืชอื่นๆ เช่น กัลยน้ำว่า กัลยไช้ รวมทั้งพืชในน้ำมากมาย ท้องร่องสวนและคันดินจะเต็มไปด้วยพืชพันธุ์นานาชนิดที่ใช้เป็นอาหารของครว้เรือ่นได้ทุกมื้อ

2.2 ความรู้ด้านประยุกต์วิทยา คนในท้องถิ่นรู้จักการใช้ประโยชน์ของพืชพรรณในสวน อีกทั้งความรู้ในเรื่องต้นไม้ในป่า ความรู้เรื่องป่าชายเลน ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมระหว่างคนกับสัตว์ที่สามารถใช้ชีวิตร่วมกัน คนกับต้นไม้อาศัยอยู่ร่วมกัน

ชาวสวนรุ่นปู่ย่าจะทำนาในท้องร่องสวน ปลูกข้าวในท้องร่องสวนได้ เรียกว่า นาร่องสวน ในสวนจะเต็มไปด้วยพันธุ์ไม้ตั้งแต่ลิ้นจี่ ส้มโอ มะไฟ ชมพู่มะเหมี่ยว ยังปรากฏพืชที่เก็บได้ในสวน โดยเฉพาะมะกูด มะนาว ขนุน น้อยหน่า สาเก การแปรรูปเป็นความรู้ของคนในท้องถิ่นตั้งแต่การตากแห้ง นับตั้งแต่กึ่งหอย ปู ปลา และกัลยตาก ผลไม้ประเภทแช่อิ่ม ฉาบน้ำตาล ลอยแก้ว ลอยตาล ดอง ฝรั่ง กวน ฉาบ ทอด ปิ้ง ย่าง ฯลฯ และความสามารถพิเศษในการเชื่อมผลไม้โดยเฉพาะผลไม้รสขมถูกเปลี่ยนมาเป็นรสหวานเรียกว่า ผลไม้กลับชาติ เช่น ตะลิงปิงรสเปรี้ยว พริกเผ็ด บอระเพ็ดรสขม การทำแบ่งจากกัลยน้ำว่า ในพื้นที่แห่งนี้จึงมีขนมห่อด้วยใบตองนานาชนิด

การปลูกพืชอื่นๆ ในพื้นที่จะปลูกหัวหอม ยาจืด กระเทียม พริกเม็ดใหญ่ และนิยมตากแห้งเพื่อเก็บไว้รับประทานตลอดปี

3. ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

ความสามารถในงานช่างไม้ในการนำไม้มาทำให้เกิดประโยชน์ในการปลูกสร้างบ้านเรือน การนำไม้ไผ่มาผูกเป็นเรือนผูกกลางน้ำ ชาวบางคนให้ความสำคัญกับการบวชพระประจำพรรษา ในอดีตสตรีจะมีความสามารถด้านศิลปะในการเย็บปักถักร้อยของผู้หญิง แต่เดิม

ชาวแม่กลองจะใช้หุ่นยนต์ที่นอนโดยในช่วงฤดูร้อนจะทำที่นอนทุกครัวเรือนจะมีจักรเย็บผ้า เมื่อว่างจากงานสวนก็จะตัดเย็บเสื้อผ้าโดยเฉพาะการเย็บสบง จีวร ชุดบวชนาคทั้งหมด คนในท้องถิ่นจะทำเอง เนื่องจากไม่สะดวกกับการเดินทางเข้าออกจากเมืองสู่ชุมชนในยุคที่ยังมิได้มีการตัดถนนสายหลักผ่านเข้าสู่จังหวัด อำเภอเช่นยุคปัจจุบัน ดังนั้น จักรเย็บผ้ายังคงปรากฏในบ้านสวน เรือนแถวไม้บางนกแขวก บางน้อย

ประเพณีการแต่งงานจะเป็นประเพณีที่ไม่เปลี่ยนแปลงในเรื่องการทำพิธีสงฆ์จะทำกันในบ้านและญาติสนิทในชุมชนมาช่วยกันปรุงอาหาร กวนขนม ยกขันหมาก แต่การจัดเลี้ยงปัจจุบันจะเลี้ยงในหอประชุมโรงเรียน สำหรับประเพณีงานศพจะจัดในวัด ไม่นิยมจัดงานศพในบ้าน เนื่องจากวัดอยู่ใกล้บ้านและมีความสะดวก

ประเพณีพิเศษสำหรับคนในท้องถิ่นในปัจจุบันยังคงดำรงอยู่ เรียกว่า ลงแขกกลองคลอง หมายถึงการรวมแรงกันเพื่อลอกคลองตามช่วงฤดูกาล โดยจะมีแผนลอกคลองช่วงหัวคลองท้ายคลองและใช้แรงงานในท้องถิ่น มีการเลี้ยงอาหารในลักษณะการเป็นเจ้าภาพแต่ละพื้นที่

วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีผลกับการรักษาทรัพย์สินในด้านการแบ่งพื้นที่ให้ลูกคนละมุมตามลักษณะนิตี โดยมีเรือนพ่อแม่อยู่เป็นศูนย์กลาง ซึ่งก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัย มีความเป็นเครือญาติอย่างเหนียวแน่น แม้แต่ในยุคปัจจุบันหากลูกกลับจากโรงเรียนให้คนข่าวใส่จานไปขอกับข้าวบ้านลุง ป้า น้ำ อาได้ ความรักกันในหมู่พี่น้องเครือญาติจะเป็นไปอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้การแบ่งปันกันจะเป็นเรื่องที่ดีปฏิบัติ หากบ้านใดเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว ก่อนที่จะต้มน้ำตาลออกจากเตา บ้านที่มีกล้วยสุก สากะ มะยม ผลไม้ประเภทเชื่อมได้จะมีการทำซึ่งเรียกว่า ลอยตาล เป็นอาหารหวานของครัวเรือนและเป็นเอกลักษณ์ประเภทของหวานในชุมชนที่ผลิตเพื่อทานในครัวเรือน จะไม่ทำขายแบบการเชื่อม

การไหว้บรรพบุรุษ เจ้าที่และเทพรักษาอาชีพในสวนจะมีการไหว้เจ้าที่ในสวน ไหว้ตายายและไหว้บรรพบุรุษ ชาวบางคนที่ผูกพันกับประเพณีชาวจีนจากดำเนินสะดวกจะเรียกพ่อว่า เตี่ย ส่วนแม่เรียกว่า แม่ ในแต่ละปีจะเซ่นไหว้บรรพบุรุษตามประเพณีชาวจีน อีกทั้ง การไหว้เทพผู้คุ้มครองดูแลเตาตาล หากมีพิธีไหว้เจ้า ตูรุษจีนก็จะมีเครื่องเซ่นไหว้เตาตาล

4. อาหารการกินตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

ในอดีตเมื่อ 50 ปีที่ผ่านมาคลองระหวางสวนจัดเป็นคลองสาธารณะที่ผู้คนใช้น้ำอาบ ต้มกิน ล้างจาน ซักผ้า นอกจากนี้มีลำปะโดงทุกเขตพื้นที่ถือเป็นหลักเขต ช่วงกลางคืนจะมีการต้มน้ำช่วงน้ำขึ้นน้ำจะใส ชาวสวนจะต้มน้ำใส่ตุ่มไว้เป็นน้ำสะอาด นำไปต้มเป็นน้ำดื่มและในปัจจุบันยังคงรักษาความเป็นท้องถิ่น แต่มีความพิเศษที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นจะมีเรือพายนำ

ของภายนอกเข้ามาขายเป็นเวลา แม่ค้าจะร้องขายพลาสติก ปลาแห้ง เนื้อหมู โดยร้องขายให้ได้ยิน
 อย่างทั่วถึง หากเป็นประเภทขนมจะมีความแตกต่างจากของนักท่องเที่ยว เช่น ขนมถังแตก ผัดไท
 ก๋วยเตี๋ยว ไอศกรีม น้ำแข็งไส การค้าขายด้วยมิตรไมตรีจะเป็นความผูกพันระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ
 สำหรับปัจจุบันอาหารการกินมิได้มีการขายทางเรือแต่จะออกไปซื้อตามตลาดนัด
 ซึ่งจะมีทุกวันโดยนัดขายในแต่ละวัดไม่ซ้ำกัน ชาวสวนจะนำของไปขายในช่วงเช้า ในตลาดแหล่ง
 รับซื้อเพื่อนำไปขายในเมืองและขายที่ตลาดน้ำโดยการไปส่งของ ในพื้นที่จะไม่มีการขาดแคลน
 อาหารแต่รายได้จะตกลงเมื่อราคามะพร้าวผลค่อนข้างถูกลงในช่วงปี 2555

ในอดีตคุณสุชล สุขเกษม บอกว่า เมื่อเป็นเด็กช่วง 40 – 50 ปี หรือปัจจุบันยังคง
 จับปลาและกุ้งได้ แต่ไม่เหมือนในอดีต คลองบริเวณบ้านสามารถจับกุ้งได้ กุ้งตัวเล็กหรือกุ้งตะกาด
 กุ้งตัวขาวมีเปลือกเรียกกุ้งกุลาขาว ในช่วงหน้าน้ำเดือนพฤศจิกายน จะมีแม่น้ำ พวกผมไม่เคย
 ลำบากในการหาอาหาร น้ำพริก 1 อย่างมีผักนานาชนิด เหมือนมีชุมทรัพย์ให้เก็บได้ตั้งแต่ผักบุ้งน้ำ
 ตำลึง พักแพง ผักที่เป็นประโยชน์ทั้งในร่องสวน ในน้ำและริมรั้ว นอกจากนี้ยังมียอดผักจากต้นไม้
 ผลไม้ เช่น ใบมะม่วง ใบชะคราม ฝีมืออาหารของแม่ครัวประจำวัด ประจำท้องถิ่นยังคงปรากฏให้มี
 ชื่อเสียงในบางคนที่ทานแกงส้มผักรวม น้ำพริกปลาทุแม่กลองและใช้ธัญพืชมาสะกัดเป็นน้ำดื่ม
 สุขภาพ ในศูนย์การเรียนรู้มีน้ำ 7 สี มณี 7 แสง ได้แก่ การคัน การต้ม น้ำตะไคร้ ธัญชัน มะเฟือง
 มะกรูด มะนาว ใบเตย กระเจี๊ยบ ซึ่งเป็นที่นิยม ในปัจจุบันชาวสวนปลูกธัญพืชเพื่อการต้มน้ำ
 ธัญพืชได้กว่า 100 ชนิด

คุณแม่พุดม เขียวเอคู อายุ 76 ปีเล่าว่าแต่ก่อน (50 ปี) ที่ผ่านมา หอยแมลงภู่
 ขนาด 2 นิ้วปั้ง มีทั่วไปในแม่กลอง แม่ค้าพายเรือมาขายโดยตวงขายถังละ 6 สลึง – 2 บาท
 ลูกหลานรับประทานกันอิมหน้าและทุกคนมีความเป็นอยู่ดี กินอิม ทำงานหนัก ต้องขยันทำงานกัน
 ทั้งวัน

5. แหล่งจับจ่ายใช้สอย

การค้าขายทางน้ำเป็นหัวใจของพื้นที่ บริเวณที่ลำน้ำมาบรรจบกันจะกลายเป็น
 ศูนย์กลางการค้าขาย โดยชาวสวนจะนำผลผลิตออกมาค้าขาย จึงก่อให้เกิดเป็นตลาดนัดทางน้ำ
 ซึ่งจะมีอยู่ทั่วไปในทุกพื้นที่ โดยจะนัดหมายอย่างไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ มีการใช้ระบบน้ำขึ้นน้ำลง
 ของแต่ละพื้นที่ การค้าขายบริเวณหน้าวัดเพื่อใช้เป็นท่าเรือสำหรับค้าขาย

การค้าขายทางน้ำเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่โดยเริ่มจากการพึ่งพา
 เช่น เรือลำที่อยู่ไกลจากท่าเรือมีสินค้าที่ลูกค้าบนฝั่งต้องการ บรรดาเรือที่จอดริมท่าจะช่วยกันส่ง
 ของให้เป็นทอดๆ และส่งเงินคืนผู้ค้าโดยไม่มีการคดโกง แม่ค้าทุกคนจะปิดเมื่อเห็นเพื่อนฝูงค้าขาย

ได้ อีกทั้งจะช่วยกันเชียร์ให้ซื้อของในลำเรือของเพื่อนๆ ลำอื่นๆ หากบอกว่าจะซื้อเพิ่มเติม บรรดาแม่ค้าจะร้องบอกกันให้นำสินค้ามาขายให้กับลูกค้าอย่างมีความสุข

แหล่งค้าขายเรือริมน้ำจะทอดยาวตลอดคั้งน้ำบริเวณบางกอกเจ้าพระยา วัดเกาะแก้ว (ตลาดน้ำบางน้อย) ตลาดบ้านท่าอิฐ แก่เคยค้าขายยาและเวชภัณฑ์ ขายที่นอน ขายเครื่องใช้ ขายของชำเริ่มเปลี่ยนมาเป็นร้านขายกาแฟสด ขายอาหารที่ไม่ส่งกลิ่นรบกวน การนำสินค้าแปรูปมาขายค่อนข้างมากในปัจจุบันนี้ประเภทกล้วยอบ กล้วยตากแห้ง ร่วมกับพืชพรรณท้องถิ่นซึ่งแปลกกว่าพื้นที่อื่น เช่น ลูกมะม่วงหาวมะนาวโห่ น้ำธัญพืชพร้อมการบอกสรรพคุณทางวิทยาศาสตร์ สินค้าท้องถิ่นจะเน้นการดูแลสุขภาพ

ข้อสังเกตในพื้นที่บางคนที่จะเป็นพื้นที่ทำขนมหวานแบบไทยๆ เช่น ขนมตาล ขนมมัน ขนมกล้วย ข้าวต้มมัด ขนมต้มจิ้ม ซึ่งใช้มะพร้าวเป็นหลัก น้ำตาลมะพร้าว ห่อด้วยใบตอง เนื่องจากใบตองเป็นของหาง่าย ขนมห่อใบตองจะเป็นขนมที่จัดรูปทรงการห่อสวยงาม น่าซื้อ นอกจากนี้พื้นที่แห่งนี้จะไม่ขายใบตอง แต่จะห่อขนมอย่างประณีต โดยเฉพาะการห่อข้าวต้มมัดจะใช้ใบตองหลายชั้น ใช้เชือกกล้วยและหลายเส้นเล็กมัดห่อด้วยความประณีต นำรับประทาน

การค้าขายจะเน้นขนมสด ไม่คิดต้นทุนในสินค้า เมื่อซื้อสินค้าจะพบว่าปริมาณเนื้อขนมยังคงมีพออิ่มและสวยงาม การค้าขายสินค้าเน้นคุณภาพจะปรากฏในพื้นที่ อาหารคาวที่มีชื่อเสียงหากเป็นอาหารกลางวันนิยมรับประทานผัดไทกึ่งสด ซึ่งเป็นกึ่งแม่น้ำ สำหรับในยุคปัจจุบันคนไทยทุกภาคนิยมรับประทานอาหารประเภทส้มตำไก่ย่าง ซึ่งเป็นอาหารยอดนิยมของชาวอีสาน แต่ในอำเภอบางคนที่มีร้านค้าส้มตำของคนท้องถิ่น ซึ่งแม่ค้าตลาดน้ำบางน้อยแนะนำว่า “ถ้าพี่มาบางคนทีแล้ว ไม่ได้ทานส้มตำไก่ย่างบางพลับของยายเป๊ะ พี่จะเสียใจมาก”

เมื่อคณะไปชิมอาหารร้านยายเป๊ะ คณะผู้วิจัยสั่งเมนูอาหาร ซึ่งเป็นอาหารอีสาน แต่ใช้วัสดุท้องถิ่น โดยเฉพาะประเภทหอยแมลงภู่นึ่งและปูเสฉยต้มยำมะม่วง กุ้งแห้งของท้องถิ่นที่ใส่ส้มตำไทย ความอร่อยจากฝีมือด้านอาหารซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของคนท้องถิ่นนับเป็นการสร้างความสุขในมือกลางวันให้กับผู้คนที่ท้องถิ่นและคนต่างถิ่นอย่างมีความสุขมีรัฐนิยม

ผู้วิจัยสอบถามว่า ผู้ใดคือยายเป๊ะ ซึ่งคาดว่าคงเป็นรุ่นคุณยาย 70 กว่าที่นั้งอยู่ที่เรือนไทยและใช้พื้นที่ด้านล่างกลางสวนขายของในลักษณะร้านค้าเปิดโล่ง เมื่อพบยายเป๊ะตัวจริงอายุราว 40 ปีต้นๆ จะร่วมมือกับพี่น้องลูกหลานเป็นการค้าขายในครอบครัว ซึ่งเป็นจุดเด่นของพื้นที่ ลูกหลานจะช่วยพี่ป้าทำประกอบการค้าขาย

คุณเป๊ะแจ้งว่า แต่เดิมแม่ที่นั้งอยู่บนเรือนอายุเกือบ 80 ปีแล้วจะขายกล้วยทอด โดยใช้กล้วยของสวนทอดขายหน้าบ้าน ใช้มะพร้าวหลังสวน น้ำมันมะพร้าว ปรากฏว่าลูกค้า

มากมาย แต่เมื่อแม่แก่แล้วไม่มีผู้อยากขายต่อไปเพราะมีกำไรไม่มาก แต่เมื่อมาลองขายส้มตำไก่อย่างกลับพบว่าขายดี มีนักท่องเที่ยวมาแวะมากและคนในท้องถิ่นซึ่งนิยมมารับประทานเป็นครอบครัวเข้ามาอุดหนุนมากขึ้น บรรดาพี่น้องจึงรวมกันขายส้มตำไก่อย่างทุกวัน จะหยุดเฉพาะวันอังคารเท่านั้น

แหล่งจับจ่ายสำหรับท่องเที่ยวในพื้นที่บางคนที่มีความจำเป็นทั่วไป นักท่องเที่ยวสามารถแวะซื้อของข้างทางบริเวณถนนไปสู่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี นอกจากนี้ตลอดเส้นทางจะมีการขายผักผลไม้ตามฤดูกาล แต่ผลไม้ในพื้นที่ของบางคนที่ได้แก่ มะพร้าวอ่อน มะพร้าวเผา มะม่วงดิบ มะม่วงคอง มะม่วงกวน มะละกอดิบ มะละกอสุก ส้มโอ กัลยาดิบร่วมกับหัวปลี พริกขี้หนู มะกูด มะนาว แต่ในพื้นที่ไม่นิยมนำปลาทุมาขาย แต่จะแนะนำให้ไปซื้อเพิงข้างทางไปกรุงเทพฯ ทางด้านสะพานพระราม 2 จะมีปลาทุขายสองข้างทางและราคาสินค้าปลาทุจะไม่ต่างกัน อีกทั้งสินค้าล้วนมีคุณภาพ เหมาะสมกับราคาค่าครองชีพในยุคปัจจุบัน

นอกจากนี้บริเวณด้านหน้าวัดเจริญสุขารามจะมีร้านค้าและแผงลอยขนานทำน้ำไม่น้อยกว่า 30 ร้าน ซึ่งจะวางจำหน่ายวัสดุที่สามารถประกอบเป็นอาหารท้องถิ่น เช่น ประเภทน้ำพริกปลาทุ แกงส้มผักรวม ผักจิ้มน้ำพริกพร้อมกับผลไม้ท้องถิ่น

แหล่งจับจ่ายที่ง่ายต่อการซื้อขายได้มากที่สุดคือ ตลาดน้ำบางน้อย ช่วงเวลาที่ผู้คนเข้ามามากที่สุดในช่วงก่อนใกล้พักกลางวันและยามเย็น

ยามเช้า ผู้คนจะทานข้าวแกงซึ่งบรรจุในหม้อ 2 หมู่ฝาปิดดูสะอาด ข้าวแกงขายในราคาถูก โดยแม่ค้าคิดค่าตักกับข้าวใส่ถ้วยเล็กๆ ถ้วยละ 10 บาท บางกลุ่มเดินไปในเรือแฉกไม้เพื่อรับประทานโรตีสั้เต้จิว ซึ่งเป็นร้านเล็กๆ ผู้ชายเป็นสตรีวัยสูงอายุขายโรตีสั้โดยไม่สร้างเป็นธุรกิจหากแต่ทำแก้เหงา เนื่องจากเป็นคนขยันและลูกหลานไปทำงานในต่างจังหวัดจะกลับมาเยี่ยมในวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ดังนั้น การทำขนมโรตีสั้เต้จิวจะทำแบบสบายๆ โดยการตั้งเตาเพื่อตีแป้งให้เป็นแผ่น แล้วใช้น้ำตาลมะพร้าวเคี่ยวให้ข้นราดในแป้งพร้อมถั่วลิสงคั่วและงาแล้วห่อขนาด 2 นิ้ว นำใส่กระทงใบตองที่ประณีต กระทงละ 4 ชิ้น กระทงละ 14 บาท การค้าขายไม่รีบร้อนค่อยๆ บรรจงทำและพูดคุยกับลูกค้าอย่างยิ้มแย้ม

ในพื้นที่ตลาดน้ำยังมีพ่อค้าแม่ค้าขายของทางเรือ ซึ่งมาจากแหล่งอื่น แต่จะมาจอดขายให้กับแม่ค้าตลาดน้ำบางน้อย เช่น ขนมถั้วแต้ ชิ้นละ 8 บาท โฉเลี้ยง กาแฟ

สำหรับสินค้าที่โดดเด่นของตลาดน้ำบางน้อยจะเป็นพืชผักผลไม้ จากการสัมภาษณ์คุณอารีย์ แม่ค้าผักผลไม้ตลาดน้ำบางน้อยได้ให้การสัมภาษณ์ว่า เป็นชาวสวนนำของจากบ้านมาขายพร้อมรับของพืชผลจากเพื่อนบ้านมาขาย โดยจะขายเฉพาะวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์

วันอื่นๆ ทำงานในสวน สินค้าท้องถิ่นที่นำมาขายจะเป็นของสด จำนวนไม่มากตามแต่ของที่หามาขายได้และวาง 1 โต๊ะ

ประเภทพืช ผักสวนครัว ได้แก่ สายบัว ดอกแสงจันทร์ พักเขียว พริกไทยสด

หน่อไม้ไผ่ตง ดอกโสน มะละกอดิบ ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด

แต่มีพืชผักที่ดูโดดเด่น คือ พักเขียวลูกละ 8 – 10 กิโลกรัม ซึ่งเป็นพืชที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ มีเถาเลื้อยไปพันกับต้นไม้ใหญ่ การขึ้นเองตามธรรมชาติจะได้ผลพักเขียวขนาดน้ำหนักมากกว่าปลูกลงดิน ที่บ้านคุณอารีย์เคยปลูกพักเขียวตามธรรมชาติและผลพักเขียวขึ้นพันบนหลังคาบ้านพบว่า พักเขียวที่โตบนหลังคามีน้ำหนัก 20 กิโลกรัม โดยที่เจ้าของไม่เคยไปใส่ปุ๋ยและรดน้ำแต่อย่างใด

พักเขียวที่มีน้ำหนักมากจะมีผู้คนซึ่งไปทำบุญถวายศาลเจ้า ตั้งหน้าพระประจำบ้านเพื่อความมีโชคลาภ การค้าขายพืชผักจึงไม่หวังจะต้องเร่งรีบให้เสร็จตามเวลา

ประเภทผลไม้ จะเป็นไปตามฤดูกาล แต่ผลไม้หลักที่ขายได้ตลอดปีมีส้มโอ กล้วย น้ำว้า กล้วยไข่ มะพร้าวแกงขายเป็นลูก มะพร้าวกะทิ มะพร้าวอ่อน

ประเภทสินค้าแปรรูป ได้แก่ น้ำธัญพืชพริกข้าว ซึ่งเรียนจากหน่วยงานที่มาเผยแพร่ความรู้ น้ำดอกอัญชัญ สลัดงา (ขนมหวานรูปรสเหมือนกอลอะแมร์แต่จะซูปด้วยงาขาว ห่อในใบตองสด)

แม้ค้าทุกคนในการวางแผงจะมีสีหน้ายิ้มแย้ม แจ่มใส ไม่เคร่งเครียดอันเกิดจากการแข่งขันกับเวลาและไม่ต้องเสียค่าที่เช่าแผง ทุกคนพูดคุยอย่างสนุกสนานและชวนลูกค้าคุยอย่างเป็นมิตร สินค้าทุกอย่างจะขายด้วยความภาคภูมิใจว่า ไม่ปนเปื้อนสารพิษ อาหารธรรมชาติ ผู้ซื้อมีความสุข ราคาไม่แพง จอดรถได้สะดวก เดินชมได้สบายไม่ร้อน มากันเป็นกลุ่ม มีที่นั่งพักเมื่อมาถึงบางคนทีแล้ว ผู้มาเยือนมีความสุขในการจับจ่าย หน้าวัด ทำน้ำ ทางเรือ และบรรจุก้นท์ต่างๆ ใช้ชีวิตของท้องถิ่น ซึ่งสินค้าที่สามารถนำไปเป็นของฝากเพื่อนฝูงได้ง่าย ผู้ขายจะขายแบบกัลยาณมิตรในการขายของดี ราคาถูก

6. จริตนิสัยและลายเซ็นของคนท้องถิ่นแม่กลองและบางคนที่

คนบางคนที่จะมีลักษณะนิสัยเหมือนชาวแม่กลองทั่วไปในด้านการให้เกียรติผู้มาเยือนว่าเป็นผู้ที่เป็นแขกของท้องถิ่น เมื่อมาพื้นที่แล้วจะได้มีความสุข มีอาหารอร่อยบริการ กินอึ่มนอนหลับ รักธรรมชาติ อยากรู้ได้อากาศบริสุทธิ์ หากมาพักค้างในบางคนที่แล้วจะได้บรรยากาศนอนกางมุ้ง ทำบุญตักบาตร ชมสวน ทานอาหารเพื่อสุขภาพ อาหารธัญพืช จากการสัมภาษณ์คุณ

สุรจิต ชีรเวทย์ ส.ว.สมุทรสงคราม ได้กล่าวถึงคนแม่กลองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในฐานะเป็นทุนมนุษย์ของท้องถิ่น ซึ่งสามารถจำแนกได้หลายประเภท

1. ความสามารถในด้านภูมิปัญญา ในด้านความรู้อันเป็นทุนมนุษย์ที่ปรากฏในท้องถิ่นแม่กลองมีมากมาย แต่ที่ยังคงปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบัน ในที่นี้ประมวลได้ดังนี้

1.1 ความสามารถในด้านงานช่าง ถ้าหากเป็นงานช่างเพชรบุรีจะเป็นงานช่างที่มีรายละเอียดสละสลวย แต่ในพื้นที่อัมพวา บางคนทีและพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามจะปรากฏงานปลุกเรือนเครื่องผูกไม้ไผ่ หลังคามุงจาก โดยทั่วไปการเย็บจากมุงหลังคาจะใช้แบบชั้นเดียว หากแต่ในพื้นที่แห่งนี้จะมีการมุงจากในลักษณะพิเศษ โดยหลังคาจากซ้อนกันทำให้เกิดความแข็งแรงและทนแดดทนฝนได้นาน

เนื่องจากมีต้นไม้อุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะไม้ที่มีเนื้อไม้แข็งและพืชตระกูลหวายที่ขึ้นในน้ำ ช่างท้องถิ่นซึ่งเป็นชาวสวนยามว่างงานสวนจะมานั่งเหลาไม้ทำไม้เท้าและเครื่องมือเครื่องใช้ที่ตัวเอง เมื่อพุดคุยถามว่าทำไมคนท้องถิ่นไม่ซื้อเครื่องใช้สำเร็จรูปจากถิ่นอื่น คำตอบที่ได้รับคือ ความไม่สะดวกในการขนส่งทางเรือ นับตั้งแต่ยุคถนนยังไม่ได้ตัดผ่าน สะดวกสบายเช่นปัจจุบัน และโดยลักษณะนิสัยที่คนท้องถิ่นนี้มีความขยันจึงเป็นทุนให้เกิดผลผลิตในงานฝีมือมากมาย นอกจากนี้ความรู้ในด้านหัตถศิลป์ การทำว่าวจุฬา การเขียนภาพโปสเตอร์ การผลิตเครื่องใช้จากกะลามะพร้าว และในพื้นที่บางคนที่จะใช้กาบมะพร้าวให้เป็นประโยชน์ในการปลูกกล้วยไม้

1.2 ความรู้ในด้านนิเวศวิทยา คนในท้องถิ่นจะมีความรู้ดีด้านภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิภาค ภูมิธรณี ภูมิปฐพี ภูมิอุทก ภูมิดาราศาสตร์ ภูมิความรู้ทั้งหมดทำให้ชาวแม่กลองรุ่นบรรพชนนำความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งความรู้เรื่อง 3 น้ำ น้ำจืด น้ำกร่อย น้ำเค็ม นอกจากนี้การรู้เวลาน้ำขึ้น น้ำลง น้ำดี น้ำตาย ซึ่งจะสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในระบบนิเวศช่วงน้ำตายจะลอกคราบ น้ำขึ้นจะเป็นประโยชน์กับการนวดขายของในตลาดทำน้ำต่างๆ ซึ่งเป็นที่มาของการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่ผู้คนจะใช้ความเป็นกัลยาณมิตรนัดหมายการค้าขายตามเวลาของช่วงน้ำขึ้นน้ำลง ซึ่งก่อให้เกิดกิจกรรมสัมพันธ์ในด้านความเป็นญาติมิตร

องค์ความรู้ด้านเทคนิควิทยา นิเวศวิทยาของคนท้องถิ่นได้นำไปใช้ในการประกอบอาชีพประมงน้ำจืด การเลี้ยงหอยแครง และความรู้พิเศษของคนบางคนที่ในการปลูกมะพร้าว พร้อมการสร้างสายพันธุ์มะพร้าวพันธุ์ใหม่ให้ต้นมะพร้าวไม่สูงมาก จะได้ปีนรับน้ำตาลมะพร้าวได้โดยง่าย ในพื้นที่บางคนที่หากอยู่ด้านล่างจะปลูกมะพร้าวพันธุ์เตี้ย แต่ถ้าเข้าไปในสวนด้านในใกล้ตัวเมืองและใกล้สวนนอก มะพร้าวจะมีต้นสูงเพื่อเก็บผลขาย

ชาวบ้านมีความรู้ด้านเทคนิควิทยา ซึ่งเป็นแบบเฉพาะของคนบางคนที่ใน การจัดทำตาข่ายขนาดใหญ่คลุมต้นชมพูสาแหรกและผลไม้อื่นๆ เพื่อกันการกัดกินของค้างคาวแม่ไก่ ซึ่งจะมีมากในพื้นที่ตอนล่างใกล้อ่าวไทย ความรู้ในการดักกระรอกที่มากินน้ำตาลมะพร้าว การไล่กระรอกออกจากสวน และความสามารถในการปรุงอาหารผัดเผ็ดกระรอก

นอกจากนี้คนในท้องถิ่นจะใช้หลักสังเกตและกำหนดแผนในการทำกินได้ สำหรับบางคนที่อยู่ใกล้ปากอ่าวไทย สภาพน้ำขึ้นน้ำลงจะช้ากว่าพื้นที่สวนนอก เช่น อัมพวา พื้นที่บางคนที่จะมีฤดูน้ำหลากเดือนกันยายน ตุลาคมและธันวาคม ในช่วงนี้จะมีปลาอุคมสมบูรณ์และจะมีการจับปลามาแปรรูปในการหมัก ตากแห้ง เพื่อไว้รับประทานในช่วงฤดูอื่นๆ ได้ คนแม่กลองจะรู้จักสังเกตสีของน้ำ หากน้ำขึ้นสีของน้ำแม่กลองจะขุ่นและเมื่อน้ำลงสีน้ำจะใส ชาวบางคนที่ จะรู้จักใช้เวลาช่วงน้ำขึ้นตวงตะกอนและดินเข้าสวนเพื่อบำรุงต้นไม้ ในส่วนของการยกร่องสวนจะปลูกพืชขายน้ำและพืชธรรมชาติขึ้นตามร่องสวน รวมถึงการปลูกข้าวร่องสวน ความอุดมสมบูรณ์ของชาวสวนจึงส่งผลให้ทุกครัวเรือนมีพืชผักอุดมสมบูรณ์ไม่ต้องซื้อจากภายนอก ยกเว้นอาหารประเภทอาหารทะเล

1.3 การมีคลองภายในพื้นที่จำนวนมาก ทั้งคลองตามธรรมชาติหลายร้อยคลองและคูน้ำที่ขุดเป็นร่องเขตของสวนแต่ละแห่งซึ่งภาษาท้องถิ่นเรียกว่า ลำปะโดง นับเป็นการแบ่งเขตธรรมชาติในลักษณะพึ่งพาต่อกันและการใช้ลำน้ำสาธารณะร่วมกัน

ผู้คนในพื้นที่แม่กลองจะมีความสัมพันธ์กับสายน้ำในพื้นที่ชุมทางหรือทางร่วมของสายน้ำและลำคลองจะกลายเป็นชุมทางการค้าทางน้ำดังปรากฏหน้าวัดเจริญสุขาราม คลองบางนกแขวก เป็นต้น

2. ความสามารถในการถนอมอาหาร แปรรูปอาหาร การเพิ่มมูลค่าเพิ่มด้านอาหาร คนในท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในความสามารถด้านอาหารของคนในท้องถิ่น ซึ่งทำให้คนแม่กลองโดยเฉพาะสุภาพสตรีได้รับการยอมรับให้เป็นผู้หญิงที่เก่งทำงานค้าขายเป็นและจัดการงานบ้านงานเรือนได้อย่างคล่องแคล่ว

เริ่มตั้งแต่งานสวน ชาวสวนในท้องถิ่นบางคนที่จะปลูกมะพร้าวเพื่อรับน้ำตาลมะพร้าว ด้วยเหตุนี้ทั้งชายและหญิงจะต้องขึ้นต้นมะพร้าวโดยใช้ตะโองแต่เดิมต้นสูง 5 – 6 วา ในปัจจุบันทำการแปลงพันธุ์มะพร้าวใหม่ให้ต้นเตี้ยลง ชาวบางคนที่วัยหนุ่มสาวจะมีบุคลิกภาพเป็นคนแข็งแรง รูปร่างเพรียว คล่องแคล่วและทำงานทั้งวัน โดยการรอน้ำตาลจากต้นมะพร้าววันละ 3 เวลา ในอดีตที่ผ่านมาได้มีตู้เย็นและการรับซื้อของรรับซื้อน้ำตาลมะพร้าวเช่นยุคปัจจุบัน ในแต่

ละบ้านจะมีเตาตาลสำหรับเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวในกระทะขนาดใหญ่และเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว เป็นน้ำตาลปึกบรรจุลงถ้วยเพื่อเก็บไว้กินและขาย

ในยามว่างจากงานสวน ชาวสวนจะเก็บผักกิมคลองและผักตามป่า บริเวณสวน และต้นไม้ที่มีใบและผลกินได้มาเป็นอาหารครัวเรือน เนื่องจากความสามารถในการใช้ประโยชน์ จากมะพร้าวของคนในบางคนที่เป็นที่ประจักษ์ในการทำตาลมะพร้าว ในส่วนอื่นๆ เช่น กะลามะพร้าว ใช้เป็นพื้นประจำบ้านเช่นเดียวกับกาบมะพร้าว ใช้สูมไฟไต้ยุ้ง กาบมะพร้าว บางส่วนคัดขายและใช้ทำเป็นกระถางปลูกกล้วยไม้ ที่ให้ความร่มรื่นสวยงาม นอกจากนี้ กะลามะพร้าวยังสามารถนำไปประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีไทย ประเภทซอคู่ ซอด้วง และเครื่อง ประดิษฐ์ที่ตกแต่งบ้านมากมายดังปรากฏในงานศิลปะประดิษฐ์ของบ้านกะลาบรรเลง อำเภอบาง คนที่

ส้มโอ ในบางคนที่มีส้มโอหลากหลายพันธุ์และมีชื่อเสียง พันธุ์ชาวน้ำผึ้ง แต่เดิม ชาวสวนจะใช้เปลือกส้มโอเปรี้ยวที่มีความหนา ปอกผิวออกให้เกลี้ยงและแปรรูปโดยใช้น้ำตาล มะพร้าวในสวนกลายเป็นเปลือกส้มโอเชื่อม และเช่นเดียวกับผลไม้อื่นๆ ประเภทมะเฟือง มะยม มะดัน ได้ถูกนำมาแปรรูปได้ทั้งสิ้น

กล้วย ชาวสวนบางคนก็เช่นเดียวกับชาวสวนในแม่กลองที่มีความสามารถประดิษฐ์ และแปรรูป นับตั้งแต่การนำกล้วยดิบมาแปรรูปเป็นแป้งกล้วยและทำขนมแบ่งกล้วย กล้วยอบ กล้วยตาก กล้วยฉาบ กล้วยเชื่อม กล้วยปิ้ง กล้วยทอด ทั้งนี้แล้วแต่ชนิดและความเหมาะสม ซึ่ง ชาวสวนสามารถทำขนมกล้วย ขนมข้าวต้มมัด ข้าวต้มมัด ตามความถนัดและห้วงเวลา

ในยุคปัจจุบันนักท่องเที่ยวหนุ่มสาวเข้ามาในตลาดน้ำของขบเคี้ยว เช่น กล้วยอบ กรอบ ซึ่งเรียกว่า กล้วยเบรคแตก กลายเป็นสินค้าท้องถิ่น พร้อมการอัดบรรจุของให้เป็นของฝาก ท้องถิ่นได้

นอกจากนี้สินค้าท้องถิ่นประเภทการนำวัสดุท้องถิ่นมาปรุงเป็นขนมหวาน เช่น การทำขนมจาก ขนมตาล ขนมมันสำปะหลัง ความสามารถในการปรุงอาหารท้องถิ่นของชาวแม่ กลองในด้านสูตรอาหาร เช่น แกงส้มปูไข่ใบชะคราม ผัดปลาหมึกใส่กะปิคลองโคน น้ำพริกกะปิ คลองโคนและปลาทุ ในภูมิถิ่นของคนแม่กลองผู้คนสามารถจัดฤดูกาลซื้อผลไม้หลัก

เดือนเมษายน ถึงจันท์

เดือนธันวาคม – กุมภาพันธ์ ช่วงตรุษจีนให้ซื้อปลาทุหน้าอก คอหัก

ในช่วงหน้าหนาว

เดือนตุลาคม – เมษายน เป็นช่วงส้มโอหวาน

สำหรับพื้นที่อำเภอบางคนที ในเดือนกันยายน ตุลาคม ธันวาคม เป็นช่วงฤดูน้ำหลาก น้ำจะท่วมบ้านเรือนต้องปลูกไต้ถุนสูง ในน้ำจะมีกุ้งแม่น้ำ กุ้งเล็กและปลานานาชนิด ที่สามารถเก็บกินได้อย่างมีความสุข อีกทั้งมีเกลือและพริกบางซ้าที่เติมเต็มรสชาติอาหารได้เป็นอย่างดีเช่นเดียวกับมีหอม กระเทียม

3. ความสามารถในการออกแบบการตั้งบ้านเรือน ถิ่นฐานที่เหมาะสมกับสภาพน้ำ ชาวแม่กลองจะปลูกเรือนแถว เรือนแพ เรือนเดี่ยวไต้ถุนสูง สะพานโค้ง เพื่อให้เรือแล่นผ่านได้อย่างปลอดภัย

4. ลักษณะนิสัยประจำตัวของคนแม่กลอง ในพื้นที่ทุกแห่งซึ่งเป็นชาวสวนจะมีลักษณะนิสัยคล้ายคลึงกันและเป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณค่ายิ่ง

1. มีความรู้ในเรื่องการทำสวน ชอบสันโดษ ทำงานตามสบาย มีเงินนอนมีการอบรมให้รักพื้นที่สวนและสมบัติของพ่อแม่ มีวัฒนธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หากมีงานประเพณีจะช่วยกันทั้งละแวก งานวัดจะใช้การลงแรงช่วยกัน ความอุดมสมบูรณ์ส่งผลให้ชาวแม่กลองเป็นคนภูมิใจในตนเองในการเป็นเจ้าของที่ดิน มีความรู้ด้านการเกษตร ในบางคนที่ยังมีวัฒนธรรมที่ดีงามในการดูแลบุตรหลานซึ่งคุณสุชล สุขเกษม เล่าว่า “ลูกชายอายุ 12 และ 13 ปี ในปัจจุบัน หลังจากกลับจากโรงเรียนมาบ้านหากไม่พบพ่อแม่ก็จะใช้วิธีการคือ ซามข้าวเปล่าและเดินไปรับกับข้าวจากบ้านญาติได้” ชาวสวนมีความสุขในสวน ซึ่งมีทุกอย่าง ชาวสวนมีเงินนอน ทุกสิ่งทุกอย่างทำเอง ชาวสวนทำงานทั้งวันไม่ไ้อวด ไม่พุ่มเพอญ ไม่สนใจที่จะต้องเป็นฝ่ายพึ่งพางานราชการ มีการถ่ายทอดความรู้ จะถ่ายทอดในครัวเรือนและท้องถิ่น ลักษณะนิสัยคนในพื้นที่สอดคล้องกับความเห็นของคุณสุรจิต ชีรเวทย์ “ไม่ชอบการแสดงออก เพื่อขอรับเงินจากภายนอก หากแต่จะร่วมกันรักษาทรัพย์สินสมบัติของตนเองให้ยืนยาวและรักษาความเป็นท้องถิ่น มีความรู้เรื่องดิน น้ำ อากาศ ระบบนิเวศเป็นอย่างดี”

จากจุดเด่นในเรื่องนี้ พื้นที่แม่กลองทั้งหมดสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ร่วมกับธุรกิจที่พักโฮมสเตย์ หากแต่การนำคนนอกเข้ามาพักจะต้องรักษาวัฒนธรรมชุมชนในการไม่ทำลายทรัพย์สินของท้องถิ่นและนำขยะมาทิ้งให้กับแม่น้ำหรือการนำความเป็นระบบทุนนิยมที่ทำลายสภาพธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น การท่องเที่ยวต่างๆ คนแม่กลองจะเฝ้าระวังในเรื่องนี้ จึงปรากฏข้อเสนอของชุมชนดังที่ปรากฏในการรวมกลุ่มอาชีพการจัดการอาชีพโดยคนของท้องถิ่น พัฒนารวบรวมต่อยอดความรู้ของท้องถิ่นสู่ความเป็นสากล มีคติในการให้บริการ “ลูกค้ำมิใช่พระเจ้า” ดังนั้น ลูกค้ำมิได้เป็นฝ่ายถูกเสมอ แต่ผู้รับบริการและผู้ให้บริการต้องมีความสุจริตใจต่อกัน ในพื้นที่ผู้คนจะให้ความช่วยเหลือในการเป็นข้อมูลท่องเที่ยว

ซึ่งกันและกัน หากมีการติดต่อที่พัก ถ้าหากที่พักของตนเองเต็มแล้วก็จะบอกเบอร์ติดต่อให้กับ
แหล่งที่พักในละแวก เพื่อจะให้การบริการแก่ลูกค้าได้

2. การให้ความเคารพยกย่องต่อบุคคลที่มีพระคุณต่อพื้นที่ เมื่อเข้าสู่
พื้นที่แม่กลอง การแสดงความเคารพบุคคลสำคัญของท้องถิ่นนับตั้งแต่ปฐมราชวงศ์จักรี องค์
รัชกาลที่ 2 ตลอดจนบุคคลที่สร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่น เช่น หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลป
บรรเลง) ครูเอื้อ สุนทรสนาน ปัจจุบันถึงแก่กรรมแล้ว บุคคลดังกล่าวจัดเป็นผู้ที่มีคุณูปการต่อ
ดนตรีไทยและเพลงไทยสากลและบุคคลที่สมควรแก่การเชิดชูด้านศิลปะการแสดงและคนสำคัญ
ของท้องถิ่นคือ คุณอารีย์ นักดนตรี ปัจจุบันอายุ 80 ปี

นอกจากนี้ คนในท้องถิ่นจะมีความเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนา ดังปรากฏใน
การสร้างวัด การบริจาคที่ดิน การอุปถัมภ์ในการสร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาลให้กับท้องถิ่น ถ้า
หากสังเกตจากรายชื่อผู้บริจาคจะปรากฏในทุกพื้นที่ของจังหวัดจะมีผู้ใจบุญที่ได้มีวัตถุประสงค์
เพื่อสร้างอำนาจทางการเมืองปรากฏในจังหวัดแห่งนี้ จุดเด่นในการทำนุพระพุทธศาสนา โดยการ
จัดงานอุปสมบทหมู่ ณ วัดบ่อแก้ว จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ปฏิบัติต่อเนื่องในการจัดงานบวช
อุปสมบทหมู่ติดต่อกันเป็นเวลา 35 ปี

ลักษณะนิสัยของคนในพื้นที่ซึ่งนับเป็นทุนมนุษย์นอกจากด้านความรู้
ความสามารถแล้ว ในด้านลักษณะนิสัยจะปรากฏความโดดเด่นในอัตลักษณ์ของคนท้องถิ่นที่สั่ง
สมมาทุกยุคทุกสมัย ดังปรากฏได้จากคุณลักษณะดังนี้ (จากการสัมภาษณ์คุณสุรจิต ชิรเวทย์,
คุณกัลยา รัตนบุรี นามสกุลเดิม สมุทรวณิช และคุณฤดี กรุดทอง) ซึ่งบุคคลทั้ง 3 ปัจจุบันอายุ
อยู่ในวัยผู้สูงอายุและเป็นชาวสมุทรสงคราม โดยเฉพาะสุภาพสตรีทั้งสองเป็นชาวบางคนที่ จึง
สามารถมองย้อนหลังทุนมนุษย์ของบางคนที่ได้ว่า

1. ผู้คนดั้งเดิมมิได้ให้ความสำคัญสูงสุดกับการรับราชการ โดยเฉพาะ
กลุ่มผู้ชาย เนื่องจากเป็นเจ้าของสวน มีธุรกิจสวนเป็นของตนเอง (คุณสุรจิต ชิรเวทย์) กล่าวถึง
เรื่องนี้ว่า คนแม่กลองไม่ยึดงานราชการ (ในอดีต) เพราะมีเงินนอน มีสวนของตนเอง ช่วงที่ผม
ทำงานธนาคารประมาณปี 2512 – 2520 บรรดาชาวสวนมีเงินฝากและลูกๆ เรียบจบชั้นมัธยมแล้ว
จะทำงานสวนต่อไปและในช่วงที่ราคามะพร้าวสูง ชาวสวนจะมีเงินเป็นเศษฐฐีเจียบโดยจะปรากฏ
ในการซื้อทองเก็บไว้ ร้านทองเก่าในตลาดอัมพวาและร้านทองในเมืองจึงปรากฏจนถึงยุคปัจจุบัน
สำหรับสุภาพสตรี เมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ 26 การศึกษาเริ่มมีความสำคัญ
ต่อกลุ่มสตรี คนเหล่านี้จะเป็นนักเรียนเรียนดีได้รับคัดเลือกให้รับทุนของจังหวัดเพื่อมาเรียนที่
โรงเรียนฝึกหัดครูสตรีในท้องถิ่นจึงให้ความสำคัญกับการเรียนวิชาครูและวิชาการพยาบาล

2. มีลักษณะนิสัยที่โดดเด่นโดยรวมในด้านเป็นคนขยัน มัธยัสถ์และเก็บออม ไม่ชอบการแสดงออกแบบฉาบฉวย แต่ถ้าจะเป็นศิลปินก็จะเป็นศิลปินที่มีความสามารถทางสุนทรียะ ความสามารถของคนท้องถิ่นในด้านการใช้วัสดุท้องถิ่น ลักษณะอยู่สบาย ทำได้เองโดยใช้วัสดุง่ายๆ สำหรับในด้านการพูดจา คนท้องถิ่นจะพูดจามีการพูดภาษากลางเสียงเหน่อๆ เด็กน้อย หน้าตาอ้วนแถม พูดจาตรงไปตรงมา แต่มิได้มีนิสัยก้าวร้าวหรือโอ้อวด เนื่องจากพื้นที่มีคลองกั้นระหว่างสวน ผู้สูงอายุในพื้นที่หากเป็นชาวสวนจะพูดจาแบบเปิดเผย ส่งเสียงดังเพื่อให้ได้ยินในระดับข้ามคลองพร้อมการซักลอกส่งของข้ามคลอง ทุกบ้านจะพายเรือได้เก่ง

3. มีลักษณะนิสัยในการดูแลซึ่งกันและกันพร้อมการเฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงจากคนภายนอก คนในท้องถิ่นจะไม่นิยมใช้แรงงานต่างถิ่น จะใช้แรงงานของครอบครัว หากมีชาวต่างถิ่นเดินทางเข้ามา จะมีการซักถามก่อนในการเข้ามาพบใครในพื้นที่สวน นอกจากนี้ในสวนจะแบ่งพื้นที่ 5 ทิศ ในการแบ่งให้ลูกๆ หลานๆ ด้วยเหตุนี้ ในทุกมุมของพื้นที่สามารถใช้เป็นรั้วเฝ้าระวังความปลอดภัยซึ่งกันและกัน เมื่อใครจ้างลูกจ้างต่างถิ่นจะต้องบอกให้เพื่อนบ้านรับรู้ คนในพื้นที่ไม่นิยมแรงงานชาวพม่าเช่นจังหวัดสมุทรสาคร

4. ให้ความเคารพศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนท้องถิ่น ถ้าหากพูดถึงแม่กลองจะกล่าวถึงหลวงพ่อบุญศรีประฐานวัดบ้านแหลม ถ้ากล่าวถึงบางคนที่จะกล่าวถึงหลวงพ่อดาวัดเจริญสุขารมย์ ในพื้นที่บางคนที่จะเป็นชาวสวนที่ผูกพันกับชาวดำเนินสะดวก องค์ความรู้เรื่องสวนมาจากชาวจีนดำเนินสะดวก ในพื้นที่จะมีพิธีการทำบุญตามประเพณีชาวจีนเช่นพิธีกินเจ มีศาลเจ้า การไหว้บรรพบุรุษ

5. ลักษณะนิสัยที่ดั่งงามในด้านการปฏิบัติตนโดยการให้ความเคารพผู้ใหญ่ มีความสุข มีความอบอุ่นใจ ดังที่พระครูสมุทรวุฒิคุณ เจ้าอาวาสวัดป้อมแก้ว แสดงปาฐกถาธรรมในงานอุปสมบทหมู่ ครั้งที่ 34 วันที่ 2 กรกฎาคม 2554 ตอนหนึ่งกล่าวถึง ลักษณะนิสัยของคนท้องถิ่นความว่า

“เราจะเห็นว่าจังหวัดของเราทุกๆ ไปทั้งสามอำเภอ (อำเภอเมือง อำเภออัมพวา อำเภอบางคนที) จะมีความสุข ความอบอุ่น ความร่มเย็นมากกว่าจังหวัดอื่นๆ เขามากกว่ามากมายทีเดียว” (เทียนชัย อมฤตฤดี อุปสมบทหมู่ครั้งที่ 35 ณ วัดป้อมแก้ว จังหวัดสมุทรสงคราม หน้า 34)

การมีจำนวนอำเภอเพียง 3 อำเภอและจำนวนผู้คนของท้องถิ่นที่ไม่หนาแน่น ได้นำไปสู่การไปมาหาสู่ต่อกัน โดยเฉพาะการได้สืบสานประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นในการบวชพระภิกษุ ซึ่งจังหวัดแห่งนี้ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตลอดเป็นเวลา 35 ปี

ในนามของพุทธศาสนิกชน ชาวจังหวัดสมุทรสงครามนับเป็นแบบอย่างในการรวมกลุ่มทางสังคมในสังคมไทยได้อย่างเหนียวแน่น

6. การค้าขายของชาวท้องถิ่นมิได้มีนิสัยในการคิดแบบการเอากำไรสูง เช่นการค้าขายของคนเมือง แต่จะขายแบบชาวสวนในการไม่โลภ แบบสบายๆ มีการเห็นอกเห็นใจ รู้จักการให้แถม ไม่มีการต้อรอง ชาวบางคนที่ค้าขายด้วยความสุข ผู้สูงอายุจะเป็นกลุ่มใหญ่ที่ค้าขายในลักษณะการแก้เหงา ไม่อยากนั่งว่างๆ ชอบค้าขายแบบครอบครัวไม่ชอบจ้างลูกจ้างและเพิ่มปริมาณสินค้า เช่นผู้ขายโรตีสายดำ ตลาดน้ำบางน้อยจะขายเท่ากันทุกวันไม่มีการทำเพิ่ม ในวันหยุดให้ลูกหลานมาช่วยตีแป้งและทอดแป้ง

ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อด้านทุนวัฒนธรรมของพื้นที่

ทุนทางวัฒนธรรมของชาวบางคนที่ไม่ใช่จากความโดดเด่นแล้ว ในส่วนของความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อสังคมยุคปัจจุบันและอนาคตซึ่งส่งผลโดยตรงกับวิถีชีวิตและพื้นที่โดยรวม

1. ค่านิยมใหม่ในการส่งลูกหลานเรียนหนังสือและการทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทองค์กร โดยไม่มีการรับช่วงการทำสวน ในยุคปัจจุบันรุ่นทำสวนจะอยู่ในวัยสูงอายุและวัยกลางคน สำหรับวัยหนุ่มสาวจะทำงานในกรุงเทพฯ และกลับบ้านเฉพาะวันศุกร์ วันเสาร์และวันอาทิตย์ พ่อแม่ไม่อยากจะให้ลูกเหนื่อยยากที่จะต้องอยู่ในสวนทั้งวัน จึงส่งผลการขาดการเชื่อมโยงความรู้ของท้องถิ่น นอกจากนี้จากการตัดถนนเข้าสู่เมืองและการเชื่อมโยงการคมนาคมที่สะดวกสบายนำไปสู่การทำงานโรงงาน ในพื้นที่บางคนก็จึงขาดแรงงานขึ้นต้นมะพร้าว ดังปรากฏในการลดจำนวนเตาตาลลงในครัวเรือนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำตาลมะพร้าวที่มีการเคี้ยวในพื้นที่อื่นมีการใช้สารกันบูดที่ส่งผลต่อสุขภาพและรสชาติดั้งเดิมของน้ำตาลมะพร้าวบางคนก็

2. นักท่องเที่ยวที่ขาดจิตสำนึก การท่องเที่ยวที่ส่งเสียรบกวนดัง เช่นการนั่งชมหิ่งห้อย ยามค่ำคืนและยามดึก จนเป็นที่รบกวนของสัตว์ ในที่สุดสัตว์ที่อาศัยตามต้นไม้ต้องหนีไปอยู่ในถิ่นอื่น แม้แต่หิ่งห้อยต้องสูญหายไปด้วยเพราะการตัดต้นลำพูทิ้ง การนำสิ่งของมีนเมาเข้ามาในโฮมสเตย์จนขาดความเกรงใจต่อเจ้าของธุรกิจ

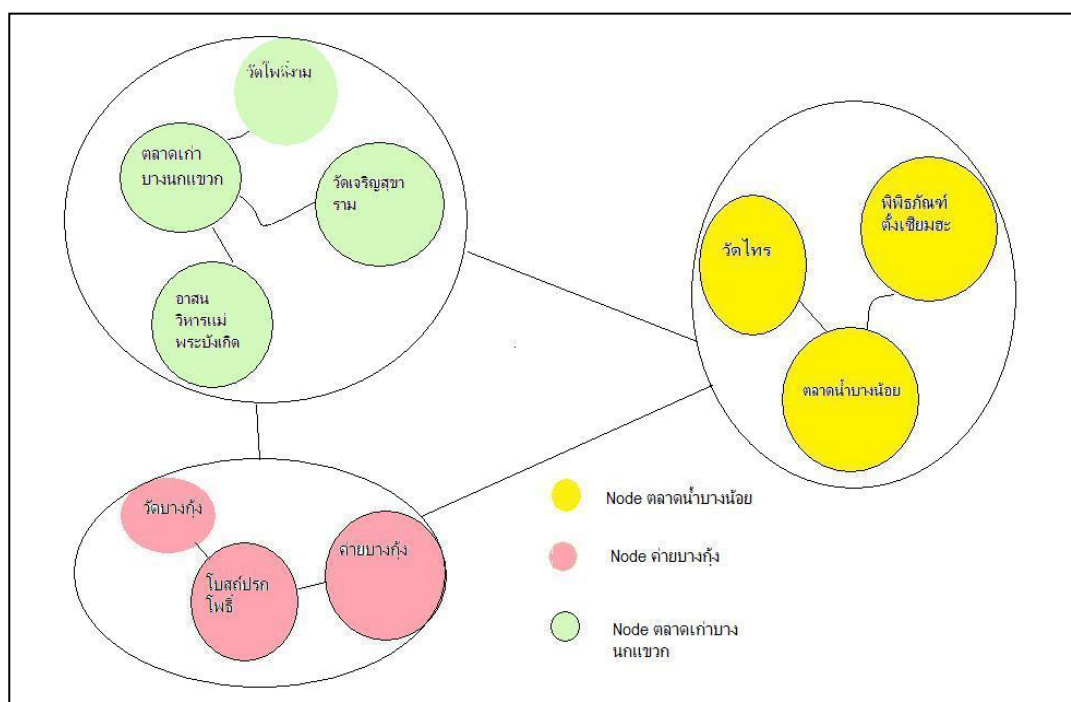
3. คนในชุมชนรุ่นใหม่เริ่มละทิ้งฐานเพื่อการทำงานเป็นเงินเดือน ธุรกิจส่วนตัวได้รับความนิยมจากหนุ่มสาวค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะการยอมรับสภาพการเป็นชาวสวนพื้นบ้าน ปรารถนาก็เก็บออมจะเริ่มสูญหายไป

4. นโยบายการพัฒนาท้องถิ่นที่นำอุตสาหกรรมเข้าสู่พื้นที่ชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการทำลายสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมตลอดจนระบบนิเวศในระยะยาว ซึ่งการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์และอาชีพใหม่จะต้องให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม
5. ทัศนคติของเยาวชนกับการมองอาชีพของบรรพชนซึ่งเป็นชาวสวน ในเรื่องนี้จะต้องปรับเปลี่ยนให้เยาวชนเห็นคุณค่าในการรักษาสิ่งแวดล้อม การรู้จักความรู้ในการทำสวน พ่อแม่ยุคใหม่ต้องยอมให้ลูกลำบาก ใช้แรงงานเช่นเดียวกับรุ่นบรรพชนอบรมสั่งสอน
6. ผู้ประกอบการรุ่นเก่าและรุ่นใหม่จะต้องให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของพื้นที่และวิเคราะห์ผลกระทบของระบบทุนนิยมที่มีต่อท้องถิ่นในลักษณะการนำผลเสียทำลายทรัพย์สินสมบัติของท้องถิ่น
7. การฟื้นฟูวัฒนธรรมและเทคโนโลยีพื้นบ้านในหัวข้อองค์ความรู้ของท้องถิ่น อีกทั้งการใช้เป็นศาสตร์ที่เกิดการต่อยอดในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางวัฒนธรรมและทางเศรษฐกิจ โดยที่คุณค่าของความเป็นท้องถิ่นยังคงดำรงสืบไป
8. ราคาที่ดินค่อนข้างสูงและธุรกิจโฮมสเตย์อยู่ในยุคเติบโต บรรดาลูกหลานที่ไม่คิดจะทำสวนจะเริ่มทยอยขายที่สวนเพื่อสร้างโฮมสเตย์ และคนต่างถิ่นเริ่มเข้ามาไล่ที่ชาวสวน จึงเกิดระบบการแข่งขันในธุรกิจโฮมสเตย์ของคนต่างถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นท้องถิ่น
9. ถนนในพื้นที่มีความแคบแคว กว้างไม่เกิน 9 เมตร ทุกพื้นที่จะต้องระวังในเรื่องแสงสว่างป้ายบอกทาง ป้ายบอกการจราจรในพื้นที่คับแคบและการรณรงค์การขับรถที่รักษาความปลอดภัยให้กับคนในและนักท่องเที่ยว

4.2 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการสำรวจโดยการแจกแบบสอบถาม 398 ชุด พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยว รู้จักและเดินทางไปเที่ยวโบสถ์ปรกโพธิ์และค่ายบางกุ้ง 262 คน คิดเป็น 66 % ซึ่งตรงกับการทำ focus group discussion วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2555 ณ.ที่ว่าการอำเภอ บางคนที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คุณ อัคราวรรณ ศรีทัตพันธุ์ กล่าวว่่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะรู้จักและนิยมไปโบสถ์ปรกโพธิ์และค่ายบางกุ้ง ลำดับต่อมานักท่องเที่ยวรู้จักและเดินทางไปเยี่ยมชม วัดเจริญสุขารามและตลาดน้ำบางน้อยจำนวน 192 และ 191 คนตามลำดับคิดเป็น 48 % จากผู้ตอบแบบสอบถาม และนักท่องเที่ยวรู้จักและเดินทางไปตลาดเก่าบางนกแขวก จำนวน 151 คนคิดเป็น 38 % และนักท่องเที่ยวรู้จักและเดินทางไปอาสนวิหารแม่พระบังเกิด 104 คน คิดเป็น 26 % ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวนักคือ วัดไทร วัดปราโมทย์ พิพิธภัณฑที่ตั้งเข็มสะะ บ้านกะลาบรระเลง บ้านผลไม้ กลับชาติ (จากการสำรวจ นักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้หลายสถานที่)

ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่นี่ได้แบ่ง แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญออกเป็น 3 โหนด (node) ดังนี้ 1. ค่ายบางกุ้งและโบสถ์ปรกโพธิ์ 2. ตลาดน้ำบางน้อย วัดไทร พิพิธภัณฑที่ตั้งเข็มสะะ 3. ตลาดเก่าบางนกแขวก วัดเจริญสุขาราม อาสนวิหารแม่พระบังเกิด

แผนผังที่ 1 node แหล่งท่องเที่ยว

จากการสำรวจข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับนักท่องเที่ยว 398 ชุด พบว่าแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางคนทีคือ ค่ายบางกุ้งและโบสถ์ปรกโพธิ์ วัดเจริญสุขาราม ตลาดน้ำบางน้อย ตลาดเก่าบางนกแขวก อาสนวิหารแม่พระบังเกิด คณะผู้วิจัยจึงนำมาจัดเส้นทาง

ท่องเที่ยว ของอำเภอบางคนที ดังนี้ โดยเส้นทางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวยังไม่รู้จักให้นักท่องเที่ยวได้ทราบและนำเส้นทางนี้ไปสัมผัสแก่นักท่องเที่ยว

ผลจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวพบว่า

Nodeที่1 ค่ายบางกุ้งและโบสถ์ปรกโพธิ์

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ชอบมาทำบุญไหว้พระ ชอบเพราะเป็นแหล่งประวัติศาสตร์

เดินทางสะดวก มีบรรยากาศเป็นธรรมชาติ

สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่ต้องการเพิ่ม

นักท่องเที่ยวต้องการที่จอดรถที่ร่ม ป้ายบอกทาง บอกทางไปสถานที่ท่องเที่ยวเยอะกว่านี้ มีชุมชนประชาสัมพันธ์สถานที่ ความสะอาดต่างๆสวนหย่อมที่พักผ่อนร่มๆควมร่มรื่น จุดพักผ่อน (ต้นไม้ที่ร่มรื่นสามารถนั่งพัก นั่งเล่นได้ควรมีต้นไม้มากกว่านี้จะทำให้บรรยากาศเย็นและสดชื่นมากกว่านี้แหล่งอาหารการกินที่รู้จักมากขึ้น ถนนและคอสระพานไม่เรียบ ร้านอาหาร ผลไม้ประจำอำเภอ ของที่ระลึก ปัจจุบันมีน้อย และมีที่จอดรถในการแวะซื้อของ ห้องน้ำให้สะอาด ห้องสุขา ห้องน้ำห้องน้ำสะอาด น่าจะมีรถรับส่งจากท่าเรือมาที่โบสถ์

Nodeที่2 ตลาดน้ำบางน้อย วัดไทร พิพิธภัณฑสถานตั้งเชียมสะ

นักท่องเที่ยวชอบ บรรยากาศดี เงียบสงบ ประทับใจ ใกล้กรุงเทพฯ สะดวก สบาย ไม่แออัด เป็นตลาดที่น่าเที่ยวชมยังคงความเป็นชุมชนวิถีไทยๆ อยู่ของกินราคาไม่สูงไม่แออัดมีความเป็นธรรมชาติคนใจดี อาหารอร่อยอยู่ติดแม่น้ำ อากาศดียังคงความเป็นวัฒนธรรมแบบเดิมๆ อยู่มีวิวที่สวยงามชอบวิถีธรรมชาติที่ยังอนุรักษ์ไว้รู้สึกว่าได้พักผ่อนชอบเที่ยวตลาดน้ำอยู่ใกล้วัดที่มาทำบุญประจำพ่อค้าแม่ค้าอัธยาศัยดี

เหตุผลที่ไม่ต้องการกลับมาอีก

ไม่มีอะไรน่าสนใจไม่แปลกใหม่

สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่ต้องการเพิ่ม

ห้องน้ำสาธารณะที่มีเจ้าหน้าที่ดูแลและป้ายบอกทางที่ชัดเจนรถประจำทาง ประชาสัมพันธ์ให้ตลาดบางน้อยเป็นที่รู้จักยิ่งขึ้น บริเวณในการเดินให้กว้างกว่านี้สถานที่ถ่ายรูปเพิ่มที่จอดรถที่ร่มรื่นเรือบริการตามลำคลอง ผ่านการประชาสัมพันธ์แบ่งเส้นทางเดินไป-กลับให้เป็นระเบียบเพราะเวลาเดินสวนกันสับสนวุ่นวายมาก ต้องการร้านค้าและความเป็นบางน้อยสินค้าเยอะกว่านี้สร้างรั้วกันไม่ให้คนตักน้ำที่นั่งพักผ่อนหรือรับประทานอาหารเพิ่มมากขึ้น

จากผลการสำรวจปัญหาเบื้องต้นของ Node ตลาดน้ำบางน้อย คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางการพัฒนาการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เกิดอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจมากยิ่งขึ้น ตามหัวข้อที่ 4.4

Nodeที่3 ตลาดเก่าบางนกแขวก วัดเจริญสุขาราม อาสนวิหารแม่พระบังเกิด

นักท่องเที่ยวชอบ บรรยากาศ ไม่แออัด เป็นธรรมชาติ ไม่ปรุงแต่ง แม่ค้ามีอัธยาศัยดี อาหารอร่อย ราคาถูก อากาศร่มรื่น เย็นสบายมาทานอาหาร นั่งสบายๆสถานที่ธรรมชาติ สวรรค์เดินทางสะดวกบรรยากาศบ้านๆ ต่างจังหวัด ธรรมชาติสมบูรณ์ วิธีชีวิตเดิมๆนอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังชอบวัดเจริญสุขารามวรวิหาร เพราะใกล้บ้านธรรมชาติสวยงามมาเลี้ยงปลา เย็นสบายสนุกดีชอบไหว้พระและนำผักผ่อนชอบมานั่งเล่นที่นี่ เวลาว่างก็มานั่งเล่นเลี้ยงปลาอาหารถูกอร่อยมานั่งเล่น ลมเย็นๆ ดูปลาอากาศดีและไม่วุ่นวายทำบุญ ไหว้พระใกล้ กทม.ได้มาเที่ยวสถานที่แปลกๆเคารพในองค์หลวงพ่อบรรยากาศย้อนยุค บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์สถานที่ไม่แออัด

เหตุผลที่ไม่ต้องการกลับมาอีก

นักท่องเที่ยวไม่ประทับใจอาหาร อาหารน้อยมาก

สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่ต้องการเพิ่ม

นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าอาหารแพงขึ้นเรื่อยๆ เป็นอาหารจากที่อื่น และต้องการศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว เว็บไซต์ของชุมชน แนะนำแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มความน่าสนใจ สถานที่จอดรถ ร้านค้า อาหาร ให้นำเสนอเพิ่มวิทยากรหรือผู้ให้ข้อมูลในแต่ละสถานที่สำคัญป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว ห้องน้ำที่สะอาดปลอดภัย ถึงชยะ ต้องการอาหารที่หายากไม่เคยทาน ไม่ใช่ของที่ทำได้ในกรุงเทพ ควรเพิ่มร้านอาหาร การบริการ ภูมิทัศน์ที่จอดรถน้อยสถานที่นั่งพักผ่อน

จากผลการสำรวจปัญหาเบื้องต้นของ Nodeที่3 ตลาดเก่าบางนกแขวก วัดเจริญสุขาราม อาสนวิหารแม่พระบังเกิด คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางการสร้างแนวทางการพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ตามหัวข้อที่ 4.3

4.3 การสร้างแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม

4.3.1 ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวก

วัดเจริญสุขารามวรวิหาร

วัดเจริญสุขารามวรวิหาร ตั้งอยู่ที่บ้านบางนกแขวก หมู่ที่ 5 ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร หน้าวัดติดกับคลองดำเนินสะดวก เป็นวัดโบราณไม่ทราบว่าใครเป็นผู้สร้าง ตกอยู่ในสภาพวัดร้างมานาน จนกระทั่ง พ.ศ. 2416 จึงได้มีการบูรณะขึ้นใหม่ โดยพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นร่วมปฏิสังขรณ์และสร้างใหม่ แล้วขออนุญาตตั้งวัด พ.ศ. 2426 สภาพของวัดจึงดีขึ้น ชาวบ้านเรียกชื่อวัดนี้ว่า วัดกลางคลองบ้าง วัดต้นชมพู่บ้าง ต่อมากระทรวงเกษตรธิการในสมัยนั้น ได้มาสร้างประตูน้ำ ชื่อว่าประตูน้ำบางนกแขวก ในที่ธรณีสงฆ์ของวัดนี้ ประตูน้ำสร้างเสร็จเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2451 ประชาชนก็พากันเรียกชื่อวัดอีกชื่อหนึ่งว่า วัดประตูน้ำบางนกแขวกและเรียกกันต่อมา จนกระทั่งสมัยพระอริการอาจ เป็นเจ้าอาวาส จึงได้ดำเนินการขออนุญาตเปลี่ยนชื่อวัดเสียใหม่ว่า วัดเจริญสุขารามและวัดนี้ได้รับวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. 2471

นับแต่พระอริการอาจเป็นเจ้าอาวาส ได้สร้างความเจริญให้แก่วัดอย่างมากและมั่นคง พระอริการอาจ เดิมจำพรรษาอยู่วัดบางคนทีใน ทายกทายิกาไปอาราธนาท่านมาเป็นเจ้าอาวาสวัดนี้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2426-2454 ท่านเป็นภิกษุที่มีจักขุพิการ ชาวบ้านเรียกชื่อท่านว่า “หลวงพ่อดามีต” แต่ท่านมีสุขภาพแข็งแรง ความรู้ดี ความประพฤติเรียบร้อย ปฏิปทาน่าเลื่อมใสเป็นบูรพาจารย์ของวัดนี้

เจ้าอาวาสต่อมา คือ พระราชเมธีสมุทรเขตต์ (เจียง วัฒนสุโร) ได้สร้างความเจริญแก่วัดสืบต่อมา นับเป็นบุญกุศลของผู้สร้างวัดและพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ที่ร่วมกันอุปถัมภ์ค้ำชูวัดนี้ให้รอดปากเหยี่ยวปากกาและมารศาสนามาได้ มาช่วยสร้างความเจริญแก่ประเทศชาติทั้งในด้านศาสนาและการศึกษาของชาติ

ในอดีตกาลวัดเจริญสุขาราม มีความเจริญทางด้านการศึกษา มาก มีโรงเรียนปริยัติธรรม เปิดการสอนนักธรรมมาตั้งแต่ พ.ศ. 2468 พ.ศ. 2478-2499 ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัดสมุทรสงคราม ผลิตครู ว. ครู ป. และครู ป.ม. ตั้งโรงเรียนประชาบาลและโรงเรียนมัธยมสามัญญ (โรงเรียนเมธีชุนหะวันวิทยาลัย) โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ ปัจจุบันยังมีโรงเรียนประถมโรงเรียนมัธยมและโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2499 พระเมธีสมุทรเขตต์ เจ้าอาวาสได้ทำรายงานขอพระราชทานยกฐานะวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกฐานะวัดเจริญสุขารามขึ้นเป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ตั้งแต่วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2500 ได้ประกอบ

พิธีเปิดป้ายนามที่ได้รับพระราชทานว่า “วัดเจริญสุขารามวรวิหาร” เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2500 มีจอมพลผิน ชุณหะวัณ เป็นประธาน ม.ล. ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และวัฒนธรรม พร้อมด้วยข้าราชการและผู้มีเกียรติจำนวนมากได้มาร่วมในพิธีนี้ สิ่งสำคัญของวัด ที่ควรชมและนมัสการ ได้แก่

1. พระอุโบสถสวยงาม ขนาด 3 ประตู ฝีมือประณีตน่าชม หน้าบันลวดลายสลักเป็นพระนารายณ์ 4 กร ทรงสุบรรณ
2. พระประธานในพระอุโบสถ พระนามว่า หลวงพ่อโต เป็นพระพุทธรูปศิลาแดง ปางมารวิชัย ขนาดหน้าพระเพลากว้าง 178 เซนติเมตร สูงจากฐานรองประทับนั่ง 208 เซนติเมตร เป็นพระพุทธรูปโบราณ นับถือกันว่าท่านศักดิ์สิทธิ์มากเดิมเป็นพระประธานในอุโบสถวัดร้างแห่งหนึ่ง ชื่อวัดหลุมดิน (วัดสุทธยาราม) ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พระอภิกขุเจ้าอาวาสวัดนี้ได้อัญเชิญมาประดิษฐานเป็นองค์พระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระปฏิมากรขนาดใหญ่และมีลักษณะงดงามมาก ทางวัดได้จัดให้มีงานนักขัตฤกษ์เป็นประจำทุกปี มีประชาชนเคารพนับถือ นมัสการสักการบูชาและปิดทองจำนวนมากมายทุกปี
3. พระวิหารจัตุรมุข สร้างมาประมาณ 30 ปี แล้ว สวยงามน่าชม หลังวิหารมีเจดีย์บรรจุอัฐิเจ้าอาวาสองค์แรก (ไกรนุช 2547)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

1. ทรัพยากรธรรมชาติ มีต้นไม้ที่ร่มรื่น มีคลองบางนกแขวก (คลองดำเนินสะดวก) ที่เชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำแม่กลอง

ภาพที่ 1 คลองบางนกแขวก

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม มีพระอุโบสถที่มีศิลปะการก่อสร้างเฉพาะตัวเพดานโบสถ์เป็นรูปโค้งคล้ายประทุนเรือ มีพระพุทธรูป “หลวงพ่อดโต” เป็นพระปฏิมากรรมสมัยสุโขทัยสร้างด้วยศิลาแลง ปางมารวิชัย ขนาดหน้าพระเพลากว้าง 178 เซนติเมตร สูงจากพื้นรองประทับนั่ง 208 เซนติเมตร เป็นพระพุทธรูปโบราณ

ภาพที่ 2 พระอุโบสถ

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 3 ศาลแป๊ะก๊ง

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสอาด ถ่ายภาพ

3. ทรัพยากรทางประเพณีและงานมหกรรมงานทั้งกระจาดทาน (ซีโกว) วันสารทจีนของ
ทุกปี

4. ทรัพยากรกิจกรรม ได้แก่ ไหว้พระ ปลดปล่อยปลา ทำบุญ หน้าวัด เลี้ยงปลา “วังมัจฉา” เดิน
เที่ยวบริเวณริมคลองมีของขายทั้งในน้ำและบนบก ปั่นเรือชมธรรมชาติ ชมอนุสรณ์ผู้กระเบิดสมัย
สงครามโลกครั้งที่ 2

ภาพที่ 4 วังมัจฉา

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 5 อนุสรณ์ลูกระเบิดสมัยสงครามโลก

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 6 บริเวณริมคลองมีของขายมากมาย

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสอาด ถ่ายภาพ

5. ทรัพยากรด้านการบริการ ในบริเวณวัดสามารถจอดรถยนต์ได้ประมาณ 30 คัน มีบริการห้องสุขาชาย - หญิง สามารถเดินทางโดยรถประจำทางเส้นทางหลวงชนบท ส.ส. 6002 ผ่านที่ว่าการอำเภอบางคนที คลองบางคนที อสนวิหารพระแม่บังเกิด ข้ามคลองบางนกแขวก ประมาณ 1 กิโลเมตร ทางเข้าวัดอยู่ขวามือตรงด้านซ้ายเป็นบ้านปลาทับทิมแม่กลองรีสอร์ท

ภาพที่ 7 ที่จอดรถภายในวัด

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ตลาดเก่าบางนกแขวก

ตลาดเก่าบางนกแขวกเป็นตลาดเก่าอายุกว่า 150 ปี สมัยก่อนจะมีนัดทางน้ำทุกวันบริเวณปากคลองบางนกแขวกในช่วงเวลาเช้ามีด ย้อนกลับไปเมื่อหลายปีก่อน “ตลาดเก่าบางนกแขวก” เป็นแหล่งการค้าที่คึกคัก เพราะเป็นตลาดริมแม่น้ำที่เชื่อมตั้งแต่คลองดำเนินสะดวกกับคลองแม่กลอง เมื่อสมัยยังไม่มีถนนมักจะมีพ่อค้าแม่ค้ามาจอดเรือตั้งแต่เช้ามีดและผู้คนก็เริ่มทยอยออกมาจับจ่ายซื้อสินค้าทั้งชนิดของสด ของแห้ง ที่มีให้เลือกสรรกันละลานตา แต่สินค้าหลักคือน้ำตาลมะพร้าว มะม่วง พืชผักต่างๆ โดยจะเปิดขายกันทุกวัน เริ่มขึ้น 2 คำ 7 คำ และ 12 คำ ตั้งแต่เวลา 06.00 – 12.00 น. แต่เมื่อความเจริญคืบคลานเข้ามาและมีถนนตัดผ่าน ความคึกคักเหล่านั้นก็เริ่มเลือนหายไป

ปัจจุบันวิถีชีวิตแบบอดีตก็ยังคงอยู่ แต่อาจจะไม่พลุกลามนักด้วยผู้คนเหมือนในวันวาน ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ผิดแปลกไปจากเมื่อครั้งแต่ก่อนมากมายนัก ด้วยพ่อค้าแม่ค้ายังใช้เรือแจวนำผัก ผลไม้ ดอกไม้และอาหาร เช่น ผักไถ่ กุ้งสดร้านแตงที่ใช้กุ้งแม่น้ำตัวใหญ่ปรุงที่แพและยกขึ้นเสิร์ฟแบบไม่หวงเครื่องหรือจะเป็นก๋วยเตี๋ยวหมูกะลามะพร้าวโบราณของร้านใบตอง ขนมจีนชานน้ำใสแจ่มลอนที่ทำมาจากเนื้อปลากลาย ขนมปังหน้าหมูพร้อมกับอากาศเครื่องเคียงรสชาติที่ชิมแล้วติดลิ้น ข้าวต้มแห้ง ขนมหวาน แม้แต่กาแพโบราณหรือพืชสมุนไพรที่ตลาดอื่นๆ ไม่เคยเห็น แต่เห็นที่ตลาดบางนกแขวกนำมาวางขายคือ มะม่วงหาวมะนาวโห่ ซึ่งนับว่าเป็นของเด่นอีกชนิดหนึ่ง เป็นต้น

นอกจากจะผลิตเพลินไปกับการซื้อของที่แม่ค้าพายเรือมาขายแล้ว บนฝั่งยังมีห้องแถวไม้ และร้านเก่าๆ อายุนับร้อยปีปรากฏให้เห็น เช่นร้านต่อเรือ ร้านขายยา ร้านทอง ร้านขายเครื่องมือ เกษตร ฯลฯ รวมถึงก๋วยเตี๋ยวนู๋เป๊ะอันเลื่องชื่อ ฯลฯ

วิถีชีวิตของคนบางกอกเขวงยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมสำหรับผู้ที่ไม่ต้องการเสียง อึกทึกหรือความจอแจ ที่ตลาดบางกอกเขวงแห่งนี้ เหมาะสมอย่างยิ่งเป็นวันหยุด ตลาดเก่าบางกอก เขวง

สามารถเที่ยวชมได้ในวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ เวลา 08.00-17.00 น.

การเดินทาง

- รถยนต์ ไปตามทางหลวงหมายเลข 35 ถนนสายธนบุรี-ปากท่อ (พระราม 2) ผ่านสี่แยก มหาชัย-นาเกลือ ประมาณหลักกิโลเมตรที่ 63 จะมีทางแยกต่างระดับเข้าตัวเมือง สมุทรสงครามผ่านตัวเมืองแล้วเข้าทางหลวงหมายเลข 325 (สมุทรสงคราม-บางแพ) ประมาณ 6 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าถนนอัมพวา-บางกอกเขวง ขับตรงไปจนถึงอาสนวิหาร แม่พระบังเกิด ขึ้นสะพานข้ามคลองแล้วเลี้ยวซ้าย เข้าไปไม่ถึง 100 เมตร
- รถโดยสารประจำทาง บริษัท ขนส่ง จำกัด เปิดบริการเดินรถ กรุงเทพ-สมุทรสงคราม โดยมีรถจากขนส่งสายใต้ ถนนบรมราชชนนีทุกวัน ตั้งแต่เวลา 05.50-21.00 น
- รถตู้ ขึ้นที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ หมอชิต ปิ่นเกล้า ตลาดบางปะแก้วและบางนา ไปถึงแม่ กลอง แล้วต่อรถสายแม่กลอง-บางกอกเขวง
- รถไฟ จากสถานีรถไฟวงเวียนใหญ่ มีรถไปสายวงเวียนใหญ่-มหาชัย ออกทุกวัน โดยให้ลง รถไฟที่สถานีรถไฟมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ข้ามเรือจากท่ามหาชัยไปฝั่งท่าฉลอม เพื่อ ไปต่อรถไฟที่สถานีรถไฟบ้านแหลมไปยังจังหวัดสมุทรสงคราม ติดต่อตารางรถไฟได้ที่ สถานีรถไฟวงเวียนใหญ่ โทรศัพท์ 02-465-2017 หรือเว็บไซต์ของการรถไฟแห่งประเทศไทย www.srt.or.th (อุดม 2552)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรทางธรรมชาติ มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน

ภาพที่ 8-9 บรรยากาศตลาดเก่าบางนกแขวกริมแม่น้ำแม่กลอง

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่และเรือนแถวไม้อายุกว่า 100 ปี ปลูกติดต่อกัน เป็นตลาดริมน้ำในชุมชนปากคลองบางนกแขวก มีศาลเจ้าพ่อปู่

ภาพที่10-13 วิธีชีวิตและเรือนแถวไม้

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 14 ศาลเจ้าพ่อปู่

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 15-16 ทางเดินเข้าบริเวณตลาดเก่าบางนกแขวก

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ทรัพยากรทางด้านกิจกรรม รับประทานอาหารรสชาติแบบดั้งเดิม เช่น ก๋วยเตี๋ยวเรือ ก๋วยเตี๋ยวหมู ผัดไทกุ้งแม่น้ำ ข้าวแห้ง น้ำสมุนไพร ขนมเปี๊ยะโบราณ พร้อมชมบรรยากาศริมแม่น้ำกลอง ซื้ององฝักและผลไม้ตามฤดูกาลของสมุทรสงคราม

ภาพที่ 17 ร้านขายกาแฟ

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 18 แก้วก๋วยเตี๋ยวหมู

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 19-20 ก๋วยเตี๋ยวเรือ

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 21-22 ข้าวแห้งเฮียเกียรติ

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 23-24 ผัดไทกั่มน้ำ (เจ้แตน)

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 25 น้ำสมุนไพรสีรุ้ง

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 26-27 เจ๊ขวยซาလာเปา

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 28-29 มะม่วงหาวมะนาวโห่และลูกม่อน

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 30-33 ของฝากจากสมุทรสงคราม เช่น น้ำตาล มะพร้าว ก๊วยเบรกแตก น้ำพริก
ต่าง ๆ

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 34 ร้านไต้ปั้นขนมปังกรอบ

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

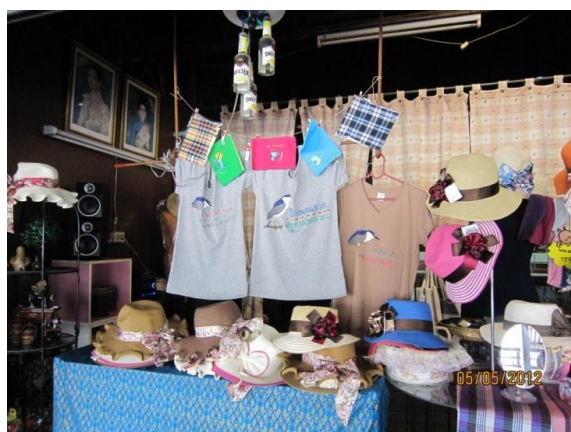
ภาพที่ 35 ขนมเปี๊ยะโบราณ

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 36-37 ร้านเฮง เฮง/กาแฟโบราณ

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 38 ของที่ระลึก ร้านนกแขวก

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 39 โคมไฟจากกะลามะพร้าวและของเล่นโบราณ

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 40 พวงกุญแจและสร้อยต่างๆจากกะลามะพร้าว

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 41 ขยายต้นไม้ เช่น ต้นมะม่วงหาวมะนาวโห่

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 42 ถ่ายรูปกับที่เติมน้ำมันเชลล์โบราณ

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 43 มุมถ่ายรูป

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ทรัพยากรบริการ มีที่จอดรถยนต์สามารถจอดได้ประมาณ มีบริการนั่งเรือฟรีไปสวนมะม่วงหาวมะนาวโห่ มีบริการรถโดยสารประจำทาง รถตู้ รถไฟ

ภาพที่ 44-45 ลานจอดรถที่ตลาดเก่าบางนกแขวก

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 46 ลงเรือฟรีไปสวนมะม่วงหาวมะนาวโห่

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

อasnวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก

ปี พ.ศ. 2378 พระสังฆราชกูรเวอร์ซีได้รับมอบหมายโดยพระสันตะปาปาจากกรุงโรมให้ทำหน้าที่เป็นพระสังฆราชแห่งสยาม โดยมีเขตการปกครองคือประเทศไทย ลาว เขมร มาเลเซีย พม่า และสิงคโปร์ ท่านได้เชิญคุณพ่ออัลบลังค์ ที่มีความชำนาญด้านภาษาจีนจากประเทศสิงคโปร์ให้มาช่วยงานอภิบาลสัตบุรุษคนไทยเชื้อสายจีนที่วัดกาลหว่าร์ ตลาดน้อย กรุงเทพฯ ในระหว่างการเดินทางมาของคุณพ่ออัลบลังค์ ได้ผ่านแม่น้ำแม่กลองและได้พบกับครอบครัวคาทอลิกชาวจีนจำนวน 8 ครอบครัวที่ย้ายมาวัดกาลหว่าร์ มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในคลองสี่หมีน

เมื่อคุณพ่ออัลบรังก์ได้รับแต่งตั้งขึ้นเป็นพระสังฆราชแห่งประเทศจีน พระสังฆราชปัลเลอรั กัวร์ท จึงแต่งตั้งคุณพ่อคือปองคี่ให้ดูแลกลุ่มคริสตชนแทน

ในปีพ.ศ. 2390 มีคริสตชนประมาณ 200 คน พวกเขาได้ช่วยกันสร้างวัดขึ้นในที่ดินของ ฟรังซิสโก ไ้ เป็นเรือนไม้ หลังคามุงจาก มีชื่อว่า “วัดศาลาแดง” หรือบางคนเรียกว่า “วัดรางยาว” ตามลักษณะของสีทาวัดและทำเลที่ตั้งอยู่ริมคลองที่ชาวจีนชุดต่อกับแม่น้ำเพื่อนำน้ำมาทำสวนผัก มีรูปร่างเป็นรางส่งน้ำ

ในปี พ.ศ. 2393 เมื่อจำนวนสัตบุรุษเพิ่มมากขึ้น คุณพ่อมาแรงจึงทำการย้ายวัดมาอยู่ที่ ปากคลองบางนกแขวก ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงสั่งขุดเชื่อม ระหว่างแม่น้ำแม่กลองกับแม่น้ำท่าจีน เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่มุ่งไปสู่กรุงเทพฯ และได้สร้าง วัดหลังใหม่นั้นโดยมีนามชื่อ “แม่พระบังเกิด”

ปี พ.ศ. 2433 คุณพ่อเปาโลซัลมอนหรือที่ชาวบ้านเรียกท่านว่า “คุณพ่อเปา” ซึ่งมีรูปปั้น ท่านอยู่ที่บริเวณหน้าบ้านพักพระสงฆ์ ได้เริ่มลงมือสร้างวัดหลังนี้ให้เป็นรูปร่างขึ้นมา โดยได้รับทุน สนับสนุนจากญาติพี่น้องของท่านในฝรั่งเศส จากคณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส จากกรุง โรมและผู้ใญ่บุญ โดยสร้างไปหาทุนสนับสนุนไปจนแล้วเสร็จ ทำพิธีเสกและเปิดอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2439 ส่วนวัสดุของวัดหลังเก่าได้ถูกนำไปสร้างไว้ที่คลองขวางล่าง โดยมีนามชื่อว่า “วัดพระแม่อุปถัมภ์” หรือ ชาวบ้านเรียกว่า “วัดโน” ลักษณะเด่นของอาสนวิหารนี้ คือเป็นวัดที่สร้างมานานกว่าหนึ่งศตวรรษมาแล้ว เป็นศิลปะแบบโกธิคที่สร้างด้วยอิฐเผา ผนังฉาบ ด้วยปูนดำกับน้ำเชื่อมจากอ้อยใสสีดำ ประดับด้วยกระจกสีที่สวยงามจากประเทศฝรั่งเศสที่เป็น เรื่องเล่าของพระนางมารีย์พรหมจารีย์จากพระคัมภีร์และภาพของบรรดานักบุญชายหญิง ครั้งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 มีบางส่วนของวัดและภาพกระจกสีได้รับความ

กระทบกระเทือนเสียหายดังนั้นคุณพ่อเจ้าอาวาสจึงได้มีการบูรณะซ่อมแซมเรื่อยมา

ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 สังฆมณฑลราชบุรี ได้ทำการบูรณะวัดครั้งใหญ่เพื่อเตรียมฉลอง ครบ 100 ปี ในปี 2539 ดังนั้นอาสนวิหารแห่งนี้ จึงเป็นวัดที่สวยงามและเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย เป็นของขวัญจากพระเจ้าให้กับชาวคาทอลิกทุกคน ที่จะระลึกถึงและดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ในหมู่ของเขาเองและกับคนอื่นๆ ตลอดไป (แผ่นพับ อาสนวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก)

โบสถ์แม่พระบังเกิด ตั้งอยู่ที่ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที ห่างจากจังหวัด สมุทรสงคราม ประมาณ 16 กิโลเมตร ปัจจุบันเป็นโบสถ์เก่าแก่อายุกว่า 100 ปี ของศาสนาคริสต์ เป็นอาคารรูปไม้กางเขน สถาปัตยกรรมแบบโกธิค (Gothic) ภายในตกแต่งด้วยภาพเขียนกระจกสี

Stain Glass และประติมากรรมปูนปั้นแบบนูนสูง ลงสีสวยงามจากอิตาลี ดินแดนศิลปินเอกของโลก (กันตพล เชื้อสะอาด, บุญช่วย เทียวประเสริฐ 2542) **การเข้าชม** ควรติดต่อขออนุญาตจากบาทหลวงผู้รับผิดชอบก่อนล่วงหน้า เพื่อติดต่อวิทยากรบรรยาย โทร. 0 34-76 -1347

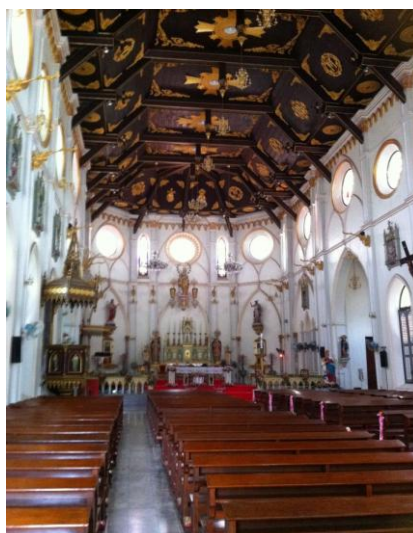
การเดินทาง

อาสนวิหารแม่พระบังเกิด (โบสถ์บางนกแขวก) ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลบางนกแขวก ไปตามเส้นทางสายสมุทรสงคราม-บางนกแขวก (เส้นทางเดียวกับอุทยาน ร. 2) เข้าไปประมาณ 5 กิโลเมตร อาสนวิหารแม่พระบังเกิดอยู่เลยแยกสะพานสมเด็จพระอัมรินทร์ไปประมาณ 100 เมตร

ภาพที่ 47 ด้านหน้าอาสนวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 48 ภายในอาสนวิหาร

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

วัดโพธิ์งาม

วัดโพธิ์งาม ตั้งอยู่ที่บ้านโพธิ์งาม หมู่ที่ 2 ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัด

สมุทรสงคราม

วัดโพธิ์งามเป็นวัดโบราณ ไม่ทราบว่าเป็นผู้สร้างมีทั้งความเจริญและเสื่อมทรุด แต่ก็ยังสามารถรักษาสถานภาพของวัดมาได้จนทุกวันนี้ ผู้ที่ปฏิสังขรณ์สืบต่อกันมาก็คงเป็นเจ้าของอาวาสและประชาชน ในตำบลนี้โดยเฉพาะตระกูล ชุณหะวัณ ได้อุทิศทรัพย์ทำนุบำรุงทั้งวัดเจริญศุขารามและวัดโพธิ์งามอยู่เสมอ มีเจดีย์ใหญ่ บรรพจักษุของบรรพบุรุษตระกูลชุณหะวัณอยู่ที่วัดโพธิ์งามนี้

แต่เดิมวัดโพธิ์งามขึ้นอยู่กับตำบลสี่หมื่นแขวงเมืองราชบุรี ภายหลังมีการแบ่งเขต จังหวัดราชบุรีกับจังหวัดสมุทรสงครามใหม่ วัดโพธิ์งามจึงมาอยู่ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม วัดโพธิ์งามได้ขออนุญาตตั้งเป็นวัดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2396 คงมีเจ้าอาวาสสืบต่อกันมาโดยตลอด จนกระทั่ง พ.ศ. 2426 พระอธิการเงิน เป็นเจ้าอาวาส ได้ร่วมแรงร่วมใจกับนายไข ชุณหะวัณ (บิดาจอมพลผิน ชุณหะวัณ) และเงินคง ช่วยกันปฏิสังขรณ์ซ่อมและสร้างอุโบสถ กุฏิสงฆ์และหอดฉัน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งศาลาการเปรียญและศาลาท่าน้ำจนกระทั่ง พ.ศ. 2474 พระอธิการเงินมรณภาพด้วยโรคชรา เจ้าอาวาสต่อมา ได้แก่ พระครูธรรมรัตนาภิรักษ์ (ไธ้) พระอาจารย์จ้อย พระครูใบฎีกาวิไล ปณญศิริ ก็ได้ดำเนินรอยตามทั้งก่อสร้างปฏิสังขรณ์และซ่อมแซมสิ่งที่ทรุดโทรมให้ดีขึ้น ต่อมาศาลาการเปรียญและศาลาท่าน้ำ ถูกภัยธรรมชาติคุกคามไม่สามารถซ่อมแซมได้ จอมพลผิน ชุณหะวัณและญาติ ได้ร่วมกันสร้างถวายให้ใหม่ทั้ง 2 หลังวัดนี้ได้รับวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2450

วัดโพธิ์งาม เป็นวัดที่สวยสง่าวัดหนึ่งในลำคลองแม่กลอง ได้รับการยกย่องว่าเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างในสมัยหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. 2467 ระหว่างวันที่ 21 – 24 เมษายน 2467 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จโดยทางเรือและได้ประทับแรมที่วัดนี้ด้วย

สิ่งสำคัญของวัด ที่ควรชมและนมัสการ ได้แก่

1. พระประธานประจำอุโบสถหลังเก่า เรียกว่า หลวงพ่ออ้อย เป็นพระศิลาแดง ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 145 เซนติเมตร สูง 200 เซนติเมตร จากฐานที่รองประทับนั่ง
2. พระพุทธรูปหล่อด้วยโลหะ ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 154 เซนติเมตร สูง 210 เซนติเมตร เป็นพระประธานประจำอุโบสถหลังใหม่
3. กุฏิทรงไทยทั้งหมด
4. เจดีย์โบราณหน้าวัดริมแม่น้ำแม่กลอง
5. วังมัจฉาหน้าวัด เขตอภัยทาน มีปลาตะเพียนทองมากมายนำดูชม

การเดินทาง วัดโพธิ์งามอยู่ห่างจากวัดเจริญสุขาราม ประมาณ 1 กิโลเมตร ออกจากวัดเจริญ
 สุขาราม เลี้ยวขวา ซ้ำมคลองตาเมีย ถนนเดียวกัน บางนกแขวก-ราชบุรี วัดโพธิ์งามอยู่ซ้ายมือ
 ทางน้ำ วัดติดกับแม่น้ำแม่กลอง เดินทางโดยทางเรือก็สะดวก (ไกรนุช 2547)

ภาพที่ 49 ป้ายหน้าวัดโพธิ์งาม

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 50 อุโบสถ

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

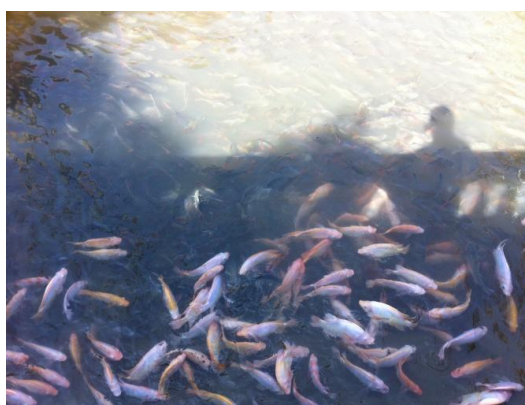
ภาพที่ 51 พระพุทธรูปภายในวัด

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 52 ความร่มรื่นภายในวัด

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

ภาพที่ 53 ปลาตะเพียนหางแดงที่อยู่แม่น้ำแม่กลองหลังวัดโพธิ์งาม ที่เรียกว่า “วังมัจฉา”

แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสะอาด ถ่ายภาพ

4.3.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

4.3.2.1 หน่วยงานภาครัฐ (เทศบาลตำบลบางนกแขวก)

ผลจากการสัมภาษณ์ของหน่วยงานภาครัฐ (เทศบาลตำบลบางนกแขวก) พบว่า บทบาทสำคัญหนึ่งคือการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนโดยส่วนร่วม โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวจะมีแนวทางชัดเจนคือเมื่อปี 2554 งบประมาณส่วนใหญ่ของเทศบาลได้มุ่งไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยเฉพาะวัดเจริญสุขารามเป็นจำนวนมาก เนื่องจากว่าวัดเจริญเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเก่าแก่ของตำบลบางนกแขวก เป็นแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งด้านพื้นที่ที่กว้างขวาง โดยมีลานจอดรถ หิ้งน้ำ พื้นที่ค้าขายอีกทั้งยังเป็นศูนย์กลาง

ของตำบลบางนกแขวก เนื่องจาก ปัจจุบันมีรถแมคคิงอยู่ระหว่างแม่กลอง บางนกแขวก ราชบุรี มาจอดอยู่ตรงหน้าวัดเจริญเป็นหลัก และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ เทศบาล ชุมชนและวัด เปิดพื้นที่ให้มีการพัฒนาาร่วมกันได้อย่างเต็มที่โดยเทศบาลตำบลบางนกแขวกจะพิจารณาจากความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญคือการทำประชาคมก่อนเสมอ นอกจากนี้เทศบาลตำบลบางนกแขวกยังได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คือ การพัฒนาขยายเส้นทางเดินริมน้ำจากวัดเจริญมาเชื่อมกับตลาดเก่าบางนกแขวกริมแม่น้ำแม่กลอง ให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น (ปัจจุบันมีทางเดินแต่แคบ) และในส่วนของตลาดเก่าบางนกแขวก ได้จัดการสนับสนุนจำพวกโต๊ะเก้าอี้ ศาลานั่งเล่นและทานอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวและแพขนาดใหญ่โดยนำจากหน้าสำนักงานไปไว้ที่ตลาดเพื่อให้นักท่องเที่ยวลงไปรับประทานอาหารได้ รวมถึงแนวคิดการขยายถนนด้านหลังตลาดให้กว้างขึ้นและทางเข้าให้มันกว้างสามารถเดินเข้า-ออกได้สะดวกและมีที่จอดรถได้ด้วย รวมถึงห้องน้ำสาธารณะด้วยแต่ยังหาพื้นที่จากชาวบ้านอยู่ ทั้งนี้ในการพัฒนาตลาดเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยังมีปัญหาความขัดแย้งที่ต้องแก้ไขอยู่อีกมากพอสมควร ซึ่งทางเทศบาลต้องการให้ชุมชนไปในทางเดียวกันให้หมด หมายความว่าชุมชนดูแลตลาดของตัวเองโดยที่เทศบาลเข้าไปช่วยเหลือเฉพาะเท่าที่จำเป็นก็พอ ซึ่งตอนนี้เทศบาลต้องไปช่วยอยู่ตลอดเวลา ชุมชนยังไม่ได้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมเท่าที่ควรนัก จึงทำให้การพัฒนาตลาดเก่าบางนกแขวกช้ากว่าที่ควรจะเป็นไปตามกระแสการท่องเที่ยว(จิระพัฒน์ มีผล, ปลัดเทศบาลตำบลบางนกแขวก, 2555 : สัมภาษณ์, 20 เมษายน)

จิระพัฒน์ มีผล ปลัดเทศบาลตำบลบางนกแขวก ยังได้สรุปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ตำบลบางนกแขวกไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมมีทิศทางที่เทศบาลต้องเดินเข้าไปมีส่วนร่วมกับประชาชน ทุกอย่างต้องขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชน หากเมื่อใดที่ประชาชนไม่เห็นด้วยแต่ยังเดินหน้าทำต่อมักจะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เมื่อโครงการใด ๆ ได้รับฉันทามติจากประชาชนแล้วเทศบาลจะเป็นคนดำเนินการให้แล้วประชาชนร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยเสมอ และชุมชนที่ประธานชุมชนมีความเข้มแข็งที่สุดมีอยู่ 2 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านโพธิ์งาม (หมู่ 2, 3) โดยนายนายสิทธิชัย ทองเชื้อ เป็นประธานชุมชนและชุมชนวัดเจริญสุขาราม (หมู่ 4, 5) โดยนายอดิศร จิตรแก้วผดุง เป็นประธานชุมชน

ส่วนการติดตามประเมินผลการทำงานของเทศบาลตำบลบางนกแขวกนั้นประชาชนมักจะให้ความสำคัญกับเรื่องที่เป็นปัญหาในสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่า เช่น ไฟดับ โทรศัพท์เสีย ถนนเป็นหลุม ประชาชนจะแจ้งเข้ามาและจะติดตามประเมินผลการทำงาน หรือร้องเรียนมาเรื่อย ๆ จนกว่าจะแก้ปัญหาได้ ซึ่งชาวบ้านจะเฝ้าระวังบ้านเมืองของตนเองเป็นสำคัญ หากให้ประเมิน

การเกิดเป็นความเข้มแข็งของชุมชนน่าจะอยู่ประมาณ 80-100 เปอร์เซ็นต์ทีเดียว ทั้งนี้ยังอธิบายถึงงบประมาณที่จัดสรรในการพัฒนาพื้นที่จะเน้นหนักไปพื้นที่สาธารณะ เช่น ทางเดินเท้า ศาลาพักผ่อน ไฟฟ้า ถนนหนทาง อาคารอเนกประสงค์ เป็นต้นจะไม่พัฒนาที่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ส่วนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาจะมีไม่มากนักเพื่อเวลาส่วนใหญ่จะใช้ไปกับการทำสวนมะพร้าวหรือการเกษตรมากกว่า (ชนิษฐา ทองเชื้อ, รองนายกเทศมนตรีตำบลบางนกแขวก, 2555 : สัมภาษณ์, 21 เมษายน)

4.3.2.2 กลุ่มประชาชนทั่วไป(ชาวบ้าน) มีส่วนร่วมและความต้องการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

วัดเจริญสุขาราม

ผลจากการสัมภาษณ์ของกลุ่มประชาชนทั่วไป(ชาวบ้าน)ตามแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวก พบว่า สุดา จันทมุกดา อายุ 64 ปี เป็นข้าราชการบำนาญ และอาศัยอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่เกิด ตั้งบ้านเรือนอยู่ปากทางเข้าวัดเจริญสุขาราม ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการ (เทศบาลตำบลบางนกแขวก) ว่า การช่วยเหลือของเทศบาลต่อแหล่งท่องเที่ยว (วัดเจริญสุขาราม) นั้นจะเน้นไปที่จุดใหญ่ ๆ ที่มีงบประมาณสูง ๆ ที่ชาวบ้านไม่สามารถจัดสรรหามาได้ เช่น ที่จอดรถ เต็นท์ขายของ เป็นต้น รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ที่จัดสนับสนุนด้านงบประมาณให้กับชาวบ้านทำกิจกรรมเช่น กิจกรรมตามประเพณี กิจกรรมของผู้สูงอายุ เป็นต้น ส่วนบทบาทของชาวบ้านกับการมีส่วนร่วมจะเน้นหนักไปที่การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การประชุมกองทุนหมู่บ้าน กองทุน SML และที่สำคัญการช่วยเหลือเกี่ยวกับทางวัดเจริญสุขาราม หากคิดเป็นร้อยละแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนของชุมชนประมาณ ร้อยละ 60 ซึ่งจำนวนนี้มักจะเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับแหล่งท่องเที่ยวด้วยนั่นเอง ส่วนการเข้าไปดูแลผลประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัดจะมีคณะกรรมการดูแลอยู่แล้วจะมีบทบาทเฉพาะการเข้าไปร่วมในกิจการทั่วไปมากกว่า มันเหมือนเป็นบทบาทหนึ่งที่ต้องเข้าไปดูแล อยู่ในรูปของคณะกรรมการพัฒนาวัดเจริญสุขาราม ซึ่งมีอยู่ประมาณ 16 คน โดยมีเจ้าอาวาสวัดเจริญสุขารามเป็นประธาน ซึ่งลักษณะการดูแลกิจการของคณะกรรมการพัฒนาวัดเจริญสุขารามคือ เช่น ดูแลเรื่องที่จอดรถ ที่ค้าขาย รถเข้า-ออก ส่วนห้องน้ำมีการจ้างคนดูแลเดือน 1,500 บาท และจ้างอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เพื่อมาดูแลความเรียบร้อยในช่วงกิจกรรมงานประเพณีของทางวัดอีกด้วย ส่วนผู้ที่ เป็นพ่อค้าแม่ค้า ที่ไม่มีเวลามีส่วนร่วมในกิจกรรมหลักของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว มักจะแสดงออกในรูปของการบริจาคเงิน สิ่งของช่วยเหลือ รวมถึงร่วมทำความสะอาดภายในแหล่งท่องเที่ยวเป็นสำคัญ (สุดา จันทมุกดา, 2555: สัมภาษณ์, 20 เมษายน)

นอกจากนี้คุณสุดา จันมุกดา ยังแสดงความคิดเห็นถึงบทบาทสำคัญของพระในวัดเจริญสุขารามส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวมากนัก แต่จะไปมีบทบาทเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านร้านค้า การเช่าร้าน การซื้อเรือมาให้นักท่องเที่ยวได้นั่ง ตู้อาหารปลา เป็นต้นซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ไม่ใช่สิ่งที่เป็นหลักที่พระสงฆ์จะต้องมีบทบาทสำคัญนั่นเอง แต่ถึงอย่างไรผลประโยชน์มหาศาลจากการท่องเที่ยววัดเจริญสุขารามก็จะนำไปสู่การพัฒนาวัดเป็นสำคัญ หากเมื่อพิจารณาหน้าที่ของการมีบทบาทของตนเองก็มีเพียงร้อยละ 30 เท่านั้นที่จะเข้ามาช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ยังมีกลุ่มอื่น ๆ ที่สามารถทำให้แหล่งท่องเที่ยวประสบความสำเร็จอย่างเต็มที่ได้อีกมี กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น (นายกเทศมนตรีตำบลบางนกแขวกและทีมผู้บริหาร) ปลัดเทศบาลตำบลบางนกแขวกและข้าราชการประจำ 2 กลุ่มหลักนี้มีอำนาจงบประมาณ และกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถที่จะขับเคลื่อนพัฒนาการท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จได้ ส่วนกลุ่มชาวบ้านที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับแหล่งท่องเที่ยว และชาวบ้านทั่วไปจะมีพลังขับเคลื่อนยังน้อยอยู่ แต่ถึงอย่างไรต้องอาศัยความร่วมมือกันคิด/ทำด้วยกันทุกฝ่ายจึงจะสำเร็จได้ (สุดา จันมุกดา, 2555: สัมภาษณ์, 20 เมษายน)

ตลาดเก่าบางนกแขวก

ชูศรี บรรพชาวิมลเชษฐ อายุ 55 อยู่บ้านเลขที่ 37 ม.1 ต.บางนกแขวก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม อาชีพหลักคือขายผักไทกึ่งแม่บ้าน (อาหารประจำตลาดเก่าบางนกแขวก) ได้อธิบายเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก่าบางนกแขวกไว้ว่า ชุมชนปากคลองบางนกแขวก (หมู่ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนยังน้อยมาก ยังมีความรู้สึกถึงความขัดแย้งแฝงอยู่ในการบริหารจัดการชุมชน ข่าวสารต่าง ๆ ยังถึงมือชาวบ้านน้อยมาก ทั้งนี้บทบาทสำคัญของผู้นำท้องถิ่นกับชุมชนยังไม่สามารถประสานกันได้อย่างลงตัวนัก การประชุมของชาวบ้านยังมีสาระการพัฒนาตลาดเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยังน้อยอยู่ การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ (เทศบาลตำบลบางนกแขวก)อยู่ในระดับที่ถือว่าน้อย ดังนั้นการขับเคลื่อนให้ตลาดเก่าบางนกแขวกประสบผลสำเร็จได้ต้องมีเทศบาลตำบลบางนกแขวก มีชุมชน ประชาชนที่เข้มแข็งและกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมกันประสานงานที่ดีต่อกันจึงจะเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาตลาดเก่าบางนกแขวกให้สำเร็จได้ (ชูศรี บรรพชาวิมลเชษฐ, 2555: สัมภาษณ์, 20 เมษายน)

บุญยิ่ง เสนักษิต อายุ 77 ปี อยู่ที่ร้านขายยาโบราณ เลขที่ 51- 52 ม. 1 ต.บางนกแขวก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม อาศัยอยู่ในชุมชนนี้ตั้งแต่เกิด ได้อธิบายเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก่าบางนกแขวกไว้ว่า ตลาดเก่าบางนกแขวกมีความเหมาะสม

ดีมากสำหรับการท่องเที่ยวแต่การร่วมมือร่วมใจกันมีน้อยมาก ขาดความสามัคคีในชุมชนไม่ค่อยช่วยเหลือเกื้อกูลกันนัก เพราะคนที่เป็นนักท่องเที่ยวมาจ้างบ่อนให้ได้ยืมว่า “ถ้าคนชุมชนมีความสามัคคีกันร่วมมือกันตลาดเก่าบางนกแขวกสามารถทำให้พัฒนาขึ้น เจริญขึ้นได้ไม่ยาก บรรยากาศดีมาก” ในความต้องการของยายแล้วอยากให้คนมาเที่ยวเยอะ ๆ เพราะสถานที่ที่มีความเป็นประวัติศาสตร์น่าสนใจ เช่น เป็นที่พักของชาวญี่ปุ่น เป็นการการค้าขายของคนจน และชาวสวน เป็นโรงผืนดั้งเดิมที่มีตรอกโรงผืนให้เห็นอยู่ (บุญยิ่ง เสนักกษิต, 2555 : สัมภาษณ์, 20 เมษายน)

สมเกียรติ พริงถาวร อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 42 ม.1 ต.บางนกแขวก อ.บางคนที จ.

สมุทรสงคราม อาศัยอยู่มาตั้งแต่เกิด ได้อธิบายเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก่าบางนกแขวกไว้ว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่มีร้านขายของจะเป็นคนพื้นที่ร้อยละ 80 ร้อยละ 100 เป็นชาวจีนแต่จิวกัน การค้าขายจะเริ่มขายกันในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ซึ่งจะมีอาหารที่มีชื่อเสียงคือ ผัดไทกุ้งแม่น้ำ ข้าวแห้งข้าวต้มไก่ กวยเตี๋ยวกะลา บะหมี่ปู น้ำมะม่วงหวานมะนาวให้ รวมถึงอาหารคาวอีกจำนวนมากเช่น ขนมจีน ขนมจีบซาลาเปา หอยทอด เป็นต้น ส่วนของหวานก็มีจำนวนพวก ก๋วยเตี๋ยวกล้วยปิ้ง น้ำตาลปี๊บแท้ กาแฟโบราณ ทองหยิบ ทองหยอด ข้าวเหนียวมะม่วงตามฤดูกาล

สมเกียรติ พริงถาวร เป็นประธานกรรมการตลาดเก่าบางนกแขวก ได้ชี้แจงให้ทราบว่า

บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ (เทศบาลตำบลบางนกแขวก) นอกจากแพร่แล้วยังไม่ได้รับการช่วยเหลือใด ๆ จากหน่วยงานรัฐเลย แม้กระทั่งป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก่าบางนกแขวกยังไม่ได้รับการสนับสนุนจัดทำขึ้นเพื่อบอกทางหรือประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวได้ทราบนัก จึงทำให้ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากนัก แต่ถึงอย่างไรชาวบ้านก็ยังคงช่วยเหลือกันอยู่โดยในชุมชนปากคลองบางนกแขวกจะมีกรรมการของชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการทำงานของชุมชนอยู่ในปัจจุบัน และมีคณะกรรมการที่ทำการขับเคลื่อนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 19 คน นอกจากนี้จะพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะให้ความสำคัญไปในเรื่องการมีส่วนร่วมค้าขาย นำสิ่งของที่ทำ/ผลิตได้จากครอบครัว ส่วนของตัวเองออกมาขาย และมาช่วยกันต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยบทบาทสำคัญจึงตกอยู่ที่คนกลุ่มที่มีบ้านริมแม่น้ำแม่กลองเป็นหลัก ส่วนในกลุ่มผู้นำชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมกับประชาชนพอสมควรจนทำให้ชาวบ้านก็ต่างคนต่างอยู่ เฉพาะบ้านตัวเอง หากเป็นเพียงศักยภาพของชาวบ้านคงยังไม่สามารถพัฒนาให้เจริญเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มาตรฐานได้แน่นอน และสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น คือ ต้องการให้หน่วยงานรัฐ (การท่องเที่ยวจังหวัด และเทศบาลตำบลบางนกแขวก) ได้ทำการประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมที่เป็น

เทศกาลต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง (สมเกียรติ์ พริงถาวร, 2555 : สัมภาษณ์, 20 เมษายน)

สมชัย ชนะเวชสันติ อายุ 72 ปี ประกอบอาชีพหลักคือรับทำโต๊ะจีน ส่วนอาชีพรองค้าขาย อยู่บ้านเลขที่ 31/1 ม.1 ต.บางนกแขวก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม อยู่อาศัยมาตั้งแต่เกิด ได้ อธิบายเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวกไว้ว่า หน่วยงานภาครัฐ (เทศบาลตำบลบางนกแขวก) ได้เข้าไปคอยช่วยเหลือที่วัดโพธิ์เป็นหลักเนื่องจาก ตั้งอยู่ใกล้สำนักงานเทศบาลตำบลด้วย ส่วนตลาดเก่าบางนกแขวกยังมีพื้นที่ที่เจ้าของไม่ได้เห็นให้ สร้างทางเดินทางหรือที่ยื่นออกมาจากฝั่ง จึงทำให้ไม่มีการดำเนินการใด ๆ ต่ออีกเลย หน่วยงานอื่น ๆ ที่มาช่วยในการประชาสัมพันธ์คือรายการตลาดสดสนามเป้ามาทำรายการอาหารที่เป็นผัดไทกุ้ง แม่น้ำของคุณชูศรี บรรพชาวิมลเชษฐ

ส่วนบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐยังมีน้อยมาก การได้รับ บประมาณยังไม่เพียงพอสำหรับการพัฒนาอย่างเต็มที่ การประชุมของชุมชนนาน ๆ ครั้งจะมีสัก ครั้ง ส่วนคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนก็มักจะเป็นคนวัยผู้สูงอายุ บทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจึง น้อยเพราะเป็นไปตามกำลัง แต่ถึงอย่างไรชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนจะยังเป็นกำลังสำคัญใน การขับเคลื่อนการพัฒนาอยู่ ส่วนหน่วยงานอื่นก็คงเป็นเรื่องงบประมาณ และการประชาสัมพันธ์ (สมชัย ชนะเวชสันติ, 2555: สัมภาษณ์, 21 เมษายน)

พูนศักดิ์ ตันติเดชามงคล อายุ 64 ปี อยู่บ้านเลขที่ 21 - 22 หมู่ 1 ต. บางนกแขวก อ. บาง คนที จ.สมุทรสงคราม ประกอบอาชีพหลัก ค้าขาย อาชีพรอง รับเหมาก่อสร้าง, เลี้ยงปลา อยู่อาศัย ในพื้นที่มากกว่า 40 ปี ได้อธิบายเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใน ตำบลบางนกแขวกไว้ว่า การเดินทางมาเที่ยวที่ตลาดเก่าบางนกแขวกจะไม่ค่อยเห็นป้ายบอกทาง เท่าใดนัก เพราะยังพบว่า ไม่มีหน่วยงานรัฐใดที่เข้ามามีบทบาทอย่างชัดเจน ทั้งจังหวัดและ เทศบาลตำบลบางนกแขวกก็ยังไม่มียงบประมาณสนับสนุนในการจัดทำป้ายบอกทางอย่างจริงจัง เสียสะท้อนอย่างชัดเจนจากประชาชนว่า ไม่มีหน่วยงานรัฐใด หรือนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่น (อบต. อบจ.) และประเทศ (ส.ว. ส.ส.) เวลาเข้ามาหาเสียงก็บอกว่าไม่ต้องห่วงเดี๋ยวผมช่วยเหลือ หากได้เข้ามาเป็นตัวแทนท่าน บัดนี้ผ่านมา 2 ปีแล้วยังไม่เห็นมาช่วยเหลือเลย ส่วนผู้นำชุมชนปาก คลองบางนกแขวก ยังไม่ได้มีแผนดำเนินการใด ๆ ในการพัฒนาอย่างจริงจัง การมีส่วนร่วมของ ประชาชนกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควรนอกจากมีบางส่วนนำ สินค้ามาร่วมวางขายหน้าบ้านแต่ยังไม่ใช่ทุกบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่จำเป็น

อย่างยิ่งในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ เทศบาลตำบลบางนกแขวก เท่านั้นที่จะทำ
ให้สำเร็จได้

กัลยา บรรชาริมลชื่น อายุ 61 ปี ประกอบอาชีพหลักเย็บผ้าขาวม้าขายไปรับผ้าขาวม้ามา
จากราชบุรีส่งอัมพวา ส่วนจิน บรรชาริมลชื่น อายุ 70 ปี เป็นพี่สาวของคุณกัลยา บรรชาริมลชื่น
ทั้งคู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่เกิด ในบ้านเลขที่ 45 หมู่ 1 ต. บางนกแขวก อ. บางคนที จ.
สมุทรสงคราม ได้อธิบายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวกไว้ว่า ความคึกคักของผู้คน
ที่มาเที่ยวในวันจันทร์ถึงศุกร์ ไม่เท่ากับเมื่อ 50 ปีที่แล้ว ซึ่งเมื่อสมัยก่อนผู้คนจะคึกคักเหมือนสมัยนี้
ที่เป็นวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งสถานการณ์ที่ซบเซามาแล้วกว่า 30 ปี เพิ่งจะกลับมาคึกคักเฉพาะวัน
เสาร์-อาทิตย์เมื่อร้านผัดไทกุ่มแม่น้ำได้ออกรายการตลาดสดสนามเป้า ออกทีวีช่อง 5 เพราะออก
ปุ้ปวันรุ่งขึ้นคนก็แห่กันมาเลย (จิน บรรชาริมลชื่น, 2555: สัมภาษณ์, 20 เมษายน)

ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดบางนกแขวก พบว่า
การมีส่วนร่วมของประชาชนมักจะส่งผ่านคณะกรรมการทางชุมชนในการประชุมแต่ละครั้งเท่านั้น
และเทศบาลตำบลบางนกแขวกต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการพัฒนา แต่ก็ยังไม่ได้รับ
การตอบสนองอย่างเต็มที่กำลังเท่าที่ควรนัก แต่ถ้าหากจะช่วยเหลือให้กับชุมชนควรจะเริ่มจากการ
บำรุงป้ายโฆษณา สนับสนุนให้ทุกบ้านเปิดหน้าร้านขายของเพื่อเป็นการต้อนรับนักท่องเที่ยว และ
เป็นสินค้าของชุมชนจะดีที่สุด (จิน บรรชาริมลชื่น, 2555: สัมภาษณ์, 20 เมษายน)

วัดโพธิ์งาม

พนม ระวังภัย อายุ 59 ปี ประกอบอาชีพค้าขาย อยู่อาศัยในพื้นที่มาตั้งแต่เกิด อยู่
บ้านเลขที่ 9/3 หมู่ 3 ต. บางนกแขวก อ. บางคนที จ.สมุทรสงคราม ได้อธิบายเกี่ยวกับแหล่ง
ท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวกไว้ว่า โดยเฉพาะการได้มาช่วยเหลือที่วัดโพธิ์งาม ทำให้เห็นได้ว่าคน
ส่วนใหญ่จะเริ่มให้ความสนใจพระพุทธศาสนาบ่อยลง ติดกับเรื่องวัตถุนิยม กระแสทุนนิยม
เทคโนโลยีเป็นหลัก ส่วนคนเข้าที่เข้าวัดมักจะเป็นคนเฒ่าคนแก่ หากเป็นเยาวชนและนักท่องเที่ยว
ก็จะมาเพียงไหว้พระที่จัดไว้ให้แล้วเลี้ยงปลา มาชมทัศนียภาพริมแม่น้ำแม่กลองที่มองได้กว้างและ
สวยงาม นอกจากนี้วัดก็ยังไม่พบว่ามีส่วนอื่นใดสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งโบราณสถาน
โบราณวัตถุไม่มีให้นักท่องเที่ยวมาชม และโดยส่วนใหญ่แล้ววัดโพธิ์งามมักจะมาเกี่ยวกับพิธีกรรม
เช่น การบิณฑบาต วัตรอุ้มศพ ซึ่งเจ้าอาวาสจะเป็นหลักในการกำหนดจุดต่าง ๆ ของวัดว่า
ควรทำอะไรตรงไหน ทางวัดโพธิ์งามยังขาดการประชาสัมพันธ์ และหน่วยงานที่จำเป็นอย่างยิ่งใน
การเข้ามาเพื่อขับเคลื่อนควรเป็นเทศบาลตำบลบางนกแขวกร่วมมือกับคณะกรรมการพัฒนาวัด

โพธิ์งาม ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับแหล่งท่องเที่ยววัดโพธิ์งามยังไม่มากนักและมักจะอยู่ในการมีส่วนร่วมในงานบุญ กิจกรรมที่ทางวัดจัดตามเทศกาลหรือจัดขึ้นเฉพาะกิจชาวบ้านก็จะมาร่วมกันเป็นอย่างดี (พนม ระวังภัย, 2555: สัมภาษณ์, 21 เมษายน)

คุณจรรุวรรณ ถาวรรัตน์ อายุ 62 ปี เป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางนกแขวกสมัยแรก มีอาชีพหลักคือทำสวนมะพร้าว อยู่อาศัยในพื้นที่มาตั้งแต่เกิด อยู่บ้านเลขที่ 12/2 หมู่ 2 ต.บางนกแขวก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม ได้อธิบายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวกไว้ว่า การได้มาช่วยเหลือที่วัดโพธิ์งาม เนื่องจากบ้านอยู่ใกล้กับวัดที่สุด การเดินทางสะดวกและที่สำคัญเคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน จึงมีความใกล้ชิดสนิทสนมช่วยเหลือทางวัดมาโดยตลอด และได้พบว่าคนที่มาเที่ยววัดส่วนใหญ่จะมาเฉพาะช่วงที่มีงานวัด กิจกรรมที่วัดขึ้นเท่านั้น วัดแห่งนี้เหมือนวัดประจำครอบครัวชุมชนหะวัน เพราะครอบครัวได้มาสร้างศาลาการเปรียญ ที่พักต่าง ๆ ไว้ถวายวัดและดูแลอุโบสถ์วัดแห่งนี้มาโดยตลอด ในส่วนการท่องเที่ยวนั้นมักจะได้รับความนิยมนำเลี้ยงอาหารปลาที่มีอยู่จำนวนมาก ซึ่งจะมากกว่าที่หน้าวัดเจริญสุขาราม คือ ตะเพียนแดง ตะเพียนขาว คนจึงมีชื่อเรียกว่า “วังมัจฉา”

การมีส่วนร่วมของประชาชนก็มักจะเกิดขึ้นเมื่อวัดมีงานเทศกาล งานกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดขอความช่วยเหลือได้ ส่วนเทศบาลจะทำป้ายบอกทาง ทำทางเข้าวัด และมีช่วยเหลือการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัดโพธิ์งามด้วย ส่วนบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางนกแขวกจะดูแลโดยทั่วไปที่ประชาชนร้องเรียนมา นอกจากนี้ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการประชุมร่วมกันเพื่อทำกิจกรรมหนึ่งใดและที่สำคัญคณะกรรมการพัฒนาวัดจะเป็นกลุ่มเดียวกับกรรมการชุมชน โดยรวม ๆ จะอยู่ประมาณเกือบ 100 คน ทั้งนี้บทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมมักจะตกอยู่กับกลุ่มผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กรรมการชุมชน ส่วนคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างของชุมชน/แหล่งท่องเที่ยว คือคนหนุ่มสาว (เข้าไปทำงานในเมือง ทำงานโรงงานหมด) ส่วนคนเฒ่าคนแก่ที่อยู่ที่บ้าน (สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย) และคนกลุ่มวัยผู้ใหญ่ที่ไม่มีส่วนร่วมก็เพราะต้องให้เวลากับอาชีพทำสวนมะพร้าวเกือบทั้งหมด ในส่วนของบทบาทเทศบาลตำบลบางนกแขวกนั้นมีนโยบายร่วมกับทางวัดพัฒนาตึกเก่าที่เป็นโบราณสถานซึ่งขณะนี้ยังรอกงบประมาณอยู่ ส่วนทางวัด ท่านเจ้าอาวาสและพระลูกวัดได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี (จรรุวรรณ ถาวรรัตน์, 2555 : สัมภาษณ์, 21 เมษายน)

อาสนวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก

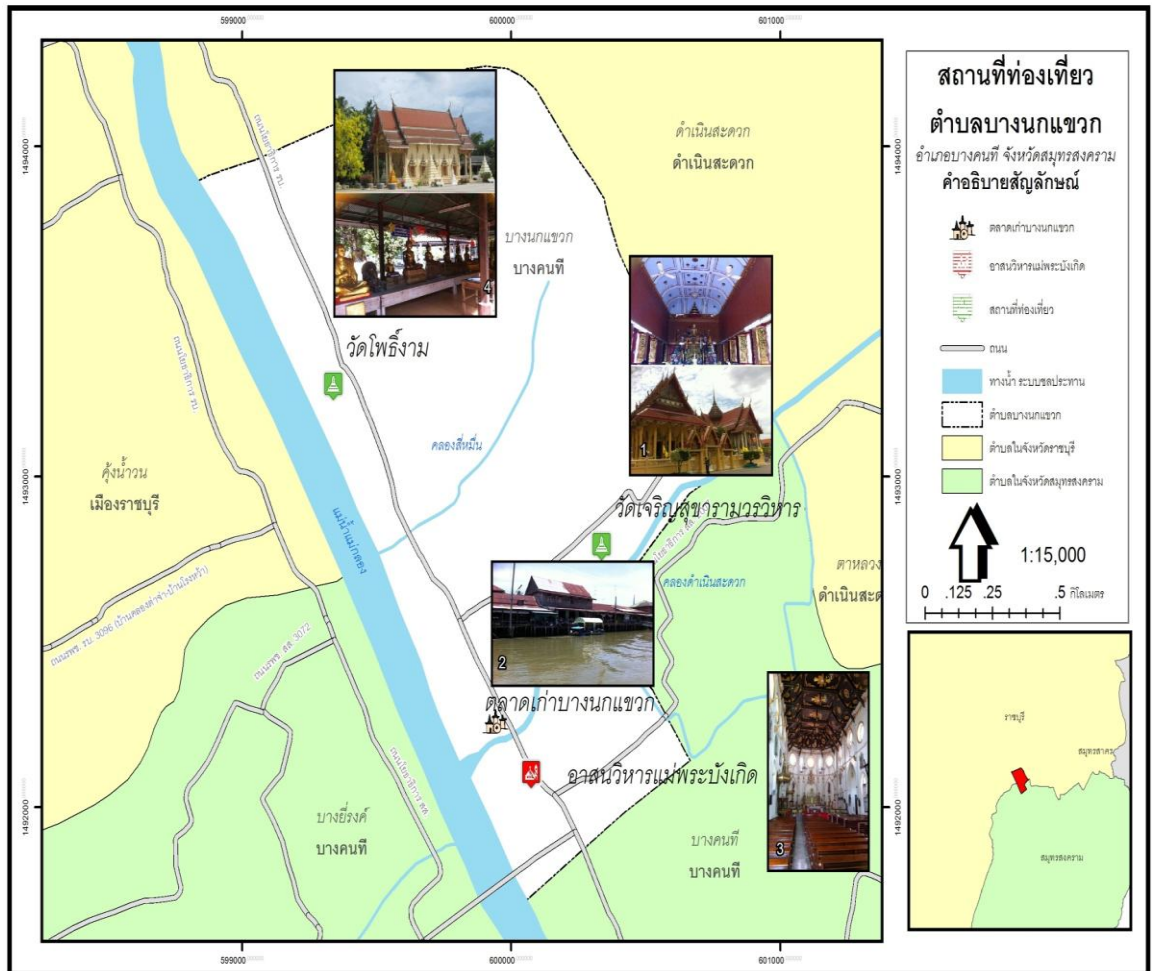
สุเทพ อายุ 72 ปี อาชีพเกษียณอายุราชการ เป็นผู้ดูแลโบสถ์คริสต์ (อาสนวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก) ทำมาแล้ว 6 ปี อยู่บ้านเลขที่ 2 หมู่ 1 ตำบลบางยี่ลิ่ง อำเภอบางคนที

จ.สมุทรสงคราม และอยู่ที่ตำบลนี้ตั้งแต่เกิด โดยให้การสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวกกรณีอาสนวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก ไว้ว่า การพัฒนาใด ๆ กับอาสนวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก แห่งนี้จะต้องได้รับอนุญาตจากสังฆมณฑลก่อนเสมอ โดยมีเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดของสถานที่แห่งนี้ และที่นี่จะถือพิธีกรรมทางศาสนาเป็นหลัก หากการท่องเที่ยวที่ขัดกับพิธีกรรมของศาสนสถานแห่งนี้ก็จะไม่สามารถท่องเที่ยวได้ และการเยี่ยมชมต้องมีรูปแบบที่เป็นไปตามระเบียบของวัดด้วย

สรุปโดยภาพรวมได้ว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวก มีอยู่กลุ่ม 2 ใหญ่ ๆ คือ กลุ่มของหน่วยงานภาครัฐ (เทศบาลตำบลบางนกแขวก) และกลุ่มประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ โดยกลุ่มที่เป็นหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาแหล่งเที่ยวและจัดสรรงบประมาณพัฒนาสภาพพื้นที่ให้กับแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางเดียวคือจากหน่วยงานภาครัฐสู่ประชาชน แต่ยังไม่พบว่าประชาชนนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่หน่วยงานภาครัฐอย่างชัดเจน แต่จะพบว่าแต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะร่วมกันระดมระดมแหล่งท่องเที่ยวของตนเองให้สามารถดำรงอยู่ในกระแสการท่องเที่ยวด้วยชุมชนเอง ถึงอย่างไรก็ไม่มีพลังในการขับเคลื่อนให้เจริญขึ้นอย่างสมบูรณ์ได้

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับเทศบาลตำบลบางนกแขวกจะเป็นไปในลักษณะของกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้นเป็นหลัก เช่น การเชิญประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีนิยมต่าง ๆ ได้แก่ งานวันปีใหม่ สงกรานต์ วันสำคัญทางศาสนา วันพ่อวันแม่ เป็นต้น และการเข้าร่วมประชุมในชมรม กลุ่มต่าง ๆ ที่จัดขึ้นให้กับหมู่บ้านหรือชุมชนเท่านั้นเอง ถ้าหากเป็นการท่องเที่ยวเทศบาลยังไม่เกิดการพัฒนากันทั้ง 4 แห่ง คือ วัดเจริญสุขาราม วัดโพธิ์ ตลาดเก่าบางนกแขวก และอาสนวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก ซึ่งเทศบาลจะมุ่งการพัฒนาพื้นที่ไปยังวัดเจริญสุขารามเป็นหลัก สืบเนื่องจากวัดเจริญสุขารามเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่แล้วส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการพัฒนาต่อยอดต่อไปได้ทั้งทางวัด ชุมชน ประชาชนให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง ส่วนแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก่าบางนกแขวกจะเป็นเป้าหมายต่อไปในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเพียงรอความพร้อมของงบประมาณและประชาชนในพื้นที่เกิด “ระเบิดจากข้างใน” ของคนในพื้นที่ให้เกิดมีส่วนร่วมอย่างเต็มกำลังเท่านั้นก็พอ

นอกจากนี้เส้นทางท่องเที่ยวที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวกอยากให้เกิดขึ้นจะมีจุดท่องเที่ยวเชื่อมโยงกัน 4 จุด ดังแผนที่ต่อไปนี้

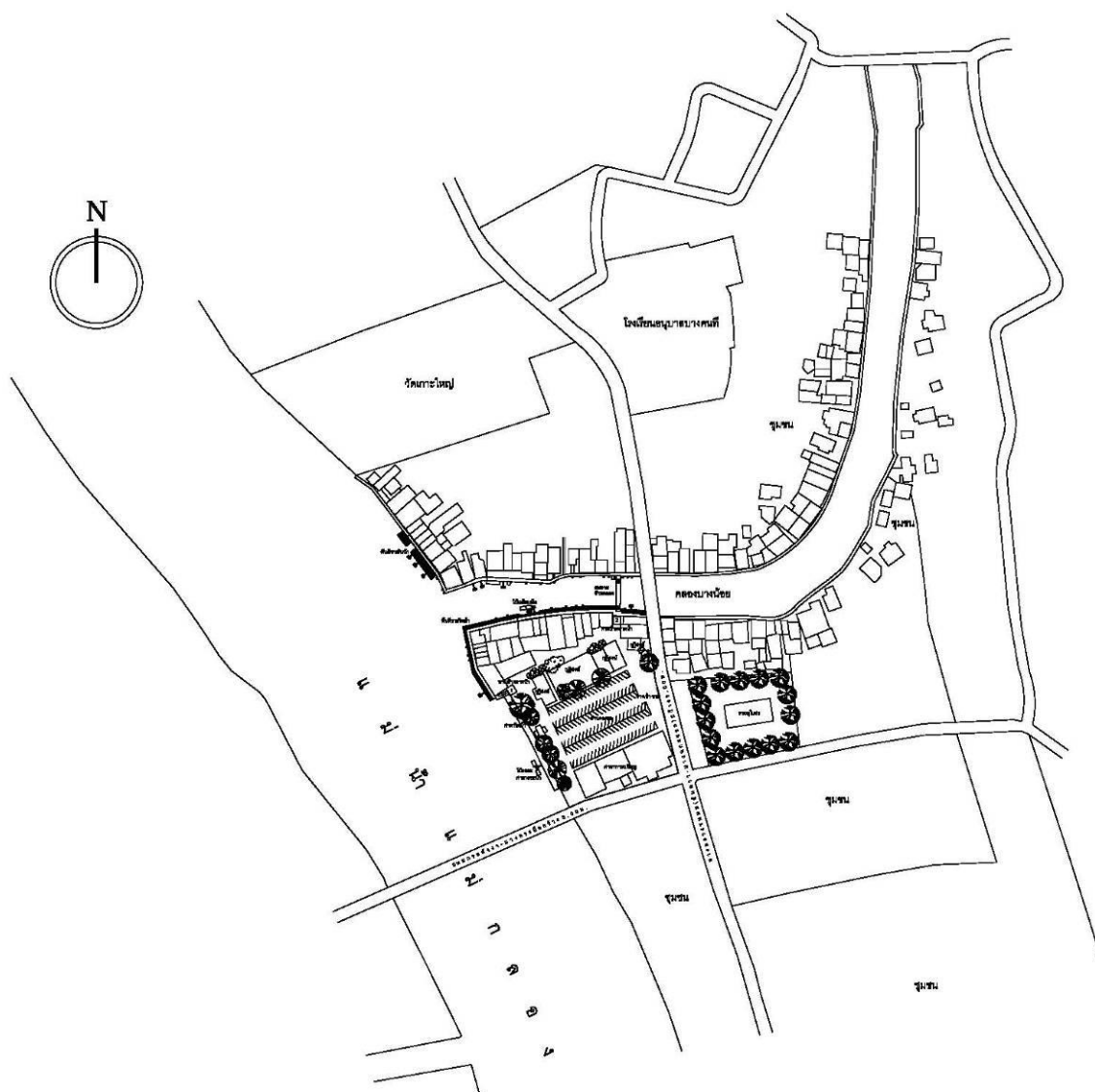
แผนที่ที่ 2 แผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวในตำบลบางนกแขวก
แหล่งที่มา: นายภูสิทธิ์ ชันติกุล, นางสาวเนตรนภา เหลืองสอาด

4.4 การกำหนดแนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เกิดอัตลักษณ์ของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และนำเสนอในหัวข้อต่อไปนี้

4.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ

ข้อมูลปัจจุบันทางด้านผังบริเวณ

แผนผังที่ 2 ผังบริเวณของตลาดน้ำบางน้อยในปัจจุบัน

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม

จากการสำรวจสภาพพื้นที่บริเวณตลาดน้ำบางน้อย เนื่องจากพื้นที่เป็นชุมชนเก่าแก่ ตีติริมคลองบางน้อยและแม่น้ำแม่กลอง จึงมีความสวยงามทางด้านภูมิทัศน์อันเกิดจากวัฒนธรรมการอยู่อาศัยของชุมชน สภาพของพื้นที่ในชุมชนนับว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากในอดีตมากนัก อันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ไม่สามารถรื้อถอนอาคารหรือสร้างสิ่งปลูกสร้างขนาดใหญ่ได้

อย่างไรก็ตามในบริเวณพื้นที่ยังมีปัญหาที่เกิดจากความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม และการเติบโตของชุมชนอย่างรวดเร็วระเบียบ ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจของผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่และชาวบ้านที่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจมากเกินไป จนทำให้อัตลักษณ์ของชุมชนลดน้อยลง

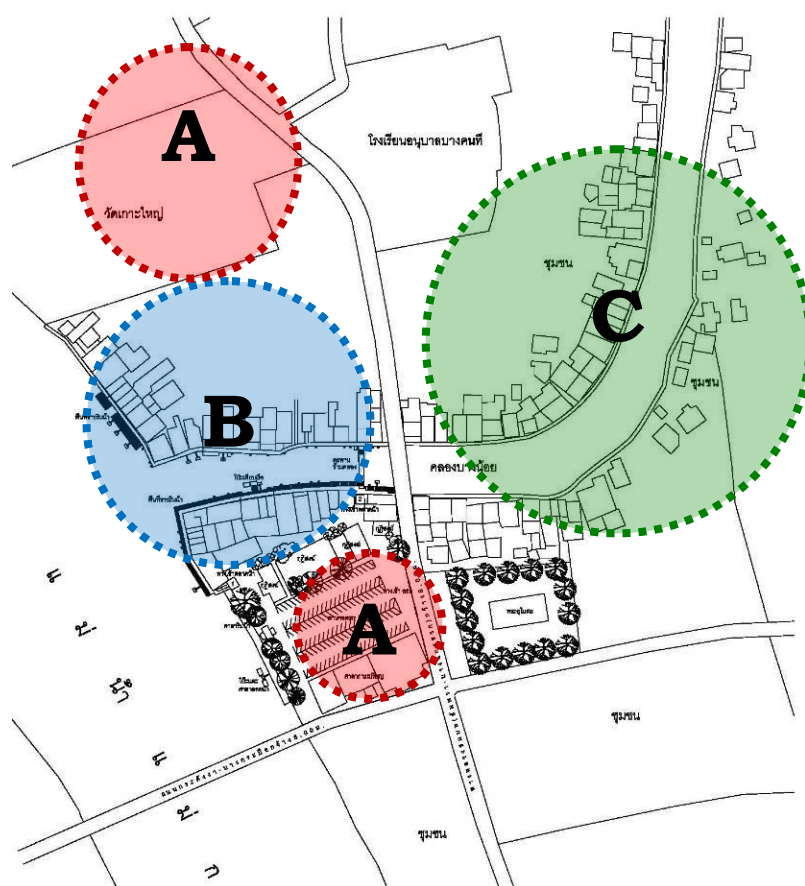

ภาพที่ 54-57 สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปบริเวณตลาดน้ำบางน้อย

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม ถ่ายภาพ

การแบ่งส่วนพื้นที่การใช้ประโยชน์

การกำหนดการแบ่งส่วนพื้นที่การใช้ประโยชน์ภายในตลาดน้ำบางน้อยนั้นถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมดั้งเดิม เนื่องจากพื้นที่ด้านทิศใต้ของตลาดน้ำนั้นติดกับพื้นที่วัดเกาะแก้วและวัดเกาะใหญ่ ทำให้ต้องอาศัยพื้นที่ภายในวัดเป็นลานจอดรถของนักท่องเที่ยวที่จะมาเยี่ยมชม หรือจับจ่ายซื้อของ (บริเวณ A) ส่วนด้านทิศตะวันออก ติดถนนทางหลวงชนบท ที่เป็นเส้นทางสัญจรหลักของชุมชนจึงถูกกำหนดให้เป็นทางเข้า-ออกหลัก โดยมีพื้นที่ริมคลองบางน้อยทั้งสองฝั่ง ตั้งแต่ปากคลองจนถึงสะพานข้ามคลอง เป็นพื้นที่พาณิชยกรรม (บริเวณ B) ส่วนพื้นที่ด้านในของคลองยาวตลอดจนถึงวัดไทร ประมาณร้อยละ 95 เป็นพื้นที่พักอาศัย และมีการกระจายตัวของชุมชนห่างกันมากขึ้น บ้านเรือนไม่หนาแน่น ซึ่งทางเทศบาลระดงงา ได้วางแผนพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่พาณิชยกรรม ในอนาคตแต่ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนมากนัก (บริเวณ C)³ ทำให้พื้นที่บริเวณนี้จึงมีนักท่องเที่ยวน้อยกว่า

แผนผังที่ 3 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยบริเวณตลาดน้ำบางน้อย

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นศิริธรรม

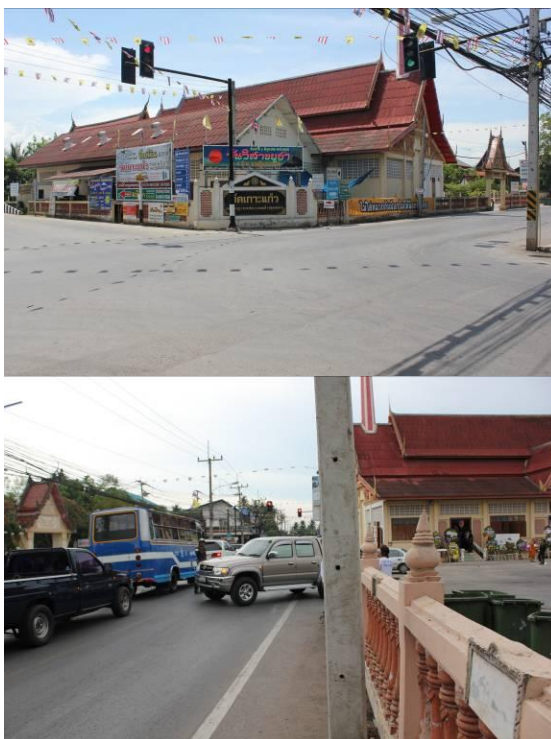
³ ที่มา จากการสัมภาษณ์ คุณ คณัช เชื้อมประไพ นักบริหารงานสาธารณะสุข เทศบาลตำบลระดงงา

ที่จอดรถ

พื้นที่จอดรถจะมี 2 จุด พื้นที่แรกจะอยู่บริเวณลานโล่งของวัดเกาะแก้ว ซึ่งสามารถจอดรถได้ประมาณ 150 คัน สภาพพื้นผิวเป็นลานคอนกรีตขนาดใหญ่ การจอดรถจะจอดกลางแจ้ง และพื้นที่ดังกล่าวจะใช้เป็นพื้นที่ตลาดนัดในทุกวันศุกร์ตอนเย็น ซึ่งจะหนาแน่นไปด้วยพ่อค้าแม่ค้า ส่วนทางเข้า-ออก จะอยู่ติดถนนด้านหน้า โดยเจาะกำแพงวัดให้เป็นทางเข้า -ออก ทางเดียว แต่อยู่ใกล้กับสะพานข้ามคลองและสี่แยกไฟแดง ส่วนพื้นที่ที่สอง จะอยู่บริเวณวัดเกาะใหญ่ ซึ่งสามารถใช้เป็นที่จอดรถได้ แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ค่อยนิยมนำรถไปจอดเพราะ อยู่ใกล้กับตลาดน้ำ และต้องเดินบนทางเท้าที่ไกล ทำให้ไม่สะดวก (ในการวิจัยครั้งนี้จึงไม่ขอกล่าวถึงรายละเอียดของพื้นที่จอดรถในวัดเกาะใหญ่) และถ้าเป็นในช่วงที่วัดเกาะแก้วจัดงานสมโภชหรือมโหรีสพต่าง ๆ พื้นที่จอดรถก็จะลดน้อยลงไปด้วย

ปัญหาที่สำรวจพบ :

- 1) ไม่มีการกำหนดเส้นทางสัญจรของรถอย่างชัดเจน ทำให้เกิดความสับสนในการสัญจร
- 2) ทางเข้า-ออก ค่อนข้างจะเป็นจุดอันตรายที่จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย
- 3) ขาดร่มเงาของต้นไม้หรือหลังคาปกคลุม เนื่องจากพื้นผิวที่เป็นลานคอนกรีต จะมีการแผ่ความร้อนที่สูง ทำให้บรรยากาศโดยรอบร้อนและรถที่จอดต้องตากแดดตลอดเวลา
- 4) ขาดการจัดระบบประเภทของรถ ทำให้การจอดรถไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควร รถยนต์ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ จอดปะปนกัน

ภาพที่ 58-59 ทางเข้า-ออกที่อยู่ใกล้กับสี่แยกไฟแดงและสะพานข้ามคลองมากเกินไป
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 60-63 ลานจอดรถที่เป็นพื้นคอนกรีตและปราศจากร่มเงาต้นไม้หรือหลังคาคลุม
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม ถ่ายภาพ

เส้นทางสัญจร

การสัญจรสามารถแบ่งกลุ่มวิเคราะห์ได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มรถยนต์และจักรยานยนต์
- 2) กลุ่มคนเดินเท้า รถจักรยานและรถเข็น

ปัญหาที่สำรวจพบ :

สำหรับในกลุ่มที่ 1 รถยนต์นั้นบริเวณลานจอดรถของวัดเกาะแก้ว ได้กำหนดแนวทางวิ่งโดยใช้ลูกศรสีขาว ทาบนพื้นคอนกรีต ซึ่งสีที่ใช้คาดว่าจะเป็นสีน้ำพลาสติกทั่วไป ไม่ใช่สีทาสัญลักษณ์บนผิวถนน เมื่อใช้งานไประยะหนึ่ง ทำให้สีลูกศรเลือนราง และมองไม่ชัด ซึ่งจะเป็นอุปสรรคกับนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมา จะเกิดความสับสนว่าเส้นทางส่วนไหนกำหนดเป็นถนน หรือพื้นที่จอดรถ

ภาพที่ 64-65 สัญลักษณ์ทิศทางสัญจรของรถยนต์บนพื้นผิวลานจอดรถ
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 66-67 แนวเส้นแบ่งการจอดรถและการสัญจร เลื่อนราง ไม่ชัดเจน

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

ในส่วนของกลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มของคนเดินเท้า รถจักรยานและรถเข็น เส้นทางสัญจรของกลุ่มนี้จะเป็นพื้นที่บริเวณ ทางเดินด้านหน้าร้านค้า ยาวตลอดแนวคลองบางน้อยทั้งสองฝั่ง ซึ่งเส้นทางนี้ปกติสามารถให้นักท่องเที่ยว ชาวบ้าน จักรยานและรถเข็น ผ่านได้ตลอดเวลา ยกเว้นจักรยานยนต์ที่กำหนดเวลาห้ามผ่านในวันเสาร์ - อาทิตย์ ตั้งแต่ 9.00-17.30 น. เพราะเป็นช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการกันมาก เกรงจะเกิดอันตราย

ภาพที่ 68-71 ลักษณะเส้นทางของนักท่องเที่ยว รถจักรยานและรถเข็น ยาวตลอดแนวสองฝั่งคลอง แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม ถ่ายภาพ

ทางเดิน

รูปแบบทางเดินเป็นคอนกรีตผิวขัดหยาบอยู่ติดด้านหน้าร้านค้า ยาวตลอดแนวคลองบางน้อยทั้งสองฝั่ง โดยมีระยะความกว้างประมาณ 2.40-2.50 ม. บางส่วนไม่มีหลังคาคลุม ส่วนที่มีหลังคาคลุมจะมี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) แบบเพิงสังกะสี 2) แบบหลังคากระเบื้อง 3) แบบหลังคาโลหะ และ 4) แบบวัสดุธรรมชาติ

ส่วนพื้นทางเดิน ในฝั่งวัดเกาะแก้ว จะมีการสร้างพื้นที่ชายยาวขนานกับทางเดินคอนกรีตเพิ่มขึ้น อีกประมาณ 2.50 ม. เพื่อใช้เป็นพื้นที่สำหรับพ่อค้าแม่ค้านำสินค้ามาขาย แต่ถ้าบริเวณใดไม่มีพื้นที่ชายสร้างขนานไว้ก็จะกั้นแนวกันตกด้วย เสาคอนกรีตและท่อเหล็ก สูง 0.90 ม. มีพื้นที่กระถางเพิ่มเติมเพื่อความสวยงามด้วย

ปัญหาที่สำรวจพบ :

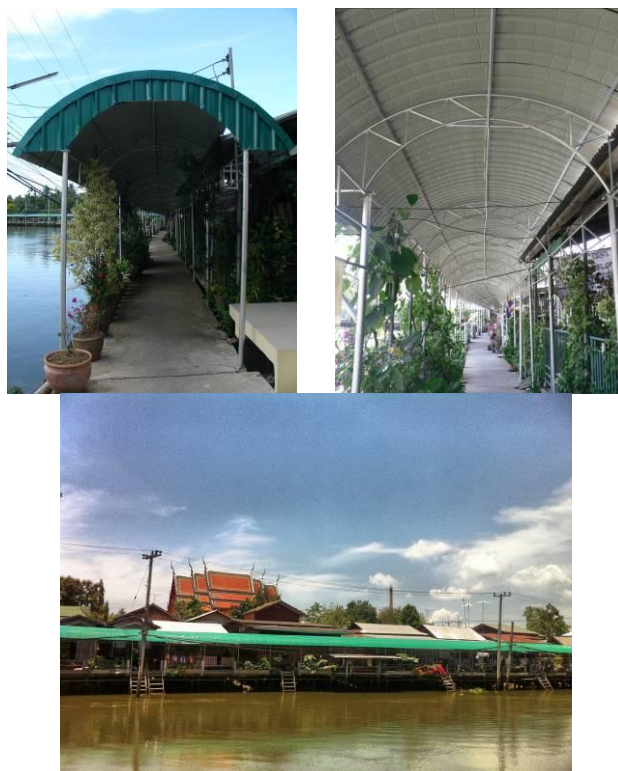
ลักษณะทางเดินคอนกรีตขาดความสวยงาม และขาดความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ภาพที่ 72-73 ลักษณะหลังคาคลุมทางเดินแบบเพิงสังกะสี (แบบที่ 1)
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 74-75 ลักษณะหลังคาคลุมทางเดินแบบมุงกระเบื้อง (แบบที่ 2)
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 76-78 ลักษณะหลังคาคลุมทางเดินแบบหลังคาโลหะ (แบบที่ 3)

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 79-80 ลักษณะหลังคาคลุมทางเดินแบบวัสดุธรรมชาติ (แบบที่ 4)

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 81-82 แนวกันตกยาวตลอดทางเดินสูง 0.90 ม.

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ป้ายต่าง ๆ ภายในพื้นที่

ป้ายโครงการตลาดน้ำบางน้อยนั้น มีมากมายแตกต่างกันด้วยวัตถุประสงค์ รูปแบบ ขนาด และวัสดุ มีทั้งที่เป็นแบบป้ายชั่วคราวและป้ายถาวร ติดกระจายตามสถานที่ต่าง ๆ

ปัญหาที่สำรวจพบ :

- 1) ขาดระเบียบ ในการติดตั้งและขนาดไม่ที่เหมาะสมกับการมองเห็น
- 2) ขาดความมั่นคงแข็งแรง และคงทนต่อสภาพแวดล้อม
- 3) ขาดป้ายในตำแหน่งที่มีความจำเป็นต่อการสัญจร
- 4) ขาดการดูแลรักษาและความเข้าใจในการเลือกใช้ป้ายแบบต่าง ๆ
- 5) มีความหลากหลายทั้งรูปแบบ ขนาดและองค์ประกอบของการตกแต่ง
มาก

ภาพที่ 83-86 ความหลากหลายของป้ายทางเข้าโครงการ ที่ขาดรูปแบบที่เป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจน

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 87-88 ทางเข้าตลาดน้ำทั้งสองจุด ไม่มีป้ายบอกเส้นทางทางเข้า
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 89-90 ป้ายตลาดน้ำที่เรียบง่าย แต่ขาดความโดดเด่น และขาดอัตลักษณ์
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 91-94 ตัวอย่างรูปแบบป้ายและการติดตั้งที่ขาดการกำหนดระเบียบควบคุม
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 95-96 รูปแบบป้ายจากหน่วยงานรัฐ ที่ขาดความสัมพันธ์กับบริบท
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 97-98 รูปแบบป้ายห้องน้ำที่มีขนาดเล็ก และไม่ชัดเจน

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ห้องน้ำ

ห้องน้ำถือว่าเป็นการบริการทางด้านสุขอนามัยที่ขาดไม่ได้ แต่ที่ตลาดน้ำนี้ไม่มีห้องน้ำสาธารณะสำหรับบริการนักท่องเที่ยว เพราะไม่มีพื้นที่ที่จะสามารถสร้างห้องน้ำสาธารณะ ประกอบกับติดกับพื้นที่วัด แต่จะมีห้องน้ำของร้านค้าที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ แต่ต้องชำระค่าใช้บริการ จำนวน 2 แห่ง และที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวได้สะพาน อีก 1 แห่ง ซึ่งอยู่ในส่วนของห้องฟิตเนต

ปัญหาที่สำรวจพบ :

- 1) ห้องน้ำสาธารณะไม่มี ทำให้ต้องอาศัยห้องน้ำของร้านค้า
- 2) ในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ห้องน้ำจะรองรับไม่เพียงพอ
- 3) ห้องน้ำภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ค่อนข้างหายากและเร้นลับ
- 4) ขาดการแบ่งแยกห้องน้ำ ชาย-หญิง ทำให้ไม่ค่อยสะดวกในการใช้งาน

ภาพที่ 99-100 ลักษณะของห้องน้ำของร้านค้าที่เปิดให้ใช้บริการได้

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม ถ่ายภาพ

ภูมิทัศน์

ภูมิทัศน์ภายในพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อยจะครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่ลานจอดรถภายในวัดเกาะแก้ว ต่อเนื่องจนถึงร้านค้าตามแนวคลองบางน้อยทั้งสองฝั่ง

ปัญหาที่สำรวจพบ :

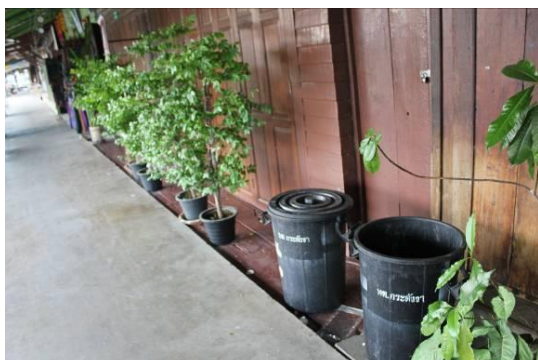
- 1) ลานจอดรถขาดความร่มรื่นและไม่สวยงาม
- 2) พื้นที่ Landmark ขาดความโดดเด่น
- 3) รูปแบบของที่นั่งพักสาธารณะ มีความหลากหลาย ไม่มีการจัดระบบ
- 4) การจัดวางเก้าอี้ที่นั่งพัก บางร้านวางบนทางเดิน ทำให้เสียพื้นที่การสัญจร
- 5) การจัดวางถังขยะ ยังขาดระบบและขาดความสวยงาม
- 6) รวบรวมเสียงทางเดิน และการติดตั้งถังดับเพลิงขาดความสวยงาม ไม่เหมาะสมกับบริบท
- 7) พื้นที่ขายของแม่ค้า ไม่เพียงพอ ทำให้มีการนำสินค้าไปวางตามช่องว่าง หรือระยะร่นของหน้าร้าน
- 8) ทางเดินลงไปเร็ว บางจุดทรุดโทรมและอาจจะเกิดอันตรายได้
- 9) อุปกรณ์ไฟฟ้าสาธารณะ ขาดการดูแลบำรุงรักษาอุปกรณ์เดิมในอดีต

ภาพที่ 101-102 ลานจอดรถที่ขาดการจัดระเบียบ และขาดความร่มรื่น สวยงาม
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 103-104 รูปแบบของเก้าอี้สาธารณะที่มีความหลากหลาย
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 105-106 การจัดวางถึงระยะที่ขาดความเป็นระเบียบและความสวยงาม
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 107-108 การจัดวางโต๊ะเก้าอี้และแผงขายของ ล้ำเส้นทางสัญจร
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 109-110 รูปแบบโป๊ะเรือที่ยังขาดความสวยงามและความปลอดภัย สำหรับนักท่องเที่ยว

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 111-112 รูปแบบของโคมไฟและปลั๊กไฟ

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

รูปแบบสถาปัตยกรรม

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ส่วนใหญ่อาคารเป็นอาคารเรือนแถว แบบห้องแถวไม้ ปูกลดิดกันยาวตลอดแนวคลองบางน้อย ทั้งสองฝั่ง ไม่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นชัดเจนมากนัก เน้นในเรื่องของการเปิดพื้นที่ค้าขายหน้าร้านเป็นหลัก โดยใช้ประตูบานเฟี้ยมและประตูเหล็กยึด มีช่องแสงหรือช่องลมเหนือประตู มีพื้นที่ว่างระหว่างหน้าร้านกับทางเดินคอนกรีต ระยะประมาณ 0.50 – 1.00 ม. ความสูงอาคารประมาณ 1-2 ชั้น (จะมีบางหลังที่สร้างใหม่เป็น อาคาร ค.ส.ล 3 ชั้น)รูปแบบประตูหน้าต่าง มีทั้งแบบบานทึบและแบบลูกฟัก ผนังไม้ฝาแบบตีซ้อนเกล็ด หลังคาทรงจั่วและเพิงหมาแหงน มุงด้วยกระเบื้องหรือสังกะสี ระดับภายในบ้านจะสูงกว่าระดับทางเดินด้านนอก ประมาณ 0.20 ม.

ปัญหาที่สำรวจพบ :

- 1) การเลือกใช้วัสดุ โทนสีสำหรับตกแต่งร้านค้า อาคาร ยังขาดความเป็นเอกลักษณ์
- 2) สภาพอาคารส่วนใหญ่เริ่มทรุดโทรม การซ่อมแซมตกแต่งต่าง ๆ ขาดกฎระเบียบในการควบคุม ทำให้อัตลักษณ์เริ่มเลือนหายไป
- 3) พื้นที่ว่างหน้าร้านระหว่างหน้าบ้านกับทางเดินคนกรีต จะถูกใช้เป็นพื้นที่ขายของ หรือวางถังขยะ ทำให้ขาดความเป็นระเบียบ และสวยงาม

ภาพที่ 113-114 รูปแบบสถาปัตยกรรมโดยรวม ฝั่งวัดเกาะแก้ว

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 115-116 รูปแบบสถาปัตยกรรมโดยรวม ฝั่งวัดเกาะใหญ่

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 117-120 ตัวอย่างรูปแบบสถาปัตยกรรม

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 121-122 ตัวอย่างรูปแบบผนังไม้

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 123-126 ตัวอย่างรูปแบบประตูบานเฟี้ยม

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

4.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

พื้นที่ตลาดน้ำบางน้อยนั้นเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนเก่าแก่อาศัยอยู่ร่วมกับธรรมชาติอันสงบ
ร่มรื่น และยังเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีความสำคัญต่อการค้าขายในอดีต เป็นแหล่ง

การค้าที่สำคัญของแม่น้ำแม่กลอง ดังนั้นในการศึกษาข้อมูลทางด้านจินตภาพของพื้นที่ จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 5 ด้านดังนี้

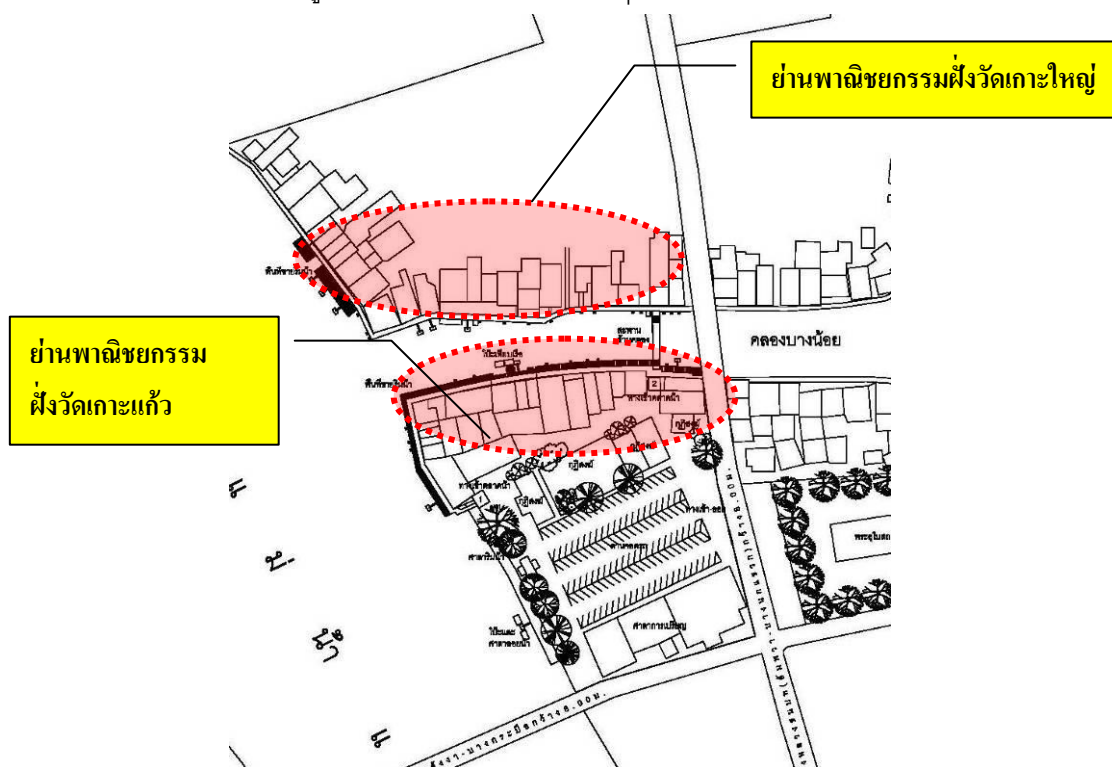
ย่าน (District)

ในความหลากหลายของพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อย ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงแบ่งพื้นที่ย่านย่อย ๆ ภายในตลาดน้ำได้ดังต่อไปนี้

1) ย่านพาณิชยกรรม

พื้นที่บริเวณนี้เป็นส่วนที่มีศักยภาพของพื้นที่สูงสุด ร้านค้าต่าง ๆ อยู่เรียงรายยาวตลอดแนวคลองบางน้อยจากปากคลองบางน้อยจนถึงสะพานข้ามคลองของถนนทางหลวงชนบท(อัมพวา-บางนกแขวก) ทั้งสองฝั่ง ยาวประมาณฝั่งละ 150 ม.มีอัตราการใช้พื้นที่หนาแน่นในพื้นที่ฝั่งวัดเกาะแก้วมากกว่าฝั่งวัดเกาะใหญ่ และช่วง วันเสาร์-อาทิตย์ เท่านั้น ประเภทของธุรกิจหลักจะเน้นการค้าขายอาหารการกิน ที่ทำจากชาวบ้าน และผัก ผลไม้จากสวนในพื้นที่รอบ ๆ

สภาพปัญหาที่ชัดเจนในย่านนี้คือ การจัดวางของขายของบรรดาแม่ค้าและร้านค้า ไม่เป็นระเบียบ ปัญหาในเรื่องความสวยงามของภูมิทัศน์ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตัวอาคารร้านค้า ทางเดิน เสาไฟฟ้า ตู้ดับเพลิง ถังขยะ ป้ายต่าง ๆ เป็นต้น

แผนผังที่ 4 พื้นที่ย่านพาณิชยกรรม

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม

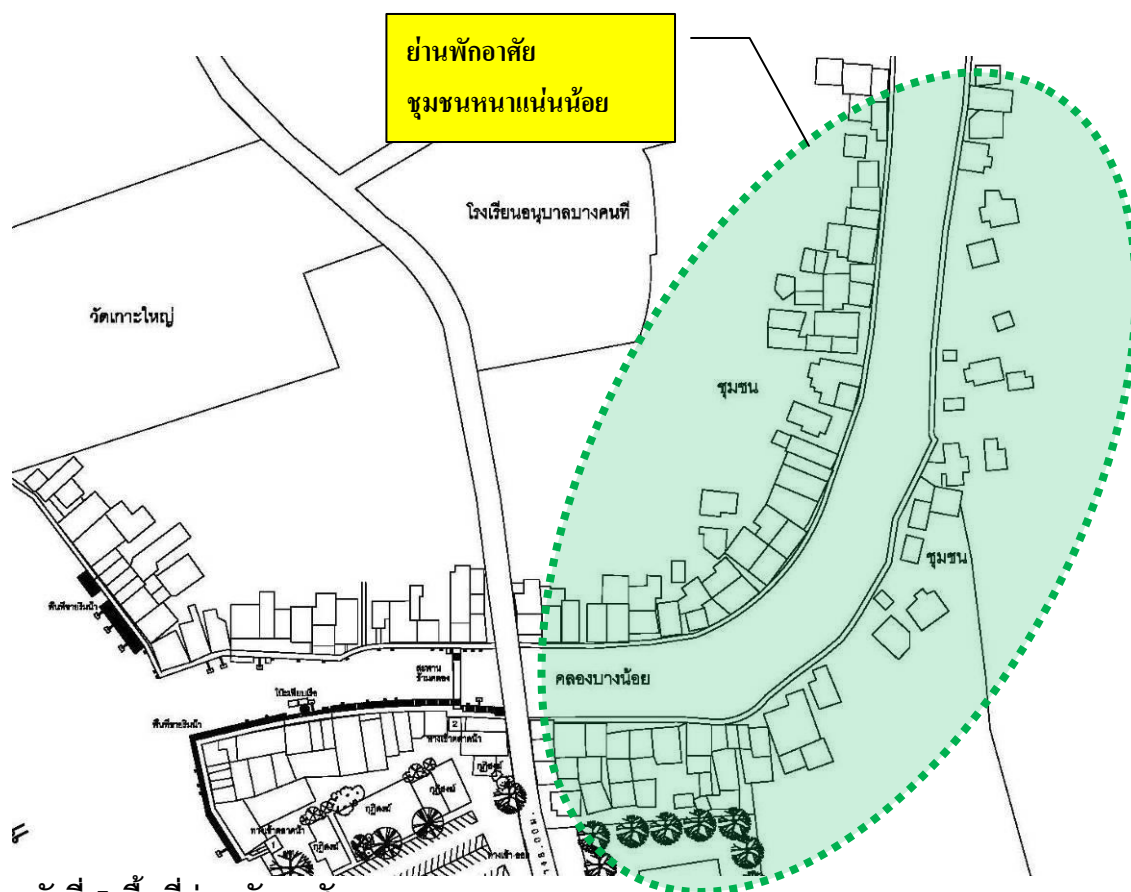
ภาพที่ 127-131 ลักษณะพื้นที่ย่านพาณิชยกรรมและปัญหาเรื่องความสวยงามของ
ภูมิทัศน์

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

2) ย่านพักอาศัย

ชุมชนพักอาศัยจะอยู่ถัดเข้าไปตามแนวคลองบางน้อย จนถึงวัดไทร โดยเรือนที่อยู่อาศัยนั้นจะปลูกติดอยู่ตลอดสองฝั่งคลอง ลักษณะของการพักอาศัยชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้เรือนแถวที่อยู่ประกอบกิจการพาณิชย์และพักอาศัยรวมกัน ส่วนประเภทที่เป็นบ้านพักอาศัยอย่างเดียวจะมีอยู่ปะปรายแต่จะอยู่ถัดจากริมคลองเข้าไปด้านในของพื้นที่ ความสูงของอาคารส่วนใหญ่จะไม่เกิน 2 ชั้น จะมีอาคารที่สูง 3 ชั้นเพียง 1-2 หลังเท่านั้น

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่การขาดความสวยงามของสภาพแวดล้อม เพราะอาคารพักอาศัยมักจะปรับปรุงและซ่อมแซม หรือตกแต่ง โดยขาดการพิจารณาภาพรวมภายนอก เพราะส่วนใหญ่จะพิจารณาถึงงบประมาณที่ประหยัด และความชอบของเจ้าของบ้าน ทำให้สภาพแวดล้อมภายนอกขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมถึงปัญหาที่มาจากชุมชน เช่น เรื่องน้ำเสีย ขยะและปัญหามลพิษต่าง ๆ ด้วย

แผนผังที่ 5 พื้นที่ย่านพักอาศัย

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติ

ภาพที่ 132-133 สภาพ พื้นที่ย่านพักอาศัยที่มีชุมชนอยู่หนาแน่นน้อย

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

3) ย่านกิจกรรมสงฆ์

ในบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อยนั้น มีความสัมพันธ์กับวัด 2 วัดได้แก่ ฝั่งทิศใต้ ติดกับพื้นที่ของวัดเกาะแก้ว ส่วนฝั่งทิศเหนือ ติดกับพื้นที่ของวัดเกาะใหญ่ ซึ่งทางเข้า-ออกจะต้องเข้าทาง ทั้ง 2 วัดนี้ทางไหนทางหนึ่ง ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจาก กรุงเทพฯ ส่วนใหญ่จะนิยมใช้ทางเข้า-ออกของวัดเกาะแก้วเป็นหลัก เพราะถึงก่อนและมีระยะเดินทางที่จอดรถไปตลาดไม่ไกลมากนัก ด้วยเหตุที่จำเป็นจะต้องพึ่งพาพื้นที่ของวัดในการให้รถเข้า-ออก

สภาพปัญหาคืออุปสรรคในบางวันที่ทางวัด มีกิจกรรมทางสงฆ์ อาทิเช่น งานศพ งานวัด งานประเพณีทางพุทธศาสนาต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลให้พื้นที่จอดรถจะลดน้อยลง และจะขาดความสะดวกการเข้า-ออกพื้นที่ แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดการส่งเสริมซึ่งกันและกันระหว่างวัดกับชุมชน ก็จะเป็นผลดีที่จะได้กลุ่มลูกค้าที่มาไหว้พระมาซื้ออาหารข้าวของเพิ่มขึ้น

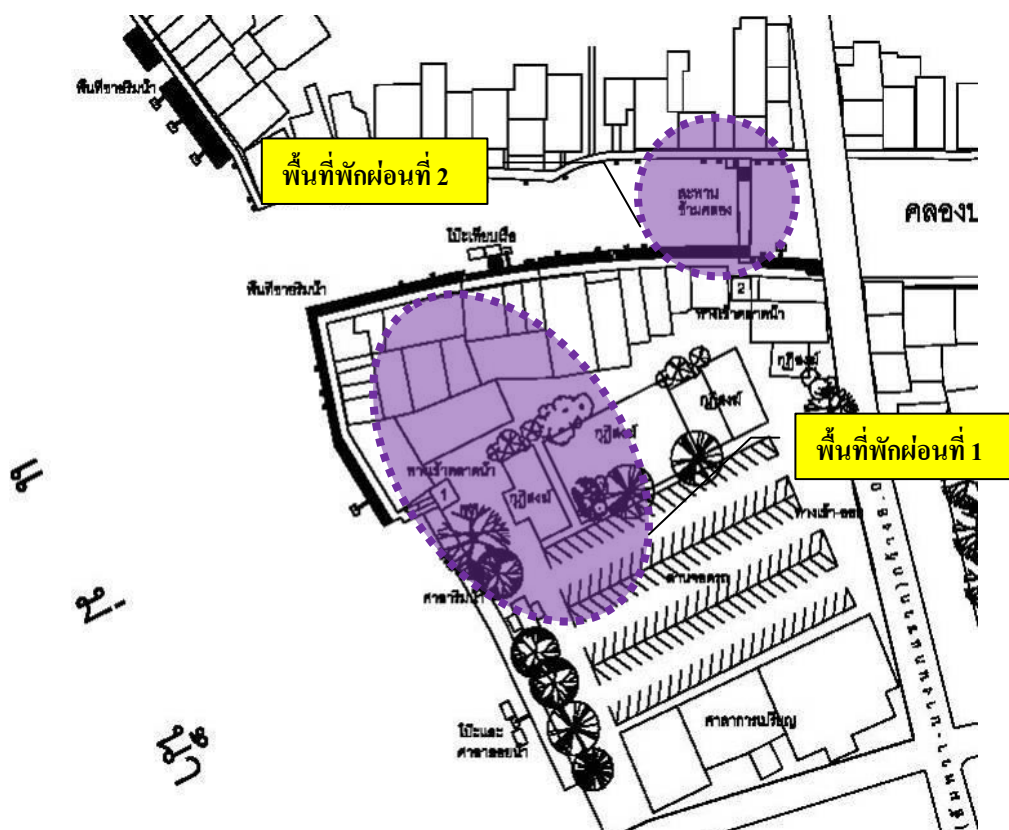
ภาพที่ 134-137 สภาพพื้นที่ภายในวัดเกาะแก้ว วันที่มีการจัดงานศพจะมีผู้คนมาใช้พื้นที่จำนวนมาก

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคศิริธรรม ถ่ายภาพ

4) ย่านพักผ่อนและพื้นที่ว่าง

ในปัจจุบันมีพื้นที่ที่สามารถนั่งพักผ่อน อยู่ 2 จุด ศาลานั่งพักผ่อนแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งอยู่ในพื้นที่วัดเกาะแก้ว ซึ่งจะมีศาลาริมน้ำ และโต๊ะเทียบเรือ ที่ใช้เป็นร้านอาหาร 2 ไร่ ส่วนอีกจุดหนึ่งจะเป็นศาลานั่งพัก อยู่บริเวณทางเข้าตลาดน้ำอีกด้านหนึ่ง ซึ่งจุดนี้จะมีพื้นที่เล็กและแคบ เหมาะกับการนั่งพักชั่วคราวเท่านั้น และจากการสำรวจ ได้พบพื้นที่ที่จัดเป็นที่นั่งพักผ่อนได้อีกหนึ่งจุด ซึ่งเป็นพื้นที่หน้าร้านของร้านเจ้สงวน ซึ่งเป็นอีกจุดที่ใช้เป็นที่นั่งพักและมีอาหาร เครื่องดื่มไว้บริการ

สภาพปัญหาในบริเวณจุดแรก ศาลานั่งพักผ่อนแม่น้ำ นั้นเป็นของพื้นที่วัดเกาะแก้ว ดังนั้นเรื่องรูปแบบและรายละเอียดของสถาปัตยกรรม จึงขาดความสัมพันธ์กับลักษณะงานสถาปัตยกรรมของตลาดน้ำ ทั้งตัวศาลา และโต๊ะเทียบเรือ ที่เป็นโครงสร้างเหล็ก ทำให้ขาดความสวยงามและขาดความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ส่วนจุดที่ 2 เป็นศาลานั่งพัก บริเวณทางเข้า-ออก ก็มีขนาดเล็กและแคบ ไม่สามารถนั่งพักหรือทำกิจกรรมอะไรได้ เป็นเพียงที่นั่งพักชั่วคราวเท่านั้น

แผนผังที่ 7 พื้นที่ย่านพักผ่อนและพื้นที่ว่าง

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม

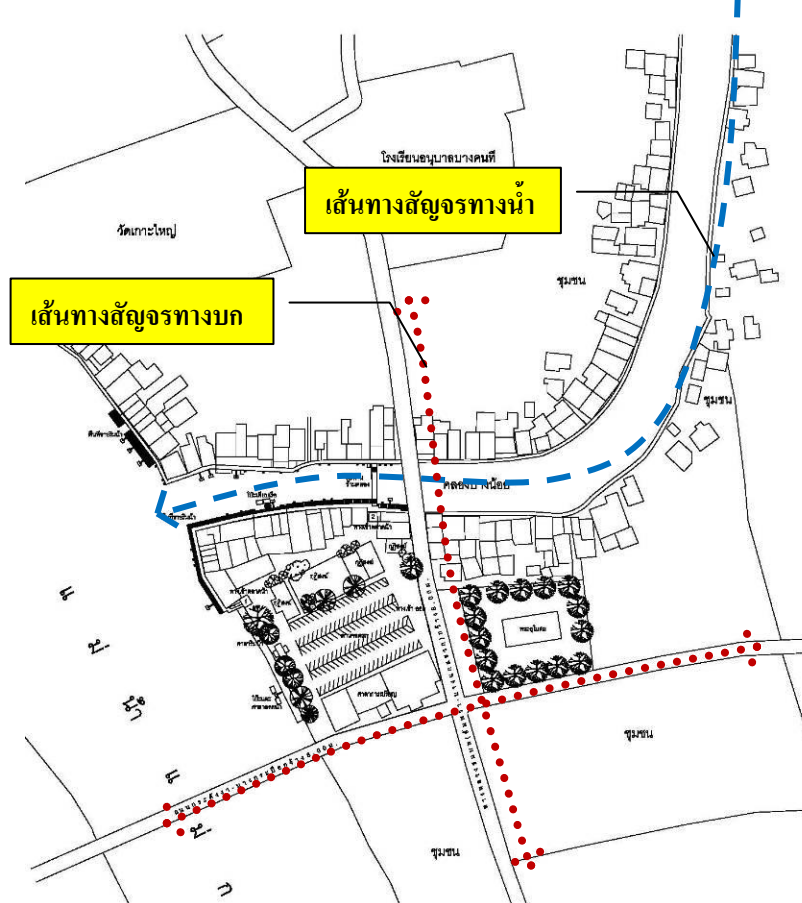

ภาพที่ 138-141 ลักษณะพื้นที่พักผ่อน บริเวณทางเข้าทั้ง 2 จุด
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม ถ่ายภาพ

ทางสัญจร (Path)

ในอดีตพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อย มีเส้นทางหลักที่สามารถสัญจร ได้เพียงทางเรือ ทางเดียว โดยใช้เส้นทางคลองบางน้อยและแม่น้ำแม่กลอง เป็นเส้นทางสำหรับการติดต่อและซื้อขายข้าวของผลไม้ต่าง ๆ จากสวนมายังตลาด แต่ในปัจจุบันเส้นทางสัญจรทางน้ำกลับถูกลดบทบาทลง เหลือเพียงให้บริการนักท่องเที่ยวและชาวบ้านที่อยู่ริมคลองเท่านั้น โดยมีเส้นทางทางบกเข้ามาเป็นเส้นทางการสัญจรหลักแทน สำหรับเส้นทางถนนสายหลักได้แก่ ทางหลวงชนบท (อัมพวา-บางนกแขวก) ซึ่งเป็นเส้นทางที่เชื่อมระหว่างอำเภออัมพวาและอำเภอบางคนที และเส้นทางสายรองได้แก่ ถนนกระดังงา-บางกระบือ

สำหรับปัญหาของการสัญจร จะมีเพียงช่วงเวลากิจการงานในเทศกาลต่าง ๆ และวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ที่จะมีนักท่องเที่ยวมาเป็นจำนวนมาก ก็จะทำให้การจราจรคับคั่งมากขึ้น

แผนผังที่ 8 แนวเส้นทางสัญจรทางน้ำและทางบก

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคศิริธรรม

ภาพที่ 142 สภาพการสัญจรทางน้ำโดยเรือริมแม่น้ำแม่กลอง

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 143 สภาพการสัญจรทางน้ำโดยรถ ถนนทางหลวงชนบท (อัมพวา-บางนกแขวก)

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

ที่รวมกิจกรรม (Node)

ที่รวมกิจกรรมหรือที่ว่างในพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อย ไม่ค่อยมีให้เห็นมากนัก เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้เชิงพาณิชย์ เสียมากกว่า ซึ่งจะมีเพียง 3 จุดเท่านั้นได้แก่ จุดแรก เป็นบริเวณพื้นที่หน้าร้าน ณ บางน้อย จะอยู่บริเวณปากคลองบางน้อย ซึ่งจะปล่อยให้เป็นที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถมาถ่ายรูป นั่งพักคอย หรือมาทำกิจกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ ส่วนจุดที่สองได้แก่ บริเวณหน้าร้านแจ้ส่งวน จะอยู่บริเวณทางขึ้นสะพานเดินข้ามคลอง ซึ่งจะเป็นพื้นที่ที่นั่งรับประทานก๋วยเตี๋ยวของร้านและเปิดให้นักท่องเที่ยวได้นั่งพักได้ด้วย และจุดสุดท้ายคือบริเวณลานจอดรถของวัดเกาะแก้ว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความกว้างมากที่สุด และมีศาลาท่าน้ำ ที่สามารถรองรับการจัดกิจกรรมได้หลากหลายประเภท

สภาพปัญหาคือเนื่องจากพื้นที่ทั้ง 3 จุดเป็นพื้นที่ที่มีการครอบครองโดยเจ้าของที่เป็นส่วนบุคคล ไม่ใช่พื้นที่สาธารณะ ดังนั้นพื้นที่รวมกิจกรรมทั้ง 3 ในบางโอกาสจะถูกการจัดกิจกรรมโดยเจ้าของพื้นที่ หรือมีการปิดกั้นพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ส่วนตัวใด ๆ ก็ตาม จะทำให้นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในตลาด ไม่ได้รับความสะดวก

แผนผังที่ 9 ตำแหน่งพื้นที่รวมกิจกรรมภายในชุมชน

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม

ภาพที่ 144 พื้นที่รวมกิจกรรม จุดที่ 1 บริเวณหน้าร้าน ณ บางน้อย
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 145 พื้นที่รวมกิจกรรม จุดที่ 2 บริเวณหน้าร้านเจ้าสงวน
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

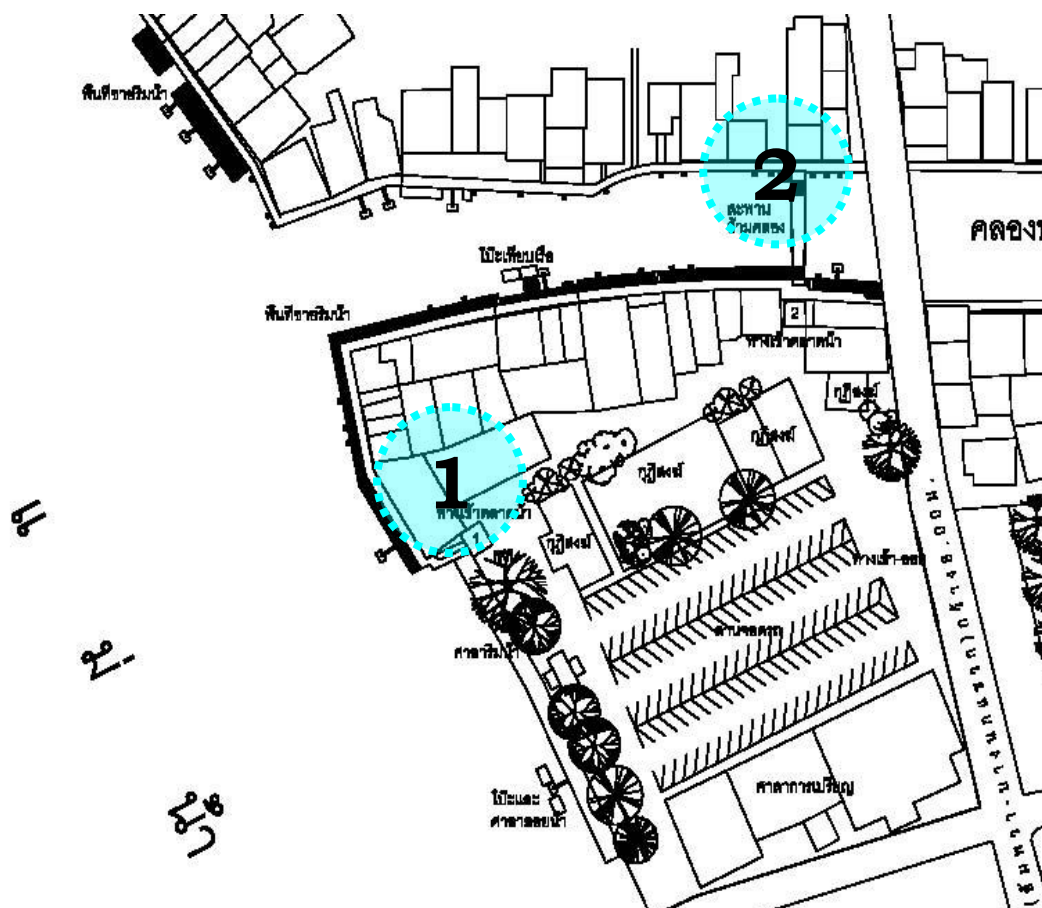

ภาพที่ 146 พื้นที่รวมกิจกรรม จุดที่ 3 บริเวณศาลาทำน้ำ วัดเกาะแก้ว
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

ที่หมายตา (Landmark)

ที่หมายตาในบริเวณตลาดน้ำบางน้อยนั้น จะมีอยู่ 2 จุด ได้แก่ จุดแรก ป้ายชื่อตลาดน้ำ ที่ใช้วัสดุเป็นป้ายไม้ ตัวอักษรสีทอง คำว่า ตลาดน้ำบางน้อย (มีทั้งภาษาไทยและจีน) ซึ่งตำแหน่งนี้ถือเป็นจุดหมายตาที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งอยู่บริเวณทางเข้าตลาดน้ำด้านวัดเกาะแก้ว และเป็นจุดที่โดดเด่น ด้วยรูปทรงของป้ายที่เรียบง่าย จึงทำให้นักท่องเที่ยวนิยมมาถ่ายภาพ เป็นที่ระลึกจำนวนมาก สำหรับจุดที่สอง เป็นสะพานคนเดิน ข้ามคลองบางน้อย และมีป้ายชื่อตลาดติดอยู่ที่สะพาน ทำให้ผู้คนที่สัญจรผ่านไปมาเห็นได้ชัด จากทางด้านถนนทางหลวงชนบท (อัมพวา-บางนกแขวก)

สภาพปัญหาของที่หมายตาทั้งสองจุดนั้น เป็นปัญหาเรื่องมุมมองจากระยะไกลจะถูกบดบังด้วยสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ทำให้จุดหมายตาทั้งสองแห่งนั้น ขาดความเด่นชัดจากระยะไกล และขาดความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว

แผนผังที่ 10 ตำแหน่งจุดหมายตาในตลาดน้ำบางน้อยทั้ง 2 จุด

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม

ภาพที่ 147 ตำแหน่งจุดหมายตา จุดที่ 1 บริเวณป้ายทางเข้าตลาด
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

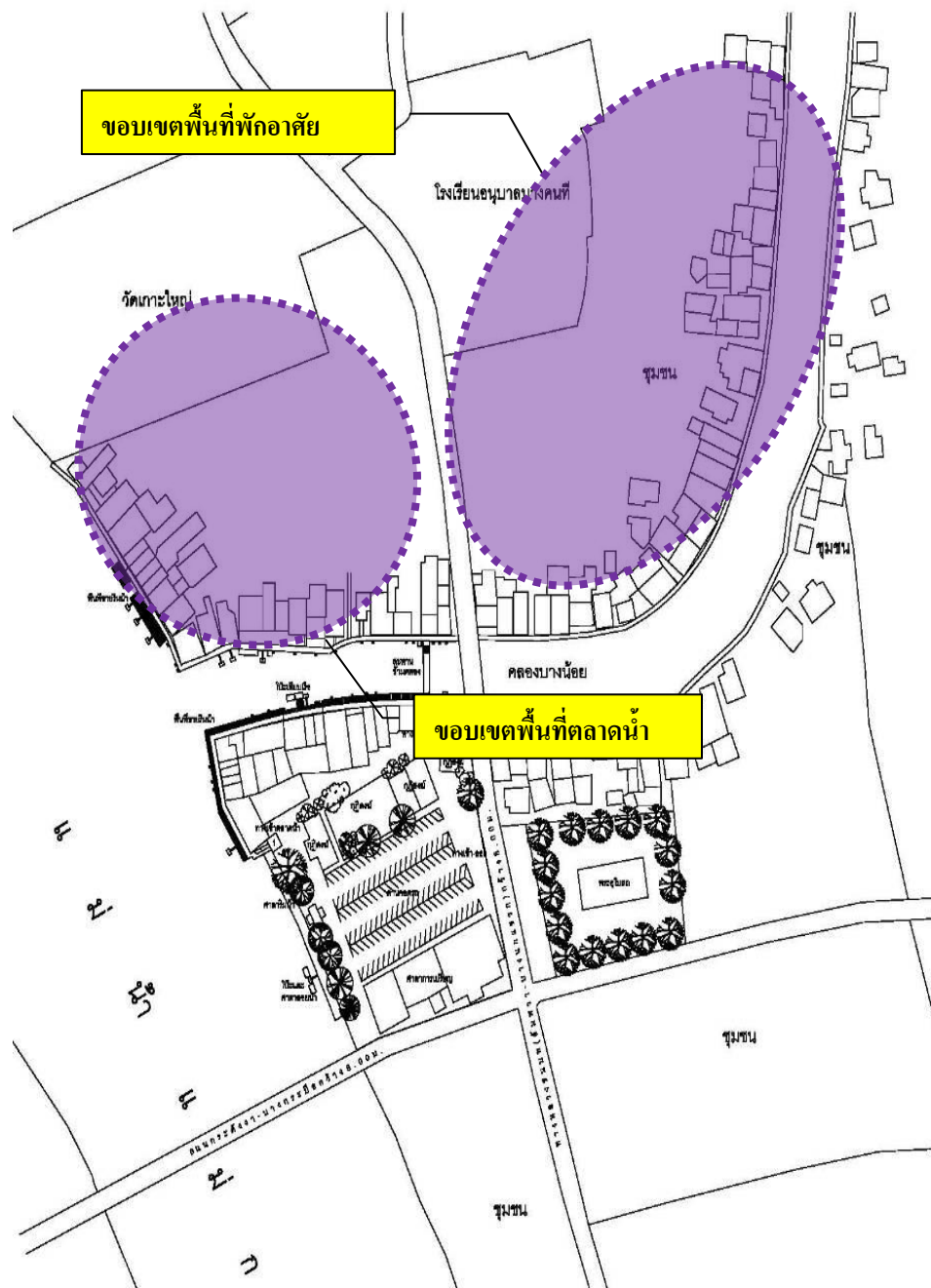

ภาพที่ 148 ตำแหน่งจุดหมายตา จุดที่ 2 บริเวณสะพานข้ามคลองบางน้อย
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ขอบเขต (Edge)

ขอบเขตของตลาดน้ำบางน้อยนี้ มีความชัดเจนในการแบ่งพื้นที่ด้วยลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยพื้นที่ตลาดน้ำนั้นจะมีอยู่สองฝั่งของคลองบางน้อยตั้งแต่ปากคลองที่ติดกับแม่น้ำแม่กลอง ต่อเนื่องจนถึงสะพานข้ามคลอง ซึ่งจะเป็นอาคารเรือนแถวไม้ที่ประกอบกิจการพาณิชยกรรม ส่วนชุมชนที่อยู่ถัดไป หรืออยู่นอกพื้นที่จะเป็นอาคารเรือนแถวที่เป็นที่อยู่อาศัยทั้งสิ้น

สภาพปัญหาจะเป็นทางด้านการเข้าถึงที่ขาดความชัดเจนและขาดความเป็นสัดส่วน รวมถึงขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

แผนผังที่ 11 ขอขอบเขตพื้นที่ตลาดน้ำและพื้นที่พักอาศัย

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม

ภาพที่ 149 ขอบเขตพื้นที่ฝั่งตลาดน้ำ

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 150 ขอบเขตพื้นที่ฝั่งพักอาศัย

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

4.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากจัดประชุมสัมมนากลุ่ม (Focus Group) (ครั้งที่ 1) และแบบสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview)

ในการเก็บข้อมูลจากชาวบ้านในพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อย ได้แบ่งขั้นตอนการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ 2 ขั้นตอน เพื่อต้องการข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงมากที่สุด

การจัดประชุมสัมมนากลุ่ม (Focus Group) (ครั้งที่ 1)

ในครั้งแรก เป็นการระดมระดมชาวบ้านในเขตท้องที่อำเภอบางคนที เจ้าหน้าที่ภาครัฐ กรรมการตลาดน้ำบางน้อย ผู้ประกอบการธุรกิจ ปราชญ์ท้องถิ่น ประมาณ 60 คน เพื่อหาข้อมูลในเชิงกว้าง และต้องการข้อมูลที่มีความหลากหลายทางด้านมิติ มุมมอง ผลกระทบ ความต้องการต่าง ๆ โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญ ๆ ที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ดังนี้

1. พื้นที่อำเภอบางคนทีจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่ไม่เหมือนอำเภออัมพวา มีความเป็นธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่ไม่เหมือนที่ใด
2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประกอบด้วย กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และกลุ่มภาคธุรกิจ
3. พื้นที่อำเภอบางคนทีมีความต้องการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมาก เพราะในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาภายในจังหวัดมากขึ้น ดังนั้นในพื้นที่อำเภอบางคนทีเอง ก็มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งและมีปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ด้วยงบประมาณที่จำกัดทำให้การวางแผนการพัฒนาค่อนข้างจะล่าช้า
4. วัฒนธรรมบางอย่างภายในพื้นที่อำเภอบางคนทีได้สูญหายไป หรือพบเห็นได้น้อย อาทิเช่น ตลาดน้ำบางน้อยใน(อำเภอจอมพลวก) การทำนา การบิดบาตรทางเรือ บรรจุกัญท์ที่ใช้วัสดุธรรมชาติ เป็นต้น

ภาพที่ 151 บรรยากาศภายในการจัดประชุมกลุ่ม เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2555
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่ 152 การระดมความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มต่างๆ เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2555
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview)

ในส่วนของการสัมภาษณ์ระดับลึกนั้นทางผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากตัวแทนที่คัดเลือกจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการบริหารจัดการตลาดน้ำบางน้อย ในช่วงเดือนเมษายน 2555 โดยสามารถแบ่งเป็นความคิดเห็นในแต่ละกลุ่มดังนี้

1. สรุปข้อคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่รัฐ

- ทางคณะกรรมการเทศบาลตำบลกระดังงา ได้มีแผนพัฒนาและส่งเสริมพื้นที่ตลาดน้ำ โดยโครงการที่ได้ดำเนินไปแล้ว อาทิเช่น การสร้างทางเดินคอนกรีตแทนทางเดินไม้เดิม การขยายพื้นที่ขายให้มากขึ้น การสร้างหลังคาคลุมทางเดินบริเวณชุมชน 789 เป็นต้นและมีโครงการที่จะดำเนินการต่อไปคือการขยายพื้นที่ขายฝั่งชุมชนวัดเกาะใหญ่เพิ่มขึ้น เริ่มจากการต่อเติมหลังคาคลุมทางเดินริมคลองบางน้อย และเพิ่มพื้นที่ขายเพิ่มขึ้น เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเปิดบ้านค้าขายมากขึ้น

- สำหรับโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อยมีการวางแผนในการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง แต่จะติดปัญหาในเรื่องของพื้นที่ตลาดเป็นธรณีสงฆ์ ในการพัฒนาต้องให้ทางวัดอนุญาตให้ดำเนินการด้วย แต่ในปัจจุบันทางวัดยังไม่อนุญาต

- ผลกระทบจากการเติบโตของตลาดน้ำบางน้อยมีไม่มากนัก ซึ่งตลาดน้ำบางน้อยนี้เป็นตลาดเชิงอนุรักษ์ เน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจึงมีไม่มากนัก แต่ทางเทศบาลได้วางแผนรองรับการเติบโตไว้ อาทิเช่น การจัดขยะ การใช้วัสดุท้องถิ่น เป็นต้น

- สำหรับปัญหาที่ได้รับการร้องเรียนจากนักท่องเที่ยว อาทิเช่น จำนวนห้องน้ำที่น้อยเกินไป ปัญหาการจราจรที่ติดขัดในช่วงที่ทางวัดมีงานประจำปีต่าง ๆ ปัญหาสภาพภูมิทัศน์ที่ยังไม่เหมาะสม เช่น เรื่องป้ายแนะนำต่าง ๆ ขาดแคลนความร่วมมือ ฯลฯ และยังไม่มีความหมายควบคุมการก่อสร้างต่อเติมอาคารต่าง ๆ เฉพาะพื้นที่

2. สรุปข้อคิดเห็นจากกรรมการชุมชนและชาวบ้าน

- อุดมลักษณะของตลาดน้ำบางน้อยคือ การที่ตลาดน้ำเป็นตลาดเชิงอนุรักษ์ สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ยังเป็นสภาพดั้งเดิม ประกอบกับสินค้าที่จำหน่ายเป็นสินค้าที่เน้นจากวัสดุธรรมชาติ ไม่ใช่โฟม และมีราคาไม่แพง

- ปัญหาในการพัฒนาพื้นที่ตลาดน้ำมีปัจจัยหลายอย่าง อาทิเช่น 1) พื้นที่นี้เป็นที่ธรณีสงฆ์ ทำให้การปรับปรุงหรือขยายตัวจะต้องได้รับการอนุญาตจากวัดเสียก่อน ถ้าทางวัดไม่เห็นด้วยก็ไม่สามารถดำเนินการได้ 2)ชาวบ้านยังไม่ให้ความร่วมมือในการเปิดบ้านเพื่อค้าขาย

สร้างสี่สันความหลากหลายในตลาด บางหลังเห็นว่าการเติบโตของตลาดเป็นการสูญเสียความเป็นส่วนตัว 3)งบประมาณจากภาครัฐที่ให้การสนับสนุนยังไม่มากนัก

- การพัฒนาพื้นที่ต้องการให้พัฒนาด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ควรมีการแบ่งโซนการขายสินค้าแต่ละประเภทและควรมีสินค้าอาหารที่หลากหลายเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว
- ข้อเสนอแนะอยากให้มีการส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวใหม่ๆ ได้รู้จักเพิ่มขึ้น

3. สรุปข้อคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว

- เหตุผลที่มาเที่ยวที่ตลาดน้ำบางน้อยส่วนใหญ่คือการมาซื้อข้าวของ ผัก ผลไม้ ที่สดมาจากสวน และราคาไม่แพง
- สำหรับปัญหาที่พบได้แก่ ขาดป้ายบอกเส้นทาง ขาดพื้นที่นั่งพักและสินค้าที่ขายยังไม่ค่อยหลากหลาย ส่วนใหญ่จะเป็นของกิน ขาดห้องน้ำสาธารณะ ที่จอดรถร้อนควรมีหลังคาหรือร่มไม้เพิ่มขึ้น เป็นต้น
- ข้อเสนอแนะอยากให้ร้านขายและแม่ค้าที่พายเรือมาขายมากขึ้น และควรมีต้นไม้เพื่อความร่มรื่น

ภาพที่ 153 การสัมภาษณ์ระดับลึก กับคุณลาวัลย์ เชิดชู ตำแหน่ง ประธานตลาดน้ำบางน้อย เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2555

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคิติธรรม ถ่ายภาพ

ภาพที่154 การสัมภาษณ์ระดับลึก กับคุณดนัย เชื่อมประไพ ตำแหน่ง นักบริหารงาน
สาธารณสุข เทศบาลตำบลกระดังงา เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2555

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม ถ่ายภาพ

การวิเคราะห์แนวทางในการออกแบบ

กลยุทธ์ในการกำหนดแผนเพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่น เพื่อ
ดึงดูดนักท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรสงคราม

1. กลยุทธ์ทางเศรษฐศาสตร์

การท่องเที่ยวจัดเป็นการบริโภคสินค้าและบริการชนิดหนึ่ง หากแต่สินค้าและบริการ
ประเภทนี้แตกต่างจากสินค้าและบริการประเภทอื่น ๆ ในแง่ที่เป็นสินค้ากึ่งสาธารณะ หมายความว่า
การท่องเที่ยวตามปกติไม่ทำให้ทัศนียภาพและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวลดจำนวนลง ผู้อื่นก็
สามารถเข้าชมได้ แต่เมื่อไรก็ตามที่มีการปล่อยให้จำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้นและไม่มีการ
ควบคุมจนถึงจุดหนึ่งที่แหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถแบกรับภาระต่อไปได้ ก็จะทำให้แหล่งท่องเที่ยว
นั้นถูกทำลายอย่างถาวรและเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน

2. กลยุทธ์ในเชิงจัดการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชน

หลักสำคัญที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นนั้น ชุมชนต้องมีองค์ประกอบดังนี้
คือ เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน (อาจเป็นการรวมตัวกันตามพื้นที่หรือไม่ก็
ได้) มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการกระทำกิจกรรมร่วมกัน มีการ
เรียนรู้ร่วมกันในการกระทำและมีการจัดการที่ดี โดยมีข้อปฏิบัติเรียงลำดับความสำคัญดังนี้

- ความคิดริเริ่มต้องมาจากผู้คนในชุมชนเอง อาจเกิดจากการเข้าใจสภาวะปัญหา หรือได้รับข้อมูลข่าวสารนำมาประมวลผล
- เริ่มจากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มองเห็นจุดแข็ง จุดอ่อนและแต่ละทรัพยากร อาจจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพของผู้คน สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม ฯลฯ
- มีการร่วมมือร่วมใจ และรูปแบบเป็นไปโดยเสรีภาพไม่มีการบังคับ สัมผัสใจ ตั้งใจ และสนใจที่จะร่วมด้วยตนเอง โดยมีแกนนำเป็นผู้ขยายผลการร่วมมือร่วมใจนั้น ซึ่งมีทั้งแกนนำ ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิเช่น พระ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ปราชญ์ชุมชน เป็นต้น
- มีการสร้างแกนนำรุ่นเยาว์ขึ้นมาทดแทนอย่างต่อเนื่อง
- ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมมือร่วมใจต้องเกิดผล (Effect) และผลกระทบ (Impact) ต่อคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ไม่ใช่ทำโดยคนส่วนใหญ่แต่คนส่วนน้อยที่มีอำนาจ เท่านั้นที่ได้รับผลประโยชน์

3. กลยุทธ์ทางบริบทของจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายอุดมสมบูรณ์ด้วย ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น วิถีของชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะ ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ พื้นที่ ประวัติศาสตร์ที่สำคัญหลายแห่ง ที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เช่น อุทยาน ร.2 ค่ายบางกุ้ง ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำบางน้อย ตลาดน้ำท่าคา ตลาดน้ำบางนกแขวก เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากบริบทท้องถิ่นของพื้นที่แล้ว จะเห็นว่าพื้นที่แห่งนี้ควรส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นฐานของระบบนิเวศน์เชิงวัฒนธรรม โดยไม่เน้นเรื่องวัตถุนิยม และอนุรักษ์ไว้ซึ่งคุณค่าทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์

แนวความคิด

แนวความคิดสำหรับการออกแบบงานสถาปัตยกรรมในพื้นที่วิจัย ควรใช้เกณฑ์ในการ กำหนดแนวความคิดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่น

การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่น มีความหมายคือ การดูแลรักษา ซ่อมแซม สถาปัตยกรรมท้องถิ่น ซึ่งเรียบเรียงมาจาก หลักการอนุรักษ์โบราณสถาน ซึ่งจะประกอบด้วย การ

ตรวจสอบสภาพอาคาร การรายงานสภาพอาคาร การปฏิบัติการอนุรักษ์ การดูแลรักษาและการนำอาคารกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

2. แนวคิดเรื่องมุมมองและการเข้าถึง

เนื่องจากสถาปัตยกรรมเป็นส่วนหนึ่งของทัศนศิลป์ จึงควรมีการตอบสนองทางด้านสายตาที่ดี ทั้งจากพื้นที่ ทั้งจากพื้นที่โดยรอบที่ตั้งที่สามารถมองเห็นตัวตนของสถาปัตยกรรม รวมถึงรายละเอียดทางสถาปัตยกรรมที่สัมพันธ์กับระยะทาง มุมมองและความสูงระหว่างสถาปัตยกรรมที่มีผลต่อมุมมองขอบมนุษย์ รวมไปถึงการตอบสนองทางสายตาจากภายในตัวสถาปัตยกรรมเองสู่สิ่งแวดล้อมโดยรอบ

3. แนวคิดเรื่องข้อกำหนดโซน

เป็นการจัดกลุ่มประโยชน์ใช้สอยในสถาปัตยกรรมให้เป็นหมวดหมู่ เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เช่น กลุ่มพักอาศัย กลุ่มพาณิชย์ กลุ่มส่วนติดต่อ เป็นต้น หลังจากนั้นกำหนดขอบเขตให้แต่ละกลุ่มตามข้อเท็จจริงเชิงพื้นที่จากการวิเคราะห์ตามประเภทของกิจกรรม

4. แนวคิดเรื่องบริบทปัจจัย

เป็นการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใต้องค์ความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นกายภาพและที่เป็นเชิงสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ของสถานที่ตั้ง โดยมวลรวมทั้งเชิงองค์ประกอบของโครงการทางสถาปัตยกรรมและตัวสถาปัตยกรรมเองมีความสอดคล้องกับองค์มูลฐาน 5 ประการ ได้แก่ กาละ เทศะ บุคคล เจตนคติและทรัพยากร

5. แนวคิดเรื่องวัสดุและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

การเลือกใช้ระบบการก่อสร้างและวัสดุที่มีความมั่นคงยั่งยืนและ ช่วยประหยัดพลังงาน ค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังควรเป็นวัสดุและเทคโนโลยีที่จัดหาและพัฒนางอกเงยได้จากพื้นที่ ไม่เป็นตัวกลางในการก่อกมลพิษให้กับสิ่งแวดล้อม

6. แนวคิดเรื่องความปลอดภัย

ด้วยพื้นที่ลาดน้ำบางน้อยติดกับคลองและแม่น้ำ โดยมีทางเดินขนานตามความยาวริมคลอง ฉะนั้นจึงจะต้องออกแบบพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวที่สัญจรไปมาได้รับความปลอดภัยจากการเดินชื้อข้าวของ หรือขึ้นลงปี๊ะเรือ รวมถึงการเข้าออกของยวดยานต่าง ๆ จะต้องมีความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันจะต้องคำนึงถึงความสวยงามและความกลมกลืนกับบริบทของพื้นที่ด้วย

วิเคราะห์โปรแกรม

จากข้อมูลจากการสำรวจ (4.1) ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (4.2) และข้อมูลจากการประชุมสัมมนาในกลุ่มและสัมภาษณ์ระดับลึก (4.3) สามารถสรุปวิเคราะห์โปรแกรมการออกแบบได้ดังนี้

1. ช่วงเวลาการใช้พื้นที่

ตลาดน้ำบางน้อยได้เปิดขายของในวันข้างแรม 13 ค่ำ และข้างขึ้น 4 และ 8 แต่ในปัจจุบันจะเพิ่มเวลาขายวันเสาร์-อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 06.00 – 10.00 น.

2. ลักษณะกิจกรรม

กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อยนั้น ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

- a. พาณิชยกรรม (ร้านอาหาร ร้านขายของชำ ร้านขายเครื่องดื่ม)
- b. พักอาศัย
- c. โฮมสเตย์
- d. แผงลอย
- e. สันทนาการ
- f. ห้องน้ำ
- g. จอดรถ

วิเคราะห์บริเวณ

เป็นการนำข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจภาคสนามและจากการค้นคว้าด้านเอกสารที่เกี่ยวข้อง มาทำการวิเคราะห์หาข้อดี-ข้อเสียของพื้นที่ เพื่อใช้ในการออกแบบและหาแนวทางแก้ไข

1. **ทางเข้า-ออก** ในบริเวณที่ศึกษาพบว่าทางเข้า-ออกยังขาดความชัดเจน ที่ปรากฏอยู่เป็นเพียงทางเข้า-ออกของทางวัด เพราะพื้นที่ศึกษาไม่มีทางเข้า-ออกโดยตรงโดยสามารถเข้า-ออกได้ 2 ทาง คือทางวัดเกาะแก้วทางด้านทิศใต้และวัดเกาะใหญ่ทางด้านทิศเหนือ ซึ่งด้วยข้อจำกัดดังกล่าวทำให้จำเป็นต้องใช้ทางเข้า-ออกเดิม แต่ต้องพัฒนาและปรับปรุงให้มีความโดดเด่นสวยงาม และชัดเจนยามเมื่อพบเห็นของนักท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาทางเข้า-ออกทั้ง 2 ทางดังกล่าว จะเห็นว่าทางเข้า-ออกด้านวัดเกาะแก้วทางทิศใต้ มีความเหมาะสมมากกว่าทางเข้า-ออกด้านวัดเกาะใหญ่ เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาทางอัมพวา มากกว่าจึงจะถึงทางเข้า-ออก ของทางวัดเกาะแก้วก่อน แต่ในการปรับปรุงทางเข้า-ออกด้านนี้ จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและกรรมสิทธิ์ของพื้นที่ ที่เป็นของวัดเกาะแก้ว ซึ่งจะต้องมีการพูดคุยและหารือกับทางเจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว และต้องไม่ทำลายความเป็นเอกลักษณ์ทางพุทธศาสนา

2. **มุมมอง** บริเวณมุมมองที่ดีของพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อย อยู่บริเวณสะพานเดินข้ามคลองบางน้อย โดยมองจะสะพานไปยังบริเวณปากคลองบางน้อยที่เชื่อมกับแม่น้ำแม่กลอง จะมองเห็นสภาพอาคารบ้านเรือนริมคลองทั้งสองฝั่ง ซึ่งเป็นจุดที่มีความสวยงามทั้งทางด้านทัศนียภาพและสะท้อนวิถีชุมชนอย่างชัดเจน

3. **พืชพันธุ์** สำหรับบริเวณตลาดน้ำบางน้อยนั้นมีต้นไม้เดิมที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ มีค่อนข้างน้อย มีเพียงต้นลำพู ขนาดใหญ่เพียงต้นเดียวที่อยู่ริมคลองฝั่งวัดเกาะแก้ว ด้วยเหตุผลข้อจำกัดของพื้นที่ที่ติดคลอง ทำให้ไม่สามารถปลูกต้นไม้ใหญ่ริมทางเดินริมคลองได้ กระจุกตัวเพียงแต่ใช้ไม้กระถางประดับตกแต่ง เพื่อเพิ่มความสวยงาม ตามริมทางเดิน แต่บริเวณที่สามารถเพิ่มแนวต้นไม้ใหญ่ที่สามารถให้ร่มเงาได้ควรเป็นพื้นที่บริเวณลานจอดรถ ของวัดเกาะแก้ว เพราะปัจจุบันนี้เป็นลานคอนกรีตขนาดใหญ่ รถของนักท่องเที่ยวที่มาจอดจะตากแดดร้อนตลอดทั้งวัน รวมถึงต้นไม้ใหญ่ยังให้ร่มเงากับนักท่องเที่ยวขณะเดินสัญจรไปมาได้ด้วย อาทิเช่น ต้นมะพร้าวที่เป็นไม้พื้นถิ่น ต้นทุกระจง ต้นพญาสัตบรรณ ต้นประดู่ ซึ่งเป็นต้นไม้ที่แผ่กิ่งก้านให้ร่มเงาได้ดี เป็นต้น

4. **ทางเดินริมน้ำ** สภาพทางเดินริมน้ำในปัจจุบันเป็นพื้นคอนกรีตขัดหยาบ กว้างประมาณ 2.40-2.50 ม. ลักษณะผิวพื้นเดิมขาดความสวยงาม ควรมีการตกแต่งพื้นผิวเพิ่มเติม โดยใช้วัสดุที่มีความคงทนถาวร ราคาถูก เพื่อเพิ่มความสวยงามและโดดเด่น ส่วนรูปแบบของหลังคาคลุมทางเดิน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของตัวอาคารที่เป็นไม้ หลังคาทรงจั่วหรือปั้นหยาเดิม รูปแบบของทางเดินที่เหมาะสมควรเป็นรูปแบบที่มีความสอดคล้องทั้งทางด้านรูปทรงและวัสดุที่เลือกใช้ โดยไม่ทำลายความเป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ส่วนในกรณีที่มีการต่อเติมด้วยรูปทรงหลังคาที่ไม่สอดคล้องกับบริบทเดิม ควรมีการตกแต่งหรือดัดแปลงรายละเอียดบางส่วนให้มีความกลมกลืนเป็นเอกลักษณ์ เช่นการเพิ่มงานตกแต่งเชิงชายหรือเปลี่ยนสีหลังคา เป็นต้น

5. **ป้าย** ที่ติดตั้งอยู่ภายในพื้นที่เกือบทั้งหมด ขาดการควบคุมและจัดระเบียบให้เหมาะสม ซึ่งจะต้องมีการออกมาตรการขอความร่วมมือกับชุมชนและกำหนดขอบเขตของเรื่องป้ายให้ชัดเจนในเรื่อง ขนาด สี ตำแหน่ง โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะการใช้งาน อาทิเช่น ป้ายชื่อ ป้ายบอกทาง ป้ายร้านและบ้านเลขที่ ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ ป้ายของหน่วยงานราชการ รวมถึงการเพิ่มป้ายเพื่อส่งเสริมการขาย เช่น ธงราว ป้ายตั้งพื้น เป็นต้น

6. **ห้องน้ำ** ในพื้นที่ตลาดทั่ว ๆ ไปนั้น ห้องน้ำอาจจะมีไม่มากนักและไม่ได้คำนึงถึงความสวยงาม หรือสุขอนามัยมากนัก แต่สำหรับตลาดที่จะส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยว ห้องน้ำ

จัดว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้มี และจะต้องมีความสวยงาม สะอาด รวมถึงถูกสุขอนามัยด้วย สำหรับตลาดน้ำบางน้อยนั้น พื้นที่เป็นห้องน้ำสาธารณะสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ไม่มี จะมีเพียงห้องน้ำของชาวบ้านที่เปิดให้บริการประมาณ 3 แห่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสภาพพื้นที่แล้วจะเห็นได้ว่าบริเวณที่สามารถจะมีห้องน้ำสาธารณะนั้นจะต้องตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัดเกาะแก้วเท่านั้น เพราะในพื้นที่รอบ ๆ ไม่มีพื้นที่ที่เอื้ออำนวยและเหมาะสมเลย ในประเด็นนี้คงต้องมีการหารือระหว่างเทศบาลและทางวัดเกาะแก้วเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมต่อไป

7. **ที่นั่งพัก** ในพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อยจะมีที่นั่งพัก 2 ลักษณะ แบบแรกเป็นของส่วนสาธารณะ ที่อยู่บริเวณปากทางเข้า-ออกทั้ง 2 ทาง โดยเป็นศาลาขนาดเล็ก ซึ่งสามารถนั่งพักได้ประมาณ 8-10 คน แบบที่สองเป็นของร้านค้า ที่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวได้นั่งพัก ซึ่งจะอยู่บริเวณหน้าร้านค้า เช่น หน้าร้าน ณ บางน้อย และหน้าร้านแจ้สงวน โดยทั้งสองแบบไม่มีรูปแบบของที่นั่งที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นที่มานั่งหรือเก้าอี้ทั่ว ๆ ไป ส่วนบริเวณตามทางเดินริมคลองจะไม่มีที่นั่งพักเลย ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวขาดความสะดวกสบายเท่าที่ควร โดยเฉพาะคนชราที่ไม่สามารถเดินในเส้นทางที่ยาว ๆ ได้

8. **พื้นที่ขาย** นอกจากบริเวณหน้าร้านค้าที่ชาวชุมชนเปิดเป็นร้านค้าแล้วพื้นที่ขายที่อยู่ตรงข้ามกับบ้านของใคร ผู้นั้นก็จะมีติดครองเป็นพื้นที่กรรมสิทธิ์ของตนเอง เปิดเป็นพื้นที่ขายหรือนั่งเล่น ของร้านตนเอง ทำให้แม่ค้าออกพื้นที่ไม่สามารถขายสินค้าได้ ต้องอาศัยหน้าร้านของบางบ้านที่ปิด วางโต๊ะหรือรถเข็นเพื่อตั้งสินค้า หรือไม่ก็อาศัยพื้นที่ตามหัวมุมหรือตามชอกที่เป็นที่ว่าง เพื่อวางสินค้า ทำให้การจัดการโซนในการขายสินค้าค่อนข้างจะลำบาก และขาดระเบียบ

9. **ถังขยะ** มีค่อนข้างน้อย ตำแหน่งที่ตั้งถังขยะ เพียง 2 จุด โดยใช้เป็นถังพลาสติกสีดำ มีฝาปิด ซึ่งถังขยะเหล่านี้ไม่มีการแบ่งแยกประเภทของขยะและไม่ได้มีการจัดสัดส่วนหรือพื้นที่เฉพาะเอาไว้ บางร้านจะนำถังขยะของตนเองมาวางไว้ริมทางเดิน ซึ่งทำให้เมื่อพบเห็นแล้วขาดความสวยงาม และเป็นระเบียบ ส่วนการจัดเก็บทางเทศบาลจะมีการนำขยะไปทิ้งทุกวัน โดยไม่มีการตกค้าง ซึ่งเป็นข้อดีที่จะทำให้พื้นที่ดูสะอาด

10. **โป๊ะเรือ** ตำแหน่งของโป๊ะเรือมี 3 จุด ลักษณะของโป๊ะจะเป็นโครงสร้างเหล็ก เชื่อมต่อเป็นแพ มีราวกันตก เป็นท่อเหล็กกลมอยู่โดยรอบ ไม่มีหลังคากันแดดและฝน ทางขึ้น-ลงเป็นทางเหล็กพาดเชื่อมระหว่างทางเดินริมน้ำกับโป๊ะ บางแห่งเป็นทางเดินปูด้วยไม้เก่า ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงความปลอดภัยและความสวยงามแล้ว ยังขาดความเป็นเอกลักษณ์ และประสิทธิภาพการใช้งานยังไม่ดีพอที่จะบริการนักท่องเที่ยว เพราะอาจจะเกิดอันตรายได้

แนวทางในการออกแบบ

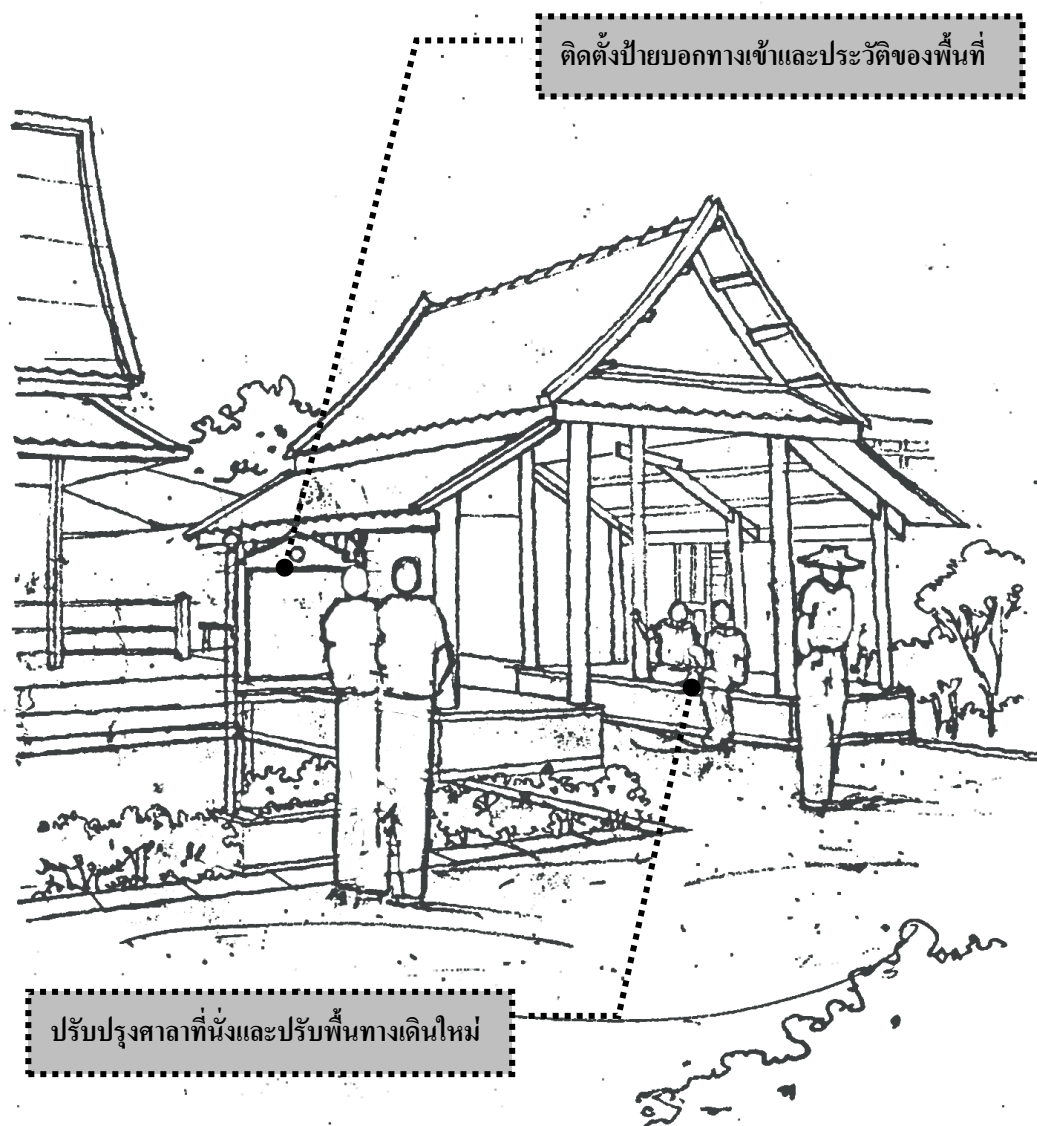
สำหรับแนวทางในการออกแบบจะใช้แนวคิดของการนำสิ่งที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์พื้นที่มาใช้ ซึ่งประกอบด้วย ต้นมะพร้าว และสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น เป็นหลัก

ภาพที่ 155 การอยู่อย่างกลมกลืนระหว่างธรรมชาติและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เป็นที่มาของแนวคิดในการออกแบบ

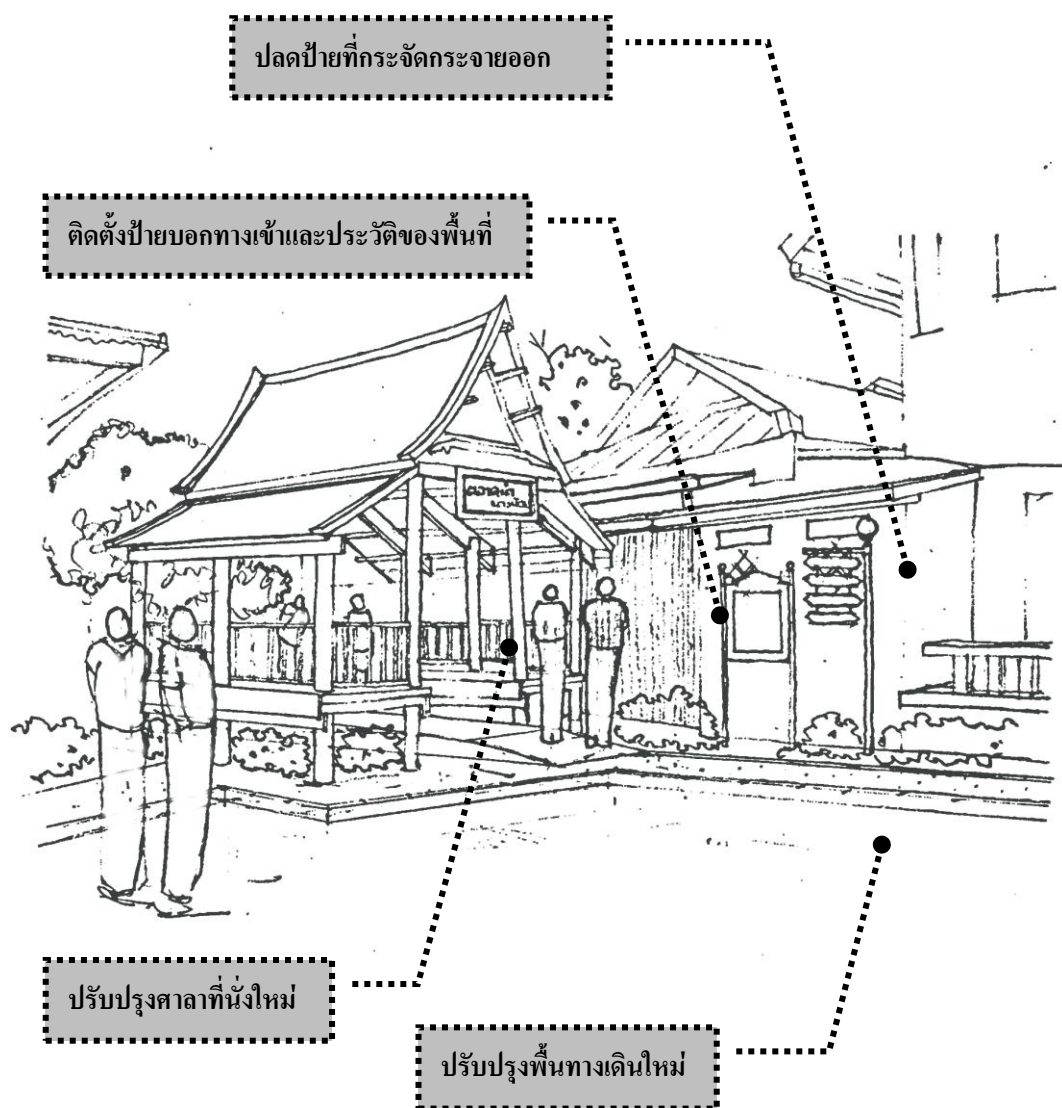
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม ถ่ายภาพ

1. แนวทางการปรับปรุงป้ายทางเข้าบริเวณริมน้ำและสภาพแวดล้อม

ภาพที่ 156 การปรับปรุงป้ายทางเข้าบริเวณริมน้ำและสภาพแวดล้อมโดยรอบ
แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม

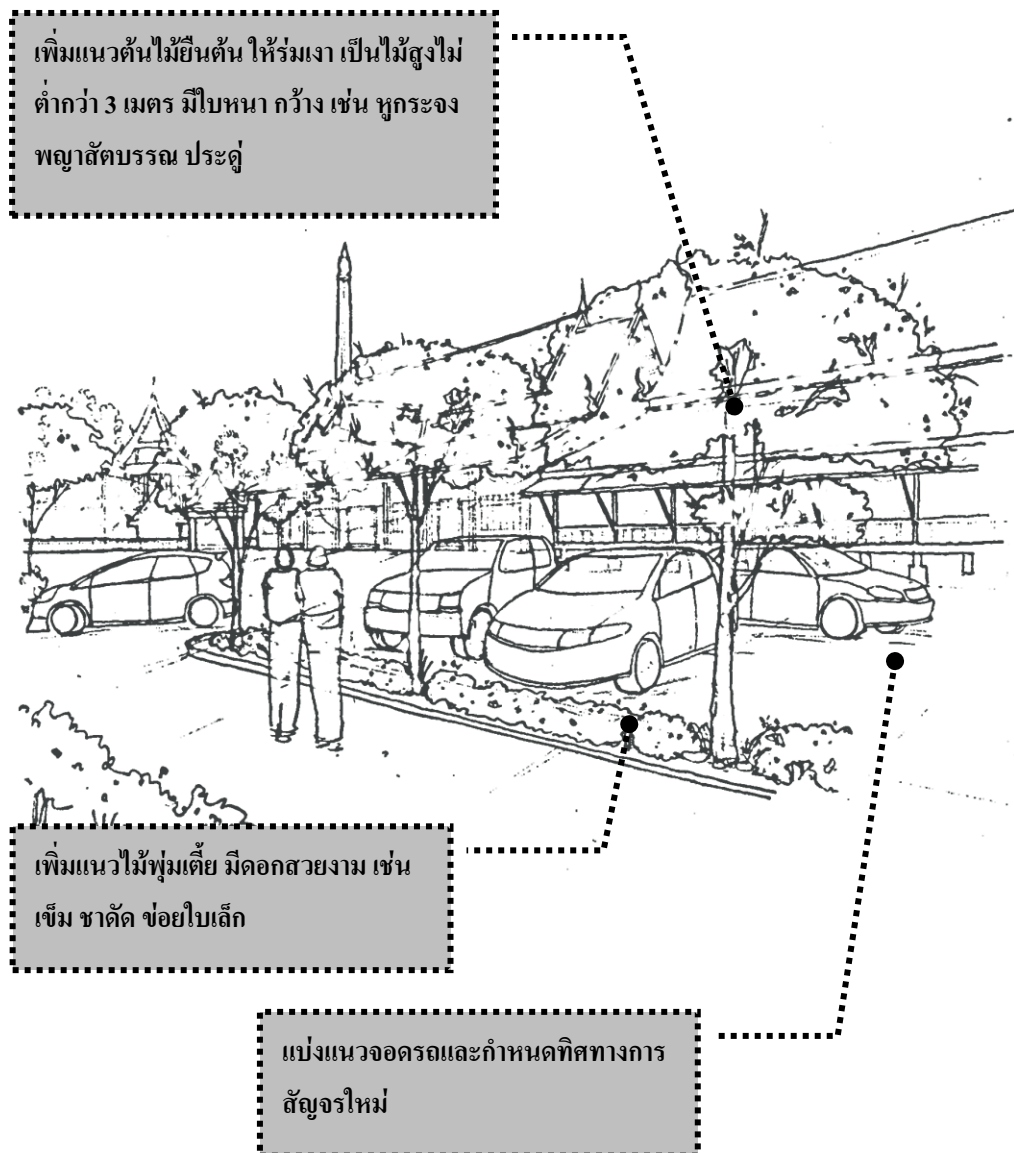
2. แนวทางการปรับปรุงทางเข้าด้านริมคลองบางน้อย

ภาพที่ 157 การปรับปรุงทางเข้าด้านริมคลองบางน้อย

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม

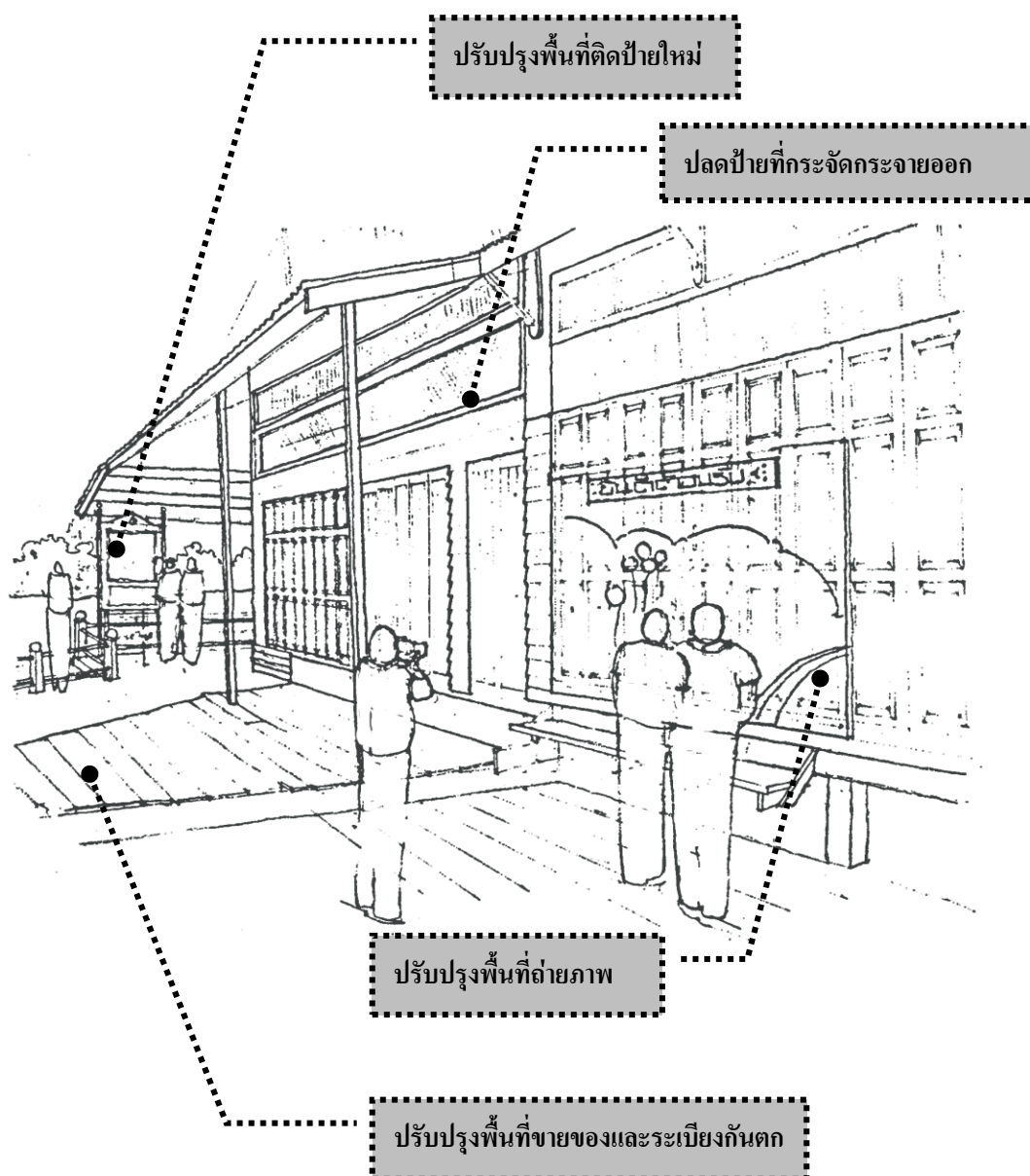
3. แนวทางการปรับปรุงพื้นที่จอดรถ

ภาพที่ 158 การปรับปรุงพื้นที่จอดรถ

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม

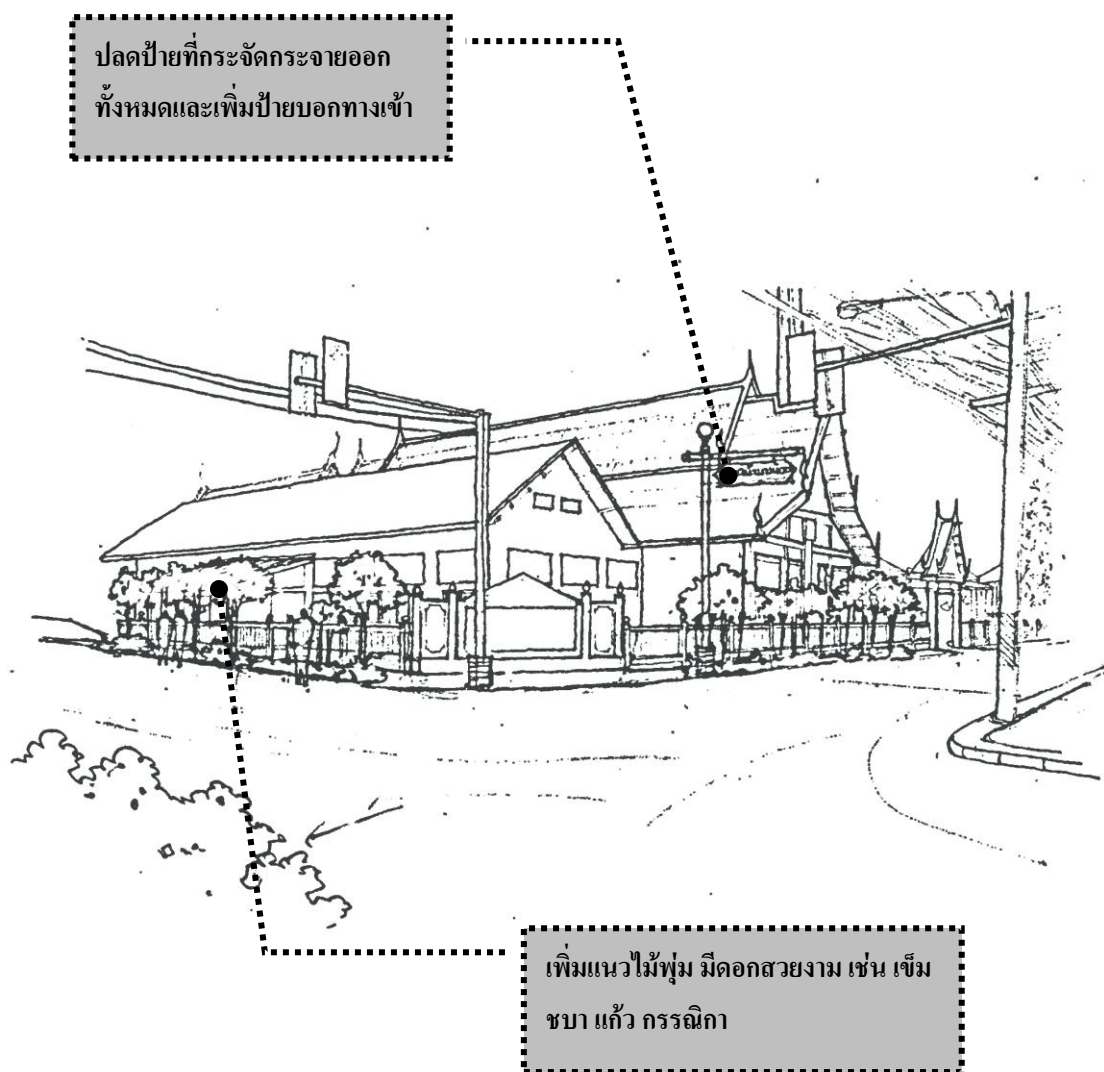
4. แนวทางการปรับปรุงพื้นที่ขายและบริเวณถ่ายรูป

ภาพที่ 159 การปรับปรุงพื้นที่ขายและบริเวณถ่ายรูป

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคดิธรรม

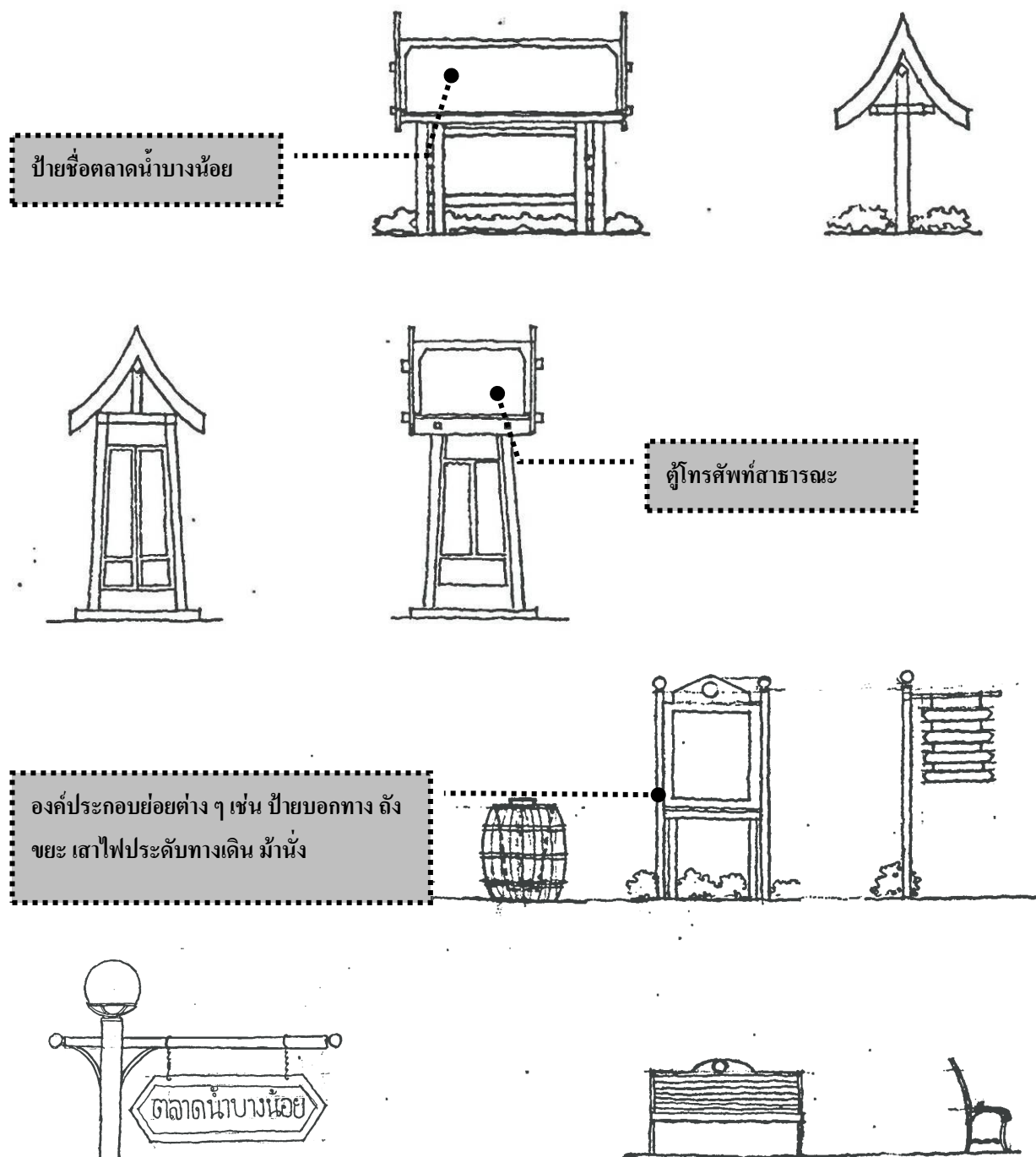
5. แนวทางการปรับปรุงป้ายและสภาพแวดล้อมนอกวัดเกาะแก้ว

ภาพที่ 160 การปรับปรุงป้ายและสภาพแวดล้อมนอกวัดเกาะแก้ว

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม

6. แนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบของภูมิทัศน์

ภาพที่ 161 การปรับปรุงองค์ประกอบของภูมิทัศน์

แหล่งที่มา: นายวินัย หมั่นคติธรรม

จากการสำรวจเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบางคนที่นี่จึงจัดเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบางคนที่นี่

เส้นทางท่องเที่ยว อำเภอบางคนที

8.30 น. โบสถ์คริสต์ **อาสนวิหารแม่พระบังเกิด** หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "โบสถ์บางนกแขวก" เป็นโบสถ์คริสต์เก่าแก่อายุกว่า 100 ปี ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง มีทัศนียภาพสวยงาม โดยเฉพาะช่วงเช้าหรือช่วงเย็นจะมีความงามเป็นพิเศษ ในปี พ.ศ. 2433 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คุณพ่อเปาโล ซัลมอล หรือคุณพ่อ เจ้าอาวาส ได้สร้างโบสถ์หลังปัจจุบันขึ้น โดยได้รับสนับสนุนทั้งจากฝรั่งเศส และคณะมิชชันนารีในปารีสกรุงโรมของประเทศอิตาลี รวมทั้งสัตบุรุษในกรุงเทพฯ มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อ 11 ก.พ. 2439

9.00 น. **ตลาดเก่าบางนกแขวก** บ้านไม้ริมน้ำอายุกว่า 100 ปี ตลาดเก่าบางนกแขวก เป็นตลาดเก่าอายุกว่า 150 ปี สมัยก่อนจะมีนัดทางน้ำทุกวันทีบริเวณปากคลองบางนกแขวกในช่วงเวลาเช้ามีด ย้อนกลับไปเมื่อหลายปีก่อน “ตลาดเก่าบางนกแขวก” เป็นแหล่งการค้าที่คึกคัก เพราะเป็นตลาดริมแม่น้ำที่เชื่อมตั้งแต่คลองดำเนินสะดวกกับคลองแม่กลอง เมื่อสมัยยังไม่มีถนน มักจะมีพ่อค้าแม่ค้ามาจอดเรือตั้งแต่เช้ามีดและผู้คนก็เริ่มทยอยออกมาจับจ่ายซื้อสินค้าทั้งชนิดของสด ของแห้ง ที่มีให้เลือกสรรกันละลานตา แต่สินค้าหลัก คือน้ำตาลมะพร้าว มะม่วง พืชผักต่างๆ โดยจะเปิดขายกันทุกวัน วันละ 2 ค่ำ 7 ค่ำ และ 12 ค่ำ ตั้งแต่เวลา 06.00 – 12.00 น. แต่เมื่อความเจริญคือปลานเข้ามาและเมมีถนนตัดผ่าน ความคึกคักเหล่านั้นก็เริ่มเลือนหายไป ปัจจุบันวิถีชีวิตแบบอดีตก็ยังคงอยู่ แต่อาจจะไม่พลุกพล่านนักด้วยผู้คนเหมือนในวันวาน ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ผิดแปลกไปจากเมื่อครั้งแต่เก่าก่อนมากมายนัก ด้วยพ่อค้าแม่ค้ายังใช้เรือแจวนำผัก ผลไม้ ดอกไม้และอาหาร เช่น ผักตบชวา กุ้งสดร้านแตงที่ใช้กุ้งแม่น้ำตัวใหญ่ปรุงที่แพและยกขึ้นเสิร์ฟแบบไม่หวงเครื่องหรือจะเป็นก๋วยเตี๋ยวหมูกะลามะพร้าวโบราณของร้านใบตอง ขนมจีนชาน้ำใสแจรงลอนที่ทำมาจากเนื้อปลากลาย ขนมปังหน้าหมูพร้อมกับอากาศเครื่องเคียงรสชาติที่ชิมแล้วติดลิ้น ข้าวต้มแห้ง ขนมหวาน แม้แต่กาแฟโบราณหรือพืชสมุนไพรที่ตลาดอื่นๆ ไม่เคยเห็น แต่เห็นที่ตลาดบางนกแขวกนำมาวางขายคือ มะม่วงหาวมะนาวโห่ ซึ่งนับว่าเป็นของเด่นอีกชนิดหนึ่ง เป็นต้น

นอกจากจะเพลิดเพลินไปกับการซื้อขายที่แม่ค้าพายเรือมาขายแล้ว บนฝั่งยังมีห้องแถวไม้และร้านเก่าๆ อายุนับร้อยปีปรากฏให้เห็น เช่นร้านต่อเรือ ร้านขายยา ร้านทอง ร้านขายเครื่องมือเกษตร ฯลฯ รวมถึงก๋วยเตี๋ยวน้ำปูแป๊ะอันเลื่องชื่อ ฯลฯ

วิถีชีวิตของคนบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมสำหรับผู้ที่ไม่ต้องการเสียง
อึกทึกหรือความจอแจ ที่ตลาดบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมอย่างยิ่งเป็นวัดหยุด ตลาดเก่าบางนกรวม
แขวง
สามารถเที่ยวชมได้ในวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ เวลา 08.00-17.00 น.

9.30 น. **วัดโพธิ์งาม** เป็นวัดโบราณ ไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้สร้างมีทั้งความเจริญและเสื่อม
ทรุด แต่ก็ยังสามารถรักษาสภาพของวัดมาได้จนทุกวันนี้ ผู้ที่ปฏิสังขรณ์สืบต่อกันมาก็ยังคงเป็น
เจ้าอาวาสและประชาชน ในตำบลนี้โดยเฉพาะตระกูล ชุณหะวัณ ได้อุปถัมภ์ค้ำชูทำนุบำรุงทั้งวัด
เจริญสุขารามและวัดโพธิ์งามอยู่เสมอ มีเจดีย์ใหญ่ บรรพชิตของบรรพบุรุษตระกูลชุณหะวัณอยู่ที่
วัดโพธิ์งามนี้

แต่เดิมวัดโพธิ์งามขึ้นอยู่กัตำบลสี่หมื่นแขวงเมืองราชบุรี ภายหลังมีการแบ่งเขต จังหวัด
ราชบุรีกับจังหวัดสมุทรสงครามใหม่ วัดโพธิ์งามจึงมาอยู่ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม วัดโพธิ์งาม
ได้ขออนุญาตตั้งเป็นวัดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2396 คงมีเจ้าอาวาสสืบต่อกันมาโดยตลอด จนกระทั่ง พ.ศ.
2426 พระอริการเงิน เป็นเจ้าอาวาส ได้ร่วมแรงร่วมใจกับนายไข ชุณหะวัณ (บิดาจอมพลผิน ชุณหะ
วัณ) และเงินคง ช่วยกันปฏิสังขรณ์ซ่อมและสร้างอุโบสถ กุฏิสงฆ์และหอฉัน ให้เป็นระเบียบ
เรียบร้อย

10.00 น. **วัด เจริญสุขารามวรวิหาร** ตั้งอยู่ริมคลองบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมสำหรับผู้ที่ไม่ต้องการเสียง
อึกทึกหรือความจอแจ ที่ตลาดบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมอย่างยิ่งเป็นวัดหยุด ตลาดเก่าบางนกรวม
แขวง (คลองดำเนินสะดวก)
ตำบลบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมสำหรับผู้ที่ไม่ต้องการเสียง
อึกทึกหรือความจอแจ ที่ตลาดบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมอย่างยิ่งเป็นวัดหยุด ตลาดเก่าบางนกรวม
แขวง อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามห่างจากอาสนะแม่พระบังเกิด
ประมาณ 500 เมตร เดิมเป็นวัดร้างไม่ทราบว่ามีใครสร้างขึ้นตั้งแต่เมื่อใด แต่มาได้รับการปฏิสังขรณ์ขึ้น
ใหม่ในปี พ.ศ. 2426เรียกกันว่า "วัดกลางคลอง" หรือ "วัดต้นชมพู" และต่อมาเมื่อมีการสร้าง
"ประตูน้ำบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมสำหรับผู้ที่ไม่ต้องการเสียง
อึกทึกหรือความจอแจ ที่ตลาดบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมอย่างยิ่งเป็นวัดหยุด ตลาดเก่าบางนกรวม
แขวง" ในปี พ.ศ. 2451 ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า "วัดประตูน้ำบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมสำหรับผู้ที่ไม่ต้องการเสียง
อึกทึกหรือความจอแจ ที่ตลาดบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมอย่างยิ่งเป็นวัดหยุด ตลาดเก่าบางนกรวม
แขวง" ก่อนที่จะ
เปลี่ยนมาเป็น "วัดเจริญสุขาราม" วัดนี้ได้รับการยกฐานะเป็นอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหารในปี
พ.ศ.2500 สิ่งที่น่าสนใจภายในวัดได้แก่ พระอุโบสถที่มีศิลปะการก่อสร้างเฉพาะตัว เพดานโบสถ์
เป็นรูปโค้งคล้ายประทุนเรือ ภายในประดิษฐานหลวงพ่อดิลกษณะเป็นพรปฎิมากรรมสมัยสุโขทัย
สร้างด้วยศิลาแลง ขนาดหน้าพระเพลากว้าง 178เซนติเมตร สูงจากพื้นรองประทักษิณถึงจุกฟ้า 208
เซนติเมตร มีสิ่งที่เป็นประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็น หลักฐานอยู่ นั่นคือลูกกระเบิดที่
ฝ่าย พันธมิตรทิ้งลงมาทางเครื่องบินเพื่อขับไล่ทหารญี่ปุ่นบริเวณหน้าวัดเจริญ หรือบริเวณ
ประตูน้ำบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมสำหรับผู้ที่ไม่ต้องการเสียง
อึกทึกหรือความจอแจ ที่ตลาดบางนกรวมทั้งคนที่ยังคงสงบ เรียบง่าย เหมาะสมอย่างยิ่งเป็นวัดหยุด ตลาดเก่าบางนกรวม
แขวง หลังจากสิ้นสุดสงคราม เจ้าหน้าที่ของบ้านเมือง ได้มาทำการกอบกู้ลูก
ระเบิดดังกล่าว และมอบให้ทางวัดเจริญดูแลและเก็บไว้เป็นหลักฐานหรือที่ระลึกจนถึง

ปัจจุบัน สักการะบูชา “หลวงพ่อด” ที่ประดิษฐานอยู่ในอุโบสถ เป็นพระประธานองค์เดียว ซึ่งสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดนระเบิดแล้วไม่เกิดความเสียหาย เยี่ยมชมหลังคาอุโบสถ ที่สร้างขึ้นคล้าย “กระโดงเรือ” เป็นอุโบสถที่เดียวของจังหวัดสมุทรสงคราม ที่หลังคาอุโบสถคล้ายกระโดงเรือ เยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน “ลูกระเบิด” สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ปิดท้ายด้วยการชมและให้อาหารปลาที่ “วังมัจฉา” ปล่อยปลา ทำบุญ หนุนวัด พร้อมกับเดินเที่ยวตลาดน้ำ ชิมกวยจั๊บเรือเจ้าเก่า 11.00 น. **ตลาดน้ำบางน้อย** สัมผัสบรรยากาศร้านค้าริมน้ำ ชุมชนปากคลองบางน้อยหรือบางน้อยนอกเป็นชุมชนริมน้ำเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งอยู่บริเวณจุดหลักของแม่น้ำแม่กลองกับคลองบางน้อยในอดีตชุมชนนี้เป็นศูนย์กลางการค้าทางน้ำที่สำคัญของโครงข่ายลุ่มน้ำแม่กลอง – ท่าจีนว่ากันว่า (ตลาด) น้ดที่คลองบางน้อยเคยเป็นพักที่คึกคักมากมีเรือมาติดน้ดที่ละหลายร้อยลำ ตั้งแต่หน้าวัดเกาะแก้วเรือยไปตามคลองจนถึงวัดไทรไทยบริเวณด้านหน้าวัดเกาะแก้วเป็นน้ดน้ำตลที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดสมุทรสงครามสวนด้านในคลองเป็นน้ดกันข้าวและสินค้าทั่วไป พ่อค้าแม่ค้าที่มาน้ดบางน้อยนอกจากจะเป็นชาวสวนในละแวกนั้น เช่น ดำเนิน สะดวก ดอนมะในราท่าคา ก็ยังมาจากถิ่นอื่นด้วย เช่น ราชบุรี นครปฐม อยุธยา ปทุมธานี สุพรรณบุรีและกรุงเทพฯ แต่ถิ่นก็ต่างนำผลผลิตในท้องถิ่นของตนมาขายหรือแลกเปลี่ยนกัน ความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนบางน้อยนอกได้ปรากฏหลักฐานในพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในครั้งที่ท่านเสด็จประพาสเมืองสมุทรสงครามในปี พ.ศ. 1882 โดยได้ทรงกล่าวถึงสภาพคลองบางน้อยในตอนหนึ่งว่า “ วันที่ 30 สิงหาคม ร.ศ. 128 เวลาบ่าย 2 โมงเศษ ลงเรือล่องไปตามลำน้ำ เลี้ยวเข้าคลองบางน้อยฝั่งตะวันออก คลองนี้เป็นคลองเก่าลึกและกว้างสายน้ำเชี่ยวแรง ตาลำคลองเป็นสวนหมาก มะพร้าวและผลไม้หน้าแน่นลักษณะสวนเมืองสมุทรสงครามมีบ้านเรือนฝากระดานเป็นพื้นติดต่อกันเข้าไป วัดใหญ่ๆ มีหลายวัด ข้างในมีแยกหลายแยก แต่ที่เป็นทางร่วมในคลองดำเนินสะดวกทางหนึ่ง ไปสมุทรสงครามทางหนึ่ง ออกทางปากคลองนี้ทางหนึ่ง มีตลาดซื้อขายของสดเป็นตลาดประจำอยู่ทุกวัน...”

แม้ว่าในปัจจุบันชุมชนบางน้อยนอกจะเปลี่ยนสถานจากผ่านการค้าทางน้ำที่จอดจะเป็นเพียงชุมชนอยู่อาศัยที่เรียบง่ายซึ่งเป็นผลจากการก่อสร้างถนนที่ทำให้ความเจริญผ่านจากลำคลองสู่ริมถนนเมื่อประมาณ 30 ปี ที่ผ่านมามากแต่ชุมชนแห่งนี้ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนริมน้ำดั้งเดิมไว้ได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการการตั้งถิ่นฐาน สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตตลอดจนสภาพแวดล้อมคลองและสวนผลไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์และศึกษาเยี่ยมชมอย่างยิ่ง

13.00 น. **วัดไทร** ตั้งอยู่ที่บ้านวัดไทรหมู่ที่ 9 ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นวัดโบราณเก่าแก่น่าชมน่าศึกษามาก ไม่ทราบว่าเป็นผู้สร้างจากสิ่งก่อสร้างที่หลงเหลือตกทอดกันมา ทั้งที่ทูลกระหม่อมหรือถือนปฏิสังขรณ์ใหม่และสร้างใหม่ได้มีหลักฐานปรากฏอยู่ว่า สมัยโบราณเป็นวัดที่ใหญ่ มากวัดหนึ่ง จากบันทึกในจังหวัดสมุทรสงครามกล่าวว่า เป็นวัดร้างมาช้านาน จนกระทั่ง ชุนวิเศษนายด่านมะขามเตี้ย ด้านพระเจดีย์ 3 องค์ ได้ติดต่อกับประเทศพม่าได้มาปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่เมื่อ พ.ศ.2023 วัดนี้จึงมีอายุไม่น้อยกว่า 500 ปี วัดนี้ได้รับสูงคามสีมาเมื่อพ.ศ.2502 สิ่งสำคัญของวัด มีสิ่งของโบราณหลายอย่างควรชมและนมัสการ อุโบสถที่สวยงามมีพระระเบียง 18 องค์ ภูมิสงฆ์ทรงไทย พระไตรปิฎกของเก่า เป็นคำภีร์โบราณจารึกด้วยอักษรขอมแต่ไม่เสร็จสมบูรณ์ สมบูรณ์เฉพาะอักษรไทยที่สร้างขึ้นใหม่ และบริเวณวัดร่มเย็น

14.00 น. **พิพิธภัณฑสถานตั้ง เขียม สะ** ตั้งอยู่เลขที่ 120 หมู่ 8 ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที เป็นพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านที่เกิดจากการเก็บรวบรวมสิ่งของด้วยใจรักของเจ้าของ และเปิดให้เข้าชมด้วยไมตรีจิต โดยไม่เก็บค่าเข้าชม (มีกล่องรับบริจาคหากต้องการสนับสนุนค่าใช้จ่ายพิพิธภัณฑสถาน) ชมเครื่องปั้นดินเผารูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ยุคสุโขทัย กรุงรัตนโกสินทร์ ที่ไม่ได้จากแม่น้ำแม่กลอง ชมคันฉ่องไม้สัก ถาดนิเกิล เรือบดไม้สัก เตาเชิงกราน และของโบราณหายากหลายชนิด การเข้าชมควรติดต่อล่วงหน้า 2 วัน ที่คุณธวัชชัย - คุณประไพภัทร พิเศษสุศาลาศัย

ข้ามสะพานข้างตลาดน้ำบางน้อย แล้วเลี้ยวซ้าย ไปวัดบางกุ้ง ค่ายบางกุ้ง

15.00 น. **วัดบางกุ้ง ค่ายบางกุ้ง** ทำบุญไหว้พระ ศึกษาชมประวัติศาสตร์ของค่ายบางกุ้ง จากวัดบางกุ้ง สามารถลงเรือไปอัมพวา หรือ ขับริถกลับ ข้ามสะพานข้างตลาดน้ำบางน้อยแล้วเลี้ยวขวา เข้าสู่ตลาดน้ำอัมพวา หรือจากวัดบางกุ้งขับริถเลี้ยวขวาข้ามสะพาน สมเด็จพระศรีสุริเยนทร์ แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ตลาดน้ำอัมพวา

16.30 น. **ตลาดน้ำอัมพวา** สัมผัสวิถีชีวิตริมน้ำของชุมชนอัมพวา และชมหิ่งห้อยยามค่ำ จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว 50 ท่านพบว่า เส้นทางท่องเที่ยวข้างบนเป็นที่น่าสนใจสำหรับบุคคลที่ยังไม่เคยไปเพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และไม่ไกลจากกรุงเทพฯ แต่มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวในโปรแกรมมีมากเกินไป สำหรับ 1 วัน
2. ควรมีคนนำชมและให้ความรู้ ความสำคัญและประวัติศาสตร์ ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

3. นักท่องเที่ยวที่ชอบตลาดน้ำจะสนใจไปตลาดน้ำมากกว่าไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นส่วน นักท่องเที่ยวที่ชอบไหว้พระจะสนใจไปวัดมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวอื่น โดยนักท่องเที่ยวจะสนใจไปเฉพาะประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเองชอบ
4. เวลาในการชมน้อยไป

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนบางคนที่

1. แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนบางคนที่มีความมากมาย ดังนั้นจึงควรนำเสนอเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกชมตามความสนใจ แต่ควรมีป้ายแสดงหลายละเอียด การเดินทาง ความสำคัญ ของแหล่งท่องเที่ยวทุกจุดในชุมชนบางคนที่ โดยแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวและการแสดงเส้นทางเชื่อมโยงกัน ตั้งแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ทราบดังตัวอย่าง

สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอบางคนที จ.สมุทรสงคราม

ตลาดเก่าบางนกแขวก
เวลาเปิด-ปิด 08.00-17.00 น.
(ห่างจากวัดโพธิ์งาม ประมาณ 1.2 กม.)

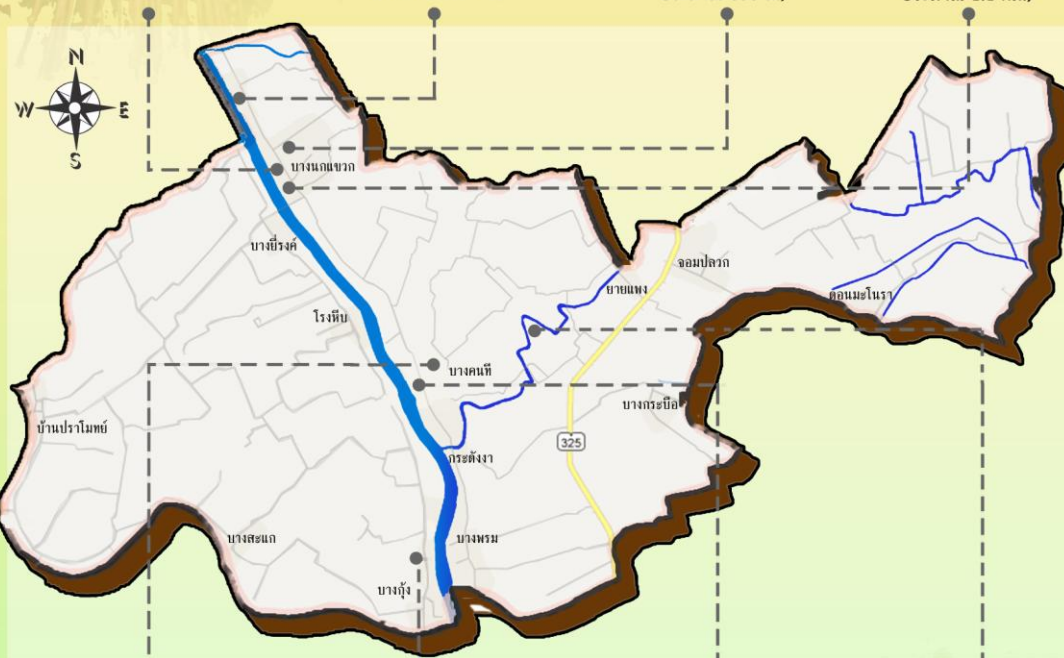
วัดโพธิ์งาม
เวลาเปิด-ปิด - น.
(ห่างจากวัดเจริณสุขารามวรวิหาร ประมาณ 1.5 กม.)

วัดเจริณสุขารามวรวิหาร
เวลาเปิด-ปิด - น.
(ห่างจากตลาดน้ำบางนกแขวก ประมาณ 850 ม.)

อาสนวิหารแม่พระบังเกิด
เวลาเปิด-ปิด 07.00-20.00 น.
(ห่างจากตลาดน้ำบางนกแขวก ประมาณ 1.1 กม.)

ตลาดน้ำบางน้อย
เวลาเปิด-ปิด 09.00-16.00 น.
(ห่างจากวัดเจริณสุขารามวรวิหาร ประมาณ 5.0 กม.)

วัดบางกุ้ง ค่ายบางกุ้ง
เวลาเปิด-ปิด - น.
(ห่างจากพิพิธภัณฑ์ ตั้ง เชียง ฮะ ประมาณ 3 กม.)

พิพิธภัณฑ์ตั้ง เชียง ฮะ
เวลาเปิด-ปิด 08.00-16.00 น.
(ห่างจากตลาดน้ำบางน้อย ประมาณ 350 ม.)

วัดไทร ต.กระดังงา
เวลาเปิด-ปิด - น.
(ห่างจากตลาดน้ำบางน้อย ประมาณ 3 กม.)

แผนที่ 3 แผนที่แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางคนที

แหล่งที่มา : นายวินัย หมั่นคติธรรม

2. มีศูนย์ข้อมูล เพื่อเป็นศูนย์ประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงในอำเภอบางคนที สถานที่รับประทานอาหาร สถานที่ วันเวลาให้บริการ ข่าวกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ปฏิทินการท่องเที่ยว ในอำเภอบางคนที เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ การเดินทาง ดิงค์เว็บไซต์ แหล่งจำหน่ายสินค้าของฝาก ของที่ระลึก

3. ในการพัฒนาการเดินทางท่องเที่ยวของชุมชนบางคนทีควรจัดเป็นเส้นทางที่ทำนักท่องเที่ยวได้เห็นชุมชนบางคนทีในแง่มุมต่างๆ เช่น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรี สมัยต้นรัตนโกสินทร์ วิถีชีวิตและภูมิปัญญาในการทำสวนมะพร้าว ส้มโอ ลั่นจี่ การทำน้ำตาลมะพร้าว ความสามารถในการถนอมอาหาร แปรรูปอาหาร คลองตามธรรมชาติ แหล่งจำหน่ายใช้สอย ในอดีต ตลาดน้ำ อาหารการกินตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ความสามารถในงานช่างไม้ในการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปลูกสร้างบ้านเรือน การนำไม้ไผ่มาผูกเป็นเรือนผูกกลางน้ำ

4. ในการพัฒนาเส้นทางควรคำนึงถึงการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนบางคนที พร้อมทั้งกระจายรายได้ในชุมชนให้ทั่วถึง

ข้อเสนอเพื่อการดูแลพื้นที่ในปัจจุบันและอนาคต

1. การสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรีกับผลกระทบในระยะยาวกับปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่แห่งนี้

2. การตัดถนนพระราม 2 สภาพถนนสูงและพื้นที่โดยรวมของจังหวัดสมุทรสงครามเป็นที่ลุ่มต่ำ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการวางผังเมืองและระบบนิเวศตลอดจนปัญหาน้ำท่วม

3. การจัดบริการโฮมสเตย์ ให้จัดการที่มีความสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผู้คนเข้ามาพักจริง เรียนรู้วิถีชีวิต รู้จักความเป็นชาวสวน ชาวบ้าน ซึ่งจะไม่นั้นความสบายและราคา ความหรูหรา อีกทั้งจำนวนโฮมสเตย์ไม่ควรเพิ่มกว่าปัจจุบัน ผู้ประกอบการควรเป็นคนท้องถิ่น

4. การใช้คุณค่าทางวัฒนธรรมในมิติเชิงซ้อนมากกว่าการคิดเชิงเดี่ยว โดยใช้มิติทางกฎหมายดังเช่นปัจจุบัน เจ้าของสวนชั้นหลานใช้สิทธิทางกฎหมายในการปักรั้วคอนกรีตลงกลางลำปะโดง ซึ่งใช้เป็นเส้นแบ่งเขตแดน และได้ส่งผลให้คุณคลองแห้งลงและตกอยู่ในสภาพการตื่นเงินสัตว์น้ำหายไปจากคูและร่องสวน สมควรดำเนินการฟื้นชีวิตร่องสวนให้เป็นวิถีชีวิตที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่พึ่งพาต่อกัน

5. จากการรุกพื้นที่ โดยการนำภาคอุตสาหกรรมเข้าสู่จังหวัด การใช้พลังงานความร้อนสูงจากโรงไฟฟ้าอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ส่งผลโดยตรงกับพื้นที่อำเภอบางคนที มี

อากาศไม่ร้อนชื้นเช่นในอดีต อีกทั้งยังส่งผลให้ผลไม้ท้องถิ่น เช่น ลิ้นจี่ไม่ออกผลและผลไม่ดกดังเช่นอดีต อีกทั้งผลที่ออกผลจะเล็กเล็กกว่าในอดีต

6. การจัดการท่องเที่ยวสำหรับบางคนที่สมควรจัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเป็นที่พักของกลุ่มผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุราชการมากกว่าการทำธุรกิจการท่องเที่ยวเช่นอำเภออัมพวา ที่มีกลุ่มหนุ่มสาวจากทั่วสารทิศทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาพักชั่วคราว คนกลุ่มนี้จะรักสนุก มีการดื่มสุรา การร้องรำทำเพลง

4.5 การพัฒนาสื่อวิถีทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

4.5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามนี้มีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่ง คือ เพื่อพัฒนาสื่อวิถีทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากแหล่งต่างๆ ทั้งเอกสารการท่องเที่ยว สื่อออนไลน์อันได้แก่เว็บไซต์แนะนำการท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม ข้อมูลจากการ Focus group ด้วยการรวบรวมผู้รู้และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวอันได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน ประชาสัมพันธ์ กลุ่มรักษ์บางคนที คณะกรรมการตลาดบางนกแขวก คณะกรรมการตลาดบางน้อย นักพัฒนาชุมชนและสื่อท้องถิ่น และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ในพื้นที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) ที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจในสถานที่ท่องเที่ยวจริงในพื้นที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม รวมทั้งการนำข้อมูลที่ได้จากส่วนหนึ่งของการวิจัย คือ การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมาใช้ในการจัดระบบของข้อมูลมาสู่การสังเคราะห์ออกมาเป็นบทวิถีทัศน์ เพื่อนำมาสู่การพัฒนาเป็นสื่อวิถีทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถรวบรวมสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในพื้นที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามได้ ดังนี้

1. **พิพิธภัณฑ์ตั้งเตียมชะ** (บ้านไผ่พันใบ) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่เกิดจากการเก็บรวบรวมสิ่งของด้วย

ใจรักของเจ้าของ คุณธวัชชัย คุณประไพภัทร พิเสฏฐศาสตร์ ตั้งอยู่เลขที่ 120 หมู่ 8 ตำบลกระดังงา เปิดให้เข้าชมด้วยไม่ตรีจิต โดยไม่เก็บค่าเข้าชม แล้วแต่การสนับสนุนจากนักท่องเที่ยว

ขึ้นชมเครื่องปั้นดินเผารูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงรัตนโกสินทร์ ที่มขึ้นมาจากแม่น้ำแม่กลอง ชมคันช่องไม้สัก ถาดนิเกิล เรือบดไม้สัก เต่าเชิงกราน และของโบราณหายากหลายชนิด

2. **ตลาดน้ำบางน้อย** ตั้งอยู่ที่ปากคลองบางน้อย (วัดเกาะแก้ว) ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที อยู่ห่างจากอุทยาน ร.2 อำเภออัมพวา ประมาณ 5 กิโลเมตร สินค้าที่จำหน่ายจะเป็นผลผลิตทางการเกษตรจากชาวสวน ซึ่งมีทั้ง ลิ้นจี่ มะม่วง ส้มโอ มะเฟือง ชมพู รวมทั้งอาหารคาว หวานอันขึ้นชื่อ เช่น ผัดไทยกุ้งสด ข้าวแกงหมูไก่ โรตีสั้แต้จิว และของขึ้นชื่อของสมุทรสงคราม อย่าง กะปิคลองโคกลน และมะนาวดอง นอกจากนี้ยังสามารถเดินเลียบบคลองชมบรรยากาศบ้านไม้เก่าแกริมคลองบางน้อย ชมบ้านเรือนไม้ทอดยาวที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็น อยู่ดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี

3. **วัดไทร** วัดสำคัญอีกแห่งหนึ่งของอำเภอบางคนที ที่มีอายุเก่าแก่กว่า 400 ปี อีกด้วย มีวัตถุ

โบราณที่น่าสนใจ เช่น ตู้อภิธรรม ช้องโบราณ และพิพิธภัณฑวัตถุที่น่าสนใจ

4. **โบสถ์คริสต์ อาสนวิหารแม่พระบังเกิด** หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "โบสถ์บางนกแขวก" ตั้งอยู่

หมู่ที่ 7 ตำบลบางนกแขวก เป็นสถานที่สักการะอันศักดิ์สิทธิ์ของคริสตชนที่อาศัยอยู่โดยรอบสร้างขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1890 โดยบาทหลวงเปาโลซัลมอน มิซซันนารี ชาวฝรั่งเศส ใช้เวลาสร้างถึง 6 ปี จึงเสร็จสมบูรณ์ เป็นสถาปัตยกรรมแบบโคธิคของประเทศฝรั่งเศส ภายในประดับด้วยกระจกสี มีรูปปั้นธรรมาสันเทศน์ อ่างล้างบาป ขาเทียนลักษณะต่าง ๆ และรูปแกะสลักบรรยายเกร็ดประวัติในพระคัมภีร์คริสตศาสนา อาสนวิหารแม่พระบังเกิดอยู่เลยสะพานสมเด็จพระอัมรินทร์ไปประมาณ 100 เมตร เปิดให้เข้าชมภายในวันพุธถึงวันอาทิตย์

5. **ตลาดน้ำบางนกแขวก** ตลาดริมแม่น้ำที่เชื่อมตั้งแต่คลองดำเนินสะดวกกับคลองแม่กลอง

มีสินค้าทั้งอาหารคาว หวาน ของสด ของแห้ง ที่มีให้เลือกสรรกันตามใจชอบ แต่สินค้าหลักๆ คือน้ำตาลมะพร้าว มะม่วง พืชผักต่างๆ ภาพของเรือแจวของชาวบ้านที่นำผัก ผลไม้ ดอกไม้ และอาหาร มาขายยังมีให้เห็นอยู่ เช่น ผัดไทยกุ้งสด (ที่มีกุ้งตัวโต) กวยจั๊บ กวยเตี๋ยว ข้าวแกง ขนมหวาน กาแฟโบราณ โดยจะเปิดขายกันทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ ตั้งแต่ 08.00 น. ไปจนถึงเย็นๆ

6. **วัดเจริญสุขารามวรวิหาร** ตั้งอยู่ริมคลองบางนกแขวก หรือคลองดำเนินสะดวก ห่างจากอาสนวิหารแม่พระบังเกิดประมาณ 500 เมตร เดิมเป็นวัดร้างไม่ทราบว่ามีสร้างขึ้นตั้งแต่เมื่อใด แต่มาได้รับการปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2426 เรียกกันว่า "วัดกลางคลอง" หรือ "วัดต้น

ชมพู" และต่อมาเมื่อมีการสร้าง "ประตูน้ำบางนกแขวก" ในปี พ.ศ. 2451 ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า "วัดประตูน้ำบางนกแขวก" ก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็น "วัดเจริญสุขาราม" วัดนี้ได้รับการยกฐานะเป็นอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหารในปี พ.ศ.2500 ภายในพระอุโบสถมีหลวงพ่อดโตเป็นพระประธาน ทำด้วยศิลาแลง ปางมารวิชัย มีขนาดหน้าตักกว้าง 1.79 เมตร เป็นพระประธานองค์เดียว ซึ่งสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดนระเบิดแล้วไม่เกิดความเสียหาย และยังมีสิ่งที่เป็นประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นหลักฐานอยู่ด้วย นั่นคือลูกระเบิดที่ฝ่าย พันธมิตรทิ้งลงมาทางเครื่องบินเพื่อขับไล่ทหารญี่ปุ่นบริเวณหน้าวัดเจริญ หรือบริเวณประตูน้ำบางนกแขวก หลังจากสิ้นสุดสงคราม เจ้าหน้าที่ของบ้านเมือง ได้มาทำการกอบกู้ลูกระเบิด และมอบให้ทางวัดเจริญเก็บไว้เป็นหลักฐานที่ระลึกจนถึงปัจจุบัน บริเวณลำคลองหน้าวัดยังมีฝูงปลาตะเพียนเงิน ปลาตะเพียนทอง มาอยู่อาศัยอยู่บริเวณนี้เป็นจำนวนมากนับหมื่นตัว นักท่องเที่ยวสามารถให้อาหารซึ่งฝูงปลาจะขึ้นมา ให้เห็นเต็มไปหมด เป็นที่น่าตื่นตาตื่นใจ

7. **บ้านกะลาบรลง** บ้านพักของคุณบรลง ยัมบุญนะ จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวหลากหลายรูปแบบ ทั้งของใช้และของตกแต่งบ้าน การออกแบบที่แปลกใหม่ เน้นความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีงานศิลปะจากเศษไม้และวัสดุท้องถิ่นรวมทั้งเฟอร์นิเจอร์จากวัสดุธรรมชาติที่แต่ละชิ้นไม่ซ้ำแบบกัน บ้านกะลาบรลง ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 63/2 หมู่ 8 ซอย กะลาบรลง ถนนบางนกแขวก-บ้านปราโมทย์ ตำบลบางยี่รงค์ ใกล้กับโบสถ์คริสต์ หรือวัดพระแม่บังเกิด อีกหนึ่งในผลิตภัณฑ์ระดับสร้างสรรค์ของบางคนที่

8. **วัดบางกุ้ง** วัดเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยา อุโบสถหลังเดิมที่สร้างตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี จะถูกปกคลุมด้วยรากไม้ใหญ่ทั้งโพ ไทร ไกร และกร่าง มองจากภายนอกคิดว่า เป็นกลุ่มต้นไม้ใหญ่ มากกว่ามีโบสถ์อยู่ข้างใน รากไม้เหล่านี้ช่วยให้โบสถ์คงรูปอยู่ได้ ทั้งยังให้ความร่มรื่นอีกด้วย ภายในมีพระพุทธรูปประดิษฐาน ชาวบ้านเรียกว่า หลวงพ่อโบสถ์น้อย (หลวงพ่อนิลมณี) และเรียกโบสถ์ว่า "โบสถ์ปรกโพธิ์" มีคัมภีร์และตำรายาโบราณ และบริเวณหน้าวัดด้านที่ติดกับแม่น้ำแม่กลอง จะมีปลาน้ำจืดต่างๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จนได้ชื่อว่า "วังมัจฉา" ฝั่งตรงข้าม เป็นค่ายทหารเรือไทยที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยกกองทัพเรือมาตั้งค่ายที่ค่ายบางกุ้ง เรียกว่า "ค่ายบางกุ้ง" โดยสร้างกำแพงล้อมวัดบางกุ้งให้อยู่กลางค่าย เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นที่พักพิงของทหารภายหลังเสีย กรุงครั้งที่ 2 ค่ายบางกุ้งก็ร้างไปจนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสถาปนากรุงธนบุรี เป็นราชธานีจึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ชาวจีนจากระยอง ชลบุรี ราชบุรี และกาญจนบุรีรวบรวมผู้คนมาตั้งกองทหารรักษาค่าย จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อว่า "ค่ายจีนบางกุ้ง"

9. **ผักผลไม้กลับชาติ** ผลไม้แช่แข็ง ผลิตโดยกลุ่มสตรีเกษตรกรพัฒนาบางพรม เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษในการถนอมอาหารให้สามารถเก็บไว้ได้นาน และมีกลวิธีที่จะทำให้คนทั่วไปรับประทานสมุนไพรที่มีรสชาติขมอย่างบอระเพ็ด ให้เป็นหวานได้อย่างไม่ปฏิเสธ จนได้รับรางวัลการประกวดถนอมอาหารมากมาย ของฝากที่แสนอร่อยจากบางคนก็

4.5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะของสื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที

จังหวัดสมุทรสงคราม

การพัฒนาวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามนี้ ในด้านของลักษณะของสื่อวีดิทัศน์นั้น ได้นำผลการวิจัยด้านลักษณะของสื่อวีดิทัศน์ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม ; สมศักดิ์ คล้ายสังข์ , 2553 มาใช้พัฒนาต่อ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของสื่อวีดิทัศน์ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยวควรมีลักษณะ ดังนี้

สื่อวีดิทัศน์ควรมีความยาวประมาณ 10 นาที ภาพที่ใช้ควรเป็นการผสมผสานกันของภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว กราฟิก และข้อความ ซึ่งรูปแบบรายการที่เหมาะสมสำหรับการแนะนำการท่องเที่ยว คือ สารคดีแนะนำการท่องเที่ยว (Documentary Program) โดยมีเสียงบรรยายเป็นเสียงผู้หญิง ดนตรีบรรเลง และเพลงประกอบเป็นแบบไทยสากล สุดทำรายการละเอียดที่ควรแสดงไว้ในรายการแนะนำการท่องเที่ยว คือ จุดเด่นและความน่าสนใจ และชื่อสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้พัฒนาสื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีความยาว 13 นาที 22 วินาที ภาพที่ใช้เป็นการผสมผสานกันของภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว กราฟิก และข้อความ ในรูปแบบรายการสารคดีแนะนำการท่องเที่ยว (Documentary Program) ใช้เสียงบรรยายเป็นเสียงผู้หญิง ดนตรีบรรเลง และเพลงประกอบเป็นแบบไทยสากล และมีการบรรยายจุดเด่นและสิ่งที่น่าสนใจของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งซึ่งผู้ชมจะสามารถรับรู้และทำความเข้าใจข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวได้โดยง่าย **ตั้งสื่อวีดิทัศน์ที่แนบท้ายเล่ม**

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

โครงการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงครามนั้นมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1 เพื่อศึกษาและสำรวจทุนทางวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม 2 เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม 3 เพื่อกำหนดแนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เกิดอัตลักษณ์ของชุมชน 4 เพื่อพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม 5 เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ไปสู่ความยั่งยืน ด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มศึกษาข้อมูลทุติยภูมิโดยมีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งต่างๆ ทั้งเอกสารการท่องเที่ยว สื่อออนไลน์อันได้แก่เว็บไซต์แนะนำการท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามและนอกจากนี้ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยทำการวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลจากการ Focus group ด้วยการรวบรวมผู้รู้และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พร้อมด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) ที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจในสถานที่ท่องเที่ยวจริงในพื้นที่อำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม รวมทั้งการนำข้อมูลที่ได้จากส่วนหนึ่งของการวิจัย คือ การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มาใช้ในการจัดระบบของข้อมูลมาสู่การสังเคราะห์ออกมาเป็นบทวีดิทัศน์ เพื่อนำมาสู่การพัฒนาเป็น สื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม และสำรวจข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การทำสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึกชาวบ้าน และผู้นำชาวบ้าน แบบสอบถามนักท่องเที่ยว การสังเกต และนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS และใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและปรับปรุงภูมิทัศน์ ของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบางคนที่

5.1 สรุปผลการศึกษา

ทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม นั้น มีหลายมิติ เช่น ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญา วิธีคิดในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติซึ่งใช้คำว่า จริตนิสัยที่ปรากฏของ ชาวสวนอำเภอบางคนที ทุนทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ ซึ่งศึกษาได้จากตำนานเมือง และเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกเกี่ยวกับสภาพที่ตั้ง แหล่งทรัพยากร การทำมาหากิน การ ปกครอง ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของผู้คนแม่น้ำแม่กลอง อันเป็นแม่น้ำสายหลักร่วมกับลำคลอง ย่อยจำนวนกว่า 300 คลอง และท้องร่องสวนร่วมกับจำนวนพืชพรรณนานาชนิดที่ปรากฏอยู่ใน เรือกสวนที่มีความอุดมสมบูรณ์ยาวนานกว่า 200 ปี ทุนทางธรรมชาติ เหล่านี้เป็นอัตลักษณ์ ของ บางคนที่ นับตั้งแต่พันธุ่มะพร้าว ส้มโอ ลิ้นจี่ ถั่วเน่าเป็นผลไม้ที่มีรสชาติและลักษณะเฉพาะของพืช ประจำท้องถิ่นแห่งนี้ ดังนั้นจากสภาพจริงในพลวัตท้องถิ่น มิติทางวัฒนธรรมในบริบทและเงื่อนไข ของการเปลี่ยนแปลงจะเป็นตัวช่วยและตัวเชื่อมให้สภาพความเป็นบางคนที่ เป็นพื้นที่แหล่งสุดท้าย ในด้านความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำแม่กลอง มีคลอง มีท้องร่องสวนให้ดำรงอยู่กับธรรมชาติ แม้ว่า ยุคโลกาภิวัตน์จะนำทุนนิยมมาเปลี่ยนพื้นที่ของท้องถิ่น แต่การขับเคลื่อนที่คนในท้องถิ่น (สัมภาษณ์คุณนรรัตน์ชัย อิมสุทธิ ชาวบางคนที่ อายุ 30 ปี) ยังคงมีความใฝ่ฝันที่ให้พื้นที่บางคนที่ เป็นพื้นที่สีเขียว ปลอดภัยจากทุนนิยม ในขณะนี้เพื่อนๆ ในวัยเดียวกัน ซึ่งได้ทำหน้าที่ดูแลท้องถิ่นใน ฐานะเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการศึกษาวิจัยยังได้พบว่าสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในพื้นที่ อำเภอบางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม นั้นประกอบด้วย 9 แห่ง ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัย เรื่อง ความสนใจ ของ นักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ศสมศักดิ์ คล้ายสังข์, 2554 ซึ่งพบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอบางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม โดยโบสถ์ปรกโพธิ์และค่ายบางกุ้งได้รับความสนใจมากที่สุด และในอันดับรองลงมา คือตลาดน้ำบางน้อย นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนาพุทธและคริสต์ที่นักท่องเที่ยวให้ ความสนใจ คือ อาสนวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก (สังฆมณฑลราชบุรี) ที่เหตุผลของการไป ท่องเที่ยวคือ เพื่อเที่ยวชมสถาปัตยกรรมทางคริสตจักร และวัดเจริญสุขาราม หรือ "วัดประตุน้ำบาง นกแขวก" โดยเหตุของการท่องเที่ยว คือ เพื่อขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์

นอกจากนี้การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวยังพบว่าชุมชนบางคนที่ ยังมีปัญหาด้านต่างๆดังนี้

- 1.ด้านกายภาพของพื้นที่ ประกอบด้วย ปัญหาเรื่องการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ ปัญหาที่จอดรถ ปัญหาเส้นทางสัญจร ปัญหาเรื่องทางเดิน ปัญหาเรื่องป้าย ปัญหาภูมิทัศน์ และปัญหาเรื่อง รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

2. การขาดอัตลักษณ์ของพื้นที่

3. การขาดความร่วมมือของชุมชนในการร่วมกันพัฒนาพื้นที่

ดังนั้นการออกแบบจะใช้แนวความคิดทางด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่น มุมมองและการเข้าถึง การกำหนดโซน การใช้วัสดุและเทคโนโลยีที่เหมาะสมและความปลอดภัย มาใช้โดยมีการปรับปรุงตามประเด็นปัญหาที่วิเคราะห์ได้ ได้แก่ มีการเสนอแนะการแบ่งพื้นที่ขึ้นใหม่ ไม่ให้เกิดความสับสน ในส่วนของที่จอดรถและทางสัญจรเสนอแนะให้จัดระบบการสัญจรให้ชัดเจน ควรแบ่งพื้นที่จอดรถออกตามประเภทของรถ เช่น รถบัส รถส่วนบุคคล รถจักรยานยนต์ และเพิ่มแนวต้นไม้เพื่อเพิ่มร่มเงา ปัญหาเรื่องเส้นทางสัญจร เสนอแนะให้มีการปรับปรุงหลังคาคลุมทางเดิน ให้มีรูปแบบที่สอดคล้องกับลักษณะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และใช้วัสดุธรรมชาติ ปัญหาเรื่องป้าย เสนอแนะให้ควบคุมลักษณะของป้ายในพื้นที่ใหม่ โดยกำหนดพื้นที่สำหรับติดตั้งเฉพาะจุด และปรับปรุงรูปแบบป้ายให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ให้มีลักษณะแนวทางเดียวกันทั้งหมด ปัญหาเรื่องห้องน้ำ ไม่สามารถเพิ่มขึ้นใหม่ได้เพราะ ไม่มีพื้นที่รองรับ แต่แนะนำให้ปรับปรุงให้มีความสะอาด ถูกสุขอนามัยและมีป้ายชี้บอกที่ชัดเจน ปัญหาเรื่องภูมิทัศน์ เสนอแนะให้ปรับรูปแบบขององค์ประกอบต่าง ๆ เช่น เสาไฟฟ้า ที่นั่งพัก ถังขยะ ตู้โทรศัพท์ ป้ายเรือ รวากันตก ฯลฯ ให้มีรูปแบบที่สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและมีความปลอดภัย

ซึ่งผลการออกแบบปรับปรุงนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดให้เป็นผังแม่บทสำหรับปรับปรุงพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อย โดยเป็นไปตามวัตถุประสงค์และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่อย่างแท้จริง ทางภาครัฐสามารถนำไปกำหนดงบประมาณได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนทางภาคเอกชน ชาวบ้านและนักท่องเที่ยว ก็จะได้รับความสะดวกสบายเวลาเยี่ยมชมหรือมาจับจ่ายซื้อของ ซึ่งการปรับปรุงใดๆ ในพื้นที่ตลาดน้ำบางน้อยครั้งนี้จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการปรับปรุงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเป็นสำคัญ

และสื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพควรมีรูปแบบของรายการสารคดี ความยาวประมาณ 10 นาที ซึ่งทำให้เห็นว่าผู้ชมต้องการได้รับข้อมูลมากโดยใช้เวลาน้อยเพื่อเป็นข้อมูลในการเดินทางไปท่องเที่ยวในสถานที่จริงและสื่อวีดิทัศน์นี้สามารถใช้เผยแพร่ในสื่อออนไลน์ได้ด้วย

การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีความยาว 13 นาที 22 วินาที ภาพที่ใช้เป็นการผสมผสานกันของภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผสมผสานกับกราฟิก และข้อความ

ในรูปแบบรายการสารคดีแนะนำการท่องเที่ยว (Documentary Program) ใช้เสียงบรรยายเป็นเสียงผู้หญิง ดนตรีบรรเลง และเพลงประกอบเป็นแบบไทยสากล และมีการบรรยายจุดเด่นและสิ่งที่น่าสนใจของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ซึ่งทำให้ผู้ชมจะสามารถรับรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวได้โดยง่าย ทั้งนี้ได้นำผลการวิจัยด้านลักษณะของสื่อวีดิทัศน์ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม ; สมศักดิ์ คล้ายสังข์ , 2553 มาประยุกต์ใช้พัฒนาต่อจนเกิดเป็น สื่อวีดิทัศน์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนบางคนที่ นั้นจำเป็นต้องดำรงทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบางคนที่ ในการศึกษาวิจัยได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การดำรงทุนทางธรรมชาติให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน โดยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นสมบัติของลูกหลานบางคนที่ โดยการวางแผนการไม่ทำลายธรรมชาติ ไม่ขยายถนนโดยทำลายพื้นที่สวน การไม่ขายที่ดินเพื่อการสร้างโรงงานอุตสาหกรรม การจัดระเบียบการปลูกสร้างที่พักโฮมสเตย์ การใช้มิติทางสังคมดูแลสภาพพื้นที่ ทั้งนี้ใช้ระบบความรักกันในครอบครัว เช่น พื้นที่ด้านหน้าติดถนนด้านหลังติดแม่น้ำหรือติดคลอง ในวงศ์พี่น้องจะไม่แบ่งเนื้อที่แบบตัดเป็นส่วนหน้า กลาง หลัง หากแต่ทุกคนได้พื้นที่เหมือนกันในการหันหน้าออกถนน หลังบ้านติดแม่น้ำ ภาษาสื่อสารในท้องถิ่นเรียกว่า “การแบ่งที่ดินแบบเส้นก๋วยเตี๋ยว” ด้วยการตัดเป็นทางยาวเส้นขนานและใช้ทางออกร่วมกัน หากจะมีการขายที่ดินให้ขายในหมู่ญาติพี่น้อง (สัมภาษณ์คุณกัญญา รัตนบุรี อายุ 78 ปี 10 กันยายน 2555)

2. การดำรงของทุนมนุษย์ในพื้นที่จะแสดงออกในด้านการมิใช้ความรุนแรง การสอนให้พึ่งตนเอง มีการรวมกลุ่มอาชีพ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของท้องถิ่น พร้อมการสนับสนุนงานพิพิธภัณฑ์ งานแสดงทางศิลปะการเขียนภาพ แกะสลักโดยใช้วัสดุท้องถิ่น การอนุรักษ์เพลงไทยในรูปของชมรม การยกย่องบุคคลในด้านการรวบรวมความรู้ของท้องถิ่น เพื่อนำเสนอเป็นความรู้ของท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการรักษาความเป็นท้องถิ่นบางคนที่ให้ดำรงสืบไป

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด ควรให้การ สนับสนุนส่งเสริมในด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอบางคนทีจังหวัดสมุทรสงครามเพิ่มมากขึ้นในสื่อประเภทโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต

4 หน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องควรถูกให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรม ในด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพราะการท่องเที่ยวจะสามารถเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามเพิ่มมากขึ้นและจะสามารถช่วยสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

5 ควรมีการสำรวจ พัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้เกิดขึ้น เพื่อเพิ่มคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นให้ทั่วถึง

6 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยว นั้น มีอยู่กลุ่ม 2 ใหญ่ ๆ คือ กลุ่มของหน่วยงานภาครัฐ (เทศบาลตำบล) และกลุ่มประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ โดยกลุ่มที่เป็นหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและจัดสรรงบประมาณพัฒนาสภาพพื้นที่ให้กับแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางเดียวคือจากหน่วยงานภาครัฐสู่ประชาชน แต่ยังไม่พบว่าประชาชนนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่หน่วยงานภาครัฐอย่างชัดเจน แต่จะพบว่าแต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะร่วมกันระดมระดมแหล่งท่องเที่ยวของตนเองให้สามารถดำรงอยู่ในกระแสการท่องเที่ยวด้วยชุมชนเอง ถึงอย่างไรก็ไม่มีพลังในการขับเคลื่อนให้เจริญขึ้นอย่างสมบูรณ์ได้

7 หน่วยงานภาครัฐในชุมชนบางคนที เช่น เทศบาลตำบลบางนกแขวก จะมุ่งการพัฒนาพื้นที่ไปยังวัดเจริญสุขารามเป็นหลัก สืบเนื่องจากวัดเจริญสุขารามเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่แล้วส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการพัฒนาต่อยอดต่อไปได้ทั้งทางวัด ชุมชน ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่วนแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก่าบางนกแขวกจะเป็นเป้าหมายต่อไปในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเพียงรอความพร้อมของงบประมาณและประชาชนในพื้นที่เกิด “ระเบิดจากข้างใน” ของคนในพื้นที่ให้เกิดมีส่วนร่วมอย่างเต็มกำลังเท่านั้น

8 เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน ในส่วนของที่จอดรถและทางสัญจร ควรแบ่งพื้นที่จอดรถออกตามประเภทของรถ เช่น รถบัส รถส่วนบุคคล รถจักรยานยนต์ และเพิ่มร่มเงาจากแนวต้นไม้ ควรมีการปรับปรุงหลังคาคลุมทางเดิน ให้มีรูปแบบที่สอดคล้องกับลักษณะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และใช้วัสดุธรรมชาติ และเสนอแนะให้ควบคุมลักษณะของป้ายในพื้นที่ใหม่ โดยกำหนดพื้นที่สำหรับติดตั้งเฉพาะจุด และปรับปรุงรูปแบบป้ายให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนบางคนที่ และทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนมีเป็นจำนวนมากดังนั้นโครงการวิจัยนี้จึงเจาะจงศึกษาเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพียงบางแห่งเท่านั้นและบางมุมเท่านั้น จึงไม่สามารถกำหนดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สมบูรณ์ได้เนื่องจากภายในชุมชนบางคนที่นั้นยังมี ทุนทางวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านอื่นๆที่มีคุณค่าที่สมควรนำมารวมอยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น วัดต่างๆในชุมชนบางคนที่ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น สวนผลไม้ วิถีชีวิตชุมชน ศาลเจ้า ดังนั้นจึงควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยนำเสนอทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนทั้งด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติให้รอบด้านเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน

ภาคผนวก

รูปภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย

เปิดตัวโครงการวิจัย วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2555

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย อาจารย์ภูสิทธิ์ ชันติกุล วันที่ 11 มีนาคม 2555

การลงพื้นที่เก็บข้อมูล อาจารย์ ดร.สิริพร ฤกษ์วีระวัฒนา วันที่ 11 มีนาคม 2555

การสัมภาษณ์พิธีกรรายการ “หลงกรุง” วันที่ 11 มีนาคม 2555

การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม “บ้านกะลาบรแดง” วันที่ 11 มีนาคม 2555

การสัมภาษณ์ "กลุ่มสตรีเกษตรกรพัฒนา" วันที่ 11 มีนาคม 2555

การสัมภาษณ์คุณสุรจิต ชिरเวทย์ วันที่ 11 สิงหาคม 2555

คุณสุรจิต ชีรเวทย์ นำเสนอข้อมูลอำเภอบางคนที วันที่ 11 มีนาคม 2555

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลแบบสอบถาม วันที่ 8 กันยายน 2555

การสนทนากลุ่มบ้านคุณสุชาล สุขเกษม วันที่ 8 กันยายน 2555

ประวัติผู้ทำรายงานวิจัย

1. ชื่อ – นามสกุล

รองศาสตราจารย์เสาวภา ไพบยวัฒน์

2. ประวัติการศึกษา

ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง วิชาเอกสังคมศึกษา วิชาโทภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2515
วิทยาลัยครูธนบุรี

ปริญญาตรี สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (2518)

ปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (2522)

3. ตำแหน่งและสถานที่ทำงานในปัจจุบัน

รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 สาขาวิชา ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชุมชน (22 ตุลาคม 2550)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุพรรณสุนันทา พ.ศ. 2552 –
ปัจจุบัน (2555)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณสุนันทา เลขที่ 1 ถ.คูทองนอก แขวง
วชิระ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300 โทรศัพท์ 02-160-1277

4. ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการ รางวัลหรือทุนการศึกษาเฉพาะที่สำคัญ (ถ้ามี)

ฝึกอบรมเข้มในหลักสูตรการบริหารงบประมาณแผ่นดินของ สำนักงานสภाराชภัฏ ปี 2542

ฝึกอบรมในการทำ Workplan โครงการความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการป้องกันยาเสพติด
และโรคเอดส์ของกรมการฝึกหัดครู ปี 2537

ศึกษาดูงานด้านกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัย Oakland ประเทศนิวซีแลนด์ (2547) และ ศึกษาดูงานมหาวิทยาลัย UNISA, มหาวิทยาลัย Pretoria และมหาวิทยาลัย Cape Town ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (2547) โดยใช้ทุนของสำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญา

ศึกษาดูงานด้านศิลปวัฒนธรรมประเทศสเปน (2551) และดูงานที่มหาวิทยาลัย Computense และ I.E Business Institutes ร่วมกับคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เป็นหัวหน้าชุดศึกษาดูงาน เยี่ยมชมแลกเปลี่ยนโครงการความร่วมมือการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการกับมหาวิทยาลัยยอร์มอน ยูเนียน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ปี 2552- 2555

4.1 ประสบการณ์ในการทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปี 2547 - 2555

1. หัวหน้าสาขาวิชาการจัดการทางวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปี 2549 – 2551
2. คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พ.ศ. 2552 – ปัจจุบัน (2555)

4.2 สรุปผลงานอันเกิดจากความคิดริเริ่มด้านการจัดการศึกษา ปี 2545 - 2555

1. ขยายผลการพัฒนาชุดฝึกอบรมทักษะชีวิตให้นำไปใช้ในกรณีศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา (2545-2547)
2. จัดทำแผนการเชื่อมโยงการถ่ายโอนจากสำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาไปยังมหาวิทยาลัยราชภัฏ 41 แห่ง (2547) โดยจัดทำเอกสารการถ่ายโอนงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
3. ริเริ่มการจัดทำสื่อการสอนการป้องกันเอดส์สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ 41 แห่ง (2545)
4. ริเริ่มการนำเสนอข้อมูลการเชื่อมโยงข้อมูลการถ่ายโอนจากสำนักงานจากสถาบันราชภัฏ 41 แห่ง ผ่านระบบสารสนเทศของหน่วยงานไปยังมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ(2547)
5. การพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษ (ESP) เพื่อวิชาชีพในคณะต่างๆของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และการพัฒนาการวัดความรู้ภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ(2555)

6. การจัดการสอนวิชาท้องถิ่นศึกษาสู่ความเป็นสากลและการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.3 ประสบการณ์ในฐานะเป็นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ร่วมเป็นคณะกรรมการ อ.ก.ค. วิสามัญพิจารณาผลงานทางวิชาการเข้าสู่ตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 8 สาขาวิชาสังคมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547-2549
2. ผู้ตรวจประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2547
3. เลขานุการสภาวิชาการ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2547
4. รองประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ พ.ศ. 2541-2549
5. ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนพญาไท โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา (2546-2549)
6. อุปนายกสมาคมครูและผู้ปกครองโรงเรียนพญาไท โรงเรียนศรีอยุธยาพระอุปถัมภ์ (2541-2549)
7. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาผลงานทางวิชาการเข้าสู่ตำแหน่งครูวิทยฐานะ ครูชำนาญการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สังกัดกรุงเทพมหานคร (2552 – ปัจจุบัน)

4.4 ประสบการณ์ด้านการสอน

1. ระดับบัณฑิตศึกษา
เป็นผู้บรรยายเรื่องการจัดทำภาคินพนธ์ สาขาวิชาไทยคดีศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช (2548-2555)
2. ระดับปริญญาตรี
เป็นผู้บรรยายการสอนรายวิชาวิถีโลก ท้องถิ่นศึกษา ความจริงของชีวิต ประวัติศาสตร์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พ.ศ. 2547 – 2555

เป็นผู้สอนวิชามนุษย์กับอารยธรรม สังคมมนุษย์ ไทยศึกษาซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานของ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช(2521-2555)

4.5 ผลงานด้านวิชาการ

1. เขียนบทความทางวิชาการด้านการป้องกันยาเสพติด โรคเอดส์ การใช้ชุดฝึกอบรมทักษะชีวิต
งานพัฒนานักศึกษาและบทความในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ พ.ศ. 2536 – 2547 (10 บทความ)

2. บทความเมื่อทำการสอนสาขาวิชาการจัดการทางวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดังนี้

เสาวภา ไพทยวัฒน์ การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมจากงานวิจัยเรื่องปรากฏการณ์ทาง
สังคมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ นำเสนอในการประกอบการ
บรรยายการอบรมมัคคุเทศก์ต่างประเทศของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 15
กรกฎาคม 2551

เสาวภา ไพทยวัฒน์ การศึกษาวิธีการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชุมชน เอกสาร
ประกอบการบรรยายการเก็บข้อมูลชุมชนให้กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน วันที่ 9 สิงหาคม 2551 ณ
โรงแรมสวนสุนันทา

4.6 ผลงานทางวิชาการด้านสาขาวิชาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน

เสาวภา ไพทยวัฒน์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทยสำหรับมัคคุเทศก์ หน่วย
ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2536

เสาวภา ไพทยวัฒน์ พื้นฐานวัฒนธรรมแนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา ตำราทางวิชาการ
ฉบับที่ 87 กรมการฝึกหัดครู 2538

เสาวภา ไพทยวัฒน์ ไทยคดีศึกษา เอกสารคำสอนสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ 2539

เสาวภา ไพทยวัฒน์ ท้องถิ่นศึกษา เอกสารคำสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2550

เสาวภา ไพทยวัฒน์ “ทักษะชีวิตกับการดำรงตน” เอกสารคำสอนชุด **วิชาทักษะชีวิต** หน่วยที่ 1 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2545

เสาวภา ไพทยวัฒน์ **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ธรรมาภิบาล สำหรับนักไทยคดีศึกษา** เอกสารคำ สอนชุดวิชาไทยคดีศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา หน่วยที่ 4 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2551

เสาวภา ไพทยวัฒน์ **ประวัติศาสตร์ไทย** เอกสารประกอบการเรียนรายวิชา SSE 1404 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2555

เสาวภา ไพทยวัฒน์ **การพัฒนาความรู้ด้านไทยคดีศึกษาเพื่อส่งเสริมวิชาชีพไทยคดีศึกษา** เอกสารคำ สอนชุดวิชาไทยคดีศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หน่วยที่ 6 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2551

เสาวภา ไพทยวัฒน์ **ประวัติศาสตร์ไทย** ตำราวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในโอกาสครบ 75 ปี 2555

เสาวภา ไพทยวัฒน์ **ความจริงของชีวิต** ตำราโครงการความร่วมมือมือกองทัพกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2555

เสาวภา ไพทยวัฒน์ **การเปลี่ยนแปลงในชีวิตของสังคมเมืองกับการสร้างรูปแบบศรัทธา การมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย : กรณีศึกษาวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม** ทุนอุดหนุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2553

เสาวภา ไพทยวัฒน์ **ปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชนป้อมมหากาฬ: มิติใหม่ในเส้นทางการเป็นสมัยใหม่แบบไทย** ทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2554

เสาวภา ไพทยวัฒน์ **การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนในสังคมเมือง กรณีศึกษาชุมชนซอยโชดาและชุมชนวัดประหาระปีธรรม 1-4** ทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2555

เสาวภา ไพทยวัฒน์ หัวหน้าโครงการชุดวิจัย **การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม** ทุนอุดหนุนวิจัยสภาวิจัยแห่งชาติ 2555

งานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากหน่วยงานอื่น ๆ ในระดับชาติและมหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา พ.ศ. 2547-2555

1. ร่วมเป็นที่ปรึกษาประเมินและติดตามผลโครงการการใช้ ICT ด้านการป้องกันเอดส์ในโรงเรียน
ชายแดน ไทย-ลาว ทุนสนับสนุนจาก SEAMEO TROPMET NETWORK (2548)

2. หัวหน้าคณะทำงานประเมินครึ่งแผนป้องกันเอดส์ : กรณีศึกษาภาคใต้ พ.ศ. 2545-2547
ทุนอุดหนุนกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขและนำผลเสนอต่อที่ประชุมระดับชาติเพื่อใช้ เป็น
แนวทางในการปรับแผนการป้องกันและแก้ไขโรคเอดส์ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549)

3. ร่วมเป็นคณะกรรมการสร้างยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหายัยรุ่นโดยผ่านสภาเด็กและเยาวชน
ทุนอุดหนุนสภาวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2549

4. ร่วมเป็นคณะทำงานประเมินผลวันเยาวชนแห่งชาติ 2547 ,2548 ,2549 นำเสนอผลการ
ดำเนินงานระดับชาติ ณ ทำเนียบรัฐบาล

5. ร่วมเป็นคณะทำงานการติดตามผลงานดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ปี 2549
โดยนำเสนอผลการดำเนินงาน ณ ทำเนียบรัฐบาล เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นกรอบในการ
กำหนดการสนับสนุนการดำเนินงานสภาเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

6. เสาวภา ไพทยวัฒน์ การเข้าร่วมประชุม International Conference On Human Ethies for
Peaces and Security จัดโดย UNESCO ณ ประเทศมาเลเซีย 2553

งานวิจัยด้านสาขาวิชาประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชุมชน พ.ศ. 2542 –
2555

เสาวภา ไพทยวัฒน์ พฤติกรรมของประชาชนที่มีต่อการนับถือศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนและพิธี
ถือศีล- กินผักในพื้นที่จังหวัดพังงา ภูเก็ต ตรัง กระบี่และระนอง ทุนอุดหนุนวิจัย สำนักงานสภา
สถาบันราชภัฏ 2542

เสาวภา ไพทยวัฒน์ การศึกษาฆ่าทรงของศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนในจังหวัดพังงาและภูเก็ต
ทุนอุดหนุนทุนวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาวิชาปรัชญา 2546

เสาวภา ไพทยวัฒน์ **การเปิดพื้นที่และวาทกรรมใหม่ในการทำบุญของชาวไทยพุทธใน
สังคมเมือง** : กรณีศึกษาวัดปทุมวนารามวรวิหารและวัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร ทุนอุดหนุนวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2550

เสาวภา ไพทยวัฒน์ **ปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชนในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาใน
พื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์** : กรณีศึกษาท่าเตียน ท่าช้าง-วังท่าพระ ท่าพระอินทร์- ถนนพระจันทร์
และท่าพระอาทิตย์ ทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2549

เสาวภา ไพทยวัฒน์ **วิวัฒนาการและรูปแบบของสังคมเมือง** : กรณีศึกษาย่านเทเวศร์
ทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2551 – 2553

เสาวภา ไพทยวัฒน์. **การศึกษางานวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงในชีวิตของสังคมเมืองกับ
การสร้างรูปแบบศรัทธาการมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์
วัฒนธรรมไทย** : กรณีศึกษาวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม . ทุนอุดหนุนวิจัยจากโครงการ ABC-
PUSMAX 2552

เสาวภา ไพทยวัฒน์. **โครงการวิจัย วิถีชีวิตชุมชนดุสิต “กรุงเทพมหานครใต้ร่มพระบรม
โพธิสมภาร”**. ทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2553

เสาวภา ไพทยวัฒน์. **ปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชนป้อมมหากาฬ มิติใหม่ในเส้นทาง
การเป็นสมัยใหม่ของไทย**. ทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2554

4.7 วิทยากรบรรยาย

เป็นวิทยากรบรรยายให้กับการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ต่างประเทศคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยในการอบรมมัคคุเทศก์ต่างประเทศ 15 กรกฎาคม 2551

เป็นวิทยากรบรรยายให้กับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาखाวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เรื่องการศึกษาวิจัยด้านไทยคดีศึกษา มีนาคม 2551 - 2554

เป็นวิทยากรในการพัฒนาชุดฝึกอบรมทักษะชีวิตด้านการป้องกันเอดส์ในการนำเสนอผลงาน
ระดับชาติด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ ปี 2546

เป็นวิทยากรในการนำเสนอผลงานวิจัยซึ่งได้รับการผ่านการคัดเลือกให้นำเสนอในระดับชาติ เรื่อง การศึกษาม้าทรงศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนจัดโดยสภาวิจัยแห่งชาติ 2547

4.8 ความเป็นคนดีและเกียรติคุณ

1. เป็นข้าราชการตัวอย่างของกรมการฝึกหัดครู 2532 รับรางวัลจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
2. เป็นบุคคลดีเด่นในการทำงานด้านป้องกันยาเสพติดรับรางวัลระดับชาติจากนายกรัฐมนตรี ปี 2546
3. เป็นข้าราชการกรมการฝึกหัดครูคนแรกในสายศึกษานิเทศก์ที่ขอผลงานทางวิชาการในสาขาวิชาประวัติศาสตร์จากศึกษานิเทศก์ 6 เป็นศึกษานิเทศก์ 8 ปี พ.ศ. 2536
4. เป็นข้าราชการคนแรกของกระทรวงศึกษาธิการสายศึกษานิเทศก์ที่เข้าสู่ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ 9 เมื่ออายุ 43 ปี
5. เป็นผู้ได้รับการคัดเลือกจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ให้เป็นผู้ร่วมฉายพระรูปร่วมกับ พระองค์เจ้า วรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาฯ ในงานมหกรรม 6 ปี สายใยรักแห่งครอบครัว ณ อาคารอิมแพ็ค เอ็กซิบิชั่น อาคาร 7-8 ศูนย์แสดงสินค้าการประชุมอิมแพ็ค อารีน่า เมืองทองธานี จังหวัด นนทบุรี ปี 2555
6. ปัจจุบันได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มหาวชิรมงกุฏ

1. ชื่อ – สกุล นางสาว สิริพร ฤกษ์วีระวัฒนา

2. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย สาขา การบริหารการเงิน

ปริญญาโท มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ สาขา บริหารจัดการ

ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยศิลปากร สาขาการจัดการมรดกทางสถาปัตยกรรมกับการ
ท่องเที่ยว

3. ตำแหน่งและสถานที่ทำงานในปัจจุบัน

อาจารย์สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวง
วชิระ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300 โทรศัพท์ 02-160-1 550 (e-mail) siritt@yahoo.com,
08-70429136

4. ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการ รางวัลหรือทุนการศึกษาเฉพาะที่สำคัญ (ถ้ามี)

4.1 งานวิจัย

: การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาการผลิตน้ำตาล
มะพร้าวโดยใช้เตาตาล ในชุมชนท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม ทุนของสถาบันวิจัย ม มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา

: การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนป็นหนึ่ง ชุมชน ม.พัน3 รอ. ภายใต้โครงการวิถีชีวิต
ชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครได้ร่วมพระบรมโพธิสมภาร ชุมชน ทุนของสำนักวิจัย ม มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา หัวหน้าโครงการวิจัย : รศ.เสาวภา ไพทยวัฒน์

: ชุดโครงการ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม (วช.
ปี2555)

4.2 ผู้ประสานงานแผนงานวิจัย

: แนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนสู่การท่องเที่ยว กรณีศึกษาโบสถ์คราม ตำบลยี่สาร อำเภอ
อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (สกว. ปี2553-2554)

4.3 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

: นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลาดน้ำบางน้อย อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
อย่างยั่งยืน(วช. ปี2556)

4.4 บทความทางวิชาการ

: Interpretation and Conservation Plan of Historic site : Case study of Amphawa
Community, Samutsongkhram province, Journal of Ubon Ratchathani Rajabhat University, ปีที่ 2
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2550

: การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาการดูหิ้งห้อยชุมชนบ้านลมทวน จังหวัด
สมุทรสงคราม, การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ระดับบัณฑิตศึกษา “วิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น”14-15
มิถุนายน 2553

4.5 บทความวิจัย

: การศึกษาศักยภาพของชุมชนท่าคาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (เตาตาล) จากมุมมอง
ของชุมชนและนักท่องเที่ยว, การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2553, 26-30 สิงหาคม 2553

1. ชื่อ - นามสกุล นายภูสิทธิ์ ชันติกุล

2. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี นิเทศศาสตร์ทั่วไป มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ปริญญาตรี การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาโท พัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์(นิด้า)

3. ตำแหน่งและสถานที่ทำงานในปัจจุบัน

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา โทรศัพท์ 0-2160-1316 E-mail – address: phu_sit@hotmail.com

4. ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการ รางวัลหรือทุนการศึกษาเฉพาะที่สำคัญ (ถ้ามี)

4.1 ผลงานวิจัย

- พ.ศ. 2552 ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร ได้รับทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- พ.ศ. 2552 ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนวัดประจักษ์ศิลปาคม เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร (ภายใต้ชุดโครงการวิจัยชีวิตชุมชนดุสิต “กรุงเทพมหานครใต้พระบรมโพธิ์สมภาร ”) (ทุน
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา)

- พ.ศ. 2552 ศึกษาเรื่องชุมชนพัฒนาชอยระนองกลาง เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร (ภายใต้
ชุดโครงการวิจัยชีวิตชุมชนดุสิต “กรุงเทพมหานครใต้พระบรมโพธิ์สมภาร ”) (ทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา)

- พ.ศ. 2552 ศึกษาเรื่องการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนย่านเกราะ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร (ภายใต้ชุดโครงการวิถีชีวิตชุมชนดุสิต “กรุงเทพมหานครใต้พระบรมโพธิ์สมภาร”) (ทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา)
- พ.ศ. 2552 ศึกษาเรื่องการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนกองพันข้าวกรองทางทหาร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร (ภายใต้ชุดโครงการวิถีชีวิตชุมชนดุสิต “กรุงเทพมหานครใต้พระบรมโพธิ์สมภาร”) (ทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา)
- พ.ศ. 2553 ศึกษาเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พ.ศ. 2553 ศึกษาเรื่องรูปแบบและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พ.ศ. 2554 ศึกษาเรื่องรูปแบบความผูกพันของประชาชนต่อชุมชนบ้านพักองค์การทอผ้า เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พ.ศ. 2554 ศึกษาเรื่องผลกระทบต่อพื้นที่และวิถีชีวิตของประชาชนก่อนการสร้างอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ พื้นที่แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พ.ศ. 2554 ศึกษาเรื่อง ความผูกพันของครอบครัวทหารต่อชุมชนย่านเกราะ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พ.ศ. 2554 ศึกษาเรื่องความสำเร็จของอาชีพผู้บริหารสตรีโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พ.ศ. 2554 ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองและการกล่อมเกลாதางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 สังกัดสำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พ.ศ. 2554 ทำการวิจัยเรื่องโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคม ในกรุงเทพมหานคร ชุมชนวัดประหารระบือธรรม 1-4 เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ทุนของกรุงเทพมหานคร.

4.2 บทความ

- บทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” ตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2553.
- บทความเรื่อง “วิถีชีวิตชุมชนวัดพระเชตะวัน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” ในงานประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ระดับบัณฑิตศึกษา “วิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” วันที่ 14-15 มิถุนายน 2553
- บทความเรื่อง “วิถีชีวิตชุมชนเมือง กรณีศึกษาชุมชนวัดพระเชตะวัน”(The ways of life in Urban Community: A Case of Wat Pracharabuedham Community) ในงานการนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2553 (Thailand Research Expo 2010)
- บทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม” ในงานการนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2553 (Thailand Research Expo 2010)
- บทความเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตคนบนพื้นที่เช่า กรณีศึกษาชุมชนพัฒนาซอยระนองกลาง” ในงานการนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2553 (Thailand Research Expo 2010)
- บทความเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” การประชุมวิชาการและแสดงผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 เรื่อง “รากหญ้ากับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในวันที่ 28 - 29 ตุลาคม 2553
- บทความเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร” การประชุมวิชาการและแสดงผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 เรื่อง “รากหญ้ากับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ” มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในวันที่ 28 - 29 ตุลาคม 2553
- บทความเรื่อง “วิถีการดำเนินชีวิตของครอบครัวทหารชุมชนยานเกราะ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” ประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 4 “พัฒนาสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ(Social Quality)” มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในวันที่ 20 - 21 ธันวาคม 2553
- บทความเรื่อง “กำลังใจขวัญของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร” (Work Morale of Teachers of Buddhist Scripture School, General Education Division in Bangkok Area.) วารสารวิจัยรำไพพรรณี ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2553 – มกราคม 2554 หน้า 43 – 51 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี

- บทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำท่าคา” (People’s Participation to the Tourism Development: Tha-ka Floating Market.) หน้า 181 – 190 ในการประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ครั้งที่ 2 “สหวิทยาการงานวิจัย เพื่อพัฒนาคนและชุมชนอย่างยั่งยืน” ระหว่างวันที่ 10-11 สิงหาคม 2554 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- บทความเรื่อง “ประชาชนเขตดุสิตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาประชาธิปไตย” (People in Dusit District’s community with political participation in the development of democracy.) หน้า 43-49 ในภาคบรรยายด้านธรรมาภิบาล และคอร์รัปชัน งาน “การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2554 (Thailand Research Expo 2011)” ในวันที่ 26 - 30 สิงหาคม 2554 ณ ศูนย์ประชุมบางกอก คอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ ราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร
- บทความเรื่อง “ทัศนะทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชน 44 ชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” (Political opinions and Democratic Political Participation of people in 44 communities, Dusit District. Bangkok) ในงานการนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2553 (Thailand Research Expo 2011) ในวันที่ 26 - 30 สิงหาคม 2554 ณ ศูนย์ประชุมบางกอก คอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ ราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร
- บทความเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” (The Guideline of Political Participation Support for People in Dusit District, Bangkok.) หน้า 122 – 129 ในวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีที่ 7 ฉบับที่ 13 มกราคม – มิถุนายน 2554
- บทความเรื่อง “ปัจจัยที่ทรงอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” (Factors Influenced towards the Political participation of People in Dusit District, Bangkok.) หน้า 199 – 213 ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2554
- บทความเรื่อง “ความผูกพันของประชาชนต่อชุมชนบ้านพักองค์การทอผ้า เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” (Community Attachment of People in Baanpukonkarntorpa Community of Dusit District, Bangkok Metropolitan.) หน้า 256 – 266 ในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติการบริหาร

การศึกษาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 34 และการประชุมวิชาการและแสดงผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 ในระหว่างวันที่ 22-23 มีนาคม 2555 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพมหานคร

1. ชื่อ - สกุล เนตรนภา เหลืองสะอาด

2. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
(พ.ศ. 2542)

ประกาศนียบัตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (พ.ศ. 2546)

ปริญญาโท วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการ ท่องเที่ยว
เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (พ.ศ. 2550)

3. ตำแหน่งและสถานที่ทำงานในปัจจุบัน

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการโรงแรมและธุรกิจที่พัก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

สาขาวิชาการจัดการ โรงแรมและธุรกิจที่พัก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา โทรศัพท์ 0-2160-1553

4. ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการ รางวัลหรือทุนการศึกษาเฉพาะที่สำคัญ (ถ้ามี)

1. ชื่อ – สกุล นาย วินัย หมั่นคติธรรม

2. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี วท.บ เทคโนโลยีสถาปัตยกรรม วิทยาครูพระนคร

ปริญญาโท สด.ม สถาปัตยกรรมเขตร้อน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง

3. ตำแหน่งและสถานที่ทำงานในปัจจุบัน

หัวหน้าสาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่องานสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถ.อุทงนอก แขวงวชิระ
เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทรศัพท์ 02-1601450 โทรสาร 02-1601440 มือถือ 081-8097070 E-mail:
winai_555@hotmail.com

4. ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการ รางวัลหรือทุนการศึกษาเฉพาะที่สำคัญ (ถ้ามี)

4.2 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

-หัวหน้าโครงการวิจัย งานวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคาร
โบราณสถานใน สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา กรณีศึกษา : อาคารพิสมัยพิมลสัตย์ ปีที่พิมพ์
พ.ศ.2547 การเผยแพร่ เอกสารวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา แหล่งทุน สำนักวิจัยและ
พัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

-หัวหน้าโครงการวิจัย งานวิจัยเรื่อง ศิลปวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ กลุ่ม ศิลปกรรมและ
โบราณคดี ปีที่พิมพ์ พ.ศ.2548 การเผยแพร่ เอกสารวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา แหล่ง
ทุน สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

-หัวหน้าโครงการวิจัย งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาผังแม่บทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เพื่อเป็นศูนย์กลาง ทางด้านศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปีที่พิมพ์ พ.ศ.2549 การเผยแพร่

เอกสารวิชาการ “การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2552” (Thailand Research Expo 2009) แหล่งทุน
สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

- หัวหน้าโครงการวิจัย งานวิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพกรอบอาคารเพื่อการประหยัด
พลังงาน กรณีศึกษาอาคารสำนักงานอธิการบดีและศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน
สุนันทา ปีที่พิมพ์ พ.ศ.25 51 การเผยแพร่ เอกสารวิชาการของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม แหล่งทุน
สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

- หัวหน้าโครงการวิจัย งานวิจัยเรื่อง รูปแบบโฮมสเตย์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ทาง
สถาปัตยกรรมของ จังหวัดสมุทรสงคราม ปีที่พิมพ์ พ.ศ.2552 การเผยแพร่ เอกสารวิชาการ “การ
นำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2553” (Thailand Research Expo 2010) แหล่งทุน สำนักวิจัยและ
พัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

- หัวหน้าโครงการวิจัย งานวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการออกแบบและการบูรณ ะ
โบราณสถานเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ กรณีศึกษา : อาคารศศิพงศ์ประไพ อาคารจุฑา
รัตนภรณ์ อาคารอาทรทิพย์นิवास และอาคารเอื้อนอาษฐ์แถมถวัลย์ ปีที่พิมพ์ พ.ศ.2553 การ
เผยแพร่ เอกสารวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา แหล่งทุน สำนักวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

- ผู้ร่วมโครงการวิจัย งานวิจัยเรื่อง โครงการย่อยที่ 2 :การพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการ
บริหารจัดการที่พำนักชุมชน หรือ โฮมสเตย์ (Home Stay)ภายใต้ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนา
ศักยภาพธุรกิจขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Enterprises) ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้การพัฒนาการท่องเที่ยวและที่พักเชิงบูรณาการตามแนวคิดปรัชญาพอเพียง
ปีที่พิมพ์ พ.ศ.2554 การเผยแพร่ เอกสารวิชาการ “การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2554” (Thailand
Research Expo 2010) แหล่งทุน สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

1. ชื่อ-นามสกุล นายสมศักดิ์ คล้ายสังข์

2. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี กศ.บ. (เทคโนโลยีทางการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(เกียรตินิยมอันดับ 2) ประสานมิตร (พ.ศ.2542)

ปริญญาโท กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
(พ.ศ.2547)

ปริญญาเอก นศ.ด.(นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (กำลังศึกษา)
(พ.ศ.2554)

3. ตำแหน่งและสถานที่ทำงานในปัจจุบัน

หัวหน้าสาขาวิชาการภาพยนตร์กลุ่มสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทงนอก แขวงวชิระ เขต
ดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทรศัพท์ / โทรสาร 0-2160-1501,0-2160-1491

4. ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการ รางวัลหรือทุนการศึกษาเฉพาะที่สำคัญ (ถ้ามี)

4.1 ผลงานวิจัย

พ.ศ. 2554 ความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว อำเภอบางคนที

จังหวัดสมุทรสงคราม

พ.ศ.2553 การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม

พ.ศ.2551 การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์และแผนที่การท่องเที่ยวในพื้นที่รอบเกาะรัตนโกสินทร์

กรุงเทพมหานคร

พ.ศ.2550 การพัฒนาสื่อการท่องเที่ยวยตามลำน้ำ ย่านฝั่งธนบุรี

พ.ศ.2549 ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ย่านเยาวราช ศึกษากรณี : เทศกาลกินเจ

พ.ศ.2547 การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ศึกษาด้วยตนเอง ชุด แสงเพื่อการถ่ายภาพ

ระดับปริญญาตรี

4.2 ผลงานอื่นๆ

- บทความวิจัย เรื่องเส้นทางการท่องเที่ยวรอบเกาะรัตนโกสินทร์ เสนองงาน Research Expro 2009
- บทความเรื่อง ประเภทและลักษณะของแสงเพื่อการถ่ายภาพ
- บทความเรื่อง การถ่ายภาพด้วยแสงแฟลช
- บทความในคอลัมน์ “ช่องมองภาพ” <http://www.showded.com> ตั้งแต่ พ.ศ.2550-2552